

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 374.091.214:78(043.3)**

COTOVIȚCAIA DANIELA

**REPERE TEORETICE ȘI METODOLOGICE DE PROIECTARE
ȘI INSTITUȚIONALIZARE A CURRICULUMULUI PENTRU
ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR, DOMENIUL ARTE,
PROFILUL ARTĂ MUZICALĂ**

**Teză de doctor în științe ale educației
531.01 – Teoria generală a educației**

Autor:

COTOVIȚCAIA Daniela

Conducător științific:

POGOLȘA Lilia,

doctor habilitat în științe pedagogice,
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2025

© COTOVIȚAIA DANIELA, 2025

CUPRINS:

ADNOTARE	5
ANNOTATION	6
LISTA TABELELOR	7
LISTA FIGURILOR	9
LISTA ABREVIERILOR	10
INTRODUCERE	11
1. ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR V.S. CURRICULUMUL EXTRAȘCOLAR: CADRUL ANALITIC	18
1.1. Învățământul extrașcolar – parte componentă a educației nonformale	18
1.2. Curriculumul extrașcolar: abordări și tendințe de dezvoltare	33
1.3. Particularitățile Curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală	39
1.4. Concluzii la Capitolul 1	51
2. CADRUL CONCEPTUAL ȘI METODOLOGIC AL PROIECTĂRII ȘI INSTITUȚIONALIZĂRII CURRICULUMULUI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR, DOMENIUL ARTE, PROFILUL ARTĂ MUZICALĂ	54
2.1. Conceperea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	54
2.2. Metodologia proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	72
2.2.1. Proiectarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, profilul Artă muzicală	72
2.2.2. Instituționalizarea curriculumului la disciplinele de profil pentru Școlile de Artă/ Muzică	124
2.3. Concluzii la Capitolul 2	133
3. DEMERSUL EXPERIMENTAL DE PROIECTARE ȘI INSTITUȚIONALI- ZARE A CURRICULUMULUI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR, DOMENIUL ARTE, PROFILUL ARTĂ MUZICALĂ	136
3.1. Designul experimentului pedagogic privind validarea metodologiei de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	136
3.2. Validarea metodologiei de proiectare de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	140
3.3. Concluzii la Capitolul 3	154
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	157
BIBLIOGRAFIE	160
ANEXE	173
Anexa 1. Chestionar pentru evaluarea Planului-de învățământ pentru instituțiile de învățământ extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	173
Anexa 2. Chestionar pentru evaluarea Curriculumului la discipline, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	175
Anexa 3. Chestionar de evaluare a managementului instituționalizării Curriculumului modular, domeniul Arte, profilul Artă muzicală	179
Anexa 4. Plan-cadru pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală.....	180

Anexa 5. Curriculum la discipline pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profilul <i>Artă muzicală</i>	189
Anexa 6. Taxonomia definițiilor Curriculumului extrașcolar	267
Anexa 7. Plan de instituționalizare a curriculumului modular	269
CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE	272
DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	273
CURRICULUM VITAE	274

ADNOTARE

**Cotovița Daniela, „Repere teoretice și metodologice de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală”,
teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2025**

Structura tezei este prezentată prin: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 148 pagini de text de bază, bibliografie din 165 titluri, 7 anexe, 12 figuri, 29 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 27 lucrări științifice.

Cuvintele-cheie: educație extrașcolară, învățământ extrașcolar, învățământ artistic, proiectare, instituționalizare, curriculum modular, artă muzicală, educație muzicală.

Domeniul de studiu: Teora generală a educației.

Scopul cercetării constă în stabilirea și valorificarea reperelor teoretice și metodologice de proiectare și instituționalizare a curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Obiectivele cercetării: analiza abordărilor teoretice ale educației extrașcolare a elevilor și a curriculumului extrașcolar; conceptualizarea proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală; elaborarea metodologiei de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală; proiectarea Planului de învățământ și a curricula la disciplinele de profil Artă muzicală pentru Școlile de Muzică; modelarea experimentală a instituționalizării curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală în Școlile de Muzică; analiza calitativă și cantitativă a datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: (1) abordarea învățământului extrașcolar, inclusiv a celui muzical din perspectiva conceptului de educație extrașcolară și corelării acestuia cu educația formală; (2) dezvoltarea conceptului de management al curriculumului pentru învățământul extrașcolar, profil Artă muzicală din perspectiva managerială, pedagogică și artistică; (3) conceptualizarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă Muzicală din perspectivele: *cunoașterii intelectuale și cunoașterii artistice, competențelor generice și celor specifice, învățământului muzical*; (4) promovarea conceptului de instituționalizare a curriculumului la disciplinele muzicale de profil.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare este generată de contradicția între necesitatea racordării cadrului curricular al învățământului extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală la cadrul curricular al învățământului general, dar și la tendințele și particularitățile evoluției educației artistice pe plan național și internațional. Rezolvarea acestei probleme ține de stabilirea reperelor conceptuale și metodologice de proiectare și de instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală, ceea ce a condus la eficientizarea procesului de predare-învățare în instituțiile de învățământ extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în: complementarea și dezvoltarea cadrului teoretic al învățământului extrașcolar, cadrului teoretic al managementului curriculumului cu referire la proiectare, implementare/ instituționalizare și monitorizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar/ muzical prin: redefinirea conceptului de educație extrașcolară ca parte componentă a educației nonformale cu referire la educația și învățământul extrașcolar; conceptualizarea managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală din perspectiva managerială, pedagogică și artistică; conceptualizarea curricula pentru învățământul extrașcolar domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Valoarea aplicativă a cercetării ține de: elaborarea și implementarea: Planului-cadru pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală; curricula la disciplinele de profil, pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală; Planului operațional de instituționalizare a curricula la disciplinele domeniului Arte, profil Artă muzicală; demersurilor manageriale, conceptuale și metodologice ale cercetării pot fi aplicate în reactualizarea curricula la alte domenii artistice: artă plastică, coregrafie.

Implementarea rezultatelor științifice ale cercetării s-a realizat în Școala de Arte „Valeriu Poleacov”, mun. Chișinău.

ANNOTATION

Cotovițcaia Daniela, „Theoretical and methodological benchmarks for designing and institutionalizing the curriculum for extracurricular education, Arts field, Musical Arts profile”, PhD thesis in education sciences, Chisinau, 2025

Thesis Structure is presented by the following: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 148 pages of basic text, bibliography of 165 titles, 7 appendices, 12 figures, 29 tables. The obtained results are published in 27 scientific papers.

Keywords: extracurricular education, out-of-school education, artistic education, designing, institutionalization, modular curriculum, musical art, musical education.

Field of Research: General Theory of Education.

Purpose of the Research is to establish and valorize the theoretical and methodological benchmarks for the designing and institutionalization of the curriculum for Music Schools.

Objectives of the Research: analysis of theoretical approaches of the non-formal education of students and the non-formal curriculum; conceptualization of the curriculum for extracurricular education, Arts field, Musical Art profile; elaboration of the methodology for designing and institutionalization of the curriculum for artistic education, Music profile; designing of the Education Plan and curricula for music-related subjects for Music Schools; experimental modeling of the institutionalization of curriculum for music-related subjects in Music Schools; qualitative and quantitative analysis of experimental data.

Scientific Novelty and Originality resides in the following: approach of artistic education, including musical education from the perspective of non-formal education concept and its correlation with formal artistic education; development of the curriculum management concept for artistic education, *Musical Art* profile from the managerial, pedagogical and artistic perspective; conceptualization of the curriculum for artistic education, *Musical Art* profile from the perspectives of: *intellectual knowledge and artistic knowledge, generic and specific competences, musical education*; promotion of the concept of institutionalization of the curriculum in the relevant music disciplines.

Important Scientific Problem Solved in the Research is generated by the contradiction between the necessity to connect the curricular framework of out-of-school education, the Arts field, Musical Art profile to the curricular framework of general education, but also to the trends and peculiarities of the evolution of artistic education on national and international level. Solving this problem depends on the establishment of conceptual and methodological benchmarks for the designing and institutionalization of the curriculum for non-formal artistic education, the Arts field, Musical Art profile, which led to the streamlining of the teaching-learning process in extracurricular educational institutions, the Arts field, the Musical Arts profile.

Theoretical Significance of the Research resides in the following: complementation and development of the theoretical framework of extracurricular education, the theoretical framework of curriculum management with reference to the design, implementation/institutionalization and monitoring of the curriculum for artistic/musical education by: redefining the concept of extracurricular education as a component of extracurricular education with reference to education and extracurricular education; conceptualization of curriculum management for extracurricular education, Musical Art profile from the managerial, pedagogical and artistic perspective; conceptualization of curricula for extracurricular education, Musical Art profile.

Applicative Value of the Research relates to the development and implementation of the following: the Education Framework Plan for Arts/Music Schools; curricula for specialized subjects, for extracurricular education - Arts field, Musical Art profile; the operational plan for the institutionalization of curricula for the Music Art profile disciplines; managerial, conceptual and methodological approaches of the research can be applied in updating the curricula to other artistic fields: plastic art, choreography.

Implementation of the Scientific Results was carried out in the "Valeriu Poleacov" School of Arts, Chisinau municipality.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1.	Definirea educației formale, nonformale și informale	19
Tabelul 1.2.	Analiza domeniilor și a finalităților educației nonformale în diferite țări	20
Tabelul 1.3.	Evoluția paradigmatică a teoriei curriculumului (<i>perioada modernă</i>)	35
Tabelul 1.4.	Evoluția paradigmatică a teoriei curriculumului (<i>perioada postmodernă</i>)	36
Tabelul 1.5.	Etapele reformei curriculare în Republica Moldova în viziunea a lui Vl.Guțu	37
Tabelul 1.6.	Curriculumul formal v.s. Curriculumul extrașcolar	38
Tabelul 1.7.	Aspecte comune și diferențele atestate în activitatea Centrelor de creație (și altor structuri cu funcții similare) și a Școlilor de Arte, Muzică și Arte plastice, conform referințelor enunțate	41
Tabelul 2.1.	Principiile specifice managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profilul <i>Artă muzicală</i>	58
Tabelul 2.2.	Specificul educației muzicale formale și nonformale	68
Tabelul 2.3.	Matricea dezvoltării competențelor specifice/ unităților de competențe la disciplina „ <i>Instrument muzical</i> ”	91
Tabelul 2.4.	Matricea dezvoltării competențelor specifice/ unităților de competențe la disciplina <i>Istoria Muzicii</i> ”	104
Tabelul 2.5.	Matricea dezvoltării competențelor specifice, unităților de competențe/ domeniilor de cunoaștere la disciplina <i>Teoria Muzicii și Solfegiu</i> ”	111
Tabelul 2.6.	Domenii de cunoaștere/ produse/ activități de învățare/ criterii de evaluare	116
Tabelul 2.7.	Sistemul de condiții privind instituționalizarea noului curriculum (Plan-cadru, curriculum la discipline)	128
Tabelul 2.8.	Plan general de instituționalizare a curriculumului modular	130
Tabelul 2.9.	Sistemul organizațional de instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar în Școlile de Artă/ Muzică	132
Tabelul 3.1.	Proiectul experimentului pedagogic	137
Tabelul 3.2.	Instrumente și grile de evaluare a proiectării și instituționalizării a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profilul <i>Artă muzicală</i>	139
Tabelul 3.3.	Rezultatele evaluării Planului de învățământ actual și a Planului-cadru experimental pentru Școlile de Artă/ Muzică	141
Tabelul 3.4.	Rezultatele generalizatoare privind evaluarea curricula la discipline în funcțiune și curricula la discipline proiectate (experimentale)	142
Tabelul 3.5.	Condiții inițiale privind implementarea Planului-cadru și curricula la disciplinele de profil Artă muzicală în Școla de Artă „Valeriu Poleacov” din Chișinău	146
Tabelul 3.6.	Rezultatele testării elevilor la etapa de finalizare a anului școlar la disciplina „ <i>Instrument muzical</i> ” (2019-2020 în baza curricula veche și 2021-2022 în baza curricula nouă la disciplinele muzicale)	146
Tabelul 3.7.	Evaluarea seminarelor de către manageri și cadrele didactice	149
Tabelul 3.8.	Registru de monitorizare a implementării curriculumului la disciplinele pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profilul <i>Artă muzicală</i>	150
Tabelul 3.9.	Dinamica condițiilor privind instituționalizarea curriculumului la disciplinele muzicale (s-a aplicat testul Wilcoxon)	150
Tabelul 3.10.	Rezultatele aprecierii Planului-cadru de învățământ pentru școlile de muzică la etapa postexperimentală (în viziunea cadrelor didactice) (s-a aplicat testul Wilcoxon)	151
Tabelul 3.11.	Rezultatele aprecierii curricula la disciplinele muzicale la etapa post experimentală de către cadrele didactice (s-a aplicat testul Wilcoxon)	152

Tabelul 3.12. Evaluarea calității managementului curriculumului la nivel instituțional (în viziunea cadrelor didactice)	153
Tabelul 3.13. Rezultatele evaluării calității managementului curriculumului la nivel instituțional	154

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1. Structura domeniului <i>Arte</i> în raport cu profilurile și formele de organizare	40
Figura 1.2. Curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar ca și sistem (subsistem).	45
Figura 2.1. Demersul dublu concentric al managementului Curriculumului extrașcolar și subsistemele curriculare	55
Figura 2.2. Conceptul proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profil <i>Artă muzicală</i>	56
Figura 2.3. Relația „Eu (elevul) – Muzica” în procesul educațional ..	70
Figura 2.4. Cadrul conceptual privind proiectarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profil <i>Artă muzicală</i>	71
Figura 2.5. Cadrul metodologic al proiectării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul <i>Arte</i> , profil <i>Artă muzicală</i>	74
Figura 2.6. Instituționalizarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, Domeniul <i>Arte</i> , profil <i>Artă muzicală</i>	129
Figura 3.1. Măsura în care curriculumul proiectat v-a motiva cadrele didactice pentru dezvoltarea profesională personală continuă	144
Figura 3.2. Măsura în care curricula la disciplinele de profil <i>Artă muzicală</i> sunt orientate să motiveze elevii pentru învățare	144
Figura 3.3. Măsura în care curricula la disciplinele de profil <i>Artă muzicală</i> sunt orientate la formarea gustului estetic muzical	145
Figura 3.4. Măsura în care curricula la disciplinele de profil <i>Artă muzicală</i> orientează formarea la elevi a abilităților interculturale	145

LISTA ABREVIERILOR

V.S. – versus

PI – Plan individual

EI – evaluarea inițială

EF – evaluarea formativă

ES – evaluarea sumativă

PLD – plan de lungă durată

IÎE – instituții de învățământ extrașcolar

APL – administrația publică locală

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate

În contextul transformărilor pe care Republica Moldova le cunoaște în ultimele trei decenii, educația primește o semnificație din ce în ce mai mare: crize economice, mutațiile social-politice, migrația forței de muncă. Pentru a face față acestor provocări educația formală nu pare a mai fi suficientă. Formarea elevilor pe parcursul școlarizării doar într-un mediu instituțional formal nu mai poate asigura satisfacția nevoilor individului dar și a societății în genere. În acest context educația nonformală vine să complimenteze și să extindă valențele și oportunitățile educației. „Educația nonformală se definește ca fiind orice program de educație personală sau socială, conceput pentru a îmbunătăți anumite competențe în afara curriculumului formal, ori pentru a desfășura anumite activități educaționale organizate în afara sistemului de învățământ obligatoriu, respectiv propuse de către diverse instituții de învățământ” [3]. Educația nonformală își propune să extindă orizontul de cunoaștere a elevilor, să creeze condiții optime pentru dezvoltarea personală a individului, să asigure un cadru adecvat de formare a competențelor și de manifestare a intereselor și talentelor. Educația nonformală este mai puțin formalizată însă cu puternice valențe formative/ dezvoltative și reprezintă o formă de organizare a educației extrem de importantă pentru dezvoltarea personalității celui ce învață, care se axează pe aceleași principii didactice ca și în cazul educației formale și are un caracter mult mai flexibil și centrat pe nevoile și oportunitățile elevului [21].

Așadar, importanța și actualitatea abordării educației nonformale, și în special a educației artistice din perspectiva curriculară se evidențiază printr-o serie de aspecte:

- În cadrul conceptului general de educație, educația nonformală ca formă de învățare pe parcursul întregii vieți este un subsistem extrem de important al formării personalității umane.
- Educația nonformală poate contribui esențial la pregătirea elevilor din grupele social vulnerabile, dar și din grupele cu abilități deosebite într-un domeniu în cazul dat în domeniul Artei muzicale.
- Educația nonformală modifică și completează cunoștințele elevului formate în cadrul învățământului formal, în cazul dat la orele de educație muzicală.

Toate aceste prevederi ne-au determinat alegerea temei de cercetare. Totodată alegerea temei de cercetare și stabilirea actualității acesteia au fost determinate de:

- 1) nivelul scăzut de cercetare a problemei de educație artistică/ muzicală în Republica Moldova;

- 2) dezfuncționalitatea educației nonformale a elevilor la nivel național și în primul rând, cu referire la învățământul extrașcolar în domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare

Situația în domeniul educației nonformale și, în special al celei artistice, trebuie privită din cel puțin trei perspective:

- 1) perspectiva politicilor în domeniul educației artistice nonformale;
- 2) perspectiva abordărilor conceptual/ teoretice a educației nonformale;
- 3) perspectiva funcționalității a sistemului de educație artistică nonformală, inclusiv a curriculumului extrașcolar pentru instituțiile de profil artistic.

De constatat că educația nonformală a elevilor în Republica Moldova poate fi caracterizată din două aspecte: (1) aspectul istoric – păstrarea și dezvoltarea unor tradiții și experiențe a educației artistice extrașcolare din trecut care erau puternic susținute de stat; (2) aspectul actual promovat de Consiliul Europei și Uniunea Europeană care prevede educația nonformală, inclusiv cea artistică, ca formă și mijloc de educație pe parcursul întregii vieți cu implicarea mai mică a statului, însă cu susținerea puternică prin crearea condițiilor la nivel local de dezvoltarea a acestui subsistem al educației.

În acest context, la nivelul Uniunii Europene au fost implementate o multitudine de politici și programe specifice educației nonformale menite a contribui la creșterea nivelului de pregătire și al coeziunii în interiorul Uniunii. Potrivit Comisiei Europene, cel mai important program este cel de: ***Cooperare pentru realizarea obiectivelor politicilor în domeniul educației nonformale (Cadrul ET 2020)***, care reprezintă cadrul de cooperare europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020) și presupune schimbul de bune practici în materie, permițând statelor participante să învețe unele de la altele. De asemenea, sunt promovate bunele practici în politicile educaționale, sunt facilitate colectarea și diseminarea cunoștințelor, sunt încurajate reformele în politicile educaționale promovate la nivel național sau regional ș.a.

Conceptul pe care se fundamentează Cadrul ET 2020 este cel al „învățării pe tot parcursul vieții”, ceea ce înseamnă că include toate nivelurile de școlarizare (de la învățământul preșcolar la cel universitar, inclusiv formarea profesională continuă), respectiv toate formele educației (formală/ nonformală/ informală).

Obiectivele programului sunt următoarele:

- transformarea învățării pe întreg parcursul vieții și mobilitatea într-o preocupare cotidiană a tuturor europenilor;
- ameliorarea calității și eficienței educației nonformale;
- promovarea echității, coeziunii sociale și a cetățeniei active.

Stimularea creativității, inovării și a spiritului antreprenorial la nivelul tuturor componentelor educației [9].

De menționat că abordarea teoretică a educației nonformale s-a realizat în cadrul teoriei generale a educației (X.B. Rogers [143], A.Maslow [132], R.F. Skinner [147], G.Thorndike [104], V.Piajet [137] și alții), dar și ca domeniul al științelor educaționale: A.Flamliguney, E.Stepens, E.Glennic, A.Fieldman.

În România problema educației nonformale a fost abordată de C.Cucoș [54], F.Orțan [97], M.Marinescu [90], V. C. Blândul [2].

În Republica Moldova diverse aspecte ale educației nonformale a elevilor a fost cercetată de mai mulți autori: V.Andrieș, M.Cosumov, Gh.Niculaescu – procesul de evaluare a competențelor elevilor în învățământul nonformal/ extrașcolar [1]; V.Volcov – managementul educației extrașcolare [109]; M.Cosumov, M.Morari – educația muzicală [14, 92]; V.Florea – proiectarea activităților extrașcolare [62]; L.Postșan – motivarea în structura educației nonformale [78].

În ultimii ani au apărut mai multe articole privind problema educației nonformale semnate de Vl.Guțu, C.Țurcanu, N.Toma. Menționăm una din cele mai recente lucrări „*Cadrul de referință al educației în învățământului extrașcolar din Republica Moldova*” în care se fundamentează o concepție și o metodologie a educației extrașcolare în Republica Moldova (2020) [3; 4; 17].

Dacă pe dimensiunea educației extrașcolare au apărut mai multe lucrări și articole științifice, atunci pe dimensiunea curriculumului extrașcolar, există mai puține publicații. Una din aceste lucrări este intitulată „*Curriculumul de bază: sistem de competențe pentru educație și învățământul extrașcolar*” (2020) [16].

Așadar, dacă în plan conceptual problema educației nonformale a elevilor a fost fundamentată din diferite aspecte, atunci în plan metodologic și curricular ea rămâne nerezolvată sau rezolvată fragmentar. De menționat că instituțiile de învățământ extrașcolar în domeniul Arte, organizează procesul de învățământ în baza programelor tradiționale, pe când în instituțiile de învățământ general se implementează curricula de a doua generație – axate pe competențe.

Plecând de la considerentele potrivit cărora problematica educației nonformale și a curriculumu-ului nonformal vizează cadrul de politici educaționale, cadrul conceptual, metodologic, dar și cel managerial ne-am propus să abordăm acest subiect din perspectiva teoriei generale a educației, teoriei a educației nonformale, dar și din perspectiva asigurării continuității între educația formală și nonformală și să formulăm **următoarea problemă de cercetare**: care sunt reperele teoretice și metodologice de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală.

Obiectul cercetării: procesul de proiectare și instituționalizare a curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Scopul cercetării constă în stabilirea și valorificarea reperelor teoretice și metodologice de proiectare și instituționalizare a curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Obiectivele cercetării:

1. Analiza abordărilor teoretice ale educației extrașcolare a elevilor și a curriculumului extrașcolar.
2. Conceptualizarea proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală.
3. Elaborarea metodologiei de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală.
4. Proiectarea Planului de învățământ și a curricula la disciplinele de profil Artă muzicală pentru Școlile de Artă/ Muzică.
5. Modelarea experimentală a instituționalizării curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală în Școlile de Artă/ Muzică.
6. Analiza calitativă și cantitativă a datelor experimentale.

Ipoteza cercetării

Proiectarea și instituționalizarea curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală va fi eficientă dacă:

- conceptul și structura curriculumului extrașcolar vor fi sincronizate cu curriculumul formal pentru învățământul general (la nivel de concept);
- conceptul și conținutul curriculumului extrașcolar se va axa pe specificul educației artistice și, în speță, a educației muzicale, dar și pe formarea de competențe generale și specifice educației muzicale;
- demersul de instituționalizare va prevedea instruirea managerilor și a cadrelor didactice în acest sens și un ansamblu de activități manageriale de organizare și monitorizare a acestui proces.

Cadrul epistemologic al cercetării s-a constituit din:

- Teoria constructivismului (S.Piajet, E.Joiță) [137; 83; 84];
- Teoria dezvoltării psihosociale (E.Erikson) [156];
- Teoria învățării umaniste (H.Maslow, C.Rogers) [132; 143];
- Teoria curriculumului postmodern (S.Cristea, Vl.Guțu) [47; 72; 71];
- Cadru de referință al Curriculumului Național [21];

- Cadru de referință al educației și învățământului extrașcolar (2020) [17].

Metodele aplicate în cercetare includ: *metode teoretice*: documentarea științifică, generalizarea și sistematizarea, analiza și sinteza teoretică, modelarea; *metode empirice*: metode de evaluare a curricula, experimentul pedagogic și *metode statistico-matematice* de prelucrare a datelor.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: (1) abordarea învățământului extrașcolar, inclusiv a celui muzical din perspectiva conceptului de educație extrașcolară și corelării acestuia cu educația extrașcolară formală; (2) dezvoltarea conceptului de management al curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală* din perspectiva managerială, pedagogică și artistică; (3) conceptualizarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală* din perspectivele: *cunoașterii intelectuale și cunoașterii artistice, competențelor generice și celor specifice învățământului muzical*; (4) promovarea conceptului de instituționalizare a curriculumului la disciplinele muzicale de profil.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare este generată de contradicția între necesitatea racordării cadrului curricular al învățământului extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală* la cadrul curricular al învățământului general, dar și la tendințele și particularitățile evoluției educației artistice pe plan național și internațional. Rezolvarea acestei probleme ține de stabilirea reperelor conceptuale și metodologice de proiectare și de instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală*, ceea ce a condus la eficientizarea procesului de predare-învățare în instituțiile de învățământ extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală*.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în complementarea și dezvoltarea cadrului teoretic al învățământului extrașcolar, cadrului teoretic al managementului curriculumului cu referire la proiectare, implementare/ instituționalizare și monitorizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar/ muzical prin:

- redefinirea conceptului de educație extrașcolară ca parte componentă a educației nonformale cu referire la educația și învățământul extrașcolar;
- conceptualizarea managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală* din perspectiva managerială, pedagogică și artistică;
- conceptualizarea curricula pentru învățământul extrașcolar, profil *Artă muzicală*, având ca repere: *abordarea centrată pe competențe; abordarea centrată pe elevi; abordarea centrată pe cunoașterea științifică și artistică; dezvoltarea conceptului de instituționalizare a curricula de profil în contextul unei culturi.*

Valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării ține de elaborarea și implementarea:

1. Planului-cadru de învățământ pentru Școlile de Arte/ Muzică și Arte plastice.
2. Curricula la disciplinele pentru educația extrașcolară – domeniul Arte, profil Artă muzicală.
3. Plan operațional de instituționalizare a curricula la disciplinele de profil Artă muzicală.
4. Demersuri manageriale, conceptuale și metodologice ale cercetării pot fi aplicate în reactualizarea curricula la alte domenii artistice: artă plastică, coregrafie ș.a.

Implementarea rezultatelor științifice ale cercetării s-a realizat în Școala de Arte „Valeriu Poleacov”, mun.Chișinău.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin prezentarea de comunicări și articole științifice în cadrul diverselor foruri științifice naționale și internaționale din țară și de peste hotare, precum și în cadrul proiectelor de cercetare ale Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova, în funcție de expert național și coautor al documentelor de politici educaționale. Rezultatele obținute sunt publicate în **27 lucrări științifice**.

Volumul și structura tezei sunt prezentate prin: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 148 pagini de text de bază, bibliografie din 165 titluri, 7 anexe, 12 figuri, 29 tabele.

Cuvinte-cheie: educație extrașcolară, învățământ extrașcolar, învățământ artistic, proiectare, instituționalizare, curriculum modular, artă muzicală, educație muzicală.

Sumarul compartimentelor tezei

În **Introducere** sunt argumentate actualitatea și importanța temei de cercetare, este formulată problema cercetării și modalitatea de soluționare a acesteia, sunt formulate scopul, obiectivele, ipoteza cercetării, este prezentată metodologia cercetării.

Capitolul 1 „Învățământul extrașcolar v.s. curriculumul extrașcolar: cadrul analitic” are un caracter descriptiv și analitic. Obiectivul urmărit rezidă în analiza abordărilor teoretico-conceptuale a problemei, accentul fiind pus pe evoluția învățământului extrașcolar din perspectiva teoriei și politicilor educaționale în acest sens.

În acest sens pe larg a fost analizată paradigma postmodernă a învățământului extrașcolar, tendințele dezvoltării educației nonformale pe plan european și național. În acest capitol ne-am concentrat asupra analizei curriculumului pentru învățământul extrașcolar, în general, și, în special, asupra curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală, identificând particularitățile acestuia.

Capitolul 2 „Cadrul conceptual și metodologic al proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală” este orientat spre fundamentarea unui curriculum pentru învățământul extrașcolar, promovând conceptul tridimensional și dublu concentric al managementului curricular: dimensiunea managerială, dimensiunea pedagogică, dimensiunea artistică, accentul fiind pus pe sistemul de principii și cadrul teleologic al curriculumului pentru educație extrașcolară.

Totodată în acest capitol, pe larg se fundamentează metodologia proiectării produselor curriculare specifice educației artistice și în special celei educaționale, dar și metodologia instituționalizării documentelor curriculare proiectate.

În **Capitolul 3 „Demersul experimental privind proiectarea și instituționalizarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală”**, este prezentat designul experimentului pedagogic, crearea produselor curriculare proiectate, evaluarea cunoștințelor inițiale privind instituționalizarea curriculumului proiectat. În capitol pe larg se descrie modul de formare profesională continuă a cadrelor didactice din perspectiva implementării curricula experimentare, procesul de implementare a curricula propriu-zis, se analizează pre- și post-experiment calitatea managementului curriculumului la nivel instituțional.

Date evaluării finale au confirmat ipoteza cercetării:

- conceptul și structura curriculumului extrașcolar vor fi sincronizate cu curriculumul formal pentru învățământul general;
- conceptul și conținutul curriculumului extrașcolar se va axa pe specificul educației artistice și în speța a educației muzicale de profil, dar și pe formarea generală de competențe generale și specifice educației muzicale de profil;
- demersul de instituționalizare va prevedea instruirea cadrelor didactice în acest sens și un ansamblu de activități manageriale de organizare și monitorizare a acestui proces.

Teza conține, de asemenea Concluzii generale și recomandări și o listă bibliografică ce cuprinde 165 titluri de autori autohtoni, români și străini.

Aspecte teoretice ale cercetării au fost tratate unitar, în prima parte a tezei, pentru că cea de-a doua parte să se concentreze asupra cadrului praxiologic și evaluativ.

1. ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR V.S. CURRICULUMUL EXTRAȘCOLAR: CADRUL ANALITIC

1.1. Învățământul extrașcolar – parte componentă a educației nonformale

Constituirea și dezvoltarea educației nonformale are un parcurs istoric contradictoriu dar și specific.

Primul autor, care a pus problema educației nonformale pe ordinea de zi, a fost Platon. În lucrarea sa, scrisă în anul 360 până la era noastră „Legile”, el a atras atenția asupra formelor alternative de educație, susținând așa-numita abordare combinată [131]. G.Galilei (1564-1642) a scris „Omul nu poate fi învățat. Se poate doar de contribuit ca el să realizeze descoperiri proprii” [Silvia Ulozas, 2006, p.34]. Cunoscutul filosof francez Rene Descart [117] în lucrările sale „Cartea Științei” și „Cartea vieții” pune bazele educației nonformale. Desigur că acești autori au descris fenomenul educației nonformale cu alți termeni. De fapt termenul educație extrașcolară a apărut tocmai în sec.XX și a devenit unul dominant la începutul sec.XXI. Pe parcursul acestei perioade de timp educația nonformală s-a dezvoltat în cadrul a trei abordări dominante:

Conceptul european. În cadrul acestui concept se aplică o diversitate de termeni care consemnează deseori diferite aspecte a educației nonformale. Necătând la această diversitate de termeni în țările europene, există o înțelegere unică că acest sistem se deosebește/ se distinge de cel formal, oficial. Acest „nou” – contribuie acestui termen un sens opus. Deși, la începutul sec. XXI, ia amploare tendința de a apropia educația formală de cea nonformală [17, p.24-26].

Așadar, pe plan european, inclusiv în Republica Moldova, cu referire la educație în afara clasei și a instituțiilor oficiale se aplică mai mulți termeni: „*educație extrașcolară*”, „*educație extrașcolară*”, „*învățământ extrașcolar*”, „*educație extracurriculară*”, „*educație complementară*”, „*educație pentru timpul liber*”, „*educație în afara clasei*” etc.

Totodată, este de menționat că Consiliul Europei și Uniunea Europeană recomandă termenul „*educație extrașcolară*” ca unul dominant. În acest sens, structurile europene se axează în clasificarea formelor de educație (formală, nonformală, informală) reieșind din răspunsurile la următoarele **întrebări**:

1. Procesul educațional se realizează în cadrul sistemului școlar de învățământ sau în afara acestuia?
2. Există confirmări oficiale de realizare a studiilor respective (diplome de studii)?
3. Există un scop educațional bine determinat?

Tabelul 1.1. Definirea educației formale, nonformale și informale

	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
Intenționată	DA	DA	DA
Structurată	DA	DA	NU
Certificată	DA	NU	NU

În raport cu aceste trei criterii, menționăm că educația formală întrunește toate trei criterii, pe când educația nonformală întrunește două criterii și cea informală întrunește doar un criteriu.

De menționat la începutul secolului XXI pe plan european s-au conturat trei **tendințe privind dezvoltarea educației nonformale**:

- 1) Educația nonformală se realizează în afara sistemului formal de învățământ.
- 2) Educația nonformală se contrapune educației formale.
- 3) Educația nonformală are unele asemănări/ elemente ale educației formale.

Ultima abordare devine tot mai atractivă în mai multe țări și, în primul rând, în țările scandinave, dar și cele postsovietice.

În contextul acestor tendințe se evidențiază alte trei **concepte ale educației nonformale**:

1. Educația nonformală are funcția de recuperare a „lacunelor” educației formale.
2. Educația nonformală are funcția de complementare a educației formale.
3. Educația nonformală dispune de funcții specifice și de finalități proprii (desigur, care nu vin în contradicție cu cele ale educației formale).

Conceptul țărilor vest-europene (post sovietice și postsocialiste). În aceste țări (Rusia, Belarusi, Ucraina, Republica Moldova, Armenia, Georgia, Lituania, Estonia, Polonia, Cehia ș.a.) după destrămarea Uniunii Sovietice în anul 1991 nu s-a destrămat infrastructura a educației nonformale. Practic în unele țări post-socialiste și în majoritatea țărilor post-sovietice s-a păstrat și s-a dezvoltat sistemul de educație extrașcolară a elevilor: școlile de muzică, Arte, Arte plastice; școlile sportive; Centre de creație a copiilor și ale tineretului etc. De menționat că și la etapa actuală în țările menționate funcționarea sistemul de educație extrașcolară a elevilor este susținută puternic de stat prin diferite forme.

Conceptul Statelor Unite și a Japoniei. Cum afirmă autorii Noan și Eckstein [111, p.234] sistemul de educație extrașcolară în SUA s-a format la prima etapă sub influența sistemului sovietic de educație ca consecință a concurenței dintre două sisteme politice, apoi SUA accentul au transferat pe experiența Japoniei, care a început să domine în educația pe plan internațional. În SUA educația nonformală este privită dominant ca diminuare a lacunelor educație formale. Implicarea statului în educația nonformală este minimală însă statul creează toate condițiile juridice și sociale pentru susținerea acestui subsector de educație.

Indiferent de conceptul promovat de țările respective, toți sunt de acord ca educația nonformală la etapa actuală are un rol deosebit ca parte și ca mijloc de asigurare a educației pe parcursul întregii vieți. În acest context am încercat să comparăm sistemul de educație extrașcolară din diferite țări, în primul rând din cele europene.

Tabelul 1.2. Analiza domeniilor și a finalităților educației nonformale în diferite țări
[4, p.19-26]

Nr. d/o	Țara	Domenii/ profiluri	Finalități/ obiective
1.	Armenia	• Social • Artistic • Sport • Etc.	• Extinderea orizonturilor, îmbunătățirea percepției despre lume, contribuind la aplicarea corectă a cunoștințelor și abilităților în viața de zi cu zi. • Promovarea dezvoltării și socializării copiilor și tinerilor; protecția împotriva tendințelor negative și asociale (dependența de droguri, alcoolism etc.)
2.	Belarus	• Turism și istorie națională • Creativitate tehnică • Ecologie • Sport • Arte • Mod sănătos de viață • Patriotism	• Dezvoltarea unei culturi a copilăriei. • Adaptare socio-culturală, protecție și susținere a copilăriei. • Prevenirea tipurilor de comportament antisocial. • Promovarea formării civice a personalității, percepției patriotice. • Umanizarea celei mai apropiate zone vitale și dezvoltarea personalității. • Dezvoltarea creativității. • Construirea de valori și promovarea culturii modului sănătos de viață.
3.	Belgia	• Sport • Odihnă • Sănătate • Cultură și artă • Drepturile omului	• Crearea unui mediu stimulativ pentru organizarea de activități independente pentru copii.
4.	Bulgaria	• Sport și turism • Inginerie și culturi agricole • Sport și cultură • Știință	• Construirea rezilienței în procesul de educație și comportament. • Educația pentru toleranță. • Dezvoltarea diferitor abilități ale copilului. • Dezvoltarea creativă și emoțională.
5.	Germania	• Natura și mediul înconjurător • Artă și cultură • Sport • Tehnologii • Etc.	• Dezvoltarea dinamică și multilaterală a personalității. • Dezvoltarea intereselor și nevoilor personale. • Dezvoltarea abilităților sociale. • Ghidarea în carieră a personalității.
6.	Georgia	• Drept • Psihologie • Sport • Turism • Artă și cultură	• Dezvoltarea oportunităților și potențialului individului. • Dezvoltarea abilităților sociale și de comunicare. • Prodinamica infracțiunilor. • Dezvoltarea atitudinii respectuoase față de valori, societate, stat și mediu. • Dezvoltarea creativității.

7.	Danemarca	• Arte • Sport • Tehnologii • Etc.	• Nu există finalități structurate taxonomic
8.	Spania	• Sănătate • Sport • Limbi • Teatru • Etc.	• Creșterea activității populației • Educarea simțului toleranței și al demnității naționale. • Promovarea modului sănător de viață. • Prevenirea comportamentului antisocial. • Dezvoltarea abilităților sociale. • Dezvoltarea intereselor și nevoilor personale ale formabilului.
9.	Italia	• Timpul liber • Familie • Școală • Serviciul social	• Extinderea cunoștințelor școlare • Valorificarea talentelor și abilităților personale • Motivarea pentru învățare • Formarea deprinderilor sociale.
10.	Kazahstan	• Patriotism • Creativitate în știință și tehnologii • Societate și familie • Artă și știință • Sănătate • Ecologie	• Dezvoltarea interesului personal. • Formarea abilităților de comunicare și socializare. • Valorificarea potențialului creativ și a valorilor spirituale.
11.	Letonia	• Cultură și artă • Creativitate și inovații tehnologice • Mediul inconjurator • Sport • Limbi • Jurnalism • Modă și stil • Știință	• Dezvoltarea abilităților și talentelor a copiilor și tinerilor. • Oportunitatea de autoexprimare creativă și de dezvoltarea a personalității formabilului. • Oportunitatea de a petrece timpul liber util și efektiv. • Promovarea dezvoltării identității civice și naționale • Prevenirea tendințelor negative în rândul tinerilor • Ghidare în carieră • Obținerea abilităților practice pentru activitatea profesională și viață.
12.	Lituania	• Muzică și artă • Sport • Cultură	• Dezvoltarea creativității. • Dezvoltarea abilităților sportive. • Dezvoltarea abilităților artistice. • Dezvoltarea competențelor educaționale. • Valorificarea talentului și abilităților personale.
13.	Niderlanda	• Sport • Arte • Teatru	• Organizarea de întâlniri. • Organizarea odihnei (Nu sunt formulate scopurile și obiectivele).

14.	Polonia	• Cultură • Arte • Sport • Odihnă	• Evidențierea rolului important în domeniul educației nonformale la nivel național și internațional. • Formarea valorilor patriotice și sociale, apelând la cele mai bune tradiții naționale, întruchipate în personalitățile eroilor naționali. • Motivarea și promovarea dezvoltării multilaterale a copiilor și adolescenților prin extinderea viziunilor lor asupra lumii, dezvoltându-le abilități intelectuale și creative în conformitate cu nevoile și abilitățile copilului. • Învățarea planificării timpului. • Percepția de către tineri și adolescenți a înaltelor valori ale culturii și artei prin dezvoltarea multilaterală a lor, formarea măiestriei personalității unui individ. • Asigurarea dezvoltării fizice și mentale a tinerilor și adolescenților prin educație și cu cultura fizică.
15.	Portugalia	• Artă • Sport • Cultură • Tehnică • Etc.	• Conștiință și capacitatea de a conlucra în echipă. • Crearea și/ sau schimbarea percepției lumii înconjurătoare. • Identificarea Eu-lui în societate. • Pregătirea oamenilor pentru viață și provocările sale (nu numai competențele profesionale necesare pe piața muncii). • În programele pentru copii și tineret, educația nonformală subliniază valoarea fiecărei persoane (ceea ce în mass-media și în literatură se numește „stima de sine”); creează condiții favorabile pentru dezvoltarea stimei de sine; la eliberarea de prejudecăți; fortifică dorința de a lupta pentru recunoașterea propriei personalități, alinate la societate, fiind, totodată, și o personalitate individuală cu diverse opinii (etice, religioase, culturale etc.). • Cunoștințe obținute din propria experiență.
16.	Rusia	• Artă și cultură • Cultură națională • Știință și tehnologii • Ecologie • Turism și istorie locală • Sport • Aspecte sociale și pedagogice	• Competențe politice și sociale. • Competențe legate de viața într-o societate în care sunt conviețuiesc reprezentanți ai diferitor culturi, religii și confesii. • Competențe de comunicare scrisă și orală. • Competențe TIC. • Dorința de a dezvolta educația generală și profesională, creșterea nivelului de cultură generală.
17.	Ucraina	• Artă și estetică • Știință și tehnică • Ecologie și naturalism • Turism și studii regionale • Mod de viață sănătos • Etc.	• Crearea condițiilor pentru dezvoltarea creativă, intelectuală, spirituală și fizică a copiilor și tinerilor, satisfacerea nevoilor lor de autodeterminare profesională și autorealizare.

18.	Finlanda	• Cultură • Sport • Servicii sociale și sănătate • Politică. Democrație. • Religie	• Asigurarea unui număr suficient de activități în timp în domeniul asistenței sociale. • Dezvoltarea simțului civic.
19.	Franța	• Ajutor și sprijin pentru familii • Societate civilă • Cultură și sport • Profesii • Etc.	• Socializarea personalității. • Dezvoltarea abilităților de comunicare. • Dezvoltarea competențelor interculturale. • Dezvoltarea abilităților de mobilitate și rezistență la stresuri. • Dezvoltarea opiniei critice.
20.	Republica Cehă	• Democrație • Politică • Profesii • Cultură	• Dezvoltarea competențelor-cheie. • Dezvoltarea profesională. • Conștientizarea valorilor și identității europene. • Capacitatea de a apăra și promova valorile.
21.	Estonia	• Toate domeniile de activitate a tineretului	• Crearea de premise și sprijin al tinerilor, ca membru al societății. • Dezvoltare personală și socială. • Formarea etichetelor (normelor de comportament) și credințelor civice, respectul față de alte culturi. • Obținerea cunoștințelor aprofundate despre viață, valori și societate.
22.	Republica Moldova	• Artistic și estetic • Știință și tehnologii • Social-pedagogic • Social-economic și financiar • Tehnic • Intercultural și etnocultural • Istorico-patriotic • Ecologico-biologic • Turism și etnografie regională • Sport și agrement	• Nu sunt structurate într-un sistem taxonomic.

Așadar, la etapa actuală toate concepțiile ale educației nonformale în Europa pot fi clasificate în două tipuri:

Prima concepție – *concepția epitropiei (de tutelat)* ocupă locul dominant în Europa de Vest. În aceste țări există un sistem de tutelare bine dezvoltat în cadrul căruia aproape tot ajutorul financiar este îndreptat spre grupuri vulnerabile de copii și tineret (deși sunt și excepții: Anglia, Franța).

A doua concepție – *concepția dezvoltării* – este caracteristică Țărilor Europei Centrale și de Est. În cadrul acestui concept, majoritatea finanțelor se alocă grupurilor mari de elevi care nu au probleme de sănătate, complicații. Însă aceasta sistemă nu exclude și copii și tinerii cu diferite

probleme (din familii vulnerabile). Cu alte cuvinte educația nonformală ca și educația formală este susținută de stat.

Totodată la nivel european se identifică și alte tendințe privind educația nonformală:

- *Tendință psihosocială* – creșterea individualismului;
- *Tendință* – politico-economică, trecerea de la activități necomerciale la cele care aduc venituri (comercializarea educației).

Problema educației nonformale în general și a educației nonformale a elevilor în speță, este una complexă, iar încercarea de a o defini a atras interesul a numeroșilor cercetători din diferite țări și parțial și din R. Moldova.

Începând cu anii '70 ai sec. XX încercările de a defini noțiunea de „educație extrașcolară” se axau pe contrapunerea acestui sistem educației formale/oficiale. Mai târziu discuțiile s-au conturat într-o concepție liniară a dihotomiei educației formale și nonformale, în cadrul căreia aproximativ 70% din instruire în viața unei persoane se realizează în condițiile educației nonformale, și 30% - în condițiile educației formale (Bergstein, 2006, p.27).

De menționat că așa cercetători ca Lagerwijn-Vood (2004), Bergstein (2006), D.Veen (2001), Kok (2003), Vershoeven, Vlerken (1997) au abordat educația nonformală a elevilor în raport cu educația formală. Alt grup de cercetători care se preocupă de dezvoltarea educației formale, aducând multiple critici acestui sistem, analizează educația nonformală ca o sursă și un vector al evoluției educației formale, caracterizând multiple avantaje a educației nonformale.

K.Šiit (2001) în acest sens aduce în calitate de exemplu trei direcții de dezvoltare a educației formale, având trei puncte-cheie specifice și educației nonformale:

- individualizarea educației în cadrul învățării prin cooperare;
- direcționarea educației spre carieră trebuie înlocuită cu cunoașterea implicită și experiențială;
- primatul unei culturi și uniformitate a cunoștințelor trebuie depășite; școala trebuie privită ca laboratorul societății.

S.Vosniadov (2001), președintele Asociației Europene pentru cercetare în domeniul instruirii și învățământului, tot în contextul respectiv, prevede patru repere de dezvoltare a învățământului formal, valabile și pentru educație extrașcolară:

- Educație – în primul rând este un proces social; participarea în viața socială este un factor al instruirii formale și nonformale;
- Rezultatele se obțin mai bine în condițiile când activitatea este percepută ca una importantă pentru viața reală;
- Educația va fi eficientă dacă va fi inclusă în contexte importante;

- Educația va fi eficientă dacă se va axa pe particularitățile individuale a elevilor.

Fordman (1993) consideră că serviciile în domeniul educației nonformale trebuie să răspundă intereselor elevilor, iar proiectarea activităților să fie organizată de jos în sus.

Un aspect important în acest sens vizează variabilele care influențează opțiunea elevilor pentru participarea la diversele activități nonformale propuse de școală sau de alte instituții cu rol educativ. Plecând de la premisa învățământului centrat pe elev, o primă variabilă ar putea fi reprezentată de interesul elevilor față de subiectul propus. În acest sens, A.F. Camliguney et. al. [114, p.4710-4711], observă faptul că foarte mulți elevi asociază activitățile nonformale cu sportul, considerând că acesta este, în primul rând, o formă de relaxare și abia apoi o modalitate de dezvoltare a calităților fizice și psihice personale. Cu toate că interesele elevilor trebuie respectate, există unele situații în care aceștia ar trebui consiliați în alegerea activităților preferate, nu doar în funcție de satisfacțiile imediate, ci și de efectele pe termen lung în ceea ce privește propria lor formare. O a doua variabilă ce se impune a fi luată în considerare în alegerea activităților nonformale este reprezentată de oferta educațională a instituției respective. Astfel, potrivit unor studii realizate de [149, p.301-308] în mai multe unități de învățământ din Carolina de Nord, SUA, oferta școlară de educație non-formală este semnificativ influențată de dimensiunea și nivelul de organizare al școlii (în instituțiile mari, bine structurate, având organizații ale elevilor puternic dezvoltate, activitățile nonformale sunt mai multe și variate, iar rata participării elevilor este proporțională), de resursele umane, educaționale și financiare angajate, de calitatea procesului instructiv-educativ (între rezultatele academice ale elevilor și implicarea lor în activitățile nonformale existând o relație de directă proporționalitate) etc. Aprofundând cercetările în problematica vizată, [123, p.314-324] au identificat următoarele domenii ale activităților nonformale ca fiind mai frecvent întâlnite în instituții: activități sportive, cursuri școlare opționale, arta spectacolului (muzică, teatru, dans, expoziții și altele), protecția mediului, activități interdisciplinare ș.a. în interiorul acestor domenii majore se încadrează o varietate mult mai largă de activități pe care instituția le poate propune elevilor săi prin intermediul educației non-formale.

Un alt aspect important se referă la impactul pe care educația nonformală îl are asupra dezvoltării personalității elevilor. Punctele de vedere variază între a considera educația nonformală extrem de eficientă în realizarea unei învățări autentice și complete, respectiv a acuza lipsa de rigurozitate metodologică în implementarea activităților nonformale [146, p.425-427]. Pe de altă parte, studiile au demonstrat că implicarea în activități nonformale mai mare a elevilor cu rezultate școlare pozitive, cu un temperament extravertit [136], sunt dispuși să se implice în viața asociativă a școlii lor [124, p.402], respectiv alți elevi manifestă diferite forme ale comportamentului deviant [122, p.165]. La fel de adevărat este și faptul că efectele educației nonformale sunt benefice asupra

tuturor indicatorilor menționați, contribuind la optimizarea rezultatelor școlare, la creșterea gradului de implicare în organizațiile școlare ale elevilor ori a celor nonguvernamentale, precum și la diminuarea comportamentelor deviante produse în școală sau în afara ei [121, p.14-15].

Din cele expuse se poate observa că analiza caracteristicilor educației nonformale se realizează prin raportarea la cea formală, instituționalizată. Pe de o parte, educația nonformală este mult mai flexibilă și mai deschisă în raport cu interesele și posibilitățile formabilului, proiectarea pedagogică a activităților extracurriculare este mai puțin formalizată, fiind orientată, mai degrabă, către interdisciplinaritate și educație permanentă. Evaluarea didactică este neformalizată, ținându-se cont de ceea ce anume poate să facă formabilul cu cunoștințele dobândite, iar costurile necesare activităților extracurriculare sunt mai mici comparativ cu cele ale educației formale. Pe de altă parte, în pofida unei asemenea abordări, educația nonformală și cea formală sunt interdependente, în sensul în care prima oferă un excelent cadru practic de aplicare a cunoștințelor teoretice dobândite de formabil în contextul activităților didactice formalizate oferite de instituția de învățământ. Educația nonformală creează, astfel, formabililor o bună oportunitate de a-și forma competențele specifice și transversale necesare vieții cotidiene prin îmbinarea optimă a cunoștințelor, atitudinilor și valorilor dobândite în sala de curs cu situațiile reale în care acestea trebuie aplicate. Iată doar câteva motive pentru care, deși mai puțin oficială, educația nonformală are un impact formativ deosebit asupra formabilului și trebuie mereu promovată de către toți agenții cu responsabilități educaționale [74, p.101]. Excepție fac instituțiile de învățământ artistic Școli de Muzică, Arte și Arte plastice privind conținuturile educației, proiectarea didactică și evaluarea rezultatelor școlare, care sunt comparabile cu învățământul formal.

Potrivit autorilor V.-C. Blândul [3], Vl.Guțu [71], F.Orțan [97] există ***patru opțiuni metodologice de realizare a educației și învățământului extrașcolar***:

- (1) *centrată pe conținuturi* – sănătate, planning familial, formare în diferite domenii (arte, sport, cultură, tehnologii etc.);
- (2) *centrată pe probleme ale vieții cotidiene*;
- (3) *centrată pe conștientizarea necesității de a cunoaște și respecta drepturile fundamentale ale individului*;
- (4) *centrată pe problemele educației umaniste* – formarea unei imagini corecte despre propria persoană, încredere în capacitățile proprii de inițiativă, inserție și decizie etc.

Analiza acestor caracteristici și opțiuni metodologice asigură demersul nonformal drept o modalitate flexibilă și creativă de realizare a educației, complementară celei produse în cadrul oficial al instituției de învățământ. Educația nonformală vine să o susțină pe cea formală, oferind celor interesați fie posibilitatea de a se perfecționa într-un domeniu cu care deja sunt familiarizați,

fie de a descoperi un domeniu nou, încă neexplorat. Mai mult, prin intermediul educației nonformale subiectul are o mai mare libertate de decizie asupra domeniului de acțiune, dar și a strategiilor de lucru, răspunzând astfel mai bine intereselor personale și generând motivație intrinsecă. Toate aceste elemente fac ca impactul educației nonformale asupra individului să fie mai puternic decât al celei formale [3, p.30].

Analizând literatura de specialitate, putem concentra atenția asupra a cel puțin două aspecte de maximă importanță. În primul rând, grupul țintă al educației nonformale este reprezentat de persoane interesate să se perfecționeze într-un domeniu în care au avut deja o formare inițială oferită de o instituție de profil, dar pe care nu o pot desăvârși în cadru formal, persoane interesate să acceseze un nou domeniu ce corespunde preocupărilor lor, respectiv persoane vulnerabile cărora instituția de învățământ nu le mai poate oferi o educație corespunzătoare. În al doilea rând, varietatea activităților ce pot fi cuprinse în educația extrașcolară este extrem de diversă, acoperind formarea artistică, sportivă, antreprenorială, procesul de alfabetizare, formarea preprofesională în afara instituției de învățământ, respectiv a elevilor cu cerințe educaționale speciale, diferite programe de dezvoltare comunitară ori subsumate noilor educații etc.

Așadar, educația nonformală desemnează o realitate educațională care este mai puțin fundamentată și sistematizată, având însă un caracter formativ deosebit. În plus, activitățile propuse în cadrul educației nonformale se caracterizează prin diversitate și flexibilitate, răspunzând, în același timp, intereselor și opțiunilor formabililor. Așa cum am constatat, între cele două forme menționate ale educației (la care se adaugă, evident și cea informală) se stabilește un raport de complementaritate și interdependență realizat prin intermediul activităților organizate în afara clasei școlii de Arte, școlii sportive (cercuri, concursuri, olimpiade, alte manifestări artistice, culturale, sportive etc.), respectiv al activităților organizate în afara instituției de învățământ general (vizite, excursii, tabere, expoziții, centre de creație etc.). Un loc aparte, cum am menționat mai sus, în acest sens, îl ocupă Școlile de Muzică/ Arte și Arte plastice; Școlile de Sport care sunt apropiate puțin instituțiilor de învățământ formal.

Educația nonformală completează activitatea instituției de învățământ general sau educația realizată în familie. Aceasta permite aprofundarea cunoștințelor și dezvoltarea competențelor în zonele de interes ale formabililor, respectiv cultivarea intereselor, tendințelor și a talentelor acestora pentru anumite domenii. Educația nonformală permite utilizarea eficientă și plăcută a timpului liber al formabililor, dezvoltarea vieții asociative și a capacităților de cooperare în rezolvarea unor obiective complexe, formarea trăsăturilor pozitive de personalitate etc. De asemenea, educația extrașcolară permite implicarea formabililor în activități opționale într-o mai mare măsură decât ar permite activitățile curriculare [75].

În acest context, este important a stabili și premisele care influențează opinia formabililor pentru participare în diversele activități ale educației nonformale, oferite de instituțiile de învățământ formal și de instituțiile de educație și învățământ extrașcolar specializate.

Plecând de la conceptul educației centrate pe cel ce învață, interesul formabililor față de subiectul propus poate fi privit ca premisă dominantă. O altă premisă ce motivează alegerea activităților nonformale ține de oferta educațională a instituțiilor de învățământ general sau a instituțiilor de educație extrașcolară: sport, cultură, artă ș.a.

Una dintre cele mai importante premise de alegere a activităților nonformale ține de impactul pe care educația nonformală îl are asupra dezvoltării personalității formabilului.

Se consideră că efectele educației nonformale sunt benefice pentru dezvoltarea personalității formabilului contribuind la optimizarea rezultatelor învățării, la creșterea activismului și procesului de implicare în diferite activități instituționale și comunitare ș.a.

Un factor important de motivare a formabililor pentru participare în activități nonformale ține de experiența psihopedagogică a cadrelor didactice, a prestatorilor de servicii educaționale respective.

Generalizând, putem constata că educației nonformale îi revine un rol extrem de important în formarea unei personalități integre și echilibrate, aceste având menirea de a asigura o susținere cât mai riguroasă educației formale prin acțiunile sale complementare. Influența educației nonformale asupra sferei psihointellectuale și psihoafective a formabililor depinde de maniera în care reușește să corespundă nevoilor și particularităților fiecărei persoane. În acest sens, prin însăși natura sa, educația nonformală este extrem de flexibilă și adaptabilă, iar premisele sunt încurajatoare [17, p.26-28].

Pe această linie se înscrie și punctul de vedere al lui Vl.Guțu.

Educația nonformală desemnează o realitate mai puțin formalizată și neformalizată, însă cu efecte formative. Activitățile educative angajate în acest sens se caracterizează printr-o mare diversitate, flexibilitate, fiind determinate de interesele și opțiunile individuale ale elevilor.

Conceptul-cheie al educației nonformale constă în realizarea funcției de complementaritate în raport cu educația formală. Această funcție se realizează prin două direcții:

- activități organizate în afara clasei: cercuri, concursuri, olimpiade, întreceri, manifestări culturale și artistice etc.;
 - activități organizate în afara școlii: excursii, vizite, tabere, expoziții, centre de creație etc.
- Caracteristicile de bază ale educației nonformale:
- flexibilitate și mai mare deschidere în raport cu educația formală;

- proiectarea pedagogică neformalizată, deschisă spre interdisciplinaritate și educație permanentă, spre inovație și experiment;
- evaluarea facultativă, neformalizată cu accente pe stimulare;
- costurile mai mici față de cele ale educației formale.

Prin aceste caracteristici, educația nonformală se plasează în afara sistemului de învățământ formal, însă în strânsă corelație cu acesta, fiind menită să ofere serviciile sale copiilor și tinerilor și să atingă obiectivele educaționale preconizate identificabile.

Educația nonformală se încadrează în conceptul educației pe parcursul întregii vieți și este privită ca o strategie de creare/ constituire a societății bazate pe cunoștințe [75, p.101-102].

Una dintre primele cercetări în Republica Moldova privind problema educației nonformale a fost realizată de V.Volcov [109]. Cercetătorul, pentru prima dată a încercat să definească și să delimiteze noțiunile „educație extrașcolară”, „educație complementară”, „educație pentru timpul liber”. V.Volcov opta pentru termenul „educație complementară” ca unul care mai pe larg exprima esența acestei forme de educație. Rezultatele cercetării sunt și astăzi actuale și, în primul rând, cele legate de structurarea educației extrașcolare pe profiluri și construirea educației extrașcolare pe orizontală și verticală. [109].

Orientarea pe orizontală, care reprezintă etape consecutive ale trecerii elevilor de la prima cunoaștere, orientare, adaptare în mediul nou de comunicare (activității reproductive), la însușirea bazelor fundamentale ale activității și domeniilor de cunoaștere, a capacităților de un nivel mai înalt și transformarea lor în competențe productiv-creative. În acest aspect, sânt relevante diferite forme și tipuri de activitate creativă, training-uri de motivare a succeselor și realizărilor, forme de creare a diferitor situații:

- situații de meditare, percepere a informației (comunicări, discuții, excursii, întâlniri dialogate);
 - situații de formare a raționamentelor, atitudinilor, capacităților de comunicare (discuții, dialoguri libere, jocuri pe roluri, „mese rotunde”);
 - situații ce necesită responsabilitate, capacitate de a lua decizii active (activitatea în grupuri mici, turnee, cercetări);
 - situații de succes, de recunoaștere a realizărilor (concursuri, expoziții, festivaluri etc.).
- [109, p.37].

Orientarea pe verticală reprezintă etape de formare în mod natural la copii a activității intelectuale prin procesul educațional interactiv obligatoriu. Soluționarea acestei probleme este rezonabilă prin includerea în procesul educațional a metodelor active de instruire, care au următoarele caracteristici:

- activismul elevului și al pedagogului presupune independență, libertatea autoexprimării, adică încrederea în valoarea poziției proprii;
- siguranța și independența nu înseamnă îngăduință, declarație, dar obligă crearea sistemului de determinare liberă, la baza căreia sânt puse acele tipuri de activitate și cunoaștere ce nu sânt în contradicție cu interesele, planurile copiilor și pedagogilor;
- în instruire accentul se plasează de pe activitatea reproductivă pe cea productivă;
- sânt cooptate toate rezervele umane; intensificarea lor reprezintă consumarea efectivă, rațională, economică a energiei umane din contul autoorganizării interne;
- utilizarea priorităților (avantajelor) educației nonformale;
- aplicarea în procesul educațional a celor mai efective tehnologii, specificate prin posibilități pedagogice și infrastructurale corespunzătoare [109, p.38].

Teza de doctorat realizată de A.Carnauhov în 1999, era privită în R.Moldova după opțiunea independentă și cea didactică a dezvoltării creației tehnice a elevilor în cadrul educației extrașcolare.

E.Macovei definește educația nonformală ca „ansamblul activităților desfășurate în cadrul instituțional și al centrelor specializate ...”. Cercetătoarea evidențiază următoarele caracteristici ale educației extrașcolare: activitățile extrașcolare sunt variate (cercuri, expoziții, conferințe etc.); unele activități sunt organizate de către personalul didactic, altele sunt organizate cu participarea școlii și au rostul de a completa și îmbogăți experiența de cunoaștere și de viață a copiilor [88, p.516]. S.Cristea definește educația nonformală ca una care completează educația formală într-un cadrul instituțional situat în afara sistemului de învățământ dar și în interiorul acestuia [42, p.216].

M.D. Ilie caracterizează educația nonformală ca una care cuprinde totalitatea influențelor educative organizate și planificate (nu însă la același nivel de rigurozitate ca cele formale), dar desfășurate în afara incidenței programei școlare. În mod concret aceste influențe educative sunt exercitate prin intermediul diferitelor cursuri opționale, cercuri, concursuri sau olimpiade școlare fiind inițiate fie de școală, fie de diferite organizații, ca cele de copii și tineret, părinți, cluburi sportive, case de cultură sau ONG-uri [59, p.163-176.].

În viziunea lui M.C. Călin, educației nonformale îi sunt specifice următoarele caracteristici; este organizată în școală, în afara orelor de curs, cât și în alte locuri, gratuit (case particulare, biserici, palate sau cluburi ale copiilor și tinerilor etc.); este destinată unui scop pedagogic identificabil: să atenueze carențele și contradicțiile educației școlare prin programe flexibile, care să răspundă unor preocupări speciale ale celor care învață; se adresează atât elevilor (chiar dacă nu sunt înscriși în mod organizat în cadrul ei), cât și tinerilor (ei nemaifiind elevii unei anumite școli); este realizabilă de către anumite cadre didactice, care nu sunt specializate pentru

învățământ; este deschisă spre mediu, urmărind să răspundă mai bine trebuințelor culturale ale audiențelor săi; costurile acestei educații sunt mai mici față de cele ale educației formale [8, p.35].

O abordare mai specială a educației nonformale aparține cercetătorului I.Șerdean care consideră că cele trei forme ale educației: formală, nonformală și informală, pot fi denumite „*ipostaze ale educației*”. Relevantă considerăm a fi definiția *educației* nonformale, propusă de I. Șerdean care punctează „educația nonformală reunește ansamblul acțiunilor educației neșcolare, dar care sunt structurate și organizate, totuși, într-un cadru instituționalizat, organizat în afara sistemului de învățământ” [103, p.21-22]. Autorul consideră că activitățile organizate în afara clasei sau a sălilor de cursuri, pot fi numite și „*forme extrașcolare*”, care se grupează în două categorii:

- a) Forme parașcolare (au loc în mediul socio-profesional): diferite acțiuni de perfecționare, reciclare etc.;
- b) Forme perișcolare (evoluează în mediul socio-cultural, ca activități de autoeducație, de petrecere a timpului liber în vederea refacerii echilibrului psihic și fizic, prin distracție și divertisment). Acestea sunt realizate: prin mijloace și instituții tradiționale: familia, casele de cultură, căminele culturale, cluburile sportive, biblioteci publice, teatre, muzee, formații cultural-artistice, excursii; prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă: presă, radio, televiziune, cinematografie, discoteci publice.

Cercetătorul Vl.Guțu abordează problema educației extrașcolare din perspectiva postmodernismului și consideră că această formă face parte din conceptul educației pe parcursul întregii vieți, având următoarele caracteristici: flexibilitate și mai mare deschidere în raport cu educația formală; proiectarea pedagogică neformalizată, deschisă spre interdisciplinaritate și educație permanentă, spre inovație și experiment; evaluarea facultativă, neformalizată cu accente pe stimulare; costuri mai mici față de cele ale educației formale [75, p.101] .

Tot în cheia postmodernismului abordează problema educației extrașcolare cercetătoarea L.Cebanu care consideră că „educația nonformală se realizează atât sub egida școlii, ca activitate educativă extracurriculară (cercuri, serbări, concursuri, excursii), cât și extrașcolar, în instituții specializate în instruirea nonformală (centre, case, cluburi ale elevilor/ studenților, tabere pentru elevi/ studenți etc.) și are menirea să valorifice, prin forme și metode specifice, conceptul de educație globală ce vizează formarea - dezvoltarea integrală a personalității” [9, p.7]. Iar, rolul profesorului în educația nonformală este de a crea un mediu stimulat de dezvoltare, situații adecvate de învățare, fără a exercita presiuni asupra elevului; el doar dirijează, facilitează discuțiile și relațiile în calitate de lider și ghid, îndrumă impulsurile și interesele copilului într-un proces evolutiv specific” [67, p.17].

Conceptul de educație extrașcolară trebuie privit dintr-o nouă perspectivă, mai exact cum se exprimă autoarea „este cea mai nouă abordare a învățării prin activități plăcute și motivante, iar avantajele sale multiple înglobează bifarea tuturor deprinderilor specifice sistemului tradițional de învățământ, cu un aport suplimentar de abilități câștigate în condițiile unei libertăți maxime de exprimare” [7, p.135].

De menționat că L.Cebanu, ca și alți mulți autori accentuează latruda atractivă a concepției extrașcolare că activitățile desfășurate în mediul extrașcolar sunt atractive pentru copii și tineri, pentru că ele sunt organizate nu numai din inițiativa cadrelor didactice, dar și din inițiativa educabililor, care optează pentru crearea unui mediu educațional, ce ar permite dezvoltarea personalității pentru libera exprimare și afirmare în societatea contemporană în permanentă schimbare [59, p.163-176].

O abordare mai specifică e educației nonformale găsim în articolul publicat de C.Țurcanu în Revista științifică „Educația omului de azi pentru ziua de mâine”, Universitatea din Oradea. Cercetătoarea încearcă să delimiteze noțiunile de educație extrașcolară, educație extracurriculară, educație extrașcolară din perspectiva proiectelor europene privind educația nonformală: educația nonformală ca factor de formare a competențelor-cheie (Bruxelles, 2018) și ca formă de educație pe parcursul întregii vieți [150].

Cea mai reușită cercetare a problematicii din educație în învățământul extrașcolar aparține V.Florea care a încercat să fundamenteze un concept de proiectare și organizare a activităților în instituții de învățământ extrașcolar [59].

În acest sens cercetătoarea V.Florea a propus un model axat pe un sistem de principii și condiții, accentul fiind pus pe forme și tipuri de activități ale educației extrașcolare. În viziunea cercetătoarei V.Florea sunt relevante și care pot fi apreciate și dezvoltate unitățile activității extrașcolare, propuse și clasificate de V.Lazăr și A.Cărășel [86, p.29-30].

- I. *Activitățile extracurriculare desfășurate în școală* au ca obiectiv două componente, aflate în raporturi diferite, în funcție de scopul propus: o componentă intelectuală, menită să antreneze setea de cunoaștere, capacitatea de creație, dorința de realizare, de autoafirmare; o componentă distractivă (*de loisir*), destinată asigurării unei atmosfere destinse, precum și captării interesului față de respectiva activitate non-obligatorie, pe bază de selecție din partea profesorului și de adeziune din partea elevului, de interesul manifestat față de respectiva activitate. Important este că într-o astfel de activitate, nu individul este important în sine ci grupul, cu întregul său corolar de trăsături socioculturale, competiția fiind interesantă numai în măsura în care ego-ul persoanei elevului nu se disociază de acela a grupului în care profesorul/ dirigintele se străduiește să-l integreze.

II. *Activitățile extracurriculare desfășurate în exteriorul școlii* sunt activități ce se pot organiza atât la nivelul unei clase de elevi, cât și la nivelul întregii școli sau chiar la nivelul inter activitățile extracurriculare desfășurate în școală cuprind o arie destul de restrânsă de manifestare, realizate prin *activități științifice* (cluburile de știință); *activități culturale* (cenacluri, cercuri artistice, reviste școlare, întâlniri cu oameni de cultură, spectacole cu distribuție internă sau externă școlii); *activități sportive* (cercuri de șah, de sport etc.); *activități distractive* (serbări la date festive, vizionări de spectacole de film/ teatru, baluri, discoteci, serate).

Activitățile extracurriculare desfășurate în exteriorul școlii sunt considerate programe școlare sezoniere și se prezintă sub următoarele forme: drumeția, excursia, expediția, tabăra și școala de week-end” [86, p.33].

Particularitățile educației nonformale ca sistem și subsistem determină în mare parte și specificul curriculumului extrașcolar.

1.2. Curriculumul extrașcolar: abordări și tendințe de dezvoltare

Curriculumul pentru educație extrașcolară a elevilor trebuie abordat din cel puțin două perspective: a) din perspectiva teoriei generale a curriculumului; b) din perspectiva specificului și particularităților educației nonformale, inclusiv din perspectiva domeniilor și profilurilor a educației artistice – în cazul dat al educației și învățământului extrașcolar, domeniul Arte.

Termenul „curriculum” în Republica Moldova s-a impus după anul 1995, odată cu începutul reformei învățământului general, finanțate de Banca Mondială. Deși acest termen a fost folosit în literatura pedagogică anglo-saxonă, mai mult de trei secole, iar în literatura francofonă începând cu anii '50 ai secolului XX.

Pentru Republica Moldova reforma curriculumului național se asocia cu schimbarea nu numai paradigmei educaționale, dar și celei politice/ ideologice.

Deși, termenul „curriculum” a pătruns în practica învățământului, cadrele didactice, întâmpină dificultăți în înțelegerea acestui concept polisemantic.

De menționat, că termenul „curriculum” a fost definit din mai multe perspective (*a se vedea* Taxonomia definițiilor Curriculumului extrașcolar, Anexa 1):

- *Perspectiva behavioristă* : „Curriculumul este întregul lanț de experiențe dirijate sau nendirijate implicate în formarea abilităților individului” ;
- *Perspectiva „psihologistă”*: „Curriculumul este seria experiențelor de conștiință dirijate de instruire, folosite de școală pentru a completa și perfecționa formarea” ;
- *Perspectiva extinsă* : „Curriculumul este ansamblul experiențelor școlare și din afara

școlii ale celui aflat în proces de formare” [127, p.261-293; 95, p.25].

Încercările de a defini curriculumul și de a constitui o teorie generală a curriculumului sunt legate de:

1. Eisner și Valauc (1974) care au propus un set de orientări privind paradigma conceptului curricular
 - *orientarea cognitivistă*: teoreticienii acesteia susțin că un curriculum trebuie să dezvolte un repertoriu de abilități cognitive care pot fi aplicate unui câmp larg de probleme teoretice și de viață;
 - *orientarea tehnologizantă*: pentru adepții acestei orientări, preocuparea fundamentală este aceea de a construi rosturile atingerii anumitor scopuri pre-definite. Ei văd școala ca pe un sistem complex care poate fi analizat în termeni de componente constitutive. Problematika educatorului eficientist sau a specialistului tehnologizant se reduce la a ține sistemul sub control astfel încât scopurile să fie atinse cu certitudine;
 - *orientarea pentru autorealizare*: pentru adepți, rolul gândirii curriculare este acela de a stabili modul în care se poate realiza, prin școală și în afara ei, împlinirea personalității, descoperirea identității, autocreația și autodevenirea;
 - *orientarea reconstrucționistă*: teoreticienii reconstrucționiști văd în școală un agent al schimbării sociale și consideră că orice curriculum trebuie ghidat de nevoile de dezvoltare ale societății. Curriculumul apare ca o „fabrică de bunuri sociale”;
 - *orientarea academică*: Adepții susțin importanța disciplinelor și a culturii, fiind preocupați de structurarea cât mai coerentă a acestora în raport cu creșterea cunoașterii și cu formarea personalității prin cultură [127, p.261-293; 95, p.26].
2. Kliebord, care a stabilit patru grupuri de interese cu referire la conceptul de curriculum
 - *umanisții*: sunt „paznicii vechii tradiții”, care militează pentru un curriculum menit să asigure păstrarea moștenirii culturale a Vestului; alcătuiesc „garda veche” a „nostalgicilor”;
 - *progresiviștii (the developmentalists)* îi includ nu numai pe progresiviștii autentici, ci și pe mulți reconstrucționiști. Obsesia lor este întemeierea și orientarea curriculumului cu datele cele mai noi, mai revoluționare și mai certe oferite de cercetarea științifică. Ei sunt „maniacii” preciziei și rigorii teoretice în educație;
 - *eficientiștii*: îl au în frunte pe Bobbitt. Ei aplică școlii tehnicile standardizate, considerând-o o afacere rentabilă. Eficiențiștii tind să ignore dimensiunea umană a procesului educativ, reprezentând latura paroxistică a aspirațiilor „developmentaliste”. Ei sunt „obsedații profitului pedagogic”;

- *melioriştii*: aceştia văd în curriculum un serviciu al reconstrucţiei şi ameliorării sociale; mai simplu, sunt „sectanţii” optimizării sociale (*social improvement*) [135, p.27].

Această căutare a argumentului pentru constituirea unei teorii generale a curriculum poate fi repartizată în trei etape după I.Negreţ-Dobridor [95].

- **Etapa premodernă** (1918-1945) este legată, în primul rând, cu numele a lui Boblitt.

Franklin Bobbitt [113, p.259] desemnează conceptul şi include în sfera acestuia întreaga experienţă de învăţare a elevilor, respectiv, atât activităţile formale, desfăşurate în mediul şcolar, cât şi pe cele desfăşurate în mediul extraşcolar, planificate şi proiectate în şcoală, în vederea realizării unei educaţii globale, integrative. Autorul priveşte curriculumul ca: un ansamblu de experienţe concrete, directe şi indirecte, reieşite din derularea efectivă a exersării abilităţilor prezente şi ulterioare ale individului; un ansamblu de experienţe de învăţare explicite, eminamente directe, concepute şi preconizate finaliste de către şcoală, pentru a dezvolta abilităţile existente şi a le completa cu altele noi.

- **Etapa modernă** (1945-1980).

Abordarea curriculumului modern este legată de progresele psihologice şi în special al psihologiei cognitive a mecanismelor de învăţare şi de motivare. Această etapă este consemnată de apariţia primelor taxonomii ale obiectelor şi în special a celei a lui Bloom.

Tabelul 1.3. Evoluţia paradigmatică a teoriei curriculumului (*perioada modernă*)

Elemente ale paradigmei curriculare	Perioada modernă		
	Paradigma dezvoltării curriculumului		
	Paradigma raţională		Paradigma progresistă
	Concepţia tehnico-ştiinţifică: Franklin Bobbitt	Concepţia ştiinţifică tehnico-productivă: Ralph W.Tyler	Concepţia progresivistă: John Dewey
Fundamentele teoretice ale comunicării	Realismul ştiinţific Mişcarea eficienţei sociale	Realismul ştiinţific Principiile managementului ştiinţific	Pragmatismul Concepţiei umaniste
Tradiţia de cercetare	Abordare behavioristă Cercetare experimentală	Abordare tehnico-ştiinţifică Cercetarea experimentală	Abordare pragmatică şi academică Cercetare calitativă Investigaţie practică
Tipuri de probleme	<i>Dezvoltarea curriculumului:</i> – definirea curriculumului – planificarea raţională a curriculumului; – reformarea curriculumului. Curriculum rezultat de învăţarea dirijată, cu scop social.	<i>Dezvoltarea tehnico-productivă a curriculumului:</i> – proiectarea obiectivă şi ştiinţifică a curriculumului; – implementarea curriculumului; – evaluarea curriculumului. Curriculum plan de învăţare (instruire).	<i>Dezvoltarea practică şi înţelegerea socială a curriculumului</i> – centrarea pe copil (învăţarea experimentală); – reforma socială (idealul democraţiei). Curriculum experienţe de învăţare, fundamentate pe valori umane şi sociale.

Finalitățile și interesele implicate	Fundamentarea științifică și socială a curriculumului – curriculum planificat pentru dezvoltarea proceselor cognitive.	Fundamentarea științifică a curriculumului – curriculum planificat eficient pentru a produce învățarea.	Fundamentarea filozofică, practică și socială a curriculumului – curriculum trăit, experimentat; – curriculum interdisciplinar.
Comunicarea științifică	W.Chartes, Ros L. Finnez, C.C. Peter, D.Snedden, H.Aba, J.Schab, T.Hastings, J.Goodland etc.	W.H. Kilpatrick, H.Caswell, D.S. Campbell, H.Rugg etc.	Maxime Green, W.Doll, Charles Jenks, P.Slaterry etc.
Raportarea paradigmei la alte paradigme sau concepții	Critică paradigmele postmoderne pe motivul că nu oferă soluții, programe și obiective concrete.		Critică model rațional liniar. Acceptă abordări ale paradigmelor postmoderne

- **Etapa postmodernă** a curriculumului (1980). Această etapă se caracterizează prin încercarea de a fundamenta și a concepe un curriculum holistic, accentul fiind pus pe formarea personalității umane (creative, autentice).

Tabelul 1.4. Evoluția paradigmatică a teoriei curriculumului (perioada postmodernă)

Elemente ale paradigmei curriculare	Perioada postmodernă	
	Paradigma înțelegerii curriculumului	
	Paradigma transformațională	Paradigma critică
	Concepția transformațională: William Pinar	Concepția critică: Michael W. Apple
Fundamentele teoretice ale comunicării	Fenomenologie Concepții umaniste și academice	Idealismul Mișcarea reconstrucționistă
Tradiția de cercetare	Abordare fenomenologică Cercetare calitativă	Abordare critică, radicală Cercetare calitativă
Tipuri de probleme	Înțelegerea și reumanizarea curriculumului emanciparea și libertatea academică. Curriculum experiențe continue neplanificate și libertate academică	împuțernicirea curriculumului, critica structurilor socio-economico-politice curriculum ideologie; curriculum text; curriculum ascuns. Curriculum experiențe continue neplanificate și egalitate socială
Finalitățile și interesele implicate	Fundamentare existențială a curriculumului curriculum actualizare proprie, autobiografie; – curriculum pentru stimularea gândirii critice.	Fundamentare socială a curriculumului – curriculum normativ-reeducativ.
Comunicarea științifică	G.Count, M.Apple, P.Freire, H.Giroux, E.Fridenberg, I.Illich etc.	
Raportarea paradigmei la alte paradigme sau concepții	Critică caracterul politic al paradigmei progresiviste. Critică consecințele abordărilor raționale în curriculum.	

În urma studiului literaturii am stabilit că „teoria curriculumului” și „metodologia curriculumului” se prezintă într-o multitudine de viziuni: academice, tehnologic, umaniste. S-au deschis diferite perspective de abordare: *teleologică* (S.Cristea) [45, p.398; 43, p.314; 46, p.239; 49, p.254; 47, p.192]; *procesuală* (Vl.Guțu) [73, p.87; 74, p.234; 76, p.250; 21, p.100; 72, p.80; 70, p.69; 77, p.390], *structurală, procesuală și a produsului* (D.Potolea) [98, p.248]; *interacționist-sistemică* (M Bocoș) [5, p.240], *umanistă* (I.Negreț-Dobridor) [95, p.436].

Așadar, curriculumul devine o sinteză a celor mai importante evoluții în materie de educație, atât în teorie, cât și în practică, ce s-au produs îndeosebi începând cu secolul XX.

Conceptul actual de curriculum a evoluat spre o teorie a curriculumului, care a conturat o paradigmă teoretică și metodologică ce reunește cele mai importante dintre orientările și concepțiile privind educația, cum sânt: centrarea pe elevi, școala activă și educația nouă, trecerea de la centrarea pe conținuturi la centrarea pe experiențele de învățare a elevilor, diferențierea și chiar individualizarea instruirii, compatibilizarea studiilor între diferite sisteme de învățământ etc.

În prezent, curriculumul este unul dintre cele mai importante concepte pedagogice, tinzând să ocupe un loc central în teoria și practica educației, intervenind în principalele faze ale proiectării, realizării și evaluării proceselor și sistemelor de educație. Înseși reformele sistemelor de învățământ au fost și sânt, în cea mai mare parte, reforme curriculare ori au avut în centrul lor problema curriculumului [108; 100, p.40-41].

În acest context este de menționat că reforma curriculumului național formal și nonformal în R.Moldova a înregistrat mai multe etape, fiind parte componentă a unor schimbări profunde ale sistemului de învățământ începute odată de obținerea independenței.

În viziunea cercetătorului Vl.Guțu [71] reforma Curriculumului extrașcolar a parcurs cel puțin șase etape, fiecare având un specific și un set de obiective prioritare (*a se vedea* Tabelul 1.5).

**Tabelul 1.5. Etapele reformei curriculare în Republica Moldova
în viziunea a lui Vl.Guțu [21]**

Etapa	Specificul și obiectivele prioritare
<i>Prima etapă (1991-1993)</i>	Deideologizarea și depolitizarea programelor și manualelor școlare; liberalizarea programului educațional; crearea premiselor de reformare a conținuturilor educaționale; elaborarea concepției școlii muzicale.
<i>Etapa a doua (1994-1997)</i>	Crearea bazei legislative și conceptuale a reformei conținuturilor educaționale: Concepția Învățământului din Republica Moldova (1995); Legea învățământului (1995); Programul Național de Dezvoltare a Învățământului (1995); elaborarea concepțiilor ale disciplinelor școlare.
<i>Etapa a treia (1997-2003)</i>	Realizarea proiectului de reformă a învățământului general, finanțat de Banca Mondială și Guvernul R.Moldova; crearea Consiliului Național pentru Curriculum și Evaluare; conceptualizarea reformei curriculumului național și proiectarea și implementarea primei generații de curricula axate pe obiective, conținuturi fiind primite ca mijloace de a asigura obținerea unor finalități premise.
<i>Etapa a patra</i>	Etapa de acumulare a informației privind funcționalitatea curriculumului național; a

(2003-2005)	început să funcționeze Consiliul Național pentru Curriculum și Evaluare; monitorizarea funcționalității curricula pe discipline a fost fragmentară, nesistemică; s-a realizat prima decongestionare a curricula pe discipline școlare.
Etapa a cincea (2006-2010)	Căutarea de noi repere și mecanisme privind dezvoltarea curriculumului școlar; lansarea unui nou proiect sub egida Băncii Mondiale „Educația de calitate în mediul rural”; conceptualizarea primei generații de curricula axat pe competențe; valorificarea competențelor-cheie ale Cadrului European.
Etapa a șasea (2010-2020)	Aprobarea Codului Educației (2014); aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Educației „Educația 2020”; elaborarea unui cadru conceptual și metodologic de dezvoltare a curriculumului național: Cadrul de referință al curriculumului național (2017), Cadrul de referință al educației timpurii, Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar; elaborarea și implementarea generației a doua a curricula axate pe competențe.
Etapa a șaptea (2021 →	Elaborarea și implementarea Strategiei Educației 2030; acumularea de experiențe privind aplicarea curriculumului dezvoltat; căutarea de noi perspective și oportunități de dezvoltarea a curriculumului național.

De menționat, că în parcursul reformelor curriculare în Republica Moldova, începând cu anii '90 ai sec. XX, învățământul nonformal/ extrașcolar mai puțin a fost implicat/ conectat la schimbările în domeniul curriculumului național ceea ce face cercetarea noastră și oportună și actuală.

În acest context dezvoltarea educației nonformale a elevilor nu poate fi fără renovarea curriculară.

Cuvântul-cheie, cum afirmă Rene Clarijs (2008) pentru educația nonformală este „curriculum”, care în același timp este obiectul cercetării date. Cu ale cuvinte axarea educației nonformale a elevilor pe principii curriculare înseamnă promovarea unui concept postmodern al educației. Totodată, în literatura de specialitate găsim puține cercetări și abordări ale curriculumului extrașcolar. Toate cercetările care direct sau indirect abordează problema curriculumului extrașcolar orientează pe concepatori de curricula respective la teoria generală a curriculumului, dar și la particularitățile educației nonformale a elevilor.

În căutarea încercării de a stabili unele aspecte specifice curriculumului extrașcolar în raport cu cel formal, noi am comparat acestea în raport cu un set de indicatori (Tabelul 1.6).

Tabelul 1.6. Curriculumul formal v.s. Curriculumul extrașcolar

Nr. crt.	Parametrii/ indicatorii	Curriculumul formal	Curriculumul extrașcolar
1.	Curriculum – repere conceptuale (concept)	Aceleași prevederi conceptuale	Aceleași prevederi conceptuale. Accentul pus mai mult pe individualizarea învățării și realizarea intereselor, aptitudinilor proprii
2.	Curriculum – repere conceptuale (conținut)	Conținuturi în mare parte sistemic și standardizate	Conținuturi în mare parte sunt flexibile, variabile și orientate praxiologic

3.	Curriculum – repere procesuale (proces)	• Tehnologii reproductive – productive – creative (actul – învățare)	• Tehnologii productiv-creative (active - învățare) • Accentuarea tendințelor de învățare individuală
4.	Curriculum – repere teleologice (finalități)	• Orientarea spre formare de competențe specifice și competențe-cheie (în mare parte standardizate)	• Orientarea spre competențele specifice și mai puțin standardizate (cu excepția școlilor de Arte)
5.	Curriculum – produse curriculare	• Sistemul de produse curriculare obligatorii: Planuri de învățământ; curricula pe discipline; manuale; ghiduri metodologice.	• Sistemul de produse curriculare este flexibil pentru școlile de arte sunt obligatorii
6.	Curriculum – repere evaluative	• Funcția evaluării – certificare; • Alte funcții sunt aceleași	• Funcția evaluării – identificarea performanțelor

Analiza diferitor abordări conceptuale ale Curriculumului extrașcolar, dar și identificarea specificului curriculumului extrașcolar ne permite să tragem următoarele concluzii [17]:

- Curriculumul extrașcolar în sensul larg poate fi abordat din două perspective:
 - perspectiva structurală care pune accent pe interconexiunea și legăturile funcționale dintre competențe: concepție, competențe/ finalități, conținuturi, tehnologii de predare-învățare-evaluare;
 - perspectiva procesuală a curriculumului, accentul fiind pus pe etapele prin care este valorificată experiența de învățare a elevilor.
- Curriculumul extrașcolar în sens îngust/ restrâns la rândul său poate fi abordat din două perspective:
 - din perspectiva argumentării conținuturilor învățării ca mijloace de formare a competențelor;
 - din perspectiva documentelor oficiale prin care curriculumul este aplicat și instituționalizat.
- Conceptul general al curriculumului formal reprezintă cadrul de referință și pentru Curriculumul extrașcolar, concretizat, proiectat și implementat în raport cu specificul domeniului, în cazul dat domeniul Arte, profil Artă muzicală.

1.3. Particularitățile Curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profil Artă muzicală

Particularitățile curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte pot fi stabilite din mai multe perspective: organizațională, conceptuală, conținutală, procesuală, teleologică și structurală.

Perspectiva organizațională

Curriculumul extrașcolar pentru domeniul Arte se organizează conform formelor de educație artistică și misiunii instituțiilor ce prestează servicii de educație extrașcolară în domeniul Arte. Autorii Cadrului de Referință al Educației și învățământului extrașcolar (2020) propun următoarea structură a domeniului Arte.

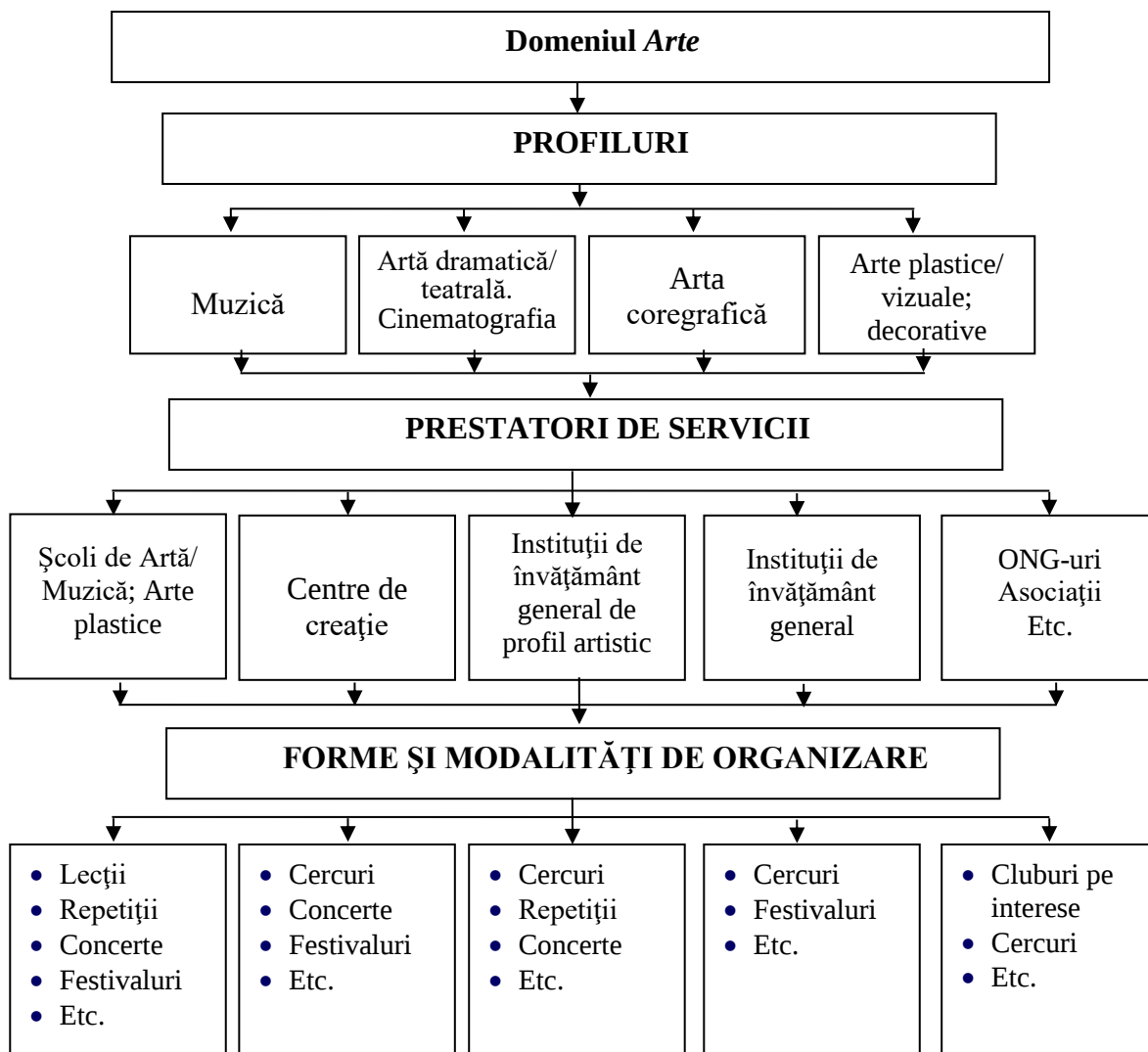

Fig.1.1. Structura domeniului Arte în raport cu profilurile și formele de organizare
[17, p.44]

În conformitate cu această structură a domeniului Arte Curriculumul extrașcolar va fi conceput ca unul specific pentru [41]:

- (1) Școlile de Arte, Muzică și Arte Plastice;
- (2) Centre de creație;
- (3) Instituții de învățământ general;
- (4) Alte forme organizaționale.

În acest context identificăm factorii ce în mare parte determină și specificul conceptului pentru acest domeniu (*a se vedea* Tabelul 1.7).

Tabelul 1.7. Aspecte comune și diferențele atestate în activitatea Centrelor de creație (și altor structuri cu funcții similare) și a Școlilor de Arte, Muzică și Arte plastice, conform referințelor enunțate [17, p.45; 34]

Domeniile de referință	Centrele de creații/ Cluburi/ etc.	Școli de Muzică, Arte și Arte plastice
Obiectivele educației extrașcolare pentru domeniul Arte	Educația nonformală oferă un set de experiențe sociale și cultural-artistice necesare, utile pentru fiecare copil, tânăr, complementarizând celelalte forme de educație prin: valorificarea timpului liber al elevilor, din punct de vedere educațional; valorificarea experiențelor de viață ale elevilor, prin cadrul mai flexibil și mai deschis și prin diversificarea mediilor de învățare cotidiene; asigurarea participării benevole, voluntare, individuale și/sau colective; flexibilitatea de a răspunde intereselor elevilor - gama largă de activități pe care le propune și posibilitatea fiecărui elev de a decide la ce activități să participe; alfabetizarea grupurilor sociale defavorizate; asigurarea cadrului de exersare și cultivare a diferitelor înclinații, aptitudini, capacități.	Cultivarea dragostei față de artă asigurând extinderea și completarea orizontului cultural-artistic; Dezvoltarea potențialului creativ individual al copiilor și elevilor; Identificarea elevilor supradotați în domeniul unei anumite arte și pregătirea acestora pentru posibila însușire a programelor educaționale de învățământ profesional secundar și superior corespunzător profilului; Formarea unui consumator alfabetizat al artei, capabil să perceapă și să reflecte critic arta; Formarea și dezvoltarea la elevi a calităților personale care ar asigura interacțiunea, respectarea și valorificarea patrimoniului cultural național și universal; Educarea unei personalități autonome, creative și apte de a lua decizii și a se adapta profesional, corespunzător calităților sale profesionale într-o lume în continuă schimbare; Creșterea atractivității/ statutului profesiilor din domeniul artistic și cultural; Asigurarea calității și continuității în implementarea programelor pre-profesionale, care sunt condițiile de bază pentru funcționarea sistemului de educație extrașcolară de profil; Crearea unui mediu educațional modern care să îmbunătățească dezvoltarea creativă și realizarea de sine a individului, nivelul cultural al populației țării. Petrecerea organizată a timpului liber;
Înscrierea beneficiarilor: (oferte gratuite/ taxe de studii)	În funcție de specificul activității, fiecare Instituție își elaborează propriul regulament de funcționare, coordonat cu organul local de specialitate în domeniul învățământului.	Taxa se aprobă de către APL, în conformitate cu legislația în vigoare (20% din cheltuielile totale pentru anul precedent). Taxa pentru studii la <i>grupele</i>

	În regulamentul de funcționare al instituțiilor de învățământ extrașcolar se va specifica în mod explicit nomenclatorul serviciilor educaționale oferite gratuit beneficiarilor. Instituțiile de învățământ extrașcolar publice pot presta servicii educaționale contra plată doar suplimentar la cele prevăzute în nomenclatorul serviciilor educaționale oferite gratuit, conform legislației în vigoare.	<i>pregătitoare</i> și la alte specialități care nu sunt incluse în Planul de învățământ: <i>canto, cor, dans sportiv/modern etc.</i>, va fi calculată și aprobată de Autoritatea Publică Locală, reieșind din numărul de până la 5-6 ore săptămânale pentru un elev, conform legislației în vigoare.
Accesul la activitățile oferite de instituțiile publice de învățământ extrașcolar	Accesul la activitățile oferite de instituțiile de învățământ extrașcolar publice, este liber pentru solicitanți în funcție de profilul cercului și de competențele care urmează să fie formate cu respectarea principiului nediscriminării. Înscrierea în cercuri se face benevol, în baza unei fișe cu date despre copil; Numărul de grupe și numărul de copii/tineri în fiecare grupă sunt propuse în fiecare an, de conducerea instituției, în baza ofertei educaționale a instituției, de solicitările beneficiarilor, precum și de alte criterii stabilite de propriul Regulament, sunt avizate de Consiliul de administrație și aprobate de organul local de specialitate în domeniul învățământului; La necesitate, în funcție de specificul cercului, pentru înscrierea copilului/tânărului e necesar avizul medicului de familie privind starea sănătății solicitantului;	Admiterea elevilor în instituțiile de învățământ extrașcolar de profil artistic se face numai în urma unei selecții, prin: testarea aptitudinilor specifice; examene de diferență; probele de aptitudini conform metodologiei privind admiterea în învățământul complementar de artă. Admiterea în anul I de studiu constă în probe de aptitudini specifice astfel: <u>Muzică:</u> <i>aur muzical - reproducerea prin intonare după auz a unor sunete executate vocal; simț ritmic - reproducerea prin bătăi din palme a unui fragment ritmic dat; muzicalitate - memorie muzicală, reprezentând reproducerea din memorie a unui fragment muzical, dar și intonarea unui fragment muzical pregătit de candidat.</i> <u>Arte vizuale:</u> <i>probă de percepție vizuală, probă de creativitate.</i> <u>Arta coregrafică:</u> <i>examene medical – probă eliminatorie, aptitudini fizice: conformitate, deschidere, săritură, elasticitate, motricitate, simț ritmic.</i> <u>Arta dramatică:</u> <i>probă de dicție, probă de aptitudini artistice specifice.</i>
Vârsta beneficiarilor	Accesul la activitățile oferite de instituțiile de învățământ extrașcolar publice, conform Nomenclatorului de servicii educaționale gratuite aprobat de Guvern, este liber pentru toți solicitanții cu vârsta cuprinsă între 5 și 21 de ani, cu respectarea principiului nediscriminării, (<i>Codului educației al Republicii Moldova</i>).	<i>Sistemul învățământului extrașcolar de profil artistic este structurat pe 3 niveluri:</i> Nivelul 0 – învățământul preșcolar, preconizat copiilor între vârstele 5-7 ani (grupa pregătitoare); Nivelul 1- învățământul primar, clasele I-IV, profil Artă muzicală, cu durata de studiilor 1-8 ani; Nivelul II- învățământul gimnazial ș.a.
Componenta numerică a grupelor	Este determinată de profilul de activitate, vârsta beneficiarilor, gradul	<i>Variază în dependență de profil. Cor-12-18 elevi.</i>

	de complexitate a curricula, condițiile de activitate, spațiul și utilajul disponibil și poate varia de la 10-15 persoane, în cele corale acesta nu e mai mic de 25; În funcție de specificul cercului, pot fi constituite grupe mici din minimum 4 participanți (karting, canoe, ansamblul vocal-instrumental, soliști, escaladare, telegrafie, modelism ș.a.);	Discipline muzical-teoretice – 8-10 elevi; În instituțiile mici, cu un număr mai mic de 100 de elevi (6-8 elevi). Arte vizuale -10-12 elevi (pentru localitățile rurale 6-8 elevi) ; Arte coregrafice -10-12 elevi; Arta dramatică 10-12 elevi (pentru localitățile rurale 6-8 elevi). Ansambluri vocal-instrumental – de la 2 elevi, care obțin reușită înaltă la profilul de specialitate.
Durata studiilor	În dependență de obiectivele vizate, Programele pot fi de lungă durată (mai mult de un an), sau de scurtă durată (1-12 luni), cât și alte forme de activități cu o durată de până la o lună (seminare, sesiunii de informare, master clas ș.a.)	Durata studiilor este determinată conform profilului, în baza planurilor de studii aprobate.
Oferta educațională. Organizarea procesului educațional.	Activitatea extrașcolară se realizează pe grupuri de interese de un singur profil sau integrate, în baza planului de învățământ aprobat de organul local de specialitate în domeniul învățământului. Componența grupurilor variază în dependență de profil.	<u>Specialitățile principale care pot fi studiate:</u> instrumente cu clape: pian; instrumente cu corzi: vioară, violă, violoncel, contrabas, chitară clasică; instrumente aerofone: flaut, clarinet, trompetă, corn, trombon, saxofon, oboi, tubă; instrumente populare: țambal, acordeon, nai, fluier, cobză; instrumente de percuție: xilofon, vibrofon, baterie; arte vizuale: desen, pictură, sculptură, arta decorativ-aplicativă etc.; arta coregrafică: dans clasic, dans popular; dans sportiv; artă dramatică: arta actorului. Componența grupurilor variază în dependență de profil. Organizarea procesului educațional în baza planului de învățământ aprobate de către MEC. Procesul instructiv-educativ se realizează prin lecții individuale, de grup, lecții practice de toamnă-primăvară (pentru arte vizuale), cât și prin evoluarea elevilor în colective artistice, coregrafice, teatrale, expoziții ș.a.
Evaluarea rezultatelor	Evaluarea în Centrele de creație reprezintă un ansamblu de acțiuni sistemice, prin care se analizează și se apreciază activitatea copiilor și tinerilor. Evaluarea activității copiilor poate fi realizată în baza unui portofoliu	Evaluarea rezultatelor învățării este obligatorie și se realizează prin: colocvii/ colocvii tehnice; examene de promovare; examene de absolvire. Examene de competență. Se propune trecerea la evaluarea în

	individual, care cuprinde: lucrări, diplome, certificate și înscrieri obținute pe perioada frecventării activității extrașcolare; Instituția de comun cu alți parteneri poate stimula activitățile de performanță ale copiilor și tinerilor la nivel local, național și internațional prin alocarea unor premii, din partea consiliului reprezentativ al părinților, agenților economici, fundațiilor științifice și culturale, comunității locale ș.a.	bază de calitative.
Finalitățile studiilor/ certificarea	Certificarea studiilor nu este asigurată și obligatorie.	Certificarea studiilor este asigurată. Odată cu absolvirea instituției, elevii primesc certificatul de absolvire, unde este notată reușita obținută la disciplinele studiate. În baza actului de absolvire, elevii pot fi înmatriculați la studii în instituțiile de învățământ general (cu profil arte), instituțiile medii de specialitate sau superioare de profil, cu condiția respectării cadrului normativ în vigoare, ce vizează învățământul general.
Funcții didactice	Corepetitori, conducător de cerc, dirijor, maestru de cor, maestru de balet, maestru de concert, regizor, acompaniator, conducător artistic, psiholog, metodist, ș.a.	Profesori și corepetitori, dirijor, maestru de cor, maestru de balet, maestru de concert, regizor, acompaniator, conducător artistic, psiholog, metodist, ș.a.

Perspectiva conceptuală

Perspectiva conceptuală a curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte trebuie analizată din două aspecte:

- (1) Aspectul ce ține de teoria generală a curriculumului și
- (2) Teoria generală a Artelor și în speța teoria artei muzicale

Curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar domeniul Arte, pe de o parte, reprezintă o expresie a teoriei generale a curriculumului, validată de comunitatea științifică; pe de altă parte, preia unele caracteristici dictate de specificul și particularitățile educației și învățământului extrașcolar în genere și în domeniul Arte, în special:

- a. Diversitatea finalităților/ caracter deschis al finalităților.
- b. Diversitatea abordărilor și formelor de organizare pe domenii de formare: școlile de arte, cluburi, cercuri ș.a.
- c. Axarea puternică pe cel ce învață; principiile educației individualizate și diferențiate sunt dominante.
- d. Nivelul înalt de motivație pentru educația și învățământul extrașcolar.

- e. Orientarea dominantă la proces și construirea de noi competențe, noi experiențe.
- f. Orientarea spre o evaluare formativă, autoevaluare ș.a.

Așadar, contextul demersului conceptual al curriculumului, dar și particularitățile respective ale educației și învățământului extrașcolar, domeniul Arte, generează un sistem (subsistem) curricular relevant cadrului nonformal. Totodată, în vederea realizării continuității între curriculumul formal și cel nonformal, se acceptă abordarea holistică/ sistemică a curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar (a se vedea Fig. 1.2).

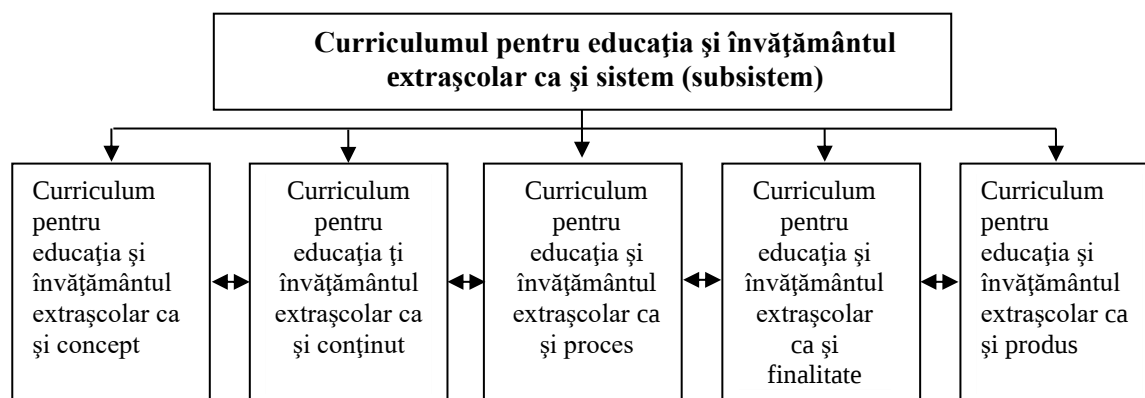

Fig.1.2. Curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar ca și sistem (subsistem)

Conceptul curriculumului extrașcolar și cel formal se axează pe afirmarea rolului prioritar al finalităților educației extrașcolare. În funcție de finalități, concepute în termeni de competențe, se proiectează și celelalte componente ale modelului curricular: *forme, strategii și metode, activități educaționale, conținuturi, instrumente de evaluare*.

Așadar, *curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar* înseamnă toate experiențele acumulate, planificate și furnizate elevilor în instituții și în alte structuri ce prestează servicii de educație și învățământ extrașcolar spre a satisface interesele, nevoile, oportunitățile, aptitudinile proprii, în raport cu finalitățile și performanțele așteptate.

Din perspectiva *Cadrului de referință al Curriculumului Național*, dar și din perspectiva evoluției educației nonformale pe plan european, curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar poate fi conceput în baza interconexiunii diferitor concepte curriculare (*curriculumul centrat pe elev, curriculumul centrat pe competențe, curriculumul centrat pe contexte/ situații educative* ș.a.) și a diferitor teorii ale învățării: *constructivism, behaviorism* ș.a. [21].

Totodată, curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar domeniul Arte, se va axa pe interconexiunea abordărilor psihocentrice și sociocentrice ale educației, pe asigurarea corelației sociale, psihologice și pedagogice a elementelor curriculare la nivel de subsistem și sistem, pe asigurarea comunicării eficiente între cadrele didactice și educabili [25].

Curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar, domeniul Arte, alături de funcțiile sale de bază (*proiectarea, reglarea, motivarea ș.a.m.d.*), va realiza și funcțiile specifice educației și învățământului extrașcolar:

- funcția de formare de noi competențe în domeniul Artelor;
- funcția de recuperare a lacunelor a instruirii precedente (la necesitate);
- funcția de complementare a activităților educaționale formale (la necesitate);
- funcția de extindere a educației formale (la necesitate);
- funcția de opoziționare a educației formale.

Un alt aspect care determină specificul conceptului de curriculum pentru educația și învățământul extrașcolar este legat de:

1. Abordarea educației pe parcursul întregii vieți, educația nonformală fiind și o modalitate de realizare a acestui proces.
2. Sistemul de competențe-cheie, aprobat de Consiliul Europei la Bruxelles din 22 mai 2018.
Primul aspect vizează un curriculum flexibil, contextual și longitudinal.

Al doilea aspect orientează curriculumul pentru educația și învățământului extrașcolar la formarea graduală și pe etape a unui anumit tip de competențe.

Așadar, perspectiva conceptuală a curriculumului extrașcolar, în cazul dat al celor în domeniul Artelor pentru educația și învățământul extrașcolar se axează/ centrează pe educabil și reflectă următoarele demersuri fundamentale:

- ✓ *Focusarea pe formarea de competențe și orientări valorice* care va permite elevilor să-și valorifice interesele, aptitudinile, oportunitățile proprii într-un mod activ și nonformal.
- ✓ *Corelarea componentelor curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar* în raport cu: abordarea psihocentrică și sociocentrică; domeniul și profilul Artelor; funcțiile specifice educației extrașcolare; profilul elevilor și aptitudinile acestora către unul sau alt tip de activitate artistică [17, p.59-60].

Un alt factor determinant care influențează conceperea și conținutul curriculumului non-formal pentru domeniul Arte, profil Artă muzicală, ține de cadrul teoretic/conceptual privind educația extrașcolară.

În acest sens educația extrașcolară și în special, educația muzicală în mare parte este determinată de specificul relației subiectiv-obiectiv ca instrument al cunoașterii artistice; pe când cunoașterea științifică are un caracter obiectiv-subiectiv [25].

Ca obiect al cunoașterii, opera muzicală nu există în afara subiectului cunoscător decât la modul convențional. Opera muzicală își începe adevărata existență abia în momentul în care este receptată, subiectul cunoscător recreând-o prin percepție, imaginație și gândire artistică. În

cunoașterea artistică, obiectul cunoașterii (opera muzicală) este astfel recreat de către subiectul cunoscător. Opera muzicală nu există, ea *devine* ca atare datorită acțiunii de cunoaștere a receptorului. Respectiv, și adevărul (valoarea) în cunoașterea artistică nu se află în afara omului, ci *este produs creat* de către acesta [79, p.71; 58, p.37].

Această legitate generează o abordare a curriculumului pentru educația extrașcolară axată pe interconexiunea cunoașterii științifice și a cunoașterii artistice, ceea ce se reflectă asupra finalităților conținutului dar și a procesului de educație artistică și în speță a educației muzicale. În acest sens specificul artei muzicale presupune cunoașterea valorilor acesteia, interpretarea și producerea operelor muzicale (educația prin și pentru arta muzicală) dar și asimilarea valorilor umane prin intermediul artei muzicale.

Educația prin și pentru artă denotă un anumit mod de a vedea umanul este o filosofie de viață aparte, o viziune asupra a ceea ce este mai de preț pentru devenirea ființei. Importanța pe care prețuirea artei o capătă în societate dă măsura valorică a respectivei societăți, a rafinamentului și altitudinii sale axiologice. Educația pentru artă este deschizătoare de noi orizonturi, pentru că ea dezvoltă spiritul interogativ, reflexiv. Educația pentru frumos imprimă un sens profund, integrator și înalt tuturor achizițiilor. Formarea artistică prilejuiește indivizilor o experiență pentru iluminarea și construirea unui sens legat de existența sa [35, p.15].

Este important să constatăm că estetica este produsul unei activități spirituale, care a apărut în percepția și aprecierea individuală. Categoriile esteticii/ frumosului, prin caracterul lor semnificativ, dezvoltă nu doar gândirea creativă a muzicianului (viitorului muzician), ci formează și orientările sale valorice, determină poziția sa de viață.

Esteticul, prin natura sa, este similar cu adevărul, însă diferă prin esența sa. Dacă adevărul înseamnă cunoaștere rațională, atunci esteticul nu este doar cunoaștere, ci și experiența emoțională în urma percepției unui obiect. Prin urmare, echivalentul psihologic al esteticului este experiență/ emoția care, la rândul său, acționează întotdeauna ca un produs, un rezultat al relațiilor dintre subiect și obiect. Specificul acestor relații este determinat de doi factori: caracteristicile estetice ale obiectului (produs al artei muzicale) și relaționarea sa cu ideile și gusturile estetice ale omului, adică cu orientările valorice care alcătuiesc „conștiința lui estetică”.

La baza conștiinței estetice a individului se află necesitatea estetică, interesul față de valorile estetice, setea pentru frumos și armonie.

În cadrul necesităților estetice se înscriu și idealurile corespunzătoare. Idealul estetic reprezintă imaginea unei valori estetice necesare și dorite, acesta (idealul estetic) fiind cel mai înalt criteriu pentru evaluarea estetică. Această modalitate de evaluare include și gustul estetic, la baza căruia se află valoarea/ orientarea estetică [58, p.52].

În acest context, demersul estetic al educației artistice reprezintă și specificul și unul din principiile de concepere a educației artistice/ muzicale, dar și a curriculumului respectiv.

Un alt specific al curriculumului pentru educația extrașcolară ține de valorificarea contextului cultural. Anume cultura determină orientările estetice și artistice ale personalității [32].

„Cultura poate fi considerată astăzi un ansamblu de trăsături distincte, spirituale și materiale, intelectuale și afective, care caracterizează o societate sau un grup social. Ea înglobează, pe lângă arte și litere, moduri de viață, drepturile fundamentale ale omului, sistemele de valori, tradiții și credințele... Cultura îi dă omului capacitatea de a reflecta asupra sinelui său. Ea este cea care face din noi ființe specific umane, raționale, critice și etic angajate. Este cea care ne ajută să discernem valorile și să facem alegeri. Prin ea, omul se exprimă, ia cunoștință de el însuși, se recunoaște ca un proiect neîncheiat, pune în chestiune propriile sale realizări, caută neîncetat noi semnificații și creează opere care îl transcend”. Altfel spus, *cultura generează civilizația și o susține*, „alimentând-o” permanent cu valori, care se acumulează și se transformă în arhetipuri, perpetuând continuu [10, p.43].

Cultura nu este doar un bogat și un impresionant „tezaur” de valori spirituale, artistice/ estetice și materiale care să îndemne la contemplație pioasă, nu este percepută ca fiind doar o sumă finită de trăsături punctuale, ci este, în același timp, și un proces ce implică și responsabilizează individualități și grupuri [10, p.43].

Așadar, cultura, lumea simbolică, apare în urma unui schimb de comunitate, care promovează, susține un set de valori, pe care le consideră dezirabile și individuale, care acceptă, asumă și interiorizează anumite valori, urmând să (re)creeze alte sisteme de valori. Cultura este expresia sintetică a cunoașterii articulate a lumii reale, a modului în care ne situăm în raport cu aceasta, ea reprezentând *orizontul de existență al ființei umane* [10, p.45].

Arta, în genere, și arta muzicală, în acest sens, se manifestă specific în contextul culturii generale, și anume: prin construirea creativă a propriului obiect în raport cu interiorul uman prin intermediul unui limbaj artistic, dar și prin experiența creatorului sau a receptorului [58, p.55-56].

Conceperea unui curriculum pentru educația extrașcolară și în speța a educației muzicale în mare parte este determinată de funcțiile generale ale artei, inclusiv a artei muzicale [32]:

- 1) *Gnoseologică* sau de cunoaștere: arta cercetează lumea înconjurătoare, viața umană (în special universul interior al omului).
- 2) *Axiologică*: arta ia o atitudine față de realitate, o apreciază din punct de vedere valoric, selectează din multiplele însușiri ale obiectului sau fenomenului esențialul, irepetabilul, ceea ce poartă în sine o valoare.
- 3) *Hedonistică*: produce plăcere, delectare, satisfacție.

- 4) *Sugestivă*: sugerează omului anumite idei, gânduri, îi comunică anumite sentimente, convingeri.
- 5) *Iluministă*: poartă în sine și transmite anumite cunoștințe despre lucruri, fenomene, răspândește anumite idealuri, viziuni, concepții ș.a.
- 6) *Comunicativă*: prin limbajul artei oamenii comunică între ei, arta unește oamenii, contribuie la apropierea și înrudirea lor spirituală.
- 7) *Euristică*: contactul cu arta nu poate fi efectuat în afara unei stări de creativitate, de inventivitate, de descoperire personală; arta dezvoltă anumite potente și aptitudini de creație.
- 8) *Katharsis*: arta purifică sufletul, îl descătușează și îl eliberează de pasiunile „ieftine” ale vieții, îl înalță și îl înobilează.
- 9) *Estetică*: cultivă simțul frumosului, al perfecțiunii, al armoniei, al echilibrului, al măsurii ș.a.
- 10) *Educativă*, considerată suprafuncție: arta educă sentimente morale, calități umane, cultivă sfera spirituală a omului [93, p.30, 43-54; 58, p.57].

Din ***perspectiva conținutală***

Analiza retrospectivă a programelor de studii la disciplina „Educația muzicală” cum pentru învățământul formal așa și pentru învățământul nonformal ne permite să constatăm că conținuturile se structurează în raport cu modul de cunoaștere (științifică sau/și artistică) genuri de artă muzicală (sens larg al conceptelor) și sistemul de cunoștințe și opere muzicale concrete la una sau alta disciplină de studii (sens îngust al conținuturilor). Specificul conținuturilor din perspectiva cunoașterii științifice și cunoașterii artistice ține de:

- (1) Conținuturile reprezintă un mijloc de formare a competențelor muzicale;
- (2) Conținuturile reprezintă și rezultatul învățării (cunoașterea, interpretarea unei opere concrete).

Din ***perspectiva profesională*** [30]

În literatura de specialitate găsim mai multe abordări ale procesului de educație artistică și concret muzicală.

Abordarea monodisciplinară se axează pe învățarea generală și/sau aprofundată a unor genuri de artă în cazul dat a genurilor de artă muzicală. De regulă această abordare se realizează în școlile de Arte.

Abordarea polidisciplinară pune în centru procesului educațional pe elev și nu disciplină de artă. Activitățile în cadru acestei abordări sunt orientate la dezvoltarea armonioasă a elevilor.

Aplicarea diferitor genuri de artă în calitate de metodă de predare a diferitor discipline din arii curriculare.

Abordarea universală se axează pe predarea tuturor disciplinelor într-un context unitar cultural-istoric în baza legităților generale și interconexiunii cunoașterii artistice și științifice.

De menționat că ultimele două abordări nu și-au găsit o răspândire în Republica Moldova, precum și în alte țări. Pe de altă parte începând cu anii '70 ai secolului trecut procesul educației artistice s-a axat puternic pe concepțiile a lui Д.Кабалевский și Б.М. Нятенский. În Republica Moldova sunt cunoscute și aplicate în practică abordările lui I.Gagim, E.Coroii, I.Borș, M.Morari [14; 65; 93].

Așadar particularitățile curriculumului la educația muzicală pentru școlile de muzică din perspectiva procesuală țin de metodologia specifică care se axează pe crearea situațiilor de învățare.

Conținuturile propuse spre studiere în cadrul disciplinelor „Istoria muzicii”, „Teoria muzicii și Solfegiu” și „Instrument muzical” sunt dinamic ordonate pe dimensiunile/ domenii, unități de conținut/ subiecte, repartizate pe clase într-o viziune sistemică și se pot integra în mod echilibrat, asigurând abordarea metodică și holistică a procesului de educație-instruire muzicală și, în același timp, apropiind actul de achiziții studiate/ receptate în contextul instituțional-artistice de actul transferului achizițiilor în realitatea imediată, de viața spirituală a elevului.

Conținuturile învățării includ cele două dimensiuni ale disciplinei: **informativ-teoretică** și cea **aplicativ-practică**.

Dimensiunea informativ-teoretică a unităților de conținut vizează studierea muzicii/ fenomenului muzical din perspectivele *legităților muzicii, elementelor de limbaj muzical* și al rolului acestora în crearea conținuturilor/ imaginilor muzicale ale lucrărilor muzicale din repertoriul național și universal, *evoluției fenomenului muzical* și a constituirii „fondului de aur” al tezaurului muzical național și universal, *creației și vieții compozitorilor/ reprezentanților* diferitor epoci, stiluri, curente muzicale, *diversității genuistice și de conținut* propriu-zis al muzicii ș.a.

Studiul muzicii, în general, nu este posibil în afara activităților practice de comunicare, cunoaștere, cercetare, exersare, exprimare, creație etc. Unitățile de conținut sunt construite astfel, încât pot oferi posibilități alternative de construire a traseului de cunoaștere a fenomenului muzical în temeiul activităților de audiere, interpretare/ fredonare și creație muzicală.

Conținuturile și activitățile muzical-didactice prin care se construiesc și se organizează situațiile de învățare creează un echilibru optim între abordările teoretice și cele aplicative,

respectând o evoluție a procesului de cunoaștere bazat pe articularea tuturor funcțiilor psihicului elevului (sensibilitate, atenție, memorie, imaginație și gândire).

Din *perspectiva teleologică*

Analiza retrospectivă a curricula de educație muzicală pentru școlile de Arte ne permite să constatăm următoarele:

1. Centrare puternică pe conținuturi.
2. Centrare puternică pe abilități practice specifice doar unei sau altei discipline muzicale de studii.
3. Învățarea predominant pentru arte (formarea profesională a viitorilor muzicieni) și nu prin arte.
4. Nivelul scăzut de realizare a principiului inter- și transdisciplinarității.

Totodată Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar (2020) propune o nouă abordare a finalităților educației muzicale în cadrul școlilor de Arte și anume cea axată pe competențe, ce deschide noi oportunități de formare armonioasă a elevilor prin artă muzicală și pentru artă muzicală în perspectivă [17].

1.4. Concluzii la Capitolul 1

Analiza politicilor internaționale și naționale în domeniul educației nonformale, dar și analiza diferitor abordări, concepte, orientări ne permite să formulăm următoarele concluzii:

- Educația nonformală ca formă generală de organizare a educației alături de educația formală și informală face parte din strategia educației pe parcursul întregii vieți și are drept scopul general – formarea personalității umane în raport cu aptitudinile, interesele și oportunitățile acesteia. La nivel de politici educaționale există deosebiri clare între educația formală, educația nonformală și educația informală având ca criterii: cadrul instituțional/ operațional; cadrul structural, cadrul certificării. În acest sens educația nonformală nu se finalizează cu certificarea-obținerea unei diplome de studii în raport cu nivelurile ale sistemului de învățământ. Totodată în unele cazuri învățământul formal și cel nonformal sunt foarte apropiate. În cazul cercetării noastre aceasta se referă în primul rând la școlile de Arte, și în special la cele de Muzică.
- Educația nonformală – un termen generic – acceptat și promovat la nivelul Uniunii Europene ca unul document este un concept în raport cu care se aplică o diversitate de termeni: educație extrașcolară – învățământ extrașcolar; educație extracurriculară – învățământ extracurricular; educație complementară – învățământ complementar; educație în afara clasei, educație pentru timpul liber. În Codul Educației (2014) această formă de

educație se concretizează și se prezintă ca „învățământul extrașcolar”. În cercetarea dată noi vom privi „educația și învățământul extrașcolar” ca parte componentă a educației nonformale a elevilor [13].

- În plan retrospectiv, dar și la etapa actuală educația nonformală se dezvoltă în cadrul a trei paradigme:
 - paradigma europeană care se axează pe trei tendințe: realizarea educației în afara sistemului formal;
 - realizarea educației nonformale se contrapune celei formale; educația nonformală se apropie de cea formală prin unele elemente;
 - paradigma țărilor vest-europene (postsovietice și postsocialiste) care are la bază susținere puternică a statului și este orientat la implicarea în acest proces tuturor copiilor, inclusiv celor cu nevoi speciale;
 - paradigma SUA și a Japoniei este îndreptată spre diminuarea a lacunelor educației formale și implicarea statului în acest proces este minimală.
- Tendințele dezvoltării educației nonformale la nivel european dar și experiențele și tradițiile educației nonformale în Republica Moldova cu referire, în primul rând, la educația extrașcolară extrașcolară, ne conving în proiectarea unui concept binar/ dihotomic al educației nonformale a elevilor în Republica Moldova care ar îmbina armonios politicile europene în domeniul educației nonformale și tradițiile valorice ale educației extrașcolare artistice naționale.
- Așadar, în viziunea noastră „educația nonformală a elevilor” realizată în instituțiile de învățământ extrașcolar desemnează o realitate educațională cu un caracter formativ deosebit, răspunzând în același timp intereselor și opțiunilor elevilor.
- Cu referire la conceptul de Curriculumul extrașcolar se constată existența unui număr insuficient de cercetări și abordări. De regulă, conceptul general al curriculumului – ca teorie, ca conținut, ca proces și ca rezultat se adaptează de fiecare dată la specificul educației nonformale și în special la specificul educației artistice muzicale de profil.
- De menționat că reforma curriculumului național începută în anii '90 ai sec.XX s-a axat preponderent pe sistemul de învățământ formal și mai puțin pe sistemul învățământului extrașcolar. În acest sens, în mare parte, educația/ învățământul ce presta serviciile de educație extrașcolară manifestau inițiative puternice de a implementa unele planuri ale reformei curriculare în Republica Moldova.
- Codul educației, a creat noua viziune și baza normativă pentru aceste schimbările esențiale, care au stat la baza elaborării unei viziuni noi, actualizate în domeniul educației și

învățământului extrașcolar. Modernizarea educației și învățământului extrașcolar/non-formal, într-o versiune actuală, are drept scopul dezvoltarea unui echilibru între pregătirea generală și cea vocațională/ de profil, punând accent pe aplicabilitatea pregătirii generale în raport cu formarea competențelor.

- Totodată cadrul analitic al cercetării ne-a permis să deducem particularitățile unui curriculum nonformal din diferite perspective: organizațională, conceptuală, conținutală, procesuală și teleologică și să formulăm următoarea definiție „Curriculumul pentru educația și învățământul extrașcolar înseamnă toate experiențele acumulate, planificate și oferite elevilor în instituții ce prestează servicii respective spre a satisface interesele, nevoile, oportunitățile, aptitudinile proprii în raport cu finalitățile și perspectivele așteptate. Conceptul-cheie al curriculumului pentru educația extrașcolară nonformală constituie combinarea cunoașterii artistice, cunoașterii științifice și cunoașterii experiențiale în cadrul procesului educațional”.

2. CADRUL CONCEPTUAL ȘI METODOLOGIC AL PROIECTĂRII ȘI INSTITUȚIONALIZĂRII CURRICULUMULUI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR, DOMENIUL ARTE, PROFIL *ARTĂ MUZICALĂ*

2.1. Conceperea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profil *Artă muzicală*

Curriculumul extrașcolar reprezintă o categorie a științelor educaționale, alături de teoria instruirii, teoria educației, fundamentele educației ș.a. În acest sens, teoria curriculumului este abordată ca un fenomen pedagogic integrator. Privită ca teorie valorificată nemijlocit în practică, realizează și evaluează acțiuni educaționale, teoria curriculumului cuprinde nu doar demersurile conceptuale privind structura și tipologia curriculumului, dar și demersurile privind proiectarea și instituționalizarea acestora.

Ținând cont de faptul, că astăzi Școlile de Artă/ Muzică solicit aprobarea unor schimbări rapide, este nevoie ca formarea elevilor în cadrul instituțiilor de învățământ artistic extrașcolar, să asigure o flexibilitate academică, prin oferirea unei instruiți modulare.

Elaborarea curriculumului modular pentru profilul Artă muzicală, cu indicarea clară a finalităților de învățare (competențelor), creează condiții pentru uniformizarea contextului de formare, fără însă a împiedica posibilitatea instituțiilor de a pretinde spre o sporire a calității formării prin implicarea potențialului uman, al sistemului logistic și condițiilor material-tehnice de formare în domeniul de învățământ artistic extrașcolar.

Privită ca o activitate integratoare, proiectarea și instituționalizarea curriculumului este o funcție a structurilor oficiale (nivel național) și a cadrelor didactice, prin care curriculumul este adaptat la contextul concret al instituției de învățământ și al procesului de predare-învățare-evaluare, în cazul dat al instituțiilor de educație artistică. Curriculumul extrașcolar implică demersuri ale politicilor curriculare și a condițiilor social-culturale. Complexitatea Curriculumului extrașcolar și în speța a educației extrașcolare artistice poate fi abordată din perspectiva teoriei managementului curriculumului.

Această teorie are la bază următoarele aspecte:

- abordare inter conexă a acțiunilor manageriale și celor pedagogice/ curriculare;
- abordarea demersului dublu concentric în realizarea activităților manageriale și pedagogice ca principiul de asigurare a interconexiunii dintre ele [100, p.91].

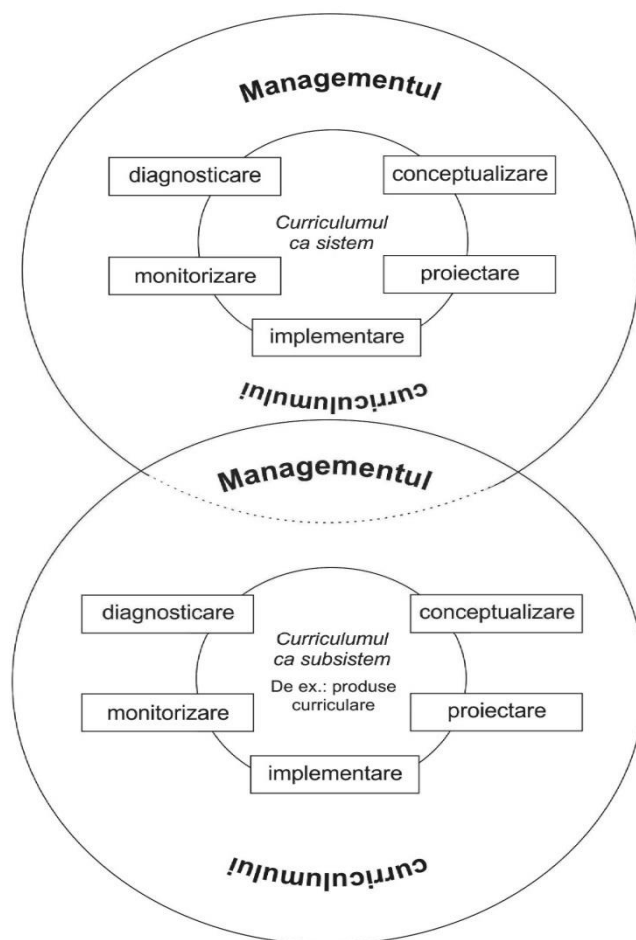

Fig.2.1. Demersul dublu concentric al managementului Curriculumului extrașcolar și subsistemele curriculare [100]

Valorificarea acestei teorii în contextul învățământului extrașcolar artistic ține de specificul următoarelor aspecte:

- obiectul managementului curricular constituie arta muzicală, ce implică la rândul său cunoașterea științifică și cunoașterea artistică;
- managementul curriculumului pentru educația extrașcolară este reflecția particularităților educației nonformale a elevilor;
- corelarea principiilor pedagogiei generale și a pedagogiei artelor și concret a celei muzicale, ceea ce și generează principii/ poziționări conceptuale de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar artistic, domeniul Arte, profil Artă muzicală.

Așadar, analiza diferitor abordări privind teoria generală a curriculumului, teoria generală a educației, teoria generală a managementului, teoria generală a managementului curriculumului, teoria generală a educației muzicale în contextul formal și nonformal ne-a permis să fundamentăm conceptul tridimensional al managementului curriculumului pentru educația extrașcolară artistică, domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

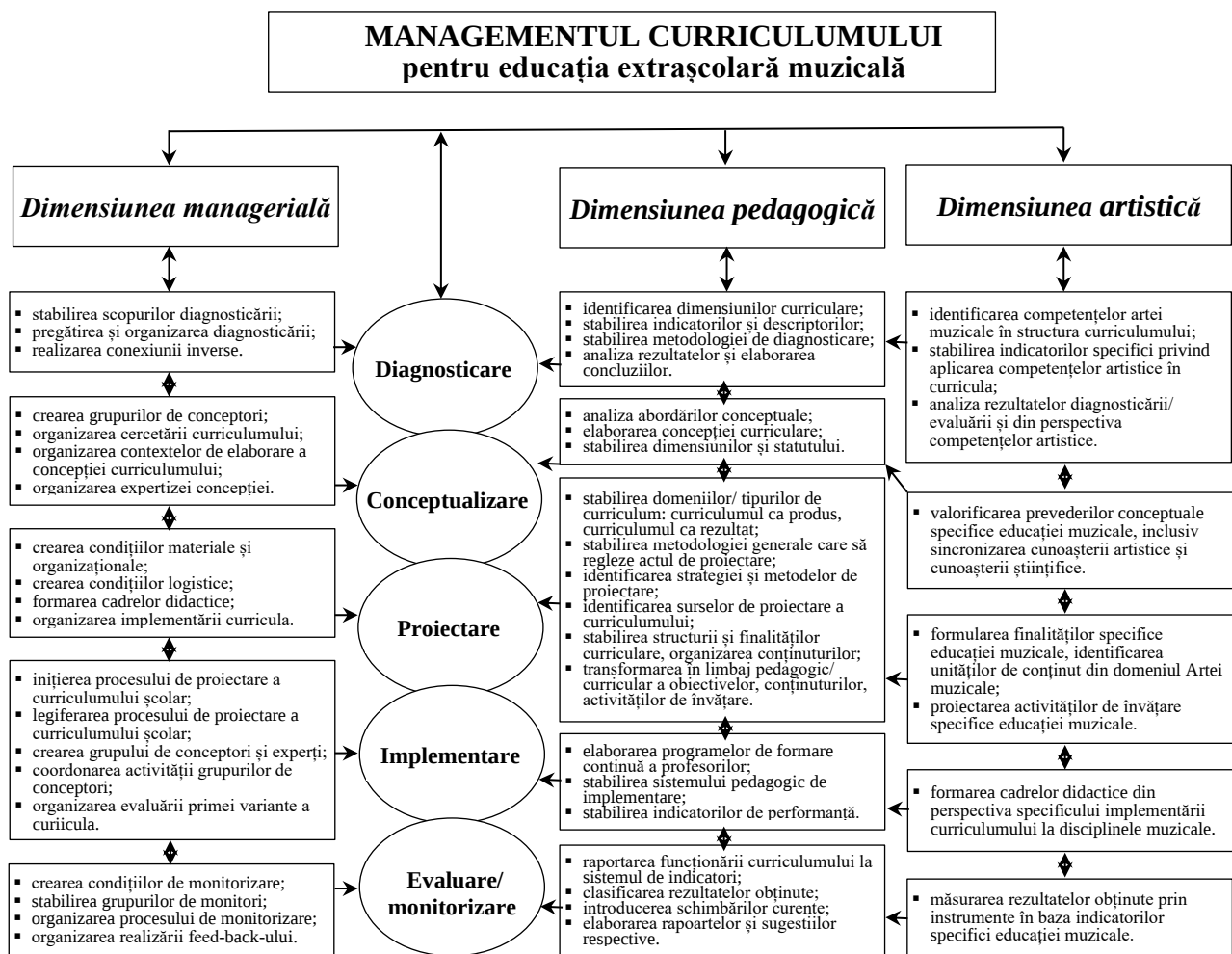

Fig.2.2. Conceptul proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală [98, p.92]

• ***Dimensiunea managerială a proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală***

Managementul curriculumului pentru învățământul extrașcolar reprezintă un sistem, un concept și un proces de conceptualizare, proiectare și instituționalizare a curriculumului ca produs și ca proces, gestionat și realizat de experți, cadrele didactice, conceptori de curricula. Cu alte cuvinte managementul curriculumului extrașcolar pentru învățământul extrașcolar, presupune un sistem de acțiuni care preced, însoțesc și urmează conceptualizarea, proiectarea, instituționalizarea și monitorizarea curricula a funcționalității acestuia. În acest sens managementul curriculumului al învățământului artistic extrașcolar capătă caracteristici unui sistem complex, unitar și deschis, în care se intersectează următoarele categorii de relații: între învățământul formal și învățământul nonformal; între managementul educațional și managementul curricular; între cadrul curricular, cadrul general pedagogic și cadrul al pedagogiei muzicale; între componente ale managementului curricular: concepte, conținuturi, structuri, produse, procese, finalități.

Din contextul acestor relații dar și din abordarea tridimensională a managementului curriculumului pentru învățământ extrașcolar se deduc două **categorii de principii**:

- Principii generale ale managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar;
- Principii specifice, operaționale ale managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar.

Principiile generale ale managementului curriculumului [5; 43; 46; 73] sunt adaptate la caracteristicile și specificul învățământului artistic extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală:

- ✓ **Principiul abordării sistemice și integraliste** se deduce din teoria sistemelor, teoria generală a curriculumului și teoria generală a managementului educațional care determină logica structurii elementelor/ componentelor în cadrul managementului curriculumului, precum și interconexiunii dintre acestea. De fapt acest principiu este o reflexie a legității: „structurile și procesele manageriale, pedagogice, artistice și propriu-zis curriculare sânt intercoenexe într-un model unitar/ integralist de management al curriculumului pentru învățământul extrașcolar.
- ✓ **Principiul abordării axiologice** este dedus din cadrul valoric social (valori general umane, artistice, personale; valori propriu-zis educaționale). Acest principiu ghidează dimensiunea teleologică și conținutul a curriculumului pentru educație artistică/ muzicală.
- ✓ **Principiul reflexiei și al politicilor educaționale.** Acest principiu este determinat psihologic și educațional și ghidează componenta evaluativă în cadrul managementului curriculumului, dar și generează idei noi în dezvoltarea politicilor curriculare; în cazul dat, a politicilor de promovare a pedagogiei competentelor, a pedagogiei artelor.
- ✓ **Principiul corelării demersurilor manageriale, pedagogice artistice și propriu-zis curriculare** concretizează principiul abordării sistemice și orientează aplicarea acestor demersuri în cadrul abordării dublu concentrice a managementului Curriculumului extrașcolar. Acest principiu este condiționat de legitatea acțiunii dublu concentrice în managementul curriculumului.
- ✓ **Principiul eficienței și dezvoltării continue** este corelat cu legitatea „dezvoltării continue a Curriculumului extrașcolar. În acest sens, principiul ghidează funcționarea structurilor management și de cercetare curriculară și identificarea contextelor de schimbare permanentă a caracteristicilor curriculare determinate social, educațional și artistic.
- ✓ **Principiul abordării inovaționale.** Acest principiu se deduce din sistemul managementului schimbării și asigură promovarea inovațiilor atât la nivel managerial, cât și la nivel curricular: tipul inovațiilor, etapele implementării, efectul și consecințele ș.a.

În baza principiilor generale, dar și concepțiilor moderne curriculare au fost formulate principiile specifice fiecărei componente manageriale: conceptualizare, proiectare, implementare, monitorizare.

Specificul acestor principii ține de corelarea dimensiunii manageriale, pedagogice și educaționale ceea ce asigură abordarea unitară/ integralistă a managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar. Acest sistem de principii constituie baza fundamentării unui concept al managementului curriculumului prin transferul lor în prevederi normative și acționale și/ sau de redimensionare a acestora în principii cu un grad mai jos de complexitate.

Principiile specifice ale managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar (a se vedea Tabelul 2.1) [28].

Tabelul 2.1. Principiile specifice managementului curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală

Conceptualizare Concepere	Proiectare	Instituționalizare	Evaluare Monitorizare
Principii:	Principii:	Principii:	Principii:
• principiul adecvării la abordările fundamentale; • principiul centrării pe elev; • principiul centrării pe formarea de competențe; • principiul compatibilizării cu standardele europene; • principiul democratizării și umanizării; • principiul vocației și performanței; • principiul pasiunii.	• principiul adecvării curriculumului conform contextului socio-cultural național și internațional actual; • principiul permeabilității față de evoluțiile actuale în cadrul problematicii curriculumului; • principiul coerenței, manifestat atât la nivelul relației dintre curriculum și finalitățile sistemului de învățământ, cât și la nivelul diferitor componente intrinsece ale curriculumului ca atare; • principiul pertinentei, conceput în legătură cu formularea competențelor, precum și a	• principiul corelării componentelor curriculare în cadrul procesual; • principiul formării continue a cadrelor didactice; • principiul motivării cadrelor didactice și a elevilor. • principiul responsabilității factorilor implicați; • principiul creativității și contextualității.	• principiul racordării la norma și conceptele curriculare; • principiul obiectivității și fidelității; • principiul calității și relevanței; • principiul transparenței; • principiul realizării conexiunii inverse (feed-back-ul); • principiul comunicării curriculare.

	opțiunilor cu privire la profiluri muzicale. • principiul articulării optime - în plan orizontal și vertical - a elementelor sistemului și ale procesului curricular.		
--	--	--	--

Principiile date reprezintă norme cu valoare strategică și operațională care vor fi respectate în vederea asigurării eficienței proiectării și instituționalizării managementului curriculumului pentru educație extrașcolară. Multe din aceste principii vizează valorificarea proceselor de organizare și reglare a activităților, de conceptualizare, proiectare, evaluare, implementare a Curriculumului extrașcolar. Funcționalitatea acestor principii este prezentată prin acoperirea tuturor nivelurilor de referință în proiectarea și implementarea curriculumului. Principiile managementului curriculumului au un caracter sistemic determinat de interdependența și de interacțiunea existentă între cerințele, regulile, normele pedagogice angajate în proiectarea curriculumului și realizarea eficientă a activităților educaționale [100, p.57-58].

- ***Dimensiunea general pedagogică a proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală*** [22]

Abordarea general pedagogică a proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală se axează pe paradigma curriculumului postmodern, care în viziunea a lui S.Cristea vine să rezolve problema psihocentrismului și sociocentrismului în educație, problema interconexiunii educației și instruirii și afirmă rolul prioritar al finalităților educației, inclusiv al educației manageriale. Teoria curriculumului dezvoltă problematica teoriei educației și teoriei instruirii din perspectiva proiectării curriculare. În acest context, accentul se deplasează de pe materia/ conținutul de studiu pe activitatea de învățare a elevului, pe formarea de competențe.

Problema curriculumului constă nu doar în a stabili ce trebuie de învățat, și cum se produce învățarea.

Așadar, în viziunea noastră curriculumul pentru educație extrașcolară înseamnă toate experiențele planificate pentru a fi furnizate elevilor din instituțiile de profil artistic în vederea obținerii performanțelor în raport cu posibilitățile și particularitățile lor individuale. Cu alte cuvinte „Curriculumul extrașcolar este curriculumul vizat de modalitățile educației nonformale realizate în instituțiile de educație artistică (și/ sau în afara lor) dar păstrând anumite funcții de educație formală. Curriculumul extrașcolar este prin excelență un curriculum opțional, facultativ, explicit, extins și aprofundat” [71, p.75].

Curricula nonformale pentru educație artistică sunt puternic determinate socio-cultural. Proiectarea curriculară este un proces și un rezultat determinat și mediat sociocultural. „Curricula înglobează cutume, practici, tradiții ale unui grup social. Cultura este cunoașterea utilizată de indivizi pentru a genera și interpreta comportamentul” [148]. Artă în acest context este cea mai valoroasă expresie a culturii.

În esență, *cultura* poate fi gândită ca și cunoaștere a unor reguli împărtășite [87]. Această cunoaștere reglează comunicarea și practicile sociale în școli. Observăm că o astfel de definiție a culturii încorporează componenta normativă a comunicării și ne ajută să înțelegem relația dintre organizarea socială a clasei și învățare. Rareori învățată direct, această cunoaștere este achiziționată de elevi prin participarea la viața zilnică a grupului social [124]. *Rolul și statutul* social sunt *constructe* sociologice care captează simultan ceea ce este fixat instituțional și ceea ce este negociat în raporturile dintre participanți. Idei cum că preexistă o ordine socială i se poate asocia ideea că se poate recrea o nouă ordine [49, p.254].

Un alt demers sociologic cu referire la curriculum ține de perspectiva sociologică – comunicare. De fapt, orice curriculum este o sursă și un sistem de comunicare. Pot fi identificate trei caracteristici ale limbajului, care determină în mare parte valoarea curriculumului:

1. Limbajul transmite conținuturi; în pofida dezvoltării tehnologice, comunicarea rămâne mijlocul fundamental de a produce instrucția, de a prezenta informația, de a monitoriza și evalua procesele cognitive.
2. Prin limbaj se poate realiza evaluarea; în timp ce alte medii sunt caracterizate în mod normal prin „conversații simultane autonome”, limbajul în clasa de elevi furnizează legități și norme comportamentale, create instituțional.
3. Limbajul reflectă identitatea individului și exprimă atitudini personale, fiind parte integrată a culturii și socializării elevilor; școala este adeseori primul loc în care se așteaptă ca elevii să comunice independent și în mod public [42].

Orice abordare a curriculumului are ca obiect de cercetare raportul dintre individ, instituția de învățământ și societate, care comandă un curriculum educațional sau altul [71, p.34-35].

Proiectarea curriculumului pornește de la identificarea nevoilor și a cererilor de educație specifice pentru fiecare nivel, în cazul dat – pentru învățământul nonformal. Se deosebesc mai multe tipuri de nevoi educative: nevoi ale individului în viața personală și nevoile sistematice funcționale (realizarea obiectivelor economice și sociale). Nevoile direcționate spre realizarea obiectivelor societății corespund, în același timp, necesităților individuale (abilitatea de comunicare, integrarea în societate, accesul la patrimoniul cultural). Nevoile educative pot fi repartizate în 3 grupe principale: grupa orientată spre „desăvârșirea personală”; grupa de „apreciere

personală” a individului cu privire la propriile sale nevoi; grupa „eforturile sistemelor sociale” [80, p.7].

La baza elaborării curriculumului stau, după D’Hainaut, „convingerile cu privire la ceea ce există real și la ceea ce este dorit; primele sunt convingeri existențiale, celelalte reprezintă valori. Cele mai profunde izvoare ale educației sunt valorile și convingerile care nu apar izolat, ci în sisteme culturale, morale, religioase. finalitățile educative se elaborează în corelație cu aceste sisteme de valori și convingeri existențiale (filosofia cunoașterii), natura valorilor stabilind natura necesităților societății și a cerințelor individuale. Ierarhia valorilor determină contribuția fiecăruia din aceste sisteme de educație, determină alegerea din patrimoniul cultural al conținuturilor educației; convingerile despre natura cunoașterii umane sunt exprimate prin importanța relativă care va fi acordată diferitelor moduri de gândire” [80, p.92]. Deci, unul din fundamente în proiectarea curriculumului îl constituie politica educativă ce reprezintă expresia unei alegeri de valori [71, p.36].

Totodată proiectarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar are la bază un ansamblu de poziționări ce țin de:

- a) *natura învățării* – care creează contextul pentru implicarea activă a elevilor în realizarea învățării;
- b) *procesul gândirii* – care are loc prin participare, descoperire, producerea cunoștințelor, selectarea și procesarea informației de către elevi;
- c) *teoriile învățării* – care accentuează asupra modului eficient de a învăța o anumită temă prin utilizarea unor „scheme” și „operații” ca structuri de cunoaștere ce asigură dezvoltarea individului și adaptarea la mediu;
- d) *selecția experiențelor de învățare* – ce vizează nu doar strategiile didactice adecvate pentru învățare, dar și teoriile de învățare, teoriile de dezvoltare cognitivă și afectivă, diferențele individuale, motivarea personalității grupurilor dinamice și stilurile de învățare;
- e) *condițiile învățării* – care constituie căi optime de învățare ce se concretizează în condiții interne (care țin de elev) și externe (care țin de contextul în care se realizează învățarea). Unul dintre constituenții condițiilor interne de învățare este motivația;
- f) *diferențele individuale ale elevilor* – care urmăresc schimbările psihice și comportamentale produse în elev, vizează opțiuni echilibrate pentru construcția personalității acestuia;
- g) *personalitatea* – care vizează elevul ca subiect cunoscător și produs al cunoașterii, se manifestă prin atitudinea față de învățare, dorința de operare, obținerea prestigiului social;
- h) *profesorul* – este cel care interacționează cu elevii, exprimându-se prin capacitățile cognitive, stăpânirea materiei, organizează condițiile învățării [144, p.228; 71, p.37].

Un alt demers al dimensiunii pedagogice privind proiectarea și instituționalizarea curriculumului pentru educație extrașcolară, domeniul Arte, profil Artă muzicală ține de *abordarea teleologică a finalităților educaționale*.

Finalitățile exprimă intenții angajate cu referire la (în cazul dat) învățământul extrașcolar. Prin intermediul competențelor-finalitățile asigură abordarea teleologică a educației nonformale care identifică prezența factorului conștient, intenționat, determinat în practica curricula sau a acțiunii educative.

Specificul abordării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală din perspectiva competențelor ține de următoarele:

- *Competențele* reprezintă un sistem structurat ierarhic și pot fi privite ca standarde generale de formare pe domenii și profiluri de educație și învățământ extrașcolar.
- *Finalitățile* ca descriptori ale competențelor, ca manifestare graduală a acestora sunt flexibile, variative, contextuale, structurate de fiecare dată de interesele, aptitudinile, oportunitățile, particularitățile psihologice ale formabililor.

Totodată, trebuie să se țină cont de misiunea structurilor/ instituțiilor ce prestează servicii de educație extrașcolară. În acest sens, unele structuri complimentează misiunea instituțiilor de învățământ formal în dezvoltarea unor competențe anumite, iar altele extind funcțiile instituțiilor și se axează pe formarea unor categorii noi de competențe.

Așadar, **competențele** reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, capacități, abilități, valori și atitudini, care permite individului să-și realizeze împlinirea și dezvoltarea personală. Competența se naște și se formează la confluența sensurilor date de verbele *a ști, a ști să faci, a ști să fii, a ști să conviețuiești, a ști să devii*, deci nu este rezultatul acțiunii educaționale numai pe domeniul cognitiv, ci se raportează și la cel afectiv-atitudinal și psihomotor.

Competența se definește astfel:

Un sistem integrat de cunoștințe, abilitați, atitudini si valori dobândite, formate si dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea si rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte, situații de viață.

Așadar, din definiția competenței ca „integrare a cunoștințelor, competențelor, atitudinilor...”, putem deduce structura triadică a competenței în integritatea sa: cunoștințe, capacități/ abilități, atitudini/ valori/ competențe.

Reieșind din modul de manifestare a competenței ca finalitate, ea poate include următoarele componente:

- acțiune/ activitate reprezentată printr-un verb;
- indicator al timpului de finalitate (cunoaștere, aplicare, integrare/ transfer);

- aspectul condițional al finalității (domeniul, disciplina, subiectul);
- indicator general privind nivelul de realizare a acțiunii sau a produsului în contextul dat de învățare [17, p.68].

Așadar, competența poate fi privită în trei ipostaze: *instrument al calității și performanței, obiectiv al curriculumului și rezultat al învățării*.

Competențele generale/ transdisciplinare pentru Domeniul Arte ale educației extrașcolare (nemformale) se deduc din competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 22 mai 2018), din specificul domeniilor respective și cu un grad înalt de generalitate și complexitate, se definesc și se formează pe întreaga perioadă a educației extrașcolare (nonformale), după cum urmează:

1. Practicarea/ aplicarea capacităților și abilităților artistice sub diverse forme și activități, manifestând potențial uman creativ, sensibilitate, implicare și inițiativă.
2. Transferarea achizițiilor/ talentelor artistice dobândite în cadrul activităților extrașcolare, în realizarea vocațională individuală, consemnând traseul de dezvoltare a persoanelor prin învățare și muncă în funcție de specificul cerințelor și așteptărilor socioeconomice ale domeniului artistic și ale mediului de viață.
3. Explorarea tendințelor de autocunoaștere, autoinformare, autoformare, autopromovare și autodeterminare personală în domeniul artistic practicat, asigurând prin propriile posibilități și capacități un marketing vocațional de calitate.
4. Aprecierea și gestionarea fondurilor/ produselor din domeniul artistic, dând dovadă de abilități ale unui creator/ consumator fidel și elevat, capabil să contribuie astfel la sporirea prestigiului profesiilor artistice/ culturale, promovarea și valorificarea întregului patrimoniu artistic la nivel local, național și universal.
5. Valorificarea domeniului artistic în spațiul social, cultural, artistic și informațional manifestând compatibilitate cu profilul ales și asigurând automodelarea conștientă a personalității.

Această categorie de competențe se desprinde din sistemul de competențe pe domenii ale educației extrașcolare (nonformale) și reflectă/ integrează cunoștințele, capacitățile și atitudinile elevilor specifice acestor profiluri. Totodată, ele se proiectează în baza unei sau altei taxonomii ale competențelor, dar și în raport cu competențele specifice ariilor curriculare respective din curriculumul oficial.

Prin urmare Domeniul Arte include următoarele competențe specifice profilului Muzică:

1. Perceperea/ receptarea diversității creațiilor muzicale din patrimoniul național și universal, folosind strategii de cunoaștere și înțelegere a formelor, stilurilor, genurilor și mijloacelor

de expresie, dezvoltând pasiune pentru studiul individual, cercetarea și analiza teoretico-practică.

2. Conștientizarea/ explorarea/ prelucrarea/ sistematizarea posibilităților și abilităților interpretative, asigurând respectarea particularităților individuale (vârsta temperamentul, profilul motric), a metodelor și formelor de predare/ organizare a activităților în grup (ansambluri), individuale (solo) și a particularităților de selectare a repertoriului, manifestând interes pentru exteriorizarea trăirilor interioare și demonstrând valorile proprii personalității.
3. Exteriorizarea/ reprezentarea deprinderilor și aptitudinilor interpretative, din perspectivele informațională (conștientă), operațională (gradul de utilizare/ prezentare) și creativă (demonstrarea practicii interpretative), exprimând interes pentru cunoașterea lumii și a sinelui.
4. Promovarea artistică, culturală a creațiilor din repertoriul personal și din tezaurul muzical universal, manifestând măiestrie interpretativă și expresivă în contexte variate (în cadrul concertelor/ seratelor, expozițiilor, concursurilor, festivalurilor) și contribuind la promovarea domeniului artistic la nivel școlar, comunitar, național și dovedind totodată inițiativă, spirit creativ și preocupare pentru păstrarea, promovarea și valorificarea patrimoniului cultural-artistic.
5. Aprecierea lucrărilor muzicale, manifestând o atitudine deschisă și respect față de valorile muzicii naționale și universale.
6. Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, manifestând valori estetice în domeniul artei muzicale.

Competențele specifice disciplinelor de profil derivă din competențele generale pe domenii, competențele specifice pe profiluri și se proiectează pe baza taxonomiilor. Competențele specifice reprezintă sisteme integrate de cunoștințe, capacități, valori și atitudini, care se formează în cadrul studiilor disciplinelor respective de profil și/ sau în cadrul tipurilor de activități respective.

Competențele specifice se prezintă în curriculum pentru fiecare disciplină de profil *Instrument muzical, Solfegiu și Teoria muzicii, Istoria muzicii*, respectiv și se preconizează a fi atinse până la finele clasei a VII-a/ a V-a. Competențele specifice disciplinelor, fiind proiectate pentru tot parcursul perioadei de studii, reperează proiectarea la disciplină. Proiectarea didactică anuală (*de lungă durată*) a disciplinei se realizează conform datelor din Administrarea disciplinei, ținându-se cont de repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut.

Sistemele de unități de competență proiectate pentru o unitate de învățare sunt prevăzute integral pentru evaluarea de tip cumulativ la sfârșitul respectivei unități de învățare și selectiv - pentru evaluarea formativă pe parcurs. Aceste sisteme reperează proiectarea didactică a unităților de învățare și proiectarea didactică individuală. Sistemele de unități de competență sintetizate la finele fiecărei clase sunt prevăzute pentru evaluarea anuală. Unitățile de competență sunt componente ale competențelor și facilitează formarea competențelor specifice, reprezentând etape în achiziționarea/ construirea acestora

Unitățile de competență sunt structurate și dezvoltate la fiecare disciplină *Instrument muzical, Solfegeu și Teoria muzicii, Istoria muzicii*, pe parcursul unei unități de învățare al unui an școlar, fiind prezentate în curriculumul respectiv [15, p.6-8].

Specificul abordării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală din perspectiva conținuturilor țin de următoarele:

Conținutul pentru educația și învățământul extrașcolar în abordarea curriculară se prezintă din trei perspective:

- patrimoniul cultural și experiența socială;
- tipuri de activitate umană și, în primul rând, artistică;
- sistemul științelor contemporane, sistemul artelor.

În acest context, ***curriculumul pentru învățământul extrașcolar va face parte din domeniul Arte, profilul Artă muzicală.***

Acest domeniul conturează un cadru conținutal specific, reflectat în sistemul profilurilor de activitate respective. Prin domenii de activitate ale curriculumului pentru educația extrașcolară elevilor li se oferă un sistem de informații, acțiuni care, pe baza unor criterii logico-științifice și psihopedagogice, sunt selectate din valorile culturale ale omenirii, în cazul dat al Artelor.

Așadar, putem defini conținutul educației extrașcolare ca fiind „ansamblul structurat de valori din toate domeniile științei, culturii, artei, tehnicii, practicii, sedimentate în societate, care la un moment dat devine punct de reper în proiectarea și realizarea educației” [56].

În ceea ce privește principiile de organizare a conținuturilor, nici acestea nu au fost trecute cu vederea în cadrul teoriei aferente problematicii pe care o abordăm. Totuși, cele mai importante par a fi:

- *principiul etapizării* (adică, segmentarea materiei în mai multe părți, de regulă, relativ ample);
- *principiul delimitării* (fiecare dintre părțile trasate trebuie să reprezinte o unitate cât se poate de încheată de idei și concepte);
- *principiul complexității progresive*;

- *principiul legăturii dintre informația nouă și cea veche*, dintre achizițiile recente și cele deja sedimentate;
- *principiul coordonării* (stabilirea legăturii dintre diversele tipuri de activități, informații etc., pe de o parte, și dintre obiectele educației extrașcolare (nonformale) și societate, pe de altă parte);
- *principiul relevanței conținuturilor*;
- *principiul valorii educaționale* (constând în „specializarea” organizării conținutului în funcție de obiectivele educaționale, de metodele utilizate de profesor în demersul său, de mijloacele educației ș.a.) [75, p.231-232].

Examinând aceste principii, devine evidentă abordarea în care diversele componente ale educației și învățământului extrașcolar influențează acțiunea complexă de organizare și funcționare a conținuturilor respective.

Perspectiva curriculară asigură, pe de o parte, *restrângerea prin aprofundare* a sferei de referință a conținutului educației extrașcolare la valorile pedagogice specifice. Pe de altă parte, perspectiva curriculară susține *extinderea funcțională* a conținutului educației extrașcolare care vizează, direct sau indirect, *realizarea unor efecte formative*, calitative, la nivelul domeniilor educației extrașcolare [75, p.234-235].

Conținutul educației și învățământului extrașcolar prin raportare la Curriculumul extrașcolar creează premise de realizare a unor programe individuale care valorifică efectele educației nonformale generate de mediul social. Această perspectivă curriculară conferă conținutului educației extrașcolare un caracter, în egală măsură, stabil și dinamic: *stabil*, prin valorile educaționale de maximă eficiență formativă; *dinamic*, prin specificările și concretizările în raport cu domeniile și profilurile educației extrașcolare și în raport cu interesele, aptitudinile, oportunitățile educabililor [17, p.60-63].

Abordarea curriculumului ca și proces în *Cadrul de referință al Curriculumului Național* este valabilă și pentru educația și învățământul extrașcolar în condițiile ajustării relevante a acestuia la specificul paradigmei educației extrașcolare (nonformale). În acest context, actul educativ în cadrul educației și învățământului artistic extrașcolar, ca și actul de predare-învățare-evaluare, în genere, se abordează din trei perspective: **ca proces** (*operații, acțiuni, activități*); **ca produs** (ansamblu de achiziții: *cunoștințe, capacități, atitudini, valori/ competențe*); **ca funcție** (*normativă, prescriptivă, formativă, dezvoltativă*) [17].

De menționat că educația și învățământul extrașcolar din perspectiva procesuală în esență poartă, preponderent, un caracter activ/ interactiv [20].

Educația extrașcolară interactiv-creativă este un proces de creare de semnificații vizavi de noua informare și de cunoștințele anterioare, de transformare a structurilor cognitive ale elevului, consecință a încorporării noilor achiziții (cunoștințe, capacități), prin angajarea eforturilor intelectuale și psihomotorii de construire a cunoașterii, inclusiv celui artistic pentru domeniul Arte.

Concluzionând, putem spune că interactiv este individul care interrelaționează direct cu ceilalți, pe de o parte, sau cu materialul de studiu, pe de altă parte, prin procese de acțiune transformatoare și de filtrare cognitivă, de personalizare a conținuturilor de învățat [75, p.358].

Deși procesul educației și învățământului extrașcolară se axează pe un ansamblu de demersuri invariante, generice pentru toate tipurile de activități, totodată, fiecare profil de educație artistică/ muzicală extrașcolară dispune de demersuri specifice de organizare a procesului educativ (variante) [17, p.64-65; 20].

- ***Dimensiunea artistică privind proiectarea curriculumului pentru învățământul extrașcolară, domeniul Arte, profil Artă muzicală***

În cadrul acestei dimensiuni identificăm câteva aspecte importante din punctul de vedere al proiectării și instituționalizării curriculumului al învățământului artistic extrașcolară în cazul dat al educației și învățământului muzical.

În viziunea autorilor I.Gagim și M.Cosumov „*Educația muzicală nonformală* desemnează o realitate educațională mai puțin formalizată, dar la fel cu efecte formative. După cum rezultă din analiza conținuturilor, modalităților și formelor de organizare (*forme active* - corul general al școlii, orchestra de instrumente muzicale pentru copii etc., *forme pasive* - întâlniri muzicale cu interpreți Și compozitori, excursii muzicale etc.), raportul dintre educația muzicală *nonformală* și cea *formală* se definește drept *raport de complementaritate*.

Educația muzicală nonformală presupune totalitatea acțiunilor muzical-educative extrașcolare, care se desfășoară în condiții special organizate. Menirea lor este completarea și întregirea educației muzicale formale prin forme special instituite pentru îmbogățirea culturii muzicale, pentru exersarea și valorificarea diferitelor disponibilități și competențe muzicale individuale. Principalele instituții în care se realizează acest tip de educație muzicală sunt casele de cultură, teatrele, cluburile, căminele culturale, fonotecile publice ș.a.

Prin natura și specificul ei, „educația muzicală nonformală atestă însușiri proprii, printre care sunt marea varietate a formelor și conținuturilor muzicale, diferențierea activităților muzicale, formele de organizare etc. Este vorba de satisfacerea educației muzicale în condiții mai bune și mai variate, prin aceleași influențe formative, însă din perspectiva pluri- și interdisciplinarității și avându-se în vedere interferența disciplinelor din domeniul artistic” [14, p.35-36].

În acest context proiectarea curriculară pentru învățământul/ educația nonformală muzicală nu poate fi fără a valorifica contextul muzical:

- decontextualizarea și adaptarea experienței muzicale la condițiile mediului muzical existent;
- sporirea complexității activităților muzicale independente în scopul aplicării diversificate a competențelor muzicale;
- estimarea propriilor performanțe și/ sau dificultăți în autoeducarea muzicală permanentă.

În contextul sus-menționat, specificul *activităților educative* se evidențiază ca și în Tabelul 2.2:

Tabelul 2.2. Specificul educației muzicale formale și nonformale

MEDIUL ȘCOLAR Activitate muzicală școlară	MEDIUL SOCIAL Activitate muzicală
1. Manifestarea anumitor activități - în contextul mediului școlar	1. Manifestarea anumitor activități în contextul mediului social
2. Scopul activităților îl constituie acoperirea programei de învățământ, dezvoltarea armonioasă a personalității	2. Scopul activităților îl constituie formarea/dezvoltarea personalității în baza valorilor spirituale
3. Activitățile răspund necesităților interioare de cunoaștere în procesul studierii conștiente	3. Activitățile răspund necesităților de autodezvoltare/ autoafirmare a personalității elevului
4. Mediul școlar îndeplinește funcția instructiv-educativă	4. Mediul social acordă prioritate funcției educative și de comunicare
5. Încadrarea în activitățile muzicale nu poartă întotdeauna un caracter benevol	5. Încadrarea în activități muzicale se manifestă în exclusivitate - benevol
6. Criteriul fundamental de evaluare a nivelului de formare/ dezvoltare a personalității îl constituie performanțele și achizițiile (cunoștințe, capacități, atitudini = competențe, comportamente, trăsături caracteriale) obținute la învățătură	6. Criteriul fundamental de evaluare a nivelului de formare/ dezvoltare a personalității îl constituie potențialul spiritual al fiecărui subiect în parte
7. Activitatea fiecărui subiect în parte presupune formarea de competențe	7. Activitatea fiecărui subiect în parte se racordează la tendința și aspirația spre autoformare

Analizând specificul celor două contexte educaționale, concluzionăm:

- atât activitățile școlare cât și cele extrașcolare sunt orientate spre dezvoltare a personalității;
- prioritate au activitățile extrașcolare, deoarece inițierea personalității în mediul social este benevolă și tendința ei de autodesăvârșire se exprimă mult mai eficient [14, p.33-34].

Totodată, construcția unui curriculum pentru educație și învățământ muzical nonformal se axează pe următoarele demersuri:

1. **Demersul motivațional.** Necesitatea în realizarea diferitor activități muzicale, solicită diverse forme și – mijloace de satisfacție psiho-spirituală prin muzică: percepție, audiere, interpretare ... Motivația activității muzicale extrașcolare transformă educabilul dintr-un

simplu receptor al muzicii în subiectul activ și selectiv „cu un determinism într-un produs în alegerea și declanșarea atitudinilor muzicale adevărate”.

Percepția muzicală nu poate fi tratată în afara noțiunii de „creație”. Există opinia precum că nu este posibilă o instruire în „a crea”, adică creația nu se învață, vine din interior pe căi neștiute. Conform surselor de specialitate, creația este o formațiune complexă ce rezultă din îmbinarea într-un mod irepetabil în cadrul personalității fiecărui individ, fapt care o face aptă să răspundă în mod original diverselor solicitări exercitate din exterior. „Creează” lucrarea (mai exact imaginea) nu doar compozitorul și interpretul, ci și ascultătorul - el este al treilea creator al operei. Mesajul lucrării nu este dat de-a gata, el nu există în afara omului, el trebuie re-creat de conștiința lui: „S-ar putea spune că publicul continuă să creeze opera adăugându-i sensul său”, susține M. Dufrenne [12, p.82].

Un fenomen al activității muzicale a elevilor, considerat de toți autorii care l-au examinat drept definitoriu educației muzicale, este *ascultarea muzicii* [14, p.43].

Generarea motivațiilor muzicale la elevi în cadrul învățământului extrașcolar are în vedere:

- „conștientizarea învățământului muzical, în care elevul trăiește;
- desfășurarea activităților muzicale în cadrul școlii, în cazul dat școlii muzicale;
- „atingerea valorilor și standardelor acțiunii muzicale în perioada școlarizării” [132, p.54];
- obținerea succesului și performanțelor pe parcursul activității educaționale.

În acest context, susținem afirmația M. Morari, că „posedând o structură motivațională practic elevul va stabili o dublă relație față de mediul muzical înconjurător:

- *una* – de independență, constând în capacitatea lui de a reacționa/ a recepta doar muzica de cea mai înaltă calitate, educativă prin sine;
- și *alta* – de dependență, constând în capacitatea lui de a satisface necesitățile psiho-spirituale pentru fenomenul muzical” [93, p.54].

Din această perspectivă curriculumul educației muzicale nonformale trebuie să orienteze punctul educațional la formarea gândirii și acțiunii independente a elevilor, asigurând cunoașterea și trăirea muzicii în cadrul percepției și ascultării muzicii.

Ascultarea muzicii este una din activitățile didactice specifice prin care se realizează educația și instituirea muzicală. Conceptul postmodern tratează educația extrașcolară, și în partea cea muzicală un proces individual continuu de dezvoltare a spiritului prin forme multiple de constatare ca artă muzicală.

2. Demersul teleologic al educației și învățământului muzical extrașcolar

Demersul teleologic de construcție curriculară privind educația și învățământul muzical nonformal este determinat de conceptul de educație prin artă și pentru artă ceea ce determină și funcțiile școlilor de artă și în special celor muzicale.

Realizarea acestui concept în cadrul curriculumului este determinat de valorile educației muzicale (Fig.2.3):

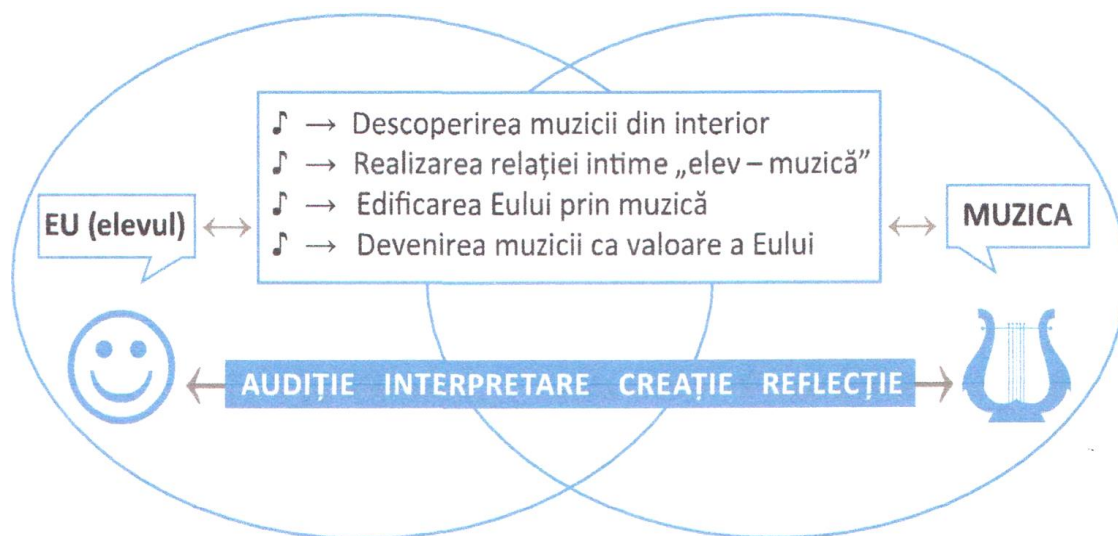

Fig.2.3. Relația „Eu (elevul) – Muzica” în procesul educațional [11; 64; 92]

Totodată competențele specifice vor fi structurate în conformitate cu:

- domeniile de activitate muzical-artistică specifice învățământului muzical nonformal
audiție (receptare), interpretare (vocală, corală, instrumentală ș.a.), creație muzicală elementară și reflexie (analiză-caracterizare a muzicii în raport cu propriile valori),
- nivelurile receptării unei creații muzicale (auzire – la nivel fiziologic, ascultare – la nivel psihologic, percepție – la nivel spiritual),
- conexiunea dintre muzică și viață în situații de învățare și cotidiene [93].

Pentru extinderea demersului teleologic al construcției curriculare apelăm că conceptul de inteligență muzical-artistică ca finalitate a educației și instruirii muzicale nonformale, prevăzut de E.Lapdau [85, p.137].

E.Lapdau definește „inteligența muzicală ca „abilitatea de a recunoaște și a compune ritmuri și tonalități, melodii și rime, a cânta, a memora și a reproduce combinații de sunete, a interpreta vocal, a diferenția valori acustice, a compune, a aprecia și a valoriza combinațiile muzicale, a crea, a identifica cu sensibilitate valori ale sunetelor, a asocia sunete, a aprecia expresivitatea muzicală, a valoriza muzical trăirile...” [85, p.137].

Conform concepției lui I. Gagim, *inteligența muzicală* este „facultatea distinctă a omului de a sesiza esențialul în lumea muzicii, de a deosebi adevărul muzical de neadevăr, valoarea de nonvaloare... Inteligența nu numai rezolvă probleme, dar și pune probleme”, afirmă autorul [65].

În domeniul învățământului muzical, persoana care posedă inteligența muzical-artistică este capabilă, prin relația *Om Muzică. să-și fortifice în permanență cultura spirituală prin prisma unui nivel înalt de cultură muzicală*. Astfel, definiția pe care o propune M.Cosumov și I.Gagim „*ansamblu integrat de cunoștințe, capacități și atitudini muzicale, exersate și transferate adecvat și spontan în diferite situații, mobilizând și reorganizând resursele interne și externe pentru atingerea scopului final al educației muzicale*”, adaptată după X.Roegiers [142, p.115; 100] nu poate fi concepută în afara unui sistem bine organizat de educație muzicală permanentă. Partea a doua a definiției noastre care este axată pe implicarea resurselor interne și externe de realizare a educației muzicale permanente, sugerează totodată ideea că inteligența muzicală nu se reduce la competențele muzicale ci integrează și caracteristicile gândirii muzicale. Căci formarea/ dezvoltarea competențelor muzicale, ca obiective ale educației muzicale, rezultă din funcțiile acestora la *nivel cognitiv, estetic și social-educativ* [142, p.63; 29].

Așadar, cadrul conceptual privind proiectarea curriculumului pentru educație și învățământ muzical nonformal cuprinde: demersul managerial, demersul pedagogic/ curriculumul, demersul artistic (pedagogie muzicală). Acest concept poate fi prezentat printr-o figură (a se vedea Fig.2.4).

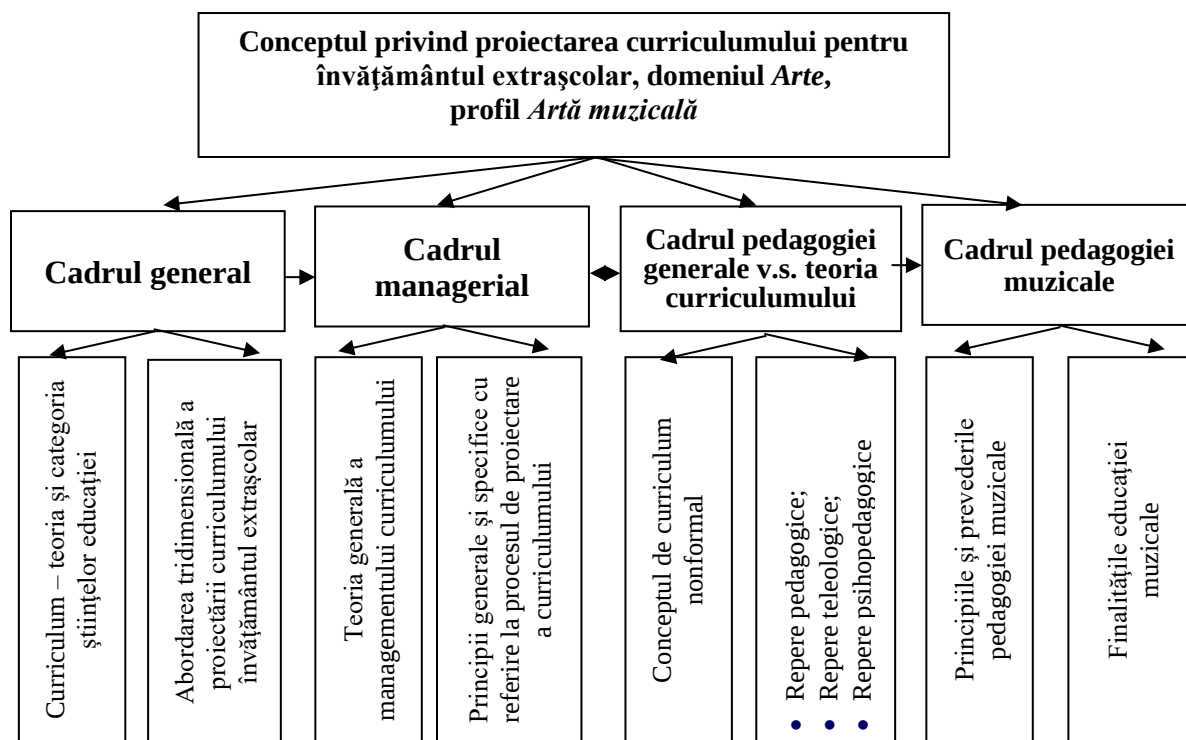

Fig.2.4. Cadrul conceptual privind proiectarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală

De menționat, că abordarea tridimensională a proiectării curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală, presupune valorificare integralismului a acestor dimensiuni și reflectă conținutul și structura proceselor curriculare respective [29].

Totodată conceptul respectiv constituie fundamentul privind elaborarea unei metodologii de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru educația și învățământul muzical nonformal.

2.2. Metodologia proiectării și instituționalizării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală

2.2.1. Proiectarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, profil Artă muzicală

Proiectarea Curriculumului extrașcolar este o activitate de concepere a „noului curriculum” – activitate managerială, pedagogică, teleologică și propedeutică. S.Cristea consideră că „proiectarea curriculară reprezintă o activitate de structurare a acțiunilor și operațiunilor care asigură funcționalitatea sistemului și a procesului de învățământ” [44; 75].

În cazul dat proiectarea curriculumului este îndreptată spre asigurarea funcționării instituțiilor de învățământ artistic, Școlilor de Artă/ Muzică.

Există un număr mare de definiții ale conceptului de proiectare curriculară, însă majoritatea din acestea abordează, scot în primul plan acțiunile care constau în gândirea, anticiparea și prefigurarea procesului educațional, a strategiilor și metodelor didactice.

În viziunea cercetătorilor S.Cristea, Vl.Guțu proiectarea curriculară poate fi reprezentată în trei aspecte [44; 75]:

1. *Aspectul științific*: proiectarea curriculară – componenta managementului curriculumului, determinată managerial, pedagogic/ curricular și în cazul dat – artistic (al pedagogiei muzicii).
2. *Aspectul procesual-descriptiv*: proiectarea curriculară – descrierea metodelor, algoritmului de elaborare a produselor curriculare în raport cu funcțiile lor specifice.
3. *Aspectul procesual-acțional*: proiectarea curriculară reprezintă o modalitate specifică de intervenție de către cadru didactic asupra procesului de instruire în plan temporal și logico-didactic.

În acest sens proiectarea curriculară se prezintă în trei tipuri: proiectarea didactică de lungă durată; proiectarea pe unități de învățare, proiectarea didactică de scurtă durată.

Proiectarea curriculară este un demers managerial-pedagogic care:

- din punct de vedere *conceptual*, stabilește politici curriculare generale și specifice unei discipline de profil Artă muzicală;
- din punct de vedere *teleologic*, indică finalități de atins la nivel transdisciplinar și intradisciplinar; competențe specifice profilului muzical și specifice disciplinelor muzicale de profil;
- din punct de vedere *structural*, include obiective/competențe, conținuturi, strategii didactice, timp;
- din punct de vedere *funcțional/ procesual*, orientează/ghidează realizarea procesului educațional oferind instrumentarul didactic respectiv;
- din punctul de vedere al *produsului*, se concentrează în: planuri de învățământ pentru învățământul extrașcolar domeniul Arte; curricula pe discipline de profil Artă muzicală; proiecte didactice de lungă durată; proiecte didactice axate pe unități de învățare; proiecte didactice de scurtă durată; manuale școlare; ghiduri metodologice; caiete de muncă independentă; seturi multimedia; softuri educaționale; teste și alte instrumente de evaluare.

Conceptul de proiectare curriculară este condiționat de:

- înțelegerea curriculumului în calitate de paradigmă educațională;
- abordarea teleologică a finalităților educaționale: în termeni de competențe;
- abordarea constructivistă cu referire la subiectul care învață (centrare pe elev);
- abordarea socială cu referire la interacțiunile sociale: profesori-elevi, elevi-elevi, elevi-profesori;
- interacțiunea cu mediul curricular (învățarea activă/ interactivă);
- interacțiunea cu mediul muzical.

Conceptul teleologic al proiectării curriculare este unul central și consemnează saltul de la învățarea axată pe conținuturi la învățarea centrată pe competențe, exprimate prin profilul educațional care definește tipul de personalitate la scară socială, competențele-cheie, competențele transversale, competențele specifice profilului muzică.

Conceptul structural cu referire la proiectarea curriculară vizează asigurarea optimă a raportului și interconexiunii dintre: concept – competențe/ finalități – conținuturi – strategii didactice – resurse – particularități ale mediului muzical.

Conceptul procesual în cadrul proiectării curriculare vizează:

- selectarea și crearea experiențelor de învățare artistică adecvate finalităților curriculare (competențele proiectate);
- conceperea strategiilor didactice adecvate finalităților curriculare privind formarea-dezvoltarea personalității elevului;
- conceperea acțiunii de evaluare a rezultatelor învățării în raport cu finalitățile proiectate [75, p.236-238; 71, p.86-88].

Demersurile teoretice enunțate, precum și alte aspecte ale metodologiei de proiectarea unor produse curriculare pentru profilul Artă muzicală pot fi prezentate grafic în feculul următor (*a se vedea Fig.2.5*):

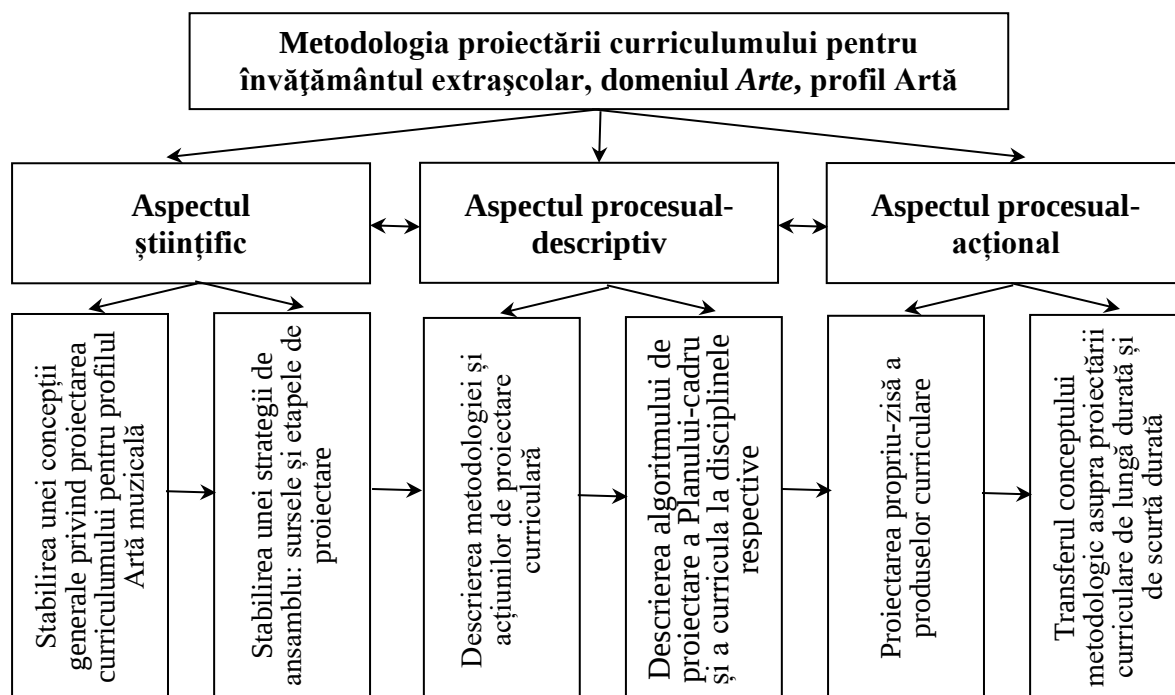

Fig.2.5. Cadrul metodologic al proiectării curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală

Așadar, **proiectarea curriculumului** pentru educație și învățământ extrașcolar, profil Artă muzicală este o activitate complexă care are metodologia sa: ansamblul de repere conceptuale de ordin managerial, pedagogic, artistic care gestionează procesul de concepere a curriculumului - respectiv în diferite forme de prezentare, de regulă în formă de produse curriculare. Conform conceptului dublu concentric al managementului curriculumului (*a se vedea Capitolul 1*), noi la fiecare etapă a acestui proces identificăm funcțiile demersului proiectiv. În cadrul metodologiei propuse funcțiile acestui demers sunt cele de proiectare, care subordonează funcții de diagnosticare, pronosticare, conceptualizare, expertizare [28].

În contextul acestei abordări metodologice propuse sunt prevăzute următoarele etape succesive de proiectare a curriculumului pentru educație și învățământ extrașcolar, profil Artă muzicală.

- *Etapa de pregătire:*

- analizează curricula în funcție și identifică punctele tari și celor vulnerabile;
- pronosticarea unui model de curriculum și conceptualizarea acestui model;
- identificarea surselor (artă muzicală, experiențele educației muzicale, valorile artei muzicale etc.) privind formularea finalităților și selectarea conținuturilor

- *Etapă de realizare (proiectare) propriu-zis:*

- formularea concepției curriculumului respectiv din diferite perspective: particularitățile învățământului extrașcolar/ profilul Artă muzicală, particularitățile curriculumului postmodern, sistemul de principii manageriale, pedagogice, artistice ș.a.
- formularea competențelor/ finalităților în baza taxonomiei competențelor, cunoașterii științifice și cunoașterii artistice; profilurilor artei muzicale;
- selectarea conținuturilor specifice artei muzicale și organizarea acestuia în raport cu valențele lor de a forma competențele muzicale/ cultura muzicală. Transpunerea acestora în limbaj pedagogic;
- identificarea activităților și produselor de învățare specifice profilului Muzică. Accentul fiind pus pe: audiție/ recepție, interpretare, creație ș.a.

- *Etapă de finalizare și expertizare:*

- corelarea componentelor structurale ale curriculumului și asigurarea interconexiunii acestuia;
- evidențierea aspectelor trans - și – interdisciplinare;
- ajustarea curriculumului la particularitățile de vârstă a elevilor și la mediile, socio-culturale/ artistice;
- asigurarea prin expertiză a curriculumului de către experți independenți.

Conceptul de proiectare curriculară include în sine și alte **aspecte metodologice**:

- *Primul* ține de consecutivitatea proiectării produselor curriculare: Plan-cadru pentru învățământul extrașcolar domeniul *Arte*, profil Artă muzicală → Curriculumul modulului pe discipline de profil Artă muzicală → Manuale/ Ghiduri metodologice → ș.a.
- *Al doilea* ține de transpunerea prevederilor curriculumului disciplinar în: proiecte didactice de lungă durată, proiecte didactice de scurtă durată; proiecte de învățare individuală.

Metodologia fundamentală în cercetare a fost valorificată în prevederea a două produse curriculare fundamentale:

1. Planul-cadru pentru educație și învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul Artă muzicală (*a se vedea Anexa 4*) [159].¹
2. Curriculumul la disciplinele: *Instrument muzical, Solfegiu și Teoria muzicii, Istoria muzicii*. (*a se vedea Anexa 5*) [16, 158].

Elaborarea planului-cadru pentru învățământul extrașcolar, profil Artă muzicală din perspectiva curriculară este o inovație în domeniul și un demers pedagogic angajat social, cultural, artistic pe termen mediu. Acest demers implică următoarele principii:

Notă ¹ Planul cadrul și Curricula au fost elaborate în cadrul grupului de lucru, aprobat prin ordinul ministrului MEC, nr.1095 din 07.10.2020, coordonator și autor al grupului de lucru: Cotovița Daniela, a se vedea site-ul https://mts.gov.md/sites/default/files/3_curriculum_eie_arta_muzicala.pdf

1. Principiul abordării globale a planului de învățământ în funcție de competențele-cheie ale educației pe parcursul întregii vieți. Competențele generale ale domeniului Arte – competențele specifice ale profilului Muzică.
 2. Principiul selectării disciplinelor muzica de studiu în funcție de finalitățile specifice acestora stabilite pe niveluri și clase.
 3. Principiul concentrării planului de învățământ pe trunchiul-nucleu (care înseamnă) și „trunchiul” optimal/variant.
 4. Principiul interdependenței disciplinelor de studiu: trunchi comun – trunchi opțional, demers intradisciplinar – demers interdisciplinar, disciplinele muzicale din învățământul formal – disciplinele muzicale din învățământul nonformal.
 5. Principiul deschiderii planului de învățământ la nivel de educație pe parcursul întregii vieți.
- Așadar, planul-cadru pentru învățământul extrașcolar profil Artă muzicală elaborat în cadrul cercetării are următoarele caracteristici:

Planul de învățământ pentru instituțiile de învățământ extrașcolar/ nonformal de Artă este componenta Curriculumului Național [21]. Alături de celelalte componente ale Curriculumului Național, pentru domeniul Arte, Planul asigură cadrul educațional/ de profil, pentru formarea personalității elevilor și tinerilor, capabili de autodezvoltare, care demonstrează independență de opinie competențe artistice creative, responsabilitate și deschidere pentru dialogul intercultural în contextul valorilor naționale și internaționale. Totodată Planul oferă elevilor oportunități de formare și dezvoltare a unui sistem de competențe necesare pentru accedea la următoarele niveluri de învățământ [21].

Elementele de noutate în Planul-cadru:

1. Structurarea conținutului în două compartimente formative:
 - a) Componenta nucleu/ invariabilă
 - b) Componenta complementară/ variabilă
2. Redenumirea titlurilor profilurilor *Muzică* în Artă muzicală;
3. Revizuirea titlurilor disciplinelor, conform nomenclatorului tip, aprobat pentru instituțiile de profil arte, (*Literatura Muzicii în Istoria Muzicii, Solfegiu și Teoria Muzicii în Teoria Muzicii și Solfegiu*) [36];
4. Excluderea unor titluri de discipline și redistribuirea orelor pentru discipline din componenta nucleu A și opțională.
5. Introducerea componentei opționale;
6. Completarea și diversificarea ofertei de discipline pentru profil;
7. Revizuirea componenței numerice recomandate a grupurilor/ ansamblurilor/ colectivelor

artistice;

8. Excluderea titlului ”*Exersări colective*” și înlocuirea acestuia cu titluri recomandate, conform profilurilor. (Muzica: ”*Ansamblu coral și orchestra*”, Reducerea, unificarea și stabilirea formelor de evaluare, conform particularităților/ specificului profilurilor, Arta Muzicală - *colocviu tehnic/ concert academic/ examen*).

Procesul educațional este asigurat prin desfășurarea a trei forme de organizare a activităților educaționale (*lecții teoretice/ practice, individuale/ de grup/ colective*). Este asigurat un sistem strict de evaluare a competențelor elevilor. Procesul educațional va fi organizat în două schimburi (I și II), în dependență de solicitările parvenite în acest sens. Activitățile extrașcolare vor fi organizate și desfășurate conform intereselor și opțiunilor elevilor, în scopul dezvoltării potențialului cognitiv și afectiv al acestora.

Sistemul de învățământ extrașcolar de artă/ Școli de Arte/Muzică este organizat pe niveluri și cicluri în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED–2011). Structura pe niveluri și trepte, asigură coerența și continuitatea instruirii și educației, în concordanță cu particularitățile individuale și de vârstă [22].

- **Nivelul 0 – pregătitor:** grupe pregătitoare, profilurile Muzică (vârsta de 4/5-7 ani).
- **Nivelul I – primar:** învățământul primar, clasele I-IV, profilul Artă muzicală, pentru elevii înscriși la programul cu durata studiilor de 1-7 (8) ani și clasele I-II, Muzică, pentru elevii înscriși la programul cu durata studiilor de 1-5 (6) ani;
- **Nivelul II – gimnazial:** învățământul gimnazial, clasele V-VII, profil Artă muzicală cu durata studiilor de 1-7 ani, clasele a III-V-a, profil Artă muzicală cu durata studiilor de 1-5 ani;
- **Nivelul III – instruirea pentru adulți:** adolescenți/ maturi.

Un alt produs curricular este reprezentat de curricula la discipline.

Elaborarea curricula la disciplinele muzicale de profil în cadrul învățământului extrașcolar reprezintă o inovație și un demers de realizare a continuității în promovarea paradigmei curriculare la nivel de sistem de învățământ. În perspectiva paradigmei curriculare acest tip de produse curriculare se elaborează în funcție de competențe/ finalități specifice profilului muzică și specific disciplinelor respective.

Cerințele proiectării curriculare impun realizarea unor acțiuni pedagogice situate într-o ordine ierarhică explicită, exprimată în termeni de decizii de politică a educației:

1. fundamentarea clară a concepției curriculumului (centrare pe elev, centrare pe competențe);
2. definirea precisă a finalităților angajate în selectarea și ordonarea materiei după potențialul

său formativ, valorificabil la maximum în contextul fiecărei vârste psihologice;

3. definirea clară a competențelor în termeni de finalități;
4. divizarea materiei pe module, unități de învățare, centrate pe conținuturile de bază („ideile-ancoră”), operaționabile în sensul instruirii diferențiate, individualizate (prin competențe concrete realizabile gradual);
5. sugerarea soluțiilor metodologice optime în diferite situații de predare-învățare-evaluare (activitate: frontală, pe grupe, în primul rând, individual);
6. prezentarea soluțiilor docimologice posibile la nivel strategic și operațional, în termeni de evaluare inițială/ diagnostică și predictivă, de evaluare continuă/ formativă și de evaluare finală/ sumativă, cumulativă.

Articularea acestor acțiuni conferă curricula legitimitate pedagogică, probată prin calități reflectate la nivelul următoarelor **principii de proiectare**:

- ✓ Relevanță formativă pozitivă (prin alegerea conținuturilor de bază, esențiale în prezent și în perspectiva formării-dezvoltării personalității elevului);
- ✓ Secvențialitate adaptabilă la nivelul raportului dintre specificul fiecărei discipline de studiu și particularitățile învățării la diferite vârste psihologice;
- ✓ Consistență internă (prin corelația optimă asigurată între logica științei – logica artei – logica pedagogică, obiectivată în structurarea conținuturilor) și externă (prin raportarea la: (a) alte programe, în sens intradisciplinar, interdisciplinar, pluridisciplinar; (b) resursele de educație/ instruire formală și informală);
- ✓ Deschiderea pedagogică spre diferite variante de învățare eficientă, premisă a proiectării operaționale [100, p.97-99].

Conceperea curricula pe discipline are în vedere:

- Structurarea lor hexagonală: concepție, competențe, unități de competențe/ unități de conținuturi, strategii didactice, strategii de evaluare, timpul alocat pentru instruire.
- Introducerea componentei „competențe” și raportarea acestora la competențele-cheie la cele transversale și la cele generale pentru domeniul Arte.
- Constituirea unui nou statut al unităților de conținut, cel de mijloc de formare a competențelor muzicale.
- Corelarea strategiilor didactice cu cele de evaluare.
- Deschiderea spre intra- și transdisciplinaritate.

Structura curricula disciplinare include următoarele elemente:

1. Preliminarii
2. Concepția curriculumului

3. Administrarea disciplinei
4. Competențe *versus* unități de competențe
5. Unități de conținuturi
6. Strategii didactice/activități de învățare
7. Strategii de evaluare
8. Bibliografie

Exigențe de ordin conceptual

Curricula pe discipline de profil Artă muzicală nu pot fi concepute în afara Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar [17]. În virtutea acestui fapt, orice curricula trebuie să îndeplinească cel puțin următorul set de exigențe de ordin principal:

- să reflecte orientările mari ale politicii educaționale: competențelor-cheie și competențelor generale pentru domeniul Arte;
- să fie pertinente din punctul de vedere al necesităților de formare la elevi a competențelor specifice;
- să se adapteze la complexul de factori care determină performanțele elevilor;
- să „traducă” competențele generale la domeniul Arte în termeni de acțiuni educative concrete și rațional organizate în cadrul școlilor de Arte;
- să indice module de conținuturi propuse, dar și strategiile și mijloacele didactice adecvate formării competențelor, în cazul dat celor muzicale.

Exigențe de ordin metodologic

Din punct de vedere metodologic, un curriculum ar trebui să întrunească o serie de condiții esențiale, și anume:

- să prezinte într-o linie logică elementele de structură, astfel încât acestea să fie coerente și ușor utilizabile ca instrument didactic;
- să ofere toate indicațiile și explicațiile necesare pentru o mai bună înțelegere a demersului conceptual și metodologic privind asigurarea unei eficiențe maxime a procesului de învățare;
- să fie prezentat într-o formă unitară privind grafica și punerea în pagină; altfel, el va putea fi criticat cu ușurință, iar profesorul nu va putea organiza cu rigoarea cerută secvențele activității didactice [51, p.82-83; 67].

În contextul prevederilor conceptuale expuse și a fost elaborat Curriculumul la disciplinele pentru Școlile de Arte, profil Artă muzicală.

Curriculumul modular pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală aduce o viziune nouă îmbunătățită asupra educației prin artă, constituind un demers complex, care valorizează

contribuțiile anterioare, experiența și practicile reușite în domeniul educației și învățământului extrașcolar de profil Muzica. Acesta se adresează tuturor cadrelor didactice, managerilor, factorilor de decizie, specialiștilor în domeniul arte, profil Artă muzicală, cadrelor didactice din mediul academic, care asigură formarea inițială și continuă a cadrelor didactice pentru învățământul extrașcolar Școli de Arte/ Muzică, (prin programe, cursuri sau stagii de formare), precum și altor actori de la nivelul societății, cu rol important în educație [37].

Prevederile curriculare constituie, în esență, un standard minim necesar de realizat, care ar asigura formarea elevilor/ beneficiari în domeniul artistic de profil pretins. Curricula modulară pentru profilul Artă muzicală nu limitează însă posibilitățile de manifestare a școlii, ca instituție educațională ce are menirea de a pune în evidență abilitățile și vocația tinerilor pentru domeniul muzical-artistic, în cheia bunelor tradiții instituite la etapa fondării acestui tip de instituții Școli de Artă/ Muzică, care și-au păstrat bunele tradiții și cu particularitățile de manifestare la nivel de întreg sistem.

Pentru a delimita componentele culturii muzical-interpretative ale elevilor apelăm la structura propusă de autorii curriculumului școlar la Educația muzicală (E.Coroi, A.Borș, S.Croitoru, I.Gagim), după cum urmează:

- interesul și dragostea pentru arta muzicală;
- deprinderile de percepție muzicală, de ascultare și auzire, de simțire și trăire a muzicii;
- deprinderile muzicale practice, de interpretare instrumentală, vocală și corală a muzicii; volumul anumit de cunoștințe;
- creativitatea muzicală;
- gustul muzical și despre muzică;
- reflecția despre muzică, aprecierea muzicii din punct de vedere valoric.

Pentru parcurgerea cu succes a curriculumului, elevul trebuie să stăpânească competențele formate și dezvoltate în cadrul următoarelor discipline *Instrument Muzical, Solfegiu și Teoria Muzicii, Istoria Muzicii*; Definirea conceptului de curriculum pentru educația extrașcolară (nonformală) va asigura stabilirea finalităților specifice fiecărui profil și instituții de prestare a acestor servicii.

Curriculumul la discipline pentru școlile de Muzică/ Arte este elaborat în conformitate cu Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar și face parte din ansamblul de documente auriolare specifice educației nonformale, în general, și, în speță celor din Școlile de Artă/ Muzică [17].

Curriculumul reprezintă un sistem de discipline de profil, pe care instituțiile prestatoare de servicii extrașcolare oferă elevilor pe parcursul perioadei de școlaritate. *Curriculumul* se

structurează pe discipline de profil din Școala de Muzică/ Arte (*Instrument Muzical, Solfegiu și Teoria Muzicii, Istoria Muzicii*) în Școala de Muzică/ Arte, care la rândul lor determină și tipologia orelor/ lecțiilor și formelor de organizare a procesului educațional extrașcolar. Totodată, include experiențe planificate riguros pentru formarea și dezvoltarea competențelor elevilor la disciplinele vizate în vederea atingerii finalităților învățării la cele mai înalte standarde de performanță, ținându-se cont de din posibilitățile individuale ale celor educaționale [22].

Centrarea curriculumului pe elev, prin luarea în considerare a particularităților și a nevoilor, precum și a ritmului propriu de învățare și dezvoltare a acestuia, are loc în cadrul abordării psihocentrice. Curriculum ca sistem de procese asigură respectarea **principiilor generale și specifice ale pedagogiei muzicale**:

- ✓ **Principiul pasiunii:** prezența interesului viu pentru domeniul studiat.
- ✓ **Principiul intuiției:** esența lui constă în necesitatea contactării directe, vii și permanente cu fenomenul studiat.
- ✓ **Principiul corelației teoriei cu practica:** să se îmbine neconținut și armonios explicația cu aplicația; să nu se aplice numai teorie fără exerciții, dar nici mereu exerciții în exclusivitate și execuție la pian fără explicații care să explice elevului aspectele tehnice și conținutul de idei al pieselor studiate.
- ✓ **Principiul unității educației, instruirii și dezvoltării muzicale:** muzica prin mesajul ei artistic, sublim înalță, astfel, *educă* omul. Dar pentru a percepe cu adevărat muzica, pentru a pătrunde în esența ei, este necesar de a cunoaște multe în ea. Adică este necesară o anumită *instruire* muzicală. Dar pentru executare și înțelegere fidelă a muzicii se consideră drept condiție, necesitate mobilizarea/ dezvoltarea anumitor procese și însușiri psihice (a imaginației, gândirii, afectivității, memoriei, voinței ș.a.) Așadar, *dezvoltarea muzicală* este o condiție obligatorie și indispensabilă în instruirea și educația muzicală.
- ✓ **Principiul accesibilității** constă în utilizarea de către profesor a informației simple, accesibile gradului intelectual și muzical de dezvoltare a copilului. Problema constă în găsirea metodelor corecte prin care elevii vor însuși ușor problema studiată.
- ✓ **Principiul sistematizării, continuității și gradației:** de a merge în cucerirea artei muzicale sistematic, treptat, în *crescendo poco apoco*, de la ușor la greu, de la simplu la complicat.
- ✓ **Principiul însușirii conștiente și active** se realizează atunci când elevul, cu ajutorul profesorului, însușește materialul studiat conștient, raționalizat cu participarea activă a Eu-lui său.

Conceptul Curriculumului Național, inclusiv al curriculumului pentru educația extrașcolară (nonformală), este axat pe competențe - un nou cadru de referință al finalităților

educaționale. Specificul abordării curriculumului pentru educația extrașcolară (nonformală) din perspectiva competențelor ține de următoarele aspecte:

- *Competențele* reprezintă un sistem structurat ierarhic și pot fi privite ca standarde generale de formare pe domenii și profiluri de educație extrașcolară (nonformală).
- *Finalitățile* ca descriptori ale competențelor, ca manifestare graduală a acestora sunt flexibile, variative, contextuale, structurate de fiecare dată de interesele, aptitudinile, oportunitățile, particularitățile psihologice ale formabililor.

Totodată, trebuie să se țină cont de misiunea structurilor/ instituțiilor ce prestează servicii de educație extrașcolară (nonformală). În acest sens, unele structuri completează misiunea instituțiilor de învățământ formal în dezvoltarea unor competențe anumite, iar altele extind funcțiile instituțiilor și axează pe formarea unor categorii noi de competențe.

Așadar, *Curricula modulară la disciplinele de profil pentru școlile de Arte* se caracterizează prin următoarele:

1. *Curriculumul la profilul Artă muzicală* pentru Școlile de Arte/ Muzică, alături de Planul cadru, face parte din ansamblul de produse/ documente curriculare și reprezintă o componentă esențială a Curriculumului Național.

Curriculumul dat reprezintă un document, care vizează prezentarea interconexă a demersurilor conceptuale, teleologice, conținutale și metodologice, accentul fiind pus pe sistemul de competențe precum un nou cadru de referință al finalităților educaționale. Totodată este un instrument didactic și document normativ principal, ce descrie condițiile învățării și performanțele proiectate la disciplinele de profil din componenta nucleu al Planului cadru pentru Școlile de Muzică/ Arte, după cum urmează: *Instrument Muzical, Teoria Muzicii și Solfegiu, Istoria Muzicii*. Acestea la rândul lor constituie fundamentul profilului Arte Muzicale și au un rol important în dezvoltarea personalității creative ale elevilor, formarea bazelor culturii interpretative, achiziționarea unor competențe caracteristice pentru domeniul Arte, învățarea pe tot parcursul vieții, dar și pentru integrarea într-o societate bazată pe cunoaștere și valori culturale, artistice și general-umane. Disciplinele: *Ansamblu Coral, Orchestra, Instrument Auxiliar, Ansamblu* reprezintă componenta variabilă/ complementară a Planului cadru, urmând a fi dezvoltate ulterior, conform conceptului și modelului de curriculum propus.

Curriculumul fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare – învățare – evaluare. Necesitatea elaborării a fost determinată de următoarele aspecte: absența documentelor reglatorii, clare pentru învățământul extrașcolară, la general și pentru

domeniul Arte, profilul Arte Muzicale în particular; aspectele vulnerabile, identificate în procesul monitorizării activității Școlilor de Arte/ Muzică [17].

Curriculumul, în sens larg, reprezintă ansamblul structurat al proceselor și al experiențelor de învățare prin care trece elevul pe durata parcursului său școlar. În sens restrâns, curriculumul cuprinde ansamblul coerent al documentelor de tip reglator care descriu un parcurs de învățare pe care școala îl oferă elevului, în raport cu profilul muzical ales. Curriculumul de profil Artă muzicală reprezintă ansamblul coerent de documente care reglează abordarea conceptuală și modalitățile prin care instituția de învățământ poate asigura atingerea fi nalităților educaționale, astfel încât să ofere fiecărui elev implicat în proces, condiții pentru dezvoltarea personală necesară pentru obținerea unui nivel necesar ulterior pentru inserția instituțională de profil dar și cea culturală și socială.

„În procesul de elaborare a Curriculumului la disciplinele de profil s-a ținut cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a curriculumului la așteptările comunității educaționale, la nevoile elevilor, dar și la tradițiile instituțiilor artistice de profil;
- valențele disciplinelor de profil artistic, în formarea competențelor specifice de profil și a celor transversale;
- necesitățile asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului formal și nonformal/ extrașcolar;
- formarea bazelor culturii muzical/interpretative, ca parte componentă a culturii spirituale a elevilor.

Curriculumul modular la disciplinele de profil pentru profilul Artă muzicală are următoarele **funcții**:

- **de conceptualizare** a demersului curricular specific disciplinelor din componenta nucleu a Planului cadru pentru Școlile de Arte/ Muzică (*Instrument Muzical, Istoria Muzicii, Teoria Muzicii și Solfegiu*);
- **de reglementare și asigurare a coerenței** dintre: disciplinele de profil, predare – învățare – evaluare, produsele curriculare specifice disciplinelor, componentele structurale ale curriculumului disciplinar și finalitățile curriculare;
- **de proiectare** a demersului educațional/ contextual;
- **de evaluare** a rezultatelor învățării ș.a.” [18, 158].

Curriculumul reprezintă un demers de maximă importanță pentru funcționarea eficientă a sistemului de învățământ artistic/ nonformal. Procesele inovatoare din domeniul curricular se

află în ”centrul” politicilor educaționale, constituind, pe de o parte, aspecte în care se concentrează tot ceea ce are loc în sistem, în termeni de finalități, de acțiuni, de procese și de produse, pe de altă parte, inovațiile curriculare reprezintă un ”barometru” al schimbărilor în sistemul de învățământ.

„Curriculumul modular pentru domeniul Arte, profil Artă muzicală aduce o viziune nouă asupra educației prin artă/ artistice, constituind un demers complex, care valorizează contribuțiile anterioare, experiența și practicile reușite în domeniul educației și învățământului artistic de profil.

Așa dar, conchidem că Arta este, în esență, este cea mai profundă expresie a creativității umane. Arta este o activitate de creație, având drept scop producerea unor valori estetice. Totoată este o formulă a conștiinței sociale, care oglindește realitate în imagini artistice, care la rândul lor au o mare forță de cunoaștere și transformare a vieții sociale. Prin modul său de manifestare, arta poate fi considerată și ca o formă de cunoașterea artistică. În acest context, pentru a delimita componentele cunoașterii artistice, culturii muzicale și interpretative ale elevilor prezentul curriculum a apelat și la structura propusă de autorii curriculumului școlar pentru învățământului general obligatoriu, disciplina Educația muzicală, urmărind reflectarea aspectelor ce vizează: interesul și dragostea pentru arta muzicală, deprinderile de percepție muzicală, de ascultare și auzire, de simțire și trăire a muzicii, deprinderile muzicale practice, de interpretare instrumentală, vocală și corală; volumul anumit de cunoștințe, creativitatea muzicală; gustul muzical, reflecția despre muzică, aprecierea muzicii din punct de vedere valoric [35, 36].

Aspectul metodologic de elaborare a curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar, reprezintă o descriere a întregului proces de proiectare curriculară, conține elemente și componente sugestive (structura modulului, exemple de proiectare a finalităților de învățare (unităților de competență), recomandări privind selectarea și eșalonarea componentei teoretice – informative/ cunoștințe și aplicativ-practice – abilități, recomandări pentru organizarea activităților practice, produsele recomandate și cât și organizarea procesului de evaluare.

Proiectarea curriculumului pentru profilul arte muzicale, a determinat conceptual structura de bază a curriculumului modular, abordat în sens îngust, ca traseu/ parcurs de formare a competențelor generale și specifice (viziune ce se referă la componenta de profil Artă muzicală-artistic).

Astfel, noul curriculum pentru domeniul Arte, pentru profilului Arte Muzicale, aduce o viziune modernă asupra educației prin artă, constituind un demers complex, care va asigura valorizarea contribuțiilor anterioare, experienței și practicilor reușite în domeniul educațional la general și artistic/ muzical în particular [36; 158].

Școlile de Muzică/ Arte dar și întreg sistemul de educație artistice are ca obiectiv nu doar implantarea valorilor artistice, morale și culturale, ci și schimbarea atitudinii, comportamentului

și mentalității. Implementarea curriculumului va pune în circuit și va dezvolta mecanisme, care vor ajuta la crearea și formarea obiectivelor și normelor de comportament ale elevilor în societate, valorilor naționale în corelare cu acești caracteristici sociali, concepțiilor despre societatea ce îi înconjoară, abilităților de acomodare cu mediul artistic, cultural, social și economic [35].

Totodată, trebuie să se țină cont de misiunea instituțiilor ce prestează servicii de educație extrașcolară/ nonformală. Educația prin artă devine imboldul progresului social, ce suscită noi abordări și valorificări ale științelor pedagogice, psihologice, politice, sociale, economice în scopul formării unei generații tinere, capabile să asigure în continuare un nivel de bunăstare a vieții, o interacțiune social, culturală generală, artistică sporită, condiții optime pentru dezvoltarea umană. Misiunea de bază a Școlilor de Arte/ Muzică rămâne a fi identificarea și atragerea elevilor cu abilități și deschidere pentru muzică/artă, fundamentarea culturii interpretative instrumentale/ vocale și de consum.

Curriculum ca sistem de procese asigură respectarea principiilor didactice. Principiile sunt idei de bază “norme sau teze generale care imprimă un sens funcțional procesului de învățământ, asigurându-i astfel premisele necesare îndeplinirii în condiții de eficiență a obiectivelor și sarcinilor pe care le urmărește în desfășurarea sa”, „...asigurând, prin aceasta, o premisă a succesului în atingerea obiectivelor propuse. Totodată principiile sunt teze generale care orientează și imprimă un sens funcțional procesului de învățământ, asigurând premisele necesare îndeplinirii obiectivelor, prin desfășurarea sa complexă și dinamică, care trebuie raționalizată, organizată [56, p.59-66; 98, p.68-79; 123, p.15-16].

Principii specifice educației centrate pe elev:

- ✓ ***Principiul individualității*** vizează crearea la activitățile educaționale a condițiilor de dezvoltare a individualității elevului; de formare a experienței proprii.
- ✓ ***Principiul creativității și succesului*** vizează stimularea și dezvoltarea unei învățări creative, contribuind la formarea imaginii de sine pozitive, la autorealizarea personalității educatului.
- ✓ ***Principiul alegerii*** vizează oportunitatea de a alege obiectivele de învățare, conținuturile, metodele, mijloacele de organizare a procesului educațional și a activităților de învățare individuale, de grup.
- ✓ ***Principiul încrederii și susținerii*** se bazează pe susținerea intențiilor și acțiunilor copilului de autocunoaștere și autorealizare, deoarece motivația determină succesul în educație.

Aplicarea principiilor didacticii este un factor de susținere a sistemului educațional în ansamblul lui. Analiza sistemică a procesului de învățământ focalizează atenția asupra diversității

componentelor ce urmează a fi concertate: predare – învățare – evaluare – management, având ca finalitate – competențele: generice și specifice.

Competențele generale/ transdisciplinare pentru Domeniul Arte ale educației extrașcolare/ nonformale se deduc din competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 22 mai 2018), din specificul domeniilor respective și cu un grad înalt de generalitate și complexitate, se definesc și se formează pe întreaga perioadă a educației extrașcolare/ nonformale, după cum urmează [31; 158]:

- Practicarea/ aplicarea capacităților și abilităților artistice sub diverse forme și activități, manifestând potențial uman creativ, sensibilitate, implicare și inițiativă.
- Transferarea achizițiilor/ talentelor artistice dobândite în cadrul activităților extrașcolare, în realizarea vocațională individuală, consemnând traseul de dezvoltare a persoanelor prin învățare și muncă, în funcție de specificul cerințelor și așteptărilor socioeconomice ale domeniului artistic și ale mediului de viață.
- Explorarea tendințelor de autocunoaștere, autoinformare, autoformare, autopromovare și autodeterminare personală în domeniul artistic practicat, asigurând prin propriile posibilități și capacități un marketing vocațional de calitate.
- Aprecierea și gestionarea fondurilor/ produselor din domeniul artistic, dând dovadă de abilități ale unui creator/ consumator fidel și elevat, capabil să contribuie astfel la sporirea prestigiului profesiilor artistice/ culturale, promovarea și valorificarea întregului patrimoniu artistic la nivel local, național și universal.
- Valorificarea domeniului artistic în spațiul social, cultural, artistic și informațional manifestând compatibilitate cu profilul ales și asigurând automodelarea conștientă a personalității.

Domeniul Arte la rândul său include **competențe specifice profilului Muzică**, după cum urmează:

- Perceperea/ receptarea diversității creațiilor muzicale din patrimoniul național și universal, folosind strategii de cunoaștere și înțelegere a formelor, stilurilor, genurilor și mijloacelor de expresie, demonstrând pasiune pentru studiul individual, cercetarea și analiza teoretico-practică.
- Explorarea abilităților interpretative utilizând diverse tehnici, metode și forme organizare a activităților (în grup (ansambluri), individuale (solo), asigurând respectarea particularităților individuale și de vârstă în scopul exteriorizării și demonstrării trăirilor interioare și valorilor propriei personalități.

- Exteriorizarea/ reprezentarea deprinderilor și aptitudinilor interpretative, din perspectivele informațională (conștientă), operațională (gradul de utilizare/ prezentare) și creativă (demonstrarea practicii interpretative), exprimând interes pentru cunoașterea lumii și a sinelui.
- Promovarea artistică, culturală a creațiilor din tezaurul muzical național și universal, manifestând măiestrie interpretativă și expresivă în contexte variate (în cadrul concertelor/ seratelor, expozițiilor, concursurilor, festivalurilor) și contribuind la promovarea domeniului artistic la nivel școlar, comunitar, național și dovedind totodată inițiativă, spirit creativ și preocupare pentru păstrarea și valorificarea patrimoniului cultural-artistic.
- Aprecierea lucrărilor muzicale, manifestând o atitudine deschisă și respect față de valorile muzicii naționale și universale.
- Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, manifestând valori estetice în domeniul artei muzicale [16; 158].

Competențele specifice la disciplinelor de profil derivă din competențele specifice profilului Muzică. Acestea se proiectează pe baza taxonomiilor și se formează în cadrul studiilor disciplinelor respective de profil și/ sau în cadrul tipurilor de activități respective. Competențele specifice se preconizează a fi atinse până la finele programelor de studii, reprezentând eventual și o variantă de proiectare la disciplină. Proiectarea didactică la disciplină se realizează conform datelor din rubrica Administrarea disciplinei, ținându-se cont de repartizarea orientativă a orelor, pe unități de conținut.

Unitățile de competențe sunt derivate din competențele specifice, reprezentând componentele acestora ce urmează a fi formate la disciplinele de studiu pe parcursul unei clase/ a unui an școlar. Sistemul de competențe prevăzute de Curriculum este obligatoriu și va servi drept reper în proiectarea și realizarea demersului didactic.

Unitățile de conținut constituie mijloace informaționale prin care se urmărește realizarea sistemului de unități de competențe proiectate, a competențelor specifice disciplinei, dar și a celor transversale/ interdisciplinare asigurând formarea competențelor la elevi. Sunt organizate pe domenii de cunoaștere și reprezintă achiziții de bază, care, dobândesc semnificație în măsura în care sunt înțelese ca fiind o componentă a competențelor. Totodată acestea reunesec trei dimensiuni de bază, după cum urmează: Cunoștințe muzicale și despre muzică, Repertoriul muzical, Abilitățile dobândite.

Activitățile de învățare – proces bilateral ce presupune: predarea-evaluarea (activitatea profesorului) și învățarea (activitatea elevului). Totodată, învățarea poate fi definită ca: activitate a elevului de asimilare, aplicare și integrare a cunoștințelor, capacităților și atitudinilor; de formare

a înțeleșurilor proprii privind sistemul de valori; formă specifică de activism orientată spre însușirea cunoștințelor, formarea capacităților și atitudinilor (competențelor).

Atât competențele specifice, unitățile de competențe, unitățile de conținut cât și activitățile de învățare și finalitățile sunt structurate și dezvoltate pentru fiecare disciplină din cele trei prezentate în curriculum: *Instrument Muzical, Teoria Muzicii și Solfegiu, Istoria Muzicii* [31].

Cadrul didactic are libertatea și responsabilitatea de a valorifica această listă deschisă în mod personalizat la nivelul proiectării de lungă durată/ individuale și realizării lecțiilor, dar și să o completeze în funcție de specificul clasei concrete de elevi și de resursele disponibile etc. Cadrele didactice vor ține cont de faptul că: competența se manifestă prin acțiune și se materializează în produse. Prin activitățile de învățare și produsele propuse, Curriculumul ghidează profesorul spre formarea la elevi a competențelor specifice disciplinelor de studii în Școlile de Arte/ Muzică. Domeniile activităților de învățare reunes: exersarea, interpretarea și creația [30].

Forme principale de organizare a procesului educațional - artistic sunt: individuale, pe grupe, colective. Menționăm că, educația/ instruirea prin artă se realizează pe **două niveluri: informativ-teoretic și aplicativ-practic**.

Nivelul informativ-teoretic presupune formarea abilităților de acumulare a cunoștințelor muzicale și despre muzică. În urma perceperii creației muzicale se deduc/ formează reprezentări, noțiuni, categorii, judecăți, capacități de interpretare și reflectare muzicală, se discern criterii de apreciere valorică, se dezvoltă capacitatea de a utiliza limbajul specific în descifrarea mesajului artistic.

Nivelul aplicativ-practic presupune antrenarea în procesul de cunoaștere și însușire, formarea abilităților de interpretare/ prezentare a atitudinii adecvate față de valorile estetice și stimularea tendinței de a crea noi valori. Lecția în acest sens rămâne a fi o unitate didactică ce tinde în mod deliberat către un anumit scop, în condiții determinate, cu ajutorul unor mijloace adecvate, pentru a ajunge de la condițiile existente la condiții corespunzătoare scopului urmărit. Deci, lecția este o entitate complexă bazată pe corelația permanentă dintre obiective-conținuturi-metode-evalaure, atât sub aspect informativ-teoretic cât și aplicativ-practic.

Un aspect important și semnificativ în organizarea procesului educațional va constitui *abordarea interdisciplinară*, asigurată prin studiul disciplinei „*Instrument Muzical*” și a disciplinelor muzical-teoretice de profil „*Teoria Muzicii și Solfegiu*” și „*Istoria Muzicii*”. Interdisciplinaritatea asigură elevilor creșterea gradului de funcționalitate a achizițiilor școlare, descongestionarea conținuturilor prin prevenirea unor repetări sau necorespondențe, excuderea dezacordurilor în tratarea acelorași fenomene în cadrul diferitelor discipline, atât de profil cât și generale. Acest imperativ al timpului generează anumite rigori pentru realizarea

interdisciplinarității în toate verigile sistemului educațional, devenind, în contextul învățământului formal, condiție și dimensiune a rezultatului procesului didactic.

Este vorba, de depășirea frontierelor rigide, de o educație care să deplaseze accentul spre conștientizare, cooperare, spre gândire critică și selecție, spre adaptabilitate și interpretarea lumii mereu schimbătoare. Valorificarea potențialului individual muzical-artistic al elevilor presupune în acest sens și identificarea adecvată a abilităților elevilor și dezvoltarea lor eficientă ulterioară. Funcția cognitivă, estetică și educativă a abordării interdisciplinare și transdisciplinare asigură în mod implicit elevilor participarea activă atât în procesul propriei formări artistice și estetice, în calitate de creatori dar și în calitate de consumatori fideli ai produselor cultural-artistice din patrimoniul național și universal.

Produsele sunt rezultatele procesului de învățare, acestea fiind proiectate/recomandate în Curriculum pentru fiecare competență specifică.

Finalitățile sunt rezultatele măsurabile obținute în cadrul procesului de învățare, prin care se certifică în ce măsură la ce nivel au fost formate/ dezvoltate competențele specifice fiecărui elev raportat la clasă/ sau la modul individual/ personalizat.

Cadrul proiectiv al curricula la disciplinele: „Instrument muzical”; „Istoria muzicii”; „Teoria muzicii și solfegiu”²

✓ Disciplina „INSTRUMENT MUZICAL”

Disciplina Instrument muzical prevede studierea unui instrument muzical ce aparține unui grup de instrumente muzicale, din oferta instituției, după cum urmează: *instrumente cu clape (pian), instrumente cu coarde, instrumente de suflat (alamă/ lemn), instrumente populare, percuții*. Instrumentul se alege o singură dată pentru toată perioada de studii. Conform Planului cadru de învățământ pentru Școlile de Arte/ Muzică, instrumentul muzical este o disciplină de studiu individual. Studiul instrumentului presupune cunoașterea specificului instrumentului, însușirea elementelor de limbaj și terminologie de profil, fundamentarea/ dezvoltarea tehnicii de interpretare la instrument, tipologia și particularitățile de emisie a sunetului, normele de poziționare corectă a corpului în raport cu instrumentul muzical ales, procedeele de interpretare la instrument, particularitățile de selectare a repertoriului de studii, etc. Studierea unui instrument muzical aduce beneficii uimitoare creierului, solicitând simultan mai multe regiuni cerebrale decât orice altă activitate intelectuală. Specialiștii au acumulat dovezi care atestă faptul că regiunile cerebrale ale muzicienilor sunt diferite de cele ale oamenilor care nu practică această artă, din punct de vedere structural și funcțional. Este vorba despre zonele creierului responsabile cu abilitățile motorii, auzul, memorarea informațiilor auditive și memoria, care devin mai active atunci când o persoană

² Curricula la disciplinele „Instrument muzical”, „Istoria muzicii” și „Teoria muzicii și solfegiu” sunt prezentate în Anexa 5.

cântă la un instrument muzical. Această preocupare artistică poate să îmbunătățească abilități importante în viața de zi cu zi, precum, planificarea unor acțiuni sau percepția emoțiilor.

Gândirea și comportamentele elevilor se schimbă pe fondalul muzicii create cu ajutorul unui instrument muzical, din acest proces izvorând o serie întreagă de beneficii, după cum urmează: îmbunătățirea memoriei, antrenarea perseverenței, îmbunătățirea coordonării corporale, ameliorarea aptitudinilor matematice, deprinderea unor aptitudini de înțelegere și lectură superioare, creșterea capacității de concentrare, eliberarea de stres; îmbunătățirea capacității de ascultare, *stimularea creativității și exprimarea liberă, creșterea stimei de sine*.

Studierea unui Instrument muzical contribuie la formarea și dezvoltarea competențelor ce oferă cunoștințe factice, abilități și atitudini specifice interpretului cultivat, pregătirea elevilor cu predispoziții în vederea atingerii unui nivel înalt de performanță, parcurgerea unui repertoriu caracteristic instrumentului muzical ales. Instrumentul muzical este centrat pe dezvoltarea inițială a abilităților necesare interpreților, oferind o bază solidă de cunoștințe, aptitudini și posibilități de extindere a orizontului artistic/ interpretativ, ca parte componentă a culturii spirituale ale elevului.

Pe lângă faptul că învață să interpreteze piesele scrise de alții într-un mod recomandat, cu respectarea tuturor rigorilor de interpretare, elevii au oportunitatea de a-și exprima propriile abordări ale partiturilor, de a compune/ transpune și adapta creațiile muzicale studiate la stilul propriu. Exersarea la un Instrument muzical ofera elevilor șansa de a-și îmbunătăți imaginația, devenind în mod natural mai creativi și cu o gândire divergentă mai bună. Acest fapt denotă că se vor pricepe mai bine decât majoritatea persoanelor să gândească soluții noi și diferite la problemele cu care se confruntă. Este o abilitate utilă atât în activitățile de zi cu zi cât și ulterior pentru ghidarea în carieră [27].

Competențe specifice:

- Utilizarea/ operarea elementelor de ținută/ tehnică interpretativă (ținuta corpului și a mâinilor *poziția corectă, aparatul, modalități de atac și emisie sonoră*), în diverse contexte de învățare, manifestând interes pentru rigoare și precizie;
- Aplicarea achizițiilor muzical-interpretative dobândite (*terminologie/ elemente de notație și limbaj muzical de specialitate, în cadrul însușirii și interpretării creațiilor de diferite genuri, abordări /particularități stilistice/ imagistice*), demonstrând respectarea principiilor de bază în studierea repertoriului muzical și nivelului de posedare a instrumentului/ responsabilitate/ efort/ motivare și capacitate de autocontrol și concentrare personală;
- Realizarea artistică a potențialului muzical prin diverse strategii, situații de învățare, activități individuale (*solo*)/ colective (*ansambluri*), concertistice și competiționale,

demonstrând fidelitate textului muzical (în format pe de rost/ pe note), cultură/ nivel interpretativ, muzicalitate și artistism, gândire creativă și imaginație artistică;

- Expolarea devirsității fenomenului muzical-artistic în contexte creative/ educaționale/ sociale/ muzicale, demontând implicare, gust estetic, respect față de valorile culturale-artistice naționale și universale, contribuind la formarea propriei identități interpretativ-artistice, cultivarea interpreților/ creatorilor și consumatorilor fideli de artă [40].

Tabelul 2.3. Matricea dezvoltării competențelor specifice/ unităților de competențe la disciplina „Instrument muzical” [19]

Nr. crt.	Competențe specifice	Unități de competențe	Domenii de cunoaștere	Activități și produse de învățare
1.	<u>Utilizarea/ operarea</u> elementelor de ținută/ tehnică interpretativă (<u>ținuta corpului și a mâinilor poziția corectă, aparatul, modalități de atac și emisie sonoră</u>), în diverse contexte de învățare, <u>manifestând</u> interes pentru rigoare și precizie.	1. <u>Identificarea</u> terminologiei aferente în diverse contexte interpretative. 2. <u>Analiza semnelor grafice</u> din partiturile muzicale studiate. 3. <u>Descifrarea</u> materialului muzical, utilizând terminologia indicată. 4. <u>Argumentarea</u> verbală a semnificației termenilor și elementelor de limbaj muzical, identificate/ studiate. 5. <u>Fixarea imaginilor auditive</u> (formula - a vedea – a auzi – a cânta). 6. <u>Evidențierea particularităților și transpunerea</u> termenilor muzicali identificați, în procesul de interpretare artistică. 7. <u>Conștientizarea și justificarea</u> categoriilor de termeni muzicali utilizați în procesul de interpretare artistică. 8. <u>Raportarea</u> terminologiei/ elementelor de notație și limbaj muzical de specialitate muzicali identificați la caracterul, stilul, genul și forma creației muzicale studiate.	Terminologia și notația muzicală în procesul de interpretare	Activități: Discuții dirijate; Activități de ascultare/ audiție activă; Exerciții de analiză a materielului propus pentru interpretare; Exerciții de antrenare/ practicare a ținutei și procedeele de interpretare artistică; Identificare a elemetelor/ procedeele de bază de interpretare artistică; Interpretare la prima vista. Produse evaluabile: Material muzical analizat; Material muzical interpretat; Exerciții intepretate; Partituri muzicale discifrate; Comentarii scrise; Răspuns scris; Răspuns oral; Răspunsuri și comentarii.
		1. <u>Demonstrarea/ respectarea</u> ținutei/ poziției corecte raportate la instrument. 2. <u>Prezentarea mișcărilor libere</u> a aparatului	Tehnici de interpretare instrumentală	Activități: Discuții dirijate; Activități de ascultare/ audiție activă;

		interpretativ (<i>mâini, corp, capt, braț, poneu, etc.</i>). 3. <u>Deținerea modalităților de atac și emisie sonoră</u>, coordonarea lor cu auzul, frazarea, caracterul și stilul creațiilor muzicale din repertoriu. 4. <u>Dezvoltarea auzului, simțului ritmic și memoriei</u> muzicale prin diverse măsuri metro-ritmice. 5. <u>Interpretarea</u> textului muzical cu diferite articulații: (<i>legato, non legato, staccato</i>), grupări ritmice și trăsături de caracter. 6. <u>Coordonarea</u> și libertatea mișcărilor aparatului interpretativ. 7. <u>Corelarea tehnicii interpretative</u> cu mijloacele de expresivitate muzicală (<i>tempoul, melodia, ritmul</i>), frazarea, caracterul. 8. <u>Dezvoltarea</u> tehnicii digitale prin exerciții, game, studii, acorduri, arpegii. 9. <u>Respectarea</u> fermă a digitației.		Exerciții de analiză a materielului propus pentru interpretare; Exerciții de antrenare/ practicare a ținuteri și procedeele de interpretare artistică; Identificare a elementelor/ procedeele de bază de interpretare artistică, la prima vista. Produse evaluabile: Material muzical interpretat; Exerciții: pentru dezvoltarea tehnicii interpretative, auzului, metro-ritmului; Răspuns oral; Răspunsuri și comentarii.
2.	<u>Aplicarea achizițiilor muzical-interpretative dobândite</u> (terminologie/ elemente de notație și limbaj muzical de specialitate), în cadrul însușirii și interpretării creațiilor de diferite genuri, abordări/ particularități stilistice/ imagistice, <u>demonstrând</u> respectarea principiilor de bază în studierea repertoriului muzical/ fidelitate textului muzical/ nivel de posedare a instrumentului/ responsabilitate/ efort/ motivare și capacitate de autocontrol și concentrare personală.	1. <u>Analizarea formei</u> partiturii muzicale studiate. 2. <u>Identificarea</u> formelor muzicale și părților componente ale formei muzicale (<i>frază, propoziție, perioadă, parte, mișcare, compartiment</i>), elementelor de structură și înțelegerea semnificației lor. 3. <u>Distingerea</u> elementelor caracteristice de notație muzicală și mijloacelor de expresie. 4. <u>Recunoașterea</u> elementelor de expresie și interpretare în diferite lucrări (<i>auditiv și în scriitură</i>). 5. <u>Formularea</u> ideilor principale ale creațiilor muzicale din repertoriu. 6. <u>Compararea</u> creațiilor muzicale, din perspectiva stilistică, de gen și de formă.	Partitura muzicală – particularități și caracteristici	Activități: Discuții dirijate Analiza formei muzicale; Interpretarea secvențială; Exerciții de interpretare artistică; Lectura partiturii; Ordonarea logică a secvențelor muzicale audiate/ interpretate; Recunoașterea materialului audiat din diferite surse/ înregistrări audio-video. Produse evaluabile: Game în diversitate tehnică; Studii în diversitate tehnică; Partituri muzicale analizate/ interpretate;

		7. <u>Citirea</u> de pe foaie și la prima vista a creațiilor din repertoriu. 8. <u>Descrierea</u> caracterului creațiilor muzicale (<i>noțiuni de gen, stil, curent muzical</i>). 9. <u>Perceperea</u> construcțiilor muzicale. 10. <u>Stabilirea</u> legăturilor între elementele de expresie și cele de interpretare. 11. <u>Respectarea</u> stilului lucrărilor interpretate.		Piese diferite după gen, stil și caracter; Creații de formă amplă; Creații polifonice.
		1. <u>Utilizarea</u> deprinderilor inițiale de <i>emisie sonoră, metro-ritmice, agogice, dinamice, de frazare și intonație expresivă</i> în creațiile studiate. 2. <u>Prezentarea/ Comentarea</u> elementelor de expresie muzicală. 3. <u>Corelarea</u> (imaginii sonore) cu reproducerea reală (sunetul real). 4. <u>Demonstrarea</u> potențialului/ abilităților de interpretare. 5. <u>Aplicarea corectă</u> a modurilor de interpretare/ executare în interiorul frazei muzicale etc. 6. <u>Decodificarea auditivă (intuitivă)</u> și <u>descoperirea sensurilor</u>/ perceperea emoțională și adecvată a mesajului muzical, elementelor de limbaj, în baza textului muzical. 7. <u>Interpretarea artistică</u> a conținutului imagistic al creațiilor din repertoriu. 8. <u>Exersarea</u> interpretării la instrument, în baza unui text simplu de note/ la prima vista. 9. <u>Dezvoltarea</u> auzului și a gândirii polifonice bazate pe interpretarea creațiilor de factura polifonică. 10. <u>Dezvoltarea ideii muzicale</u> și particularităților de <u>interpretare</u> a creațiilor de formă amplă. 11. <u>Conștientizarea</u> în mod artistic a sarcinilor interpretative.	Măiestria interpretativă/ receptarea exprimarea artistică	Activități: Discuții dirijate; Exerciții de interpretare artistică; Exersarea interpretării polifonice și a formei ample; Exersări de dezvoltare a auzului polifonic; Ordonarea logică a secvențelor muzicale audiate/ interpretate; Recunoașterea materialului audiat/ interpretat din diferite surse audio-video; Înregistrarea și analiza materialului interpretat. Produse evaluabile: Game în diversitate tehnică; Studii în diversitate tehnică; Partituri muzicale analizate/ interpretate; Piese diferite după gen, stil și caracter; Creații de formă amplă; Creații polifonice.

3.	<u>Realizarea potențialului muzical-artistic</u> prin diverse strategii, situații de învățare, activități individuale (solo) /colective (ansambluri), concertistice și competiționale, <u>demonstrând</u> fidelitate textului muzical (în format pe de rost/pe note), cultură/nivel interpretativ, muzicalitate și artistism, gândire creativă și imaginație artistică.	1. <u>Însușirea calitativă</u> a repertoriului de interpretare artistică și de virtuoșitate. 2. <u>Prezentarea</u> unui repertoriu, bazat pe experiențe artistice/spirituale proprii. 3. <u>Selectarea și interpretarea</u> creațiilor de diferită factură/stil (academic și folcloric). 4. <u>Reflectarea</u> valențelor poetice ale textului muzical. 5. <u>Selectarea/ asocierea</u> imaginilor plastice potrivite pentru ilustrarea lucrărilor muzicale. 6. <u>Studierea</u> particularităților stilistice de interpretare a repertoriului clasic și folcloric. 7. <u>Redarea</u> textului muzical asigurând fluiditatea discursului muzical (inclusiv pe de rost). 8. <u>Demonstrarea</u> abilității de a crea imaginea artistică integră, în cadrul stuidului individual. 9. <u>Dezvoltarea</u> strategiilor individuale (lucrul de sine stătător), sub diverse aspecte și tematici de profil. 10. <u>Conturarea</u> unui traseu individual de evoluție. 11. <u>Acompanierea creațiilor</u> vocale și instrumentale la instrument (în baza partiturii). 12. <u>Participarea</u> în diferite ansambluri, colective artistice.	Repertoriul individual integrat (sinteza creațiilor muzicale)	Activități: Demonstrarea înțelegerii partiturii; Memorarea fragmentelor/ creațiilor din repertoriu; Audiții ghidate, activități de ascultare/ audiere Activități de fixare a conținutului audiat; Interpretarea integrată a creațiilor muzicale studiate; Alcăturirea repertoriului individual variat ca stil, gen, caracter, etc.; Completarea portofoliului individual; Interpretarea solo/ în ansamblu. Produse evaluabile: Portofoliu muzical/ repertoriu; Game în diversitate tehnică; Studii în diversitate tehnică; Partituri muzicale analizate/ intepretate; Piese diferite după gen, stil și caracter; Creații de formă amplă; Creații polifonice; Ansambluri.
4.	<u>Expolarea devirsității fenomenului muzical-artistic</u> în contexte creative/ educaționale/ sociale/ muzicale, <u>demonstrând</u> implicare, gust estetic, respect față de valorile culturale-artistice naționale și universale, <u>contribuind</u> la formarea propriei identități interpretativ-artistice, cultivarea	1. <u>Implicarea</u> în acțiunile concertistice individuale/ colective. 2. <u>Exprimarea</u> propriilor impresii și sentimente despre creațiile/ partiturile muzicale din repertoriu. 3. <u>Prezentarea</u> în scenă a identității cultural-artistice prin aplicarea elementelor de creație proprie. 4. <u>Demonstrarea</u> potențialului interpretativ- artistic acumulat în diverse activități concertistice/ scenice.	Evoluarea scenică	Activități: Discuții dirijate; Elaborarea planului de interpretare; Interpretarea artistică solo/ în ansamblu în scenă; Exerciții de echilibru psihologic și emoțional; Evaluarea reciprocă a repertoriului interpretativ; Autoevaluarea și indentificarea

interpreților/ creatorilor și consumatorilor fideli ai artei.	5. <u>Interpretarea</u> artistică solo/ în ansamblu. 6. <u>Manifestarea</u> plăcerii și interesului pentru activitățile muzicale. 7. <u>Interpretarea artistică</u>, expresivă/ cu pasiune a melodiilor, creațiilor muzicale variate, la instrument în public. 8. <u>Analiza</u> rezultatelor și exprimarea propriilor viziuni în vederea succeselor, rezultatelor și impactului activităților desfășurate. 9. <u>Implicarea</u> în acțiunile de valorificare a patrimoniului cultural-artistic. 10. <u>Participarea</u> în calitate de interpreți/ creatori/ consumatori elevați fideli ai produselor domeniului muzical-interpetativ. 11. <u>Perfecționarea abilităților</u> interpretative, prin asigurarea adaptării repertoriului la necesitățile, interesele, categoriile de public, preferințele și rigorile profesionale înaintate. 12. <u>Manifestarea</u> unei atitudini pozitive față de valorile artistice, sub diferite aspecte (descoperire, valorificare, conservare etc.) 13. <u>Îmbinarea liniilor</u> tehnică și artistică cu pasiune și entuziasm.		traseului și viziunii proprii în raport cu creațiile din reperotiu personal; Identificarea perspectivelor stilistice, imagistice și de formă; Participări în concerte, concursuri, festivaluri. Produse evaluabile: Partituri muzicale interpretate; Piese; Creații de formă amplă; Creații polifonice; Concerte; Programe/ afișuri alcătuite; Suport informațional/ concert; Evoluări în concerte, concursuri, festivaluri etc.
--	--	--	---

Domenii de cunoaștere/ unități de conținut recomandate [40]

- *Terminologia muzicală în procesul de interpretare* – elemente de limbaj/ semne convenționale de bază și ocazionale, măsură, ritm, tempo, grupări de note; elemente de structură a melodiei motiv, tema.
- *Partitura muzicală – particularități și caracteristici* – descifrarea/ lectura la prima vista a textului muzical/ creațiilor muzicale, determinarea (*mod major/ minor, genul creației, caracterul de interpretare, tonalitatea, măsura, tempoul*), metroritmul liniei melodice (*bătaie tare/ bătaie slabă*), mișcarea liniei melodice (*sus, jos, cadențat, treptat*), determinarea diapazonului melodiei (de la cel mai jos sunet spre cel mai înalt),

determinarea desenului ritmic, forma muzicală (*lied, sonată, rondo, menuet, tema cu variațiuni*).

- *Tehnici de interpretare instrumentală* – abilități motrice și mișcări interpretative (*aspecte teoretice/ practice*). Măiestria tehnică și interpretativă. Fixarea și sobrietatea aparatului interpretativ. Utilizarea aplicaturii corecte (*digitația*), schimbarea pozițiilor mâinilor, transferul mâinilor, mișcări plastice, ușoare, moi ș.a. Tehnici instrumentale și de emisie sonoră, spiccato clasic și semispiccato deatache francez, legato, cezura în interiorul frazei, sostenuto, ornamente.
- *Măiestria interpretativă/ receptarea/ exprimarea artistică* – discuții despre muzică, muzicieni celebri, file din istoricul instrumentului. Mijloace de expresie: nuanțe dinamice, accent, cezură, agogică. Dezvolarea/ perfecționarea continuă a abilităților de interpretare artistică.
- *Repertoriul individual integrat (sinteza creațiilor muzicale)* – sintetizarea, dezvoltarea și perfecționarea gândirii muzical-imagistice. Acumularea unui volum considerabil de creații muzicale, care ar constitui repertoriul de bază al interpretului instrumentalist; Constituirea și completarea portofoliului profesional individual. Identificarea surselor noi, actuale, moderne de suplinire a repertoriului, în baza principiilor generale sau particulare de identificate.
- *Evoluarea scenică* – interpretarea conștientă, expresivă a creațiilor muzicale din repertoriu, responsabilitate, plăcere, calitate. etc., Potențial artistic acumulat în cadrul manifestărilor artistice, de diferit tip, gen și format. Planificarea activităților cu program. Abilități interpretative, adaptate la creațiile din repertoriu la necesitățile, interesele, categoriile de public, preferințele și rigorile profesionale înaintate. *Manifestarea atitudinii pozitive față de valorile culturale sub diferite aspecte* descoperire, valorificare, conservare, promovare ș.a.

Particularitățile metodologice de predare-învățare-evaluare

Proiectarea didactică reprezintă procesul deliberativ, la nivel macro sau micro, de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instruirii și educației. Ea mai este denumită de unii autori design instrucțional [66], în sensul de act de anticipare și de prefigurare a unui demers educațional, astfel încât să fie admisibil și traducibil în practică. Argumentele care justifică acest demers anticipativ sunt următoarele:

- educația este un demers teleologic, prefigurat conștient, inclusiv la nivelul micro-secvențelor sale (unități de învățare, lecții ș.a);

- educația constituie un act de mare complexitate și responsabilitate , prin urmare, ea se va consuma în acord cu o anumită programare și prescriere detaliată a acțiunilor specifice;
- atingerea finalităților se face gradual, treptat, pe grupe de ținte cu grade de obiectivare diferite;
- necesitatea optimizării permanente a actului didactic și de adecvare la noi incitări;
- securizarea cadrului didactic și eliminarea amatorismului și improvizației în predare.

Planul individual – pentru ora de instrument muzical este elaborat de către profesor. Acesta trebuie să includă specificările și ajustările la Curriculum, unitățile de competență pentru fiecare dintre acești elevi.

Este important ca PI, să reflecte prevederile curriculumului; să parcurgă logic pașii de dezvoltare a competențelor de interpretare la instrument, de la cunoaștere, înțelegere spre aplicare, prezentare, beneficiind de o varietate de sarcini.

Pot fi operate modificări cantitative, raportate la aptitudinile individuale ale fiecărui elev., dar să nu se excludă respectarea recomandărilor ce vizează structurarea repertoriului și a ofertei educaționale, adecvate ca vârstă și coerente cu disciplina. Planificarea individuală ajută profesorului să determine perspectiva procesului de dezvoltare a elevului și îi oferă posibilitatea de a prognoza rezultatele ulterioare. PI se mai numesc și Planuri de repertoriu. Reieșind din etimologia cuvântului, planul de repertoriu trebuie să corespundă cerințelor și particularităților individuale ale elevului. Planul de repertoriu, se parcurge obligatoriu într-un an școlar. La alcătuirea planului trebuie să se țină cont de gradul calitativ de interpretare atins de elevi, la finele anului, particularitățile de vârstă (clasa) și de formare tehnică, muzicală, dar și de volumul de repertoriu minim prevăzut etc., În alegerea repertoriului, precum și în repartizarea lucrărilor muzicale de-a lungul anului școlar, o mare importanță o are determinarea inițială a nivelului elevului, posibilităților tehnice și de expresie ale elevului. Pornind de la profunda cunoaștere a acestor factori multipli, PI odată alcătuit, devine oglinda muncii elevului pe perioada respectivă, căci prin intermediul acestuia se poate vedea mai evident *calitatea* și *cantitatea* programului acestuia. Creațiile muzicale, selectate vor reprezenta: studii, exerciții tehnice, piese polifonice, sonatine sau sonate, piese miniaturale, concerte etc. PI nu trebuie privit, în ultima instanță, ca un cod de legi, ci doar ca un punct de plecare, o călăuză în munca deosebit de dificilă a pedagogului, un îndrumător sigur pentru cadrele didactice. Intervin și cazuri când elevul depășește prin capacitățile/ eforturile interpretative/ nivelul clasei respective la instrument sau când acesta prezintă un decalaj de un an sau chiar de mai mulți. La alegerea repertoriului se procedează cu mult tact. Aprecierea justă a nivelului elevului și al repertoriului indicat, este cel mai dificil lucru. Pentru elevii cu aptitudini medii/ reduse se impune alcătuirea unui plan care ar permite recuperarea

cunoștințelor și deprinderilor în cel mai scurt timp posibil. Amplificarea planului la astfel de elevi trebuie să se bazeze pe dezvoltarea continuă a posibilităților lor tehnice și de expresie. În cazul elevilor mai avansați și cu posibilități instrumentale sporite, pedagogul pentru a urmări continuarea dezvoltării va stabili cu precizie nivelul existent la moment, indicând totodată repertoriul adecvat la această etapă. Alcătuirea PI constituie desigur o problemă serioasă pentru cadrele didactice. Ea presupune multă profunzime psihologică, spirit de orientare și un deosebit tact pedagogic. Spiritul de orientare nu este singurul element necesar în alcătuirea planului; este necesar, de asemenea, de o cunoaștere perfectă a întregului material didactic. E important ca PI să fie cunoscut de către elevi de la începutul anului pentru ca acesta să contribuie, în mod conștient, la realizarea repertoriului în timpul prevăzut.

Proiectarea unei activități didactice, care înseamnă, cel mai des, *proiectarea lecției*, datorită ponderii mari pe care o ocupă lecția în ansamblul formelor de organizare și desfășurare a activității didactice.

Proiectarea unei lecții este operația de identificare a secvențelor instrucționale ce se derulează în cadrul unui timp determinat, de obicei, o oră școlară. Documentul care ordonează momentele lecției cu funcțiile adiacente are un caracter tehnic și normativ și se numește, de la caz la caz, proiect de lecție, proiect de tehnologie didactică, plan de lecție, proiect pedagogic, fișă tehnologică a lecției, scenariu didactic etc. Proiectarea lecției presupune un demers anticipativ, pe baza unui algoritm procedural ce corelează următoarele patru întrebări: *Ce voi face? Cu ce voi face? Cum voi face? Cum voi ști dacă am obținut ceea ce mi-am propus?*

Asigurarea stării de bine la ore este o condiție indispensabilă pentru succesul învățării disciplinei Instrument muzical. Inserția unor elemente distractive, alternarea tipurilor de activitate, diversificarea mediilor și a mijloacelor folosite – acestea și alte modalități pot face ca elevul să vină și să se implice cu plăcere la lecții, să dobândească experiențe artistice pozitive și să le valorizeze în alte domenii și contexte. Rolul profesorului este de a găsi acea modalitate optimă de stimulare a elevilor pentru efort, activitate independentă, prin diferite metode, tehnici folosite la diferite etape ale lecției. Evocarea experiențelor elevilor va include întrebări sau activități care îi implică, formularea independentă a obiectivelor de învățare corespunzătoare temei, propunerea ideilor pentru realizarea sarcinilor de instruire și proiectelor, autoevaluarea produselor elaborate în baza criteriilor stabilite în comun. Includerea jocurilor didactice în procesul educațional aprofundează și sistematizează cunoștințele, sunt atractive, creează o bună dispoziție și un climat de încredere și siguranță, stimulează cooperarea. Este importantă reflecția elevilor pe marginea celor învățate, a modului de învățare, de realizare a obiectivelor, de elaborare a produselor și de evaluare a rezultatelor obținute. Factorii esențiali ai creării unui mediu favorabil de învățare și

evaluare pentru elevi în procesul educațional la disciplina sunt: creativitatea, problematizarea, cooperarea, investigarea, individualizarea și diferențierea, comunicarea, motivarea, libertatea, utilizarea tehnologiilor digitale, autoevaluarea.

Procesul de învățare se va realiza preponderent prin implicarea elevilor în activități de comunicare, participarea în proiecte transdisciplinare, observarea și explicarea fenomenelor întâlnite în viața cotidiană, transpunerea activităților școlare în medii interpretativ-artistice reale, în contexte nonformale și informale și re-crearea unor „realități exterioare” în clasă. Individualizarea și diferențierea activității de învățare la disciplina *Instrument muzical* asigură egalizarea șanselor de reușită și permite dezvoltarea potențialului interpretativ/creativ/individual în ritm propriu.

Calitatea lecției este determinată de variabilele care intervin în desfășurarea ei, fiind puse în acțiune și interacțiune de „binomul profesor-elev” în contextul clasei de elevi, în cadrul activității de predare-învățare-evaluare:

- finalitățile (*unitățile de competențe și obiectivele lecției*) reprezintă „inima” lecției, esența, deoarece exprimă comportamentele, ce urmează a fi formate elevilor;
- conținutul materiei constituie mijlocul didactic principal de realizare a obiectivelor propuse;
- strategia de instruire (propusă de profesor), respectiv strategia de învățare adoptată de elevi, definește tipul de învățare adecvat condițiilor date și prin el tipul sau varianta potrivită de lecție, sugerează alegerea și combinarea optimă a metodelor, procedeele, mijloacelor și formelor de activitate, generează anumite tactici de acțiune;
- tehnologia didactică propune utilizarea unor metode și procedee didactice, materiale și mijloace de învățământ care contribuie la realizarea finalităților prin intermediul conținuturilor.

Prin natura și specificul său, educația extrașcolară atestă însușiri proprii, printre care: varietatea formelor și conținuturilor; diferențierea activităților; formele de organizare etc.

Este vorba de satisfacerea educației în condiții mai bune și mai variate, prin aceleași influențe formative, însă din perspective inter-, pluri- și transdisciplinare.

Una din activitățile careia trebuie să i se acorde o atenție specială în cadrul procesului educațional la disciplina *Instrument muzical* este *memorizarea textului muzical*. Proces psihic complex, interpretarea din memorie reprezintă o etapă esențială în cadrul pregătirii instrumentale. Recomandăm în acest sens, ca un prim episod în memorizare să îl constituie aplicarea metodei solfegierii a temelor. Acestea pot contribui la fixarea în auzul interior a temelor din discursul muzical. Totodată, memorizarea textului nu trebuie să devină un scop în sine care să „robotizeze”

elevul ci să-l ajute să se elibereze de „stresul partiturii” ca să poată reda întregul său potențial interpretativ.

Profesorul are un rol esențial în depistarea elevilor capabili de performanță și în îndrumarea lor competentă, pentru obținerea unui nivel interpretativ competitiv pe plan național și internațional [30].

Mijloacele moderne la disciplinele de profil oferă posibilități variate de creare a situațiilor de învățare eficientă, de aceea este necesară asigurarea condițiilor/ dotarea cabinetelor școlare cu instrumente musicale, literature muzicală de specialitate, conform Standardelor de dotare minimă a cabinetelor (recomandări generale în anexă).

Astfel, la nivelul activității cadrelor didactice, curriculumul modular determină schimbări esențiale asupra modului de organizare a procesului didactic, asupra conținutului predate/ repertoriul musical-artistic propus de către profesor și asupra modalității de recepționare a mesajului de către elev. Activitatea de predare – învățare – evaluare are caracter mai interactiv, axat pe implicarea elevului și valorificarea experienței și abilităților personale ale acestuia. Se propune o schimbare majoră, dar deosebit de importantă în ceea ce privește evaluarea: actualul curriculum pune accent pe dezvoltarea de sisteme transparente, criterii de evaluare funcționale și corecte care ar permite asigurarea a calității formării elevilor la toate disciplinele de profil musical-artistic, bazat pe potențialul individual și reușta elevilor în particular.

Din perspectivă funcțională, curriculumul este un instrument de lucru al cadrului didactic, care stabilește oferta educațională pentru un parcurs școlar determinat, în termeni de finalități urmărite, elemente de bază ale conținuturilor teoretice, experimentale și aplicative, recomandări metodologice pentru organizarea procesului educațional și pentru evaluare [30].

În conformitate cu documentele de politici educaționale în învățământul extrașcolar de profil, curriculumul permite definirea rezultatelor scontate, exprimate în termeni de competențe, și conținutul educației și învățământului extrașcolar, raportat la disciplinele de profil – procesele și activitățile necesare pentru realizarea și punerea în aplicare a acestora (sugestii privind forme de organizare, strategii, modele și metode de predare și învățare); – modalități de evaluare și criteriile de evaluare a rezultatelor. Rezultatele preconizate constituie elementul de bază al curriculumului și obligatoriu trebuie atinse.

Strategia didactică este componenta curriculară, care oferă libertate academică cadrelor didactice și încurajează creativitatea și măiestria pedagogică. Cadrele didactice, utilizând prezentul curriculum modular, pot demonstra spirit inovativ în selectarea și aplicarea celor mai eficiente metode de predare, în monitorizarea activității de învățare a elevilor prin diverse combinații de predare teoretică și practică profesională.

Prin urmare cadrul curricular propus prevade:

- Echilibru satisfăcător între componenta de cultură generală și componenta de profil (formare teoretică, instruire practică și stagii de experimentare/ manifestare interpretativ-scenică).
- Continuitate și coerență pe verticală, în contextul studierii modulelor și pe orizontală. Proiectarea curriculară este o viziune strategică a procesului de formare a competențelor la disciplinele de profil, care vizează atingerea rezultatelor educației artistice de profil, prin prevederi bine ajustate, bine echilibrate, orientate spre: satisfacerea nevoilor personale; nevoile de autorealizare a individului, prin practicarea expresiilor artistice la disciplinele vizate. Principala sarcină urmând a fi: formarea cunoștințe competențelor la formabili/ elevi de orice vârstă: adolescenți, tineri dar și adulți [33].

Metodologia de proiectare a avut la bază următoarele aspecte chei: abordarea integrată a dezvoltării curriculare: proiectare, implementare, evaluare; orientarea formării de profil spre finalități clare și măsurabile, exprimate în termeni de competențe; dezvoltarea personală a celor care participă la procesul de învățământ ; orientarea pregătirii de profil spre îmbunătățirea calității nivelurilor de competență a unei persoane în procesul de studiu/ exersare; formarea la elevi a nevoii de continuare a studiilor/ etapa de preprofesionalizare; formarea la elevi a nevoii de a învăța pe tot parcursul vieții; asigurarea unui caracter deschis noilor repere conceptuale. Prin prisma abordării curriculare, proiectarea unui curriculum, pornește de la studierea cerințelor, nevoilor și așteptărilor domeniului de referință.

Competența ca element central al elaborării unui curriculum modern, racordează oferta educațională la nevoile domeniului muzical de profil. Un curriculum bazat pe competențe este unul care afirmă ce ar trebui să știe, să înțeleagă și să poată face elevul, la sfârșitul unei perioade de școlarizare.

Curriculumul bazat pe competențe pune accentul pe aplicarea cunoștințelor în realizarea sarcinilor în situații concrete. Competența nu este ceva static, neschimbător, ci o capacitate de a realiza o acțiune, un rol, o funcție.

Expresia de bază pentru o competență este a realiza/ a demonstra o capacitate. În acest sens competența este stâns legată de individualitatea/ personalitatea celui care o deține, o posedă sau și-o formează și o dezvoltă.

Competența reprezintă valoarea celui care o deține. Competențele de regulă sunt identificate cu obiectivele de final/ de integrare: competența integrează în cele din urmă: cele trei domenii/ sfere ale personalității: cognitiv, afectiv și psihomotor.

Elemental de noutate al prezentului curriculum îl constituie: abordare bazată pe finalități de învățare, adică nu durată sau conținutul este punctul de plecare pentru elaborarea curriculumului, dar ceea ce elevul ar trebui să fi e capabil să știe și să facă la sfârșitul procesului de învățare.

Prin urmare, accentul este deplasat de la ce și cum este predat spre ce elevul va cunoaște și ce va fi capabil să facă la finele clasei/ treptei/ studiilor într-o instituție de învățământ artistic de profil, raportat la disciplina de profil, ca termen de referință. Un astfel de curriculum este centrat pe cel ce învață și pe cerințele domeniului Muzical-artistic de profil.

Elevul în cele din urmă obține răspuns la întrebările: – Ce voi învăța și voi putea face? – Cum voi învăța și voi dobândi competențele? – În ce mod (cum) voi ști că dețin aceste competențe?

O altă parte componentă de importanță majoră, Conform definiției acceptate de către Comisia Europeană, este raportarea la competențele cheie care trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și urmează să acționeze ca o temelie fundamentală pentru învățarea pe parcursul întregii vieți.

Raportarea la competențele-cheie reprezintă acel pilon transferabil și multifuncțional de cunoștințe, abilități și atitudini de care elevii de la profilul Artă muzicală vor avea nevoie ulterior, pentru formarea și dezvoltarea personală, dar pentru integrarea socială și inserția profesională în spațiul cultural-artistic național dar și internațional [24; 158].

Structurarea competențelor specifice pe compartimente ce țin de: *cunoștințe teoretice* despre activitatea pe care urmează să o realizeze, condițiile de realizare a sarcinilor și obiectivelor de profil; metodele și tehnicile folosite, *procesul aplicativ-practic*: organizarea spațiului de exersare; întreținerea nivelului fizic în condiții de siguranță și protecție; evaluarea calității produsului atitudini și valori, interes și motivație pentru domeniul muzical-artistic și activitatea realizată dar și eventuala evoluția în domeniul selectat, responsabilitatea în realizarea sarcinilor; spirit de echipă și comunicarea eficientă la nivel de comunitate artistică de profil/ colective artistice ș.a.

Acest curriculum este axat pe elev, care la rândul său este capabil să facă și să știe în cele din urmă cum și de ce. Cea mai optimă modalitate de a organiza parcursul didactic axat pe formare de competențe pentru domeniul Artă muzicală este curriculum structurat pe module. Module sunt unități curriculare independente sau relativ independente, mai largi sau mai înguste, care asigură organizarea traseului de formare în domeniul Artei muzicale de profil. Modulele sunt proiectate pe baza unor principii complementare și au scopul de a pregăti elevul pentru realizarea anumitor sarcini ce vizează ulterior formarea lui în raport cu profilul vizat. Structurarea modulară a curriculumului oferă posibilitatea de a dobândi cunoștințe, abilități și atitudini, asigurând legătura

interdisciplinară. O condiție prioritară de parcurgere a modului este aplicarea imediată a cunoștințelor teoretice achiziționate prin realizarea activităților practice.

Abordarea în cauză nu renunță la viziunea tradițională conform căreia elevul trebuie să învețe disciplinele din program. Însă conținuturile în sine sunt pur tătoare de mesaj educațional-formativ și permit acumularea acelor cunoștințe care asigură formarea abilităților pe care se bazează o competență sau mai multe competențe. Abordarea modulară integrează viziunea de ansamblu, per discipline de studiu, în raport cu rezultatele învățării proiectate la etapa inițială. Volumul conținutului de predat și complexitatea acestuia se determină în dependență de utilitatea și contribuția acestuia la formarea competenței.

Abordarea modulară asigură caracterul integrator, în raport cu rezultatele învățării proiectate. Volumul conținutului de predat și complexitatea acestuia se determină în dependență de utilitatea și contribuția acestuia la formarea competențelor transversale ale profilului.

Această abordare oferă un șir de beneficii care au menirea să îmbunătățească și să dezvolte elevii în cheia profilului Muzică.

Aceste beneficii sunt: o mai mare flexibilitate în planificarea și organizarea procesului de învățământ. Se stabilește doar o succesiune logică a formării competențelor de profil prin eșalonarea, într-o anumită consecutivitate, a competențelor ce trebuie formate.

Abordarea integrativă modulară determină foarte clar ce achiziții academice la nivel de cunoștințe și abilități trebuie să aibă elevul. Un curriculum modular este mai ușor de înțeles pentru cadrele didactice, deoarece oferă o viziune de ansamblu asupra domeniului de referință, asigurând ponderea și relevanța fiecărei discipline de profil parcursă de către elevi, în procesul de studii [33].

Mobilitate pe verticală și îmbunătățiri pe orizontală. Curriculumul modular este mai deschis și oferă oportunități diverse pentru conturarea unui traseu de formare profesională. Este încurajată formarea preprofesională imediată după finalizarea ciclului de 5 sau 7 ani; dar și încadrarea la studii a celor care își propun să-și extindă aria de competențe.

✓ Disciplina „ISTORIA MUZICII”

Curriculumul pentru disciplina „Istoria muzicii” reprezintă un document reglator, care stabilește prezentarea interconexă a demersurilor conceptuale, teleologice, conținutale și metodologice de studiere a fenomenului muzical din perspectiva istorică, structurală și de conținut al acestuia, sub aspectele:

- *de cunoaștere* (cognitiv) – cunoștințe muzicale/despre muzică (evoluție, diversitate etc.);
- *comprehensive* (de înțelegere) – gândire/trăire muzical-artistică;
- *aplicative* – interpretare (vocală, instrumentală, verbal-teoretică).

Conform traseului curricular de studiere a muzicii în Școala de Muzică/ Arte, studiul disciplinei *Literatura muzicii* va derula pe parcursul a 4 ani, începînd cu cl. a IV-a (ciclul de 7 ani)/ cl. a II-a (ciclul 5 ani).

Disciplina 1,, *Istoria muzicii*” vizează:

- dezvoltarea unei viziuni de ansamblu asupra fenomenului muzical ca factor existențial;
- formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile artei muzicale naționale și universale;
- identificarea și explicarea relațiilor dintre valorile muzicale și contextul socio-cultural în care au apărut acestea;
- lansarea unor conexiuni între arta muzicală națională și cea universală;
- utilizarea adecvată a tehnicilor de studiere și cercetare a fenomenului muzical.

Competențe specifice

- Perceperea diversității fenomenului muzical-artistic național/ universal, din diverse surse/ pornind de la originile culturii muzicale, manifestând curiozitate, interes și spirit de cercetare.
- Identificarea la auz/ investigarea creațiilor din fondul muzical – artistic disponibil, demonstrând înțelegere și cunoașterea particularităților componistice, stilistice și de gen, raportate la diverse perioade de evoluție a artei muzicale.
- Transferarea achizițiilor muzical-artistice dobândite, în diverse situații de învățare, contexte școlare/ sociale/ educaționale, dând dovadă de corectitudine în utilizarea limbajului/terminologiei discursive, precum și de atitudine creativă.
- Valorificarea fondului muzical-artistic, prin implicarea/ organizarea/ crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/ comunitare, dovedind respect, fidelitate și atitudine responsabilă față de valori și patrimoniul muzical/ cultural/ artistic național și universal.

Tabelul 2.4. Matricea dezvoltării competențelor specifice/ unităților de competențe la disciplina „Istoria Muzicii”

Nr. crt.	Competențe specifice	Unități de competențe	Unități de conținut	Activități de învățare recomandate
	<u>Perceperea diversității fenomenului</u> muzical-artistic național/ universal, din diverse surse/ pornind de la originile culturii muzicale, manifestând	Definirea particularităților de limbaj specifice fenomenului muzical ca domeniu al artei; Explicarea evoluției fenomenului muzical în corelație cu evoluția istorică a vieții/fenomenelor vieții;	<i>Fenomenul muzical ca fenomen existențial;</i>	Activități: Recunoașterea și caracterizarea elementelor de limbaj muzical, gen muzical etc.;

	curiozitate, interes și spirit de cercetare.	Identificarea/analiza caracterele muzicii în creații miniaturale și de proporții. Operarea cu terminologie muzicală specifice în caracterizarea și aprecierea muzicii; Compararea genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate; Analiza/caracterizarea materialului muzical propus spre audiere (gen, formă, stil etc.); Descrierea mesajului artistic al creațiilor muzicale abordate; Aprecierea artistică și valorică a diverselor informații despre creațiile muzicale studiate; Identificarea celor mai reprezentative personalități /compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale; Exprimarea opțiunilor/aprecierilor pentru valorile artei muzicale clasice, moderne, contemporane, de avangardă; Estimarea valențelor artistice, estetice, spirituale etc. ale muzicii în societate.	<i>Limbaajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.);</i> <i>Barocul (preclasicismul) muzical (1600-1750);</i> <i>Clasicismul muzical (1750-1827);</i> <i>Romantismul muzical (1820-1900);</i>	Audierea și analiza materialului muzical; Audiții muzicale comentate/ cu elaborarea notițelor; Studierea datelor biografice din diferite surse; Lectura textelor literare ce stau la baza creațiilor muzicale abordate; Informații prezentate succint; Răspunsuri la întrebări; Studii de caz; Jocuri muzical-didactice; Studiu de caz pe exemple de material audio și video; Melogestica;
	<u>Identificarea la auz/ investigarea creațiilor</u> din fondul muzical – artistic disponibil, demonstrând înțelegere și cunoașterea particularităților componistice, stilistice și de gen, raportate la diverse perioade de evoluție a artei muzicală.	Determinarea tipologiei și a particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical; Recunoașterea auditivă a creațiilor muzicale corespunzător genului, epocii, stilului, compozitorului etc; Caracterizarea și aprecierea muzicii utilizând terminologia muzicală specifică; Descrierea creațiilor muzicale conform genului, stilului, curentului muzical etc; Caracterizarea genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale și mijloacelor de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; Descrierea mesajului artistic al creațiilor muzicale audiate; Fredonarea motivelor/ fragmentelor muzicale ale creațiilor muzical-artistice de valoare; Distingerea celor mai	<i>Muzica compozitorilor ruși și „grupul celor cinci”;</i> <i>Muzica contemporană;</i> <i>Muzica</i>	

		reprezentative personalități/ compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale; Aprecieria artistică și valorică a diverselor informații despre muzica studiată.	națională (de la lăutari până la muzica profesionistă);	
	<u>Transferarea achizițiilor muzical- artistice dobândite</u>, în diverse situații de învățare, contexte școlare/ sociale/ educaționale, dând dovadă de corectitudine, limbaj/ terminologie discursivă, atitudine creativă.	Ascultarea, urmărirea și „auzirea” mesajului artistic al creațiilor muzicale abordate; Analiza/ caracterizarea minuțioasă a materialului muzical propus spre audiere (gen, formă, stil etc.); Recunoașterea elementelor de limbaj muzical ca elemente determinante ale genului, stilului, compozitorului etc; Stăpânirea auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul național/ universal al compozitorilor/ reprezentanților diferitor epoci/ perioade/ stiluri muzicale; Intonarea/fredonarea temelor muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor reprezentanților diferitor epoci/ perioade/ stiluri muzicale; Cunoașterea celor mai reprezentative personalități/ compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale conform diferitor perioade/ epoci/ stiluri; Elaborarea Portofoliului „Partitura ascultătorului” elaborat în baza repertoriului de creații de diferit gen, stil, compozitori etc.; Exprimarea opțiunilor, aprecierilor pentru valorile artei muzicale clasice, moderne, contemporane, de avangardă.	Creația compozitoril or din jum. II a sec.XX	
	<u>Valorificarea fondului muzical-artistic</u>, prin implicarea/ organizarea/ crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/ comunitare, dovedind respect, fidelitate și atitudine responsabilă	Descrierea evoluției fenomenului muzical în corelație cu evoluția istorică a vieții/ fenomenelor vieții; Analiza auditivă a conținutului/ mesajului muzicii abordate/ audiate; Aprecieria artistică și valorică a diverselor informații despre		

	față de valori și patrimoniul muzical/ cultural/ artistic național și universal.	creațiile muzicale studiate; Elaborarea organigramei celor mai reprezentative personalități/ compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale; Participarea/implicarea activă în cadrul manifestărilor/activităților cultural-artistice; Demonstrarea potențialului de cercetare independentă a fenomenului muzical în baza diferitor surse de informare(enciclopedii, dicționare, partituri, surse digitale etc); Demonstrarea viziunii proprii asupra fenomenului muzical ca fenomen determinant al vieții; Demonstrarea unui grad înalt de inteligență muzicală în cadrul disciplinei și în mediul social; Exprimarea valorilor artistice, estetice, spirituale ale muzicii ca parte indispensabilă și determinantă a vieții.		
--	--	---	--	--

Particularități metodologice de predare-învățare-evaluare

Conținuturile propuse spre studiere în cadrul disciplinei „*Istoria muzicii*” sunt dinamic ordonate pe dimensiunile/ domenii, unități de conținut/subiecte, repartizate pe clase într-o viziune sistemică și se pot integra în mod echilibrat, asigurând abordarea metodică și holistică a procesului de educație-însușire muzicală și, în același timp, apropiind actul de achiziții studiate/ receptate în contextul instituțional-artistice de actul transferului achizițiilor în realitatea imediată, de viața intimă/ spirituală a elevului. Conținuturile învățării sunt organizate în concordanță cu competențele specifice disciplinei Istoria muzicii, dar, în același timp, constituind mijloace și resurse de studiere a altor discipline de studiu.

Profesorul are o libertate sporită de activitate, în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor, de opțiunile acestora, dar și de posibilitățile variate reprezentate de baza artistică și materială a fiecărei instituții de învățământ artistic extrașcolar.

Studierea disciplinei „*Istoria muzicii*” cuprinde prelegeri teoretice, audiții muzicale, participări la concerte, parcurgerea unei bibliografii, redactarea de referate și lucrări, elaborarea „Partituri ascultătorului”, analize muzicale etc. Astfel, conținuturile învățării includ cele două dimensiuni ale disciplinei: *informativ-teoretică și aplicativ-practică*.

Astfel, în vederea asimilării lexicului și operării cu limbajul specific disciplinei, cât și pentru fundamentarea cunoașterii expresiei individuale în contextul diversității culturale contemporane, elementele de bază ale curriculumului trec accentul de pe latura informativ-teoretică spre cea aplicativ-practică.

Dimensiunea informativ-teoretică a vizează studierea muzicii/ fenomenului muzical din perspectivele legităților muzicii, elementelor de limbaj muzical și al rolului acestora în crearea conținuturilor/ imaginilor muzicale ale lucrărilor muzicale din repertoriul național și universal, evoluției fenomenului muzical și a constituirii „fondului de aur” al tezaurului muzical național și universal, creației și vieții compozitorilor/ reprezentanților diferitor epoci, stiluri, curente muzicale, diversității genuistice și de conținut propriu-zis al muzicii ș.a.

Dimensiunea aplicativ-practică vizează studiul propriu-zis al artei muzicale, în general, care nu este posibilă în afara activităților practice de comunicare, cunoaștere, cercetare, exersare, exprimare, creație etc. Unitățile de conținut sunt construite astfel, încât pot oferi posibilități alternative de construire a traseului de cunoaștere a fenomenului muzical în temeiul activităților de audiere, interpretare/ fredonare și creație muzicală.

Conținuturile și activitățile muzical-didactice prin care se construiesc și se organizează situațiile de învățare crează un echilibru optim între abordările teoretice și cele aplicative, respectând o evoluție a procesului de cunoaștere bazat pe articularea tuturor funcțiilor psihicului elevului (sensibilitate, atenție, memorie, imaginație și gândire).

În vederea realizării sistemului de competențe specifice disciplinei istoria muzicii, curriculumul disciplinar propune unități de conținut nondirective, având un caracter orientativ și flexibil.

Libertatea de opțiune a cadrului didactic, în raport cu demersul metodologic, se va reflecta în primul rând în alegerea materialului muzical ce urmează a fi audiat, în selectarea bibliografiei, în funcție de resursele locale, de condițiile existente în școală și de individualitatea fiecărui elev sau cel puțin grup de elevi cu preocupări și interese convergente.

Repertoriul muzical orientativ propus pentru audiere în prezentul curriculum este constituit dintr-un complex de valori muzicale universale și naționale. Sugestiile pentru audiere, stabilite pe baza unei selecții prin care s-a avut în vedere conținuturi și finalități educative, lasă libertate profesorului de a veni în întâmpinarea receptivității copiilor. Având în vedere că audiția muzicală nu este un mijloc auxiliar al lecției teoretice (de ilustrare a unei noțiuni, de exemplificare a unor elemente etc.), aceasta va deveni în sine o cale de receptare a muzicii pe coordonate muzicale generale și culturale. Ca pondere în cadrul lecției, audiției muzicale i se va aloca un timp important, aceasta devenind partea centrală/„firul roșu” al lecției de Istoria muzicii.

Dat fiind că procesul receptării unei lucrări muzicale se sedimentează în timp, prin mai multe re-audieri, se recomandă revenirea la creațiile anterior audiate. Satisfacția recunoașterii auditive a unor creații audiate anterior asigură lecției valențe valorice sporite.

Momentele de audiție prevăzute trebuie acordate preferințelor elevilor, dar și genurilor și formelor muzicale studiate, cu problematica propusă spre conștientizarea și subiectul lecției. Nu trebuie să uităm că adevăratul contact cu arta muzicală se face în sala de concert, suportul electronic fiind doar o alternativă modernă la veritabila întâlnire nemijlocită cu spiritul creației muzicale.

În acest context, recomandăm ca alegerea materialului muzical propus spre audiție să se realizeze conform criteriului accesibilității și al resurselor educațional-artistice, în funcție de competențele urmărite în procesul de predare-învățare (compozitor, curent, epocă, gen, stil ș.a.).

Pornind de la caracterul practic al activităților specifice disciplinei „Istoria muzicii”, evaluarea presupune observarea continuă și sistematică a elevilor de a participa în activități colective, nu doar individuale. Reproducerea materialului muzical, memorat mecanic, ca procedeu tradițional de evaluare, va fi înlocuită cu metode alternative de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul etc.), precum și de alte forme de evaluare a manifestărilor artistice colective și/sau individuale (concerte, recitaluri, concursuri ș.a.).

Evaluarea rezultatelor învățării la disciplina „Istoria muzicii”, are drept scop determinarea nivelului de realizare a competențelor specifice și unităților de competență la disciplină, în acest sens, profesorul va proiecta activitatea de evaluare concomitent cu proiectarea demersului de predare – învățare, incluzând următoarele tipuri de evaluări:

- evaluarea inițială (obligatorie pentru fiecare clasă la începutul semestrului);
- evaluarea curentă/ formativă ce presupune prezentări, postere, portofoliul, tabele conceptuale, enunțuri istorice ș.a.;
- evaluarea sumativă, ce presupune finalul fiecărei unități de învățare.

Instrumentele de evaluare aplicate la disciplină, pentru toți anii de studiu, vor fi structurate conform unităților de conținut: Timp și spațiu în evoluția fenomenului muzical, limbaj muzical, izvoare/ tendințe și reprezentanți/ compozitori ai domeniului muzical, Cauză și efect în evoluția și dezvoltarea artei muzicale, Atitudine și comportament în abordarea valorilor muzical-artistice.

Conținuturile evaluate vor include tematicile abordate în cadrul lecțiilor. Acestea vor include:

- Conținuturi informativ-teoretice (cunoașterea biografiilor, noțiunilor de limbaj muzical, gen, stil, epocă ș.a.);
- Conținuturi practice-aplicative (reflecții/ analize ale creațiilor compozitorilor, recunoașterea auditivă a muzicii, elaborarea arhivei muzicale proprii ș.a.).

✓ Disciplina „*TEORIA MUZICII ȘI SOLFEGIU*”

Disciplina „*Teoria Muzicii și Solfegiu*” este una fundamentală pentru profilul Artă muzicală. Ea are legături directe, trainice și indispensabile cu practica activității unui învățăcel – fie un viitor profesionist în domeniul artelor, fie – ca minimum – un om civilizat al epocii moderne ce va rezista provocărilor timpului. Prin intermediul solfegierii, dicteului, exercițiilor de recunoaștere a sunetelor, intervalelor, acordurilor, prin exercițiile de dezvoltare a memoriei muzicale, se formează competențe cu ajutorul cărora elevii pot citi, nota, interpreta creațiile muzical-artistice. Studiul disciplinei oferă elevilor oportunitatea operării practice la nivel de intonare/ solfegiere cu componentele limbajului muzical universal, cu ajutorul căruia se pot lectura, intona, analiza relațiile între sunetele muzicale, începând cu notația și evoluând spre exerciții complexe și elemente de armonie/ polifonie, obținând echivalența între activitatea de cunoaștere și cea artistică. Se conturează oportunități în vederea studierii elementelor de limbaj muzical din perspectivă științifică, adaptată la nivelul de complexitate specific vârstei lor, asigurând conceptualizarea, clarificarea, și aplicarea acestora în contexte teoretice și practice variate. Studierea limbajului muzical universal stimulează în cel mai eficient mod progresul ulterior al elevilor.

Curriculumul fundamentează evoluția elevilor în direcția exprimării artistice, constituind un demers complex, ce depășește nivelul de simplu suport teoretic.

Alături de alte discipline din Planul-cadru pentru Școlile de Muzică/ Arte, „*Teoria muzicii și Solfegiu*” își păstrează caracterul tradițional, cu abordări structurate strategice, inițiază/ dezvoltă auzul muzical, simțul ritmului și memoria muzicală, alături de operarea cu elemente de limbaj specific muzical. Printr-o metodologie particulară, „*Teoria muzicii și Solfegiu*”, își propune să formeze la elevi competențe specifice, prin care se asigură crearea unei baze temeinice solide atât teoretice, cât și practice.

Procesul de învățare la disciplina „*Teoria muzicii și Solfegiu*”, se realizează pe două nivele – informativ-teoretic și formativ/ aplicativ/ practic care se suprapun nemijlocit:

Nivelul informativ-teoretic vizează instruirea, acumularea de cunoștințe, însușirea noțiunilor de specialitate. În urma exersărilor sistematice se formează capacități de interpretare, de utilizare adecvată a limbajul specific, de lecturare corectă a fragmentelor melodice; de formare a cunoștințelor muzicale și despre muzică de acumulare, fundamnentare, explicare și asimilare a reprezentărilor, noțiunilor, categoriilor, judecăților, legităților, precum și capacități de reflectare/comentare muzicală; se discern criterii de apreciere valorică; se dezvoltă capacitatea de a utiliza limbajul specific în descifrarea mesajului artistic.

Nivelul aplicativ-practic contribuie la afirmarea idealului estetic, a capacității de a audia, analiza și a reproduce materialul muzical.

Competențe specifice

- Utilizarea/ operarea cu elementele de notație/ limbaj/ terminologie muzicală/ mijloace ale expresivității muzicale (*la prima vedere/ studiate*), în contexte variate de aplicare (*solfegiere/ notare/ creație*), dând dovadă de corectitudine, interes pentru rigoare și precizie.
- Perceperea/ recunoașterea la auz a elementelor de bază (*moduri/ varietăți de mod/ succesiuni de intervale/ de acorduri/de figuri ritmice*) în baza surselor propuse, dovedind claritate și cultură auditivă.
- Analiza/ caracterizarea teoretică a întregului complex muzical prin recurgerea la concepte/metode/tehnologii specifice de caracterizare, cu implicarea auzului/memoriei muzicale melodicearmonice, polifonice, ritmice.
- Integrarea achizițiilor muzical-artistice dobândite muzicale vocal-intonative/ improvizationale/ auditive/ creative în contexte disciplinare (dicteu/ creație elementară proprie)/ școlare (activități extrașcolare)/ de viață (concerte, ș.a), demonstrând cultură muzicală generală, gust muzical format, autocontrol, autocunoaștere și comportament profesionist [36].
- Promovarea/ valorificarea experiențelor, prin implicarea/ organizarea/ crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/ comunitare, analizarea și aprecierea de sine stătător a valorii unei creații noi și a mesajului ei artistic, asigurând fidelitate și respect pentru imaginea și mesajul muzical-artistic, pentru valorile patrimoniului muzical/ cultural/ artistic național și universal.

Tabelul 2.5. Matricea dezvoltării competențelor specifice, unităților de competențe/ domeniilor de cunoaștere la disciplina „Teoria Muzicii și Solfegiu”

Nr. crt.	Competențe specifice	Unități de competențe	Domenii de cunoaștere	Activități și produse de învățare
1.	<u>Utilizarea/ operarea</u> cu elementele de notație/ limbaj/ terminologie muzicală/ mijloace ale expresivității muzicale (<i>la prima vedere/ studiate</i>), în contexte variate de aplicare (<i>intonare/ solfegiere/ notare/ creație</i>), <u>dând</u>	<u>Repectarea ținutei/ poziției</u> corecte a corpului, respirația în timpul intonării/ solfegierii; <u>Acordajul în tonalitate</u> , <u>inclusiv de sine stătător</u> , de la tonică sau de la sunetul „La” luat cu pianul; <u>Discifrarea</u> textelor muzicale propuse; <u>Analiza minuțioasă a materialului</u> muzical propus	<i>Solfegiere/ exerciții vocale</i>	Citirea/ solfegierea melodiilor/ exercițiilor intonaționale.

	<u>dovadă</u> de corectitudine, interes pentru rigoare și precizie.	pentru solfegiere (<i>măsura, duratele, modul, tonalitatea, treapta care începe, treapta care încheie, pauzele</i> ș.a); <u>Solfegierea</u> melodiilor cântecelor/ fragmentelor muzicale cu sau fără text, respectând toate indicațiile semantice și frazarea corectă, intonarea gamelor, intervalelor, acordurilor, secvențelor, a diferitor turații melodice, succesiuni rimice ș.a; <u>Citirea</u> la prima vedere a fragmentelor muzicale, cu diferit grad de complexitate; <u>Transpunerea</u> melodiilor/ exercițiilor în alte tonalități; <u>Manifestarea</u> atitudinii conștiente; <u>Interpretarea expresivă</u> solo și în ansamblu.		
2.	<u>Perceperea/recunoașterea la auz</u> a unei diversități variate de fragmente/ succesiuni/ turații/ creații muzicale, în baza surselor propuse, <u>dovedind</u> claritate și cultură auditivă.	<u>Recunoașterea/analiza auditivă</u> a textelor muzicale ce conțin diverse elemente ale limbajului muzical; <u>Recunoașterea măsurilor</u> în fragmentele muzicale audiate; <u>Realizarea corelației</u> dintre calitățile sunetelor muzicale și semnele grafice respective; <u>Formarea și dezvoltarea culturii auditive</u> prin aprecierea la auz a elementelor modal-tonale, metro-ritmice; <u>Exersarea cu aplicarea</u> diverselor forme de lucru pentru dezvoltarea auzului/ memoriei muzicale; <u>Dezvoltarea auzului</u> muzical (<i>extern și intern, melodic, ritmic, armonic, polifonic, modal</i>) <u>Identificarea la auz</u> a succesiunilor de trepte (cu distingerea celor stabile și instabile, diatonice și cromatice, naturale și alterate), a succesiunilor de intervale (melodice și armonice, simple și compuse, mari, mici și perfecte, mărite și micșorate, comune și caracteristice), a diferitor tipuri și specii de acorduri (de 3-5 sunete, trisonuri majore, minore, mărite și micșorate, în stare directă și în	Perceperea și analiza muzical-auditivă	Audierea materialului muzical; Analiza materialului muzical.

		răsturnare), a elementelor funcțional-modale (trisonuri și septacorduri principale și secundare, inclusiv D₇, II₇, VII₇ cu răsturnări și rezolvări), a măsurilor (simple și compuse, omogene și eterogene, constante și alternative), a diferitor moduri diatonice; <u>Determinarea</u> elementelor de limbaj muzical (<i>formei, măsurii, tempoului, nuanțelor dinamice</i>); <u>Memorarea fragmentelor muzicale</u> și a dicteelor; <u>Conștientizarea aplicării</u> corecte a elementelor indicate; <u>Determinarea funcțiilor</u> acordurilor principale; <u>Rezolvarea exercițiilor</u> de codificare grafică a configurațiilor sonore.		
3.	<u>Analiza/ caracterizarea</u> materialului interpretativ/ muzical-teoretic/ auditiv (moduri/ varietăți, intervale, acorduri, secțiuni muzicale), recurgând la concepte/ metode/ tehnologii specifice de caracterizare, <u>dând dovadă</u> de auz muzical melodic, armonic, polifonic, perseverență și comportament profesionist.	<u>Utilizarea corectă</u> a notației înălțimii și duratei sunetelor; <u>Tactarea corectă</u>, conform schemelor, respectarea măsurilor indicate, a pauzelor, etc.; <u>Tactarea formulelor/ figurilor</u> ritmice studiate; <u>Interpretarea</u> unui acompaniament/ canon ritmic; <u>Scrierea</u> dicteelor metro-ritmice; <u>Analiza</u> materialul muzical din perspective metro-ritmice; <u>Observarea</u> elementelor metro-ritmice dintr-un fragment muzical audiat; <u>Identificarea măsurilor de 2-12 timpi</u> de diferite durate (<i>pătrime, doime, optime</i>), a anacruzei, a sincopelor, a diviziunilor excepționale, a contratimpului ș.a.	Problematică metro-ritmică	Vocalizarea fragmentelor/ figurilor ritmice; Notarea unor succesiuni metro-ritmice.
		<u>Familiarizarea</u> cu claviatura pianului și registrele lui, denumirea sunetelor și octavelor, studierea portativului, a semnelor; <u>Enumerarea</u> terminilor și elementelor de notație muzicală; <u>Operarea</u> cu diverse noțiuni și termeni; Identificarea și caracterizarea intervalelor: simple și compuse; perfecte și imperfecte; mari, mici, mărite și micșorate; intervale caracteristice, tipurilor	Componenta teoretică Elemente de Teoria muzicii	Citirea/ solfegierea/ notarea notelor, fragmentelor muzicale/ melodiilor/ exercițiilor intonaționale.

		de acorduri: trisonuri principale, secundare, mărite, micșorate cu răsturnări; septacordurile principale D7, II7, VII7 cu răsturnări. <u>Recunoașterea</u> formei muzicale și elementelor ei (<i>motiv, frază, propoziție, perioadă</i>); <u>Clasificarea</u> noțiunilor specifice de limbaj muzical; <u>Formularea</u> diferitelor sensuri și variante sinonimice ale determinării aceluiași termen/ fenomen; <u>Identificarea și explicarea</u> termenilor convenționali, utilizați frecvent în practica muzicală; <u>Compararea exemplelor</u> de codificare grafică a muzicii. <u>Notarea suportului</u> armonic/ acordic; <u>Realizarea exercițiilor</u> de formare a intervalelor și acordurilor în tonalitate și de la un sunet dat; <u>Notarea</u> și rezolvarea treptelor/ intervalelor/ acordurilor în tonalitate.		
4.	<u>Integrarea achizițiilor muzical-artistice dobândite</u> muzicale vocal-intonative/ improvizationale/ auditive/ creative în contexte disciplinare (dicteu/ creație elementară proprie)/ școlare (activități extrașcolare)/ de viață (concerte, etc.), <u>demonstrând</u> cultură muzicală generală, gust muzical format, autocontrol și autocunoaștere	<u>Memorarea</u> fragmentelor muzicale studiate; <u>Scrierea</u> dicteurilor melodice/ ritmice de diferite niveluri și grade de dificultate; <u>Notarea unor formule</u> ritmico-melodice; <u>Tactarea</u> dicteurilor melodice/ ritmice de diferite niveluri și grade de dificultate; <u>Distingerea la auz</u> a formulelor metro-ritmice de complexitate variată; <u>Alcătuirea/ crearea</u> propriilor fragmente muzicale, conform algoritmului propus; <u>Interpretarea la instrument</u> a fragmentului muzical/ dicteului muzical audiat/ notat. <u>Lectura</u> fragmentului muzical audiat/ notat/ creat.	Dicteul muzical	Dicteu muzical interpretat; Dicteu muzical notat; Dicteul muzical analizat/ comentat/ interpretat.
5.	<u>Valorificarea achizițiilor muzical-artistice dobândite</u>, prin implicarea/ organizarea/ crearea evenimentelor	<u>Crearea</u> unor melodii proprii; <u>Practicarea</u> abilităților componistice inițiale; Realizarea unor contrapuncte la o temă dată; <u>Exersarea</u> cu utilizarea unor	Creația muzicală	Compunerea liniei melodice în baza scărilor modale și formulelor melodico-ritmice propuse; Notarea corectă a

	cultural-artistice școlare/ comunitare, <u>analizarea și</u> <u>aprecierea</u> de sine stător a valorii unei creații noi și a mesajului ei artistic, dovedind fidelitate, atitudine responsabilă față de valori și patrimoniul muzical/ cultural/ artistic național și universal.	structuri ritmice, melodice, structurale; <u>Transcrierea</u> unor teme muzicale în manieră proprie; <u>Improvizarea elementară</u> la o temă propusă: melodică, ritmică, armonică; <u>Crearea</u> unor combinații simple de acorduri și formule de acompaniament; <u>Valorificarea</u> creativă a elementelor de limbaj muzical; <u>Utilizarea</u> în procesul de creație a timbrului, tempoului, nuațelor dinamice, elementelor melodice, ritmice și armonice; <u>Crearea</u> liniilor melodice în baza scărilor modale și formulelor melodico-ritmice; <u>Prezentarea</u> publică a fragmentelor muzicale din repetoriul personal sau la alegere.		propriilor lucrări muzicale simple.
--	---	--	--	--

Cadrul didactic este liber să stabilească ordinea studierii compartimentelor, să repartizeze orele alocate, respectând condiția parcurgerii integrale a conținutului și realizarea competențelor stabilite, conform Planului de lungă durată. Totodată, se recomandă adaptarea curriculumul la condițiile și la ritmul de învățare al fiecărei clase/grupe în parte, asigurând individualizarea procesului educational și adaptarea acestuia la particularitățile de vârstă și aptitudinile particulare ale elevilor.

Materialul teoretic va conține volumul necesar de cunoștințe la capitolul *Teoria elementară a muzicii*, care urmează a fi integrat cu grijă în fiecare lecție, asigurând consolidarea și transpunerea acestora în activități aplicativ-practice.

Solfegierea necesită respectarea unor norme specifice de emisie a sunetului. Una din formele indispensabile la orele disciplinei „*Teoria Muzicii și Solfegiu*” sunt exercițiile vocale: intonarea gamelor, intervalelor, acordurilor, secvențelor (progresiilor), a diferitor turații melodice, eventual în forma genului de *canon* ș.a. Acestea contribuie la dezvoltarea auzului (*modal, armonic, eventual polifonic*), cultivă abilitățile ulterioare ale citirii la prima vedere, ale înscrierii melodiilor, ale analizei auditive. Exercițiile la baza cărora stau abilitățile vocale contribuie la însușirea în practică a cunoștințelor teoretice acumulate la lecții. Solfegiul și, mai ales, deprinderea de citire la prima vedere, favorizează dezvoltarea eficientă a capacităților muzicale. Astfel interpretarea de către elevi a unor melodii/fragmente muzicale pe una/ mai multe voci contribuie la dezvoltarea auzului melodic, ritmic, armonic și polifonic, dezvoltă calitățile

esențiale ale intonației și tactării corecte, o atitudine conștientă față de textul muzical. Un mijloc important și de mare folos în studiere este transpoziția melodiilor învățate în alte tonalități, în special în formă scrisă.

Perceperea și analiza auditivă asigură puntea între teoria și practica muzicală, asigurând contactul permanent cu muzica vie, dezvoltând identitatea artistică a elevului.

Dicteul muzical ritmic, melodic, ritmico-melodic – ca o formă specifică de activitate didactică în cadrul disciplinei, dezvoltă auzul muzical cu sprijin pe cel intern, consolidând abilitățile specifice. Fiind una din cele mai complicate forme de activitate, dicteul dezvoltă memoria muzicală a elevilor, contribuie la perceperea conștientă, analitică a melodiei și formează aptitudinea de a nota fragmentul audiat. Pornind de la realitatea comunicărilor interdisciplinare, calea care conduce spre notarea eficientă a dicteului muzical este solfegierea corectă. Este important ca elevul să recepționeze clar structura metroritmică a melodiei: măsura, structura fiecărei măsuri, particularitățile desenului ritmic, să identifice la auz structura melodică – fragmentarea în *propoziții, fraze și intonații*. Înscrierea cu succes a dicteului depinde de capacitățile individuale ale copiilor, de nivelul de dezvoltare a auzului și memoriei lui muzicale, a simțului metroritmic.

În activitatea didactică *dezvoltarea gândirii tonal-funcționale* are prioritate firească. Solfegiile tonale la una și, eventual, la mai multe voci se completează cu dicteul tonal-funcțional (*la o voce și, eventual armonic/ polifonic la mai multe voci*).

Creația reprezintă treapta superioară a disciplinei „*Teoria muzicii și Solfegiu*”, treaptă ce asigură valorificarea cunoștințelor/ abilităților acumulate. Exercițiile de creație dezvoltă capacitățile elevilor de operare cu limbajul muzical.

Tabelul 2.6. Domenii de cunoaștere/ produse/ activități de învățare/criterii de evaluare

Nr. crt.	Domenii de cunoaștere	Produse de învățare recomandate	Criterii de evaluare a produselor
1.	<i>Perceperea și analiza muzical-auditivă</i>	Răspuns scris/ oral	Conștientizarea aplicării corecte a elementelor indicate; Determinarea acordurilor/ funcțiilor; Realizarea exercițiilor de formare a intervalelor și acordurilor; Rezolvarea exercițiilor de codificare grafică; Aprecieri auditivă a elementelor de limbaj muzical, modurilor, treptelor, intervalelor, acordurilor; Modul de interpretare al rezultatelor; Operarea cu noțiuni modale, de tempou, dinamice; Corectitudinea răspunsului în raport cu conținuturile predate și obiectivele stabilite; Notarea și rezolvarea treptelor, intervalelor, acordurilor indicate în tonalitate/ construirea de la nota propusă.

2.	Solfegierea și exerciții vocale	Citirea/ solfegierea intonarea/ melodiilor/ fragmentelor/ exercițiilor intonaționale.	Solfegierea/ memorarea fragmentelor muzicale la 1 și 2 voci, cu diferit grad de dificultate; Solfegierea la prima vedere; Interpretarea temelor muzicale folclorice/ din muzica academică, cu/ fără text poetic; Intonarea treptelor, modurilor (major/ minor, populare), intervalelor și acordurilor.
3.	Problematică metro-ritmică	Răspuns scris/ oral Scheme metro-ritmice elaborate; Jocuri muzical-ritmice	Utilizarea/ vocalizarea/ notarea corectă a duratelor sunetelor/ figurilor ritmice; Lecturarea și notarea corectă metro-ritmică a unor fragmente muzicale.
4.	Dicteul muzical	Răspuns scris/ oral	Realizarea dicteurilor la 1-2 voci, de diferit grad de dificultate; Notarea corectă a formulelor metro-ritmice inclusiv a celor excepționale; Prezentarea și interpretarea rezultatelor.
5.	Creația muzicală	Răspuns scris/ oral Scheme metro-ritmice elaborate; Jocuri muzical-ritmice	Crearea liniilor melodice în baza scărilor modale și formulelor melodico-ritmice propuse; Redarea expresiilor grafice ale imaginii sonore. Demonstrarea unui grad sporit al cunoștințelor; Interesul crescut față de practicile de creație; Prezintarea atenției sporite pentru realizarea mesajului artistic; Interpretarea rezultatelor obținute.
6.	Componenta teoretică. Elemente de Teoria muzicii	Răspuns scris/ oral Chestionarea orală Teste rezolvate	Conștientizarea aplicării corecte a elementelor de Teoria muzicii; Determinarea modurilor, treptelor și intervalelor, a acordurilor/ funcțiilor; Rezolvarea exercițiilor de codificare grafică; Notarea suportului armonic/ acordic; Operarea cu noțiuni de tempou, dinamice.

Particularitățile metodologice de predare-învățare-evaluare

Proiectul de lungă durată/ calendaristic

Procesul educațional va fi organizat prin utilizarea diverselor strategii de învățare, menite să formeze competențe specifice, de intonare/ solfegiere, apreciere la auz/notare a însemnelor muzicale.

Proiectarea disciplinei solicită din partea profesorului elaborarea documentelor proiectării: proiectul de lungă durată/ de perspectivă/ calendaristică, proiectul zilnic.

Proiectarea de lungă durată este o proiectare complexă, de ansamblu, de nivel macro, care ordonează demersul didactic pe parcursul unui an școlar și implică efectuarea următorilor pași:

- Distribuirea pe unități de învățare a materiei pe parcursul unui an școlar. Profesorul identifică pentru clasa respectivă unitățile de învățare raportate la numărul unităților de conținut rezonabil, respectând administrarea disciplinei.

- Stabilirea succesiunii unităților de învățare și de conținut. Profesorul poate prelua succesiunea propusă în Curriculum sau poate adopta o altă ordine, acceptată pentru clasă. Construirea unei viziuni proprii solicită profesorului o responsabilitate mai mare.
- Asocierea unităților de competență cu unitățile de conținut și cu activitățile de învățare și produsele recomandate. În triada respectivă, primordiale sunt unitățile de competență, pe care fiecare profesor le preia din Curriculum și le poate relua pe parcursul unui an școlar. O condiție evidentă este că fiecare unitate de competență nu poate fi omisă. Selectate din Curriculum, vor fi corelate cu unitățile de învățare și unitățile de conținut. Astfel, profesorul va selecta/ formula subiecte/ teme pentru fiecare lecție.
- Selectarea/ determinarea/ stabilirea activităților de învățare adecvate. Profesorul va selecta strategiile, tehnicile de instruire adecvate unităților de conținut în corespundere cu nevoile de formare ale elevilor și a resurselor disponibile.
- Determinarea/ selectare produselor de evaluare. Produsele de evaluare le determină fiecare profesor, realizând evaluări summativ.
- Alocarea timpului necesar studiului. Distribuția orelor, preconizată de Curriculum, este orientativă. În dependență de mai mulți factori (specificul clasei, resursele disponibile, doleanțele elevilor etc.) profesorul repartizează orele pentru fiecare temă.
- Construirea mediului de realizare a procesului educațional. Implementarea documentului respectiv este determinat, în fiecare instituție, de componentele mediului, care se vor reflecta și în proiectare.

Profesorul are dreptul:

- să schimbe ordinea parcurgerii unităților de conținut/ subiectelor abordate, dacă nu este afectată logica științifică sau didactică;
- să repartizeze timpul efectiv pentru parcurgerea unităților de conținut în funcție de pregătirea elevilor la etapa respectivă a învățământului;
- să grupeze în diverse moduri elementele de conținut/ subiectele abordate, cu respectarea logicii interne de dezvoltare a conceptelor disciplinei „*Teoria Muzicii și Solfegiu*”;
- să aleagă sau să organizeze activități de învățare adecvate condițiilor concrete din clasă.

Contextul de realizare, spațiul fizic, managementul clasei vor determina selectarea activităților și produselor de evaluare; forma de organizare; abordarea diferențiată a învățării în corespundere cu zonele existente în sala de clasă, ba mai mult, chiar și selectarea anumitor unități de conținut.

Axarea învățământului pe formarea de competențe nu anulează conceptul de obiectiv, ci, invers, presupune valorificarea acestuia la nivelul proiectării didactice de scurtă durată, corelând

acele componente ale unității de învățare care se vizează prin lecția dată. Elementele de structură a proiectului de lungă durată pot include compartimentele: competențe specifice, unități de competență, unități de conținut/ subiecte (pentru domeniile de activitate), numărul de ore, tipul/ forma/ instrumentul de evaluare, data, notițe/ observații.

Calitatea lecției este determinată de variabilele care intervin în desfășurarea ei, fiind puse în acțiune și interacțiune de „binomul profesor-elev” în contextul clasei de elevi, în cadrul activității de predare-învățare-evaluare:

- finalitățile (unitățile de competențe și obiectivele lecției) reprezintă „inima” lecției, esența, deoarece exprimă comportamentele, ce urmează a fi formate elevilor;
- conținutul materiei constituie mijlocul didactic principal de realizare a obiectivelor propuse;
- strategia de instruire/ învățare propusă de profesor și adoptată de elevi, definește tipul de învățare adecvat condițiilor date și prin el tipul sau varianta potrivită de lecție, sugerează alegerea și combinarea optimă a metodelor, procedeele, mijloacelor și formelor de activitate, generează anumite tactici de acțiune;
- tehnologia didactică propune utilizarea unor metode și procedee didactice, materiale și mijloace de învățământ care contribuie la realizarea finalităților prin intermediul conținuturilor.

Un aspect important și semnificativ va constitui abordarea interdisciplinară [36]. Interdisciplinaritatea asigură elevilor creșterea gradului de funcționalitate a achizițiilor școlare descongestionarea conținuturilor la diverse discipline prin prevenirea unor repetări inutile sau a multiplelor necorespondențe, dezacorduri în tratarea acelorași fenomene în cadrul diferitelor discipline.

Caracterul a ceea ce este interdisciplinar; transfer de concepte și metodologie dintr-o disciplină în alta pentru a permite abordarea mai adecvată a problemelor cercetate (sursa DEX). Interdisciplinarul – cea care aparține a două sau mai multe discipline, care stabilește relații între două sau mai multe discipline; care este bazat, alcătuit, descoperit sau care rezultă din transferul de concepte sau metode din două sau mai multe discipline (DEI). Accentul nu mai este pus pe logica internă a teoriilor științifice, ci pe relațiile lor cu acțiunea, pe consecințele praxiologice și tehnologice ale aserțiunilor, pe capacitatea de a rezolva probleme cu ajutorul semnificațiilor teoretice. Acest imperativ al timpului generează anumite rigori pentru realizarea interdisciplinarității în toate verigile sistemului educațional, devenind, în contextul învățământului formal, condiție și dimensiune a rezultatului procesului didactic. Valorificarea potențialului individual muzical-artistic al elevilor presupune identificarea adecvată a capacităților elevilor și

dezvoltarea lor ulterioară eficientă. Pentru eficientizarea asimilării cunoștințelor și dezvoltarea abilităților practice se propune utilizarea metodelor de predare-învățare activ-participative care asigură: centrarea pe elev și tip activitate; dezvoltarea gândirii, formarea aptitudinilor și a deprinderilor muzical-teoretice; participarea elevilor, inițiativa, implicarea și creativitatea; un parteneriat și o comunicare eficientă între profesor și elev [29; 158].

Curriculumul la disciplina „*Teoria Muzicii și Solfegiu*” abordează învățarea prin acțiune, introduce o serie de metode și tehnici de învățare care stimulează implicarea activă a elevului în procesul educațional și asumarea responsabilității pentru propria formare. Accentul se va pune pe dinamizarea procesului de învățare, pe formarea de competențe specifice, care asigură beneficiarilor valorificarea potențialului muzical, satisfacerea aspirațiilor artistice, formarea culturii generale și identificarea eventualelor oportunități de realizare profesională. Activitățile practice, ce trebuie susținute în fiecare săptămână, sunt reprezentate de elementul teoretic, solfegiu, dicteu, sprijinite de exerciții de formare/ dezvoltare a auzului/memoriei muzicale, de aspectul metro-ritmic, dar și de formare/ dezvoltare a competenței de natură creativă. Diversitatea tonală și modală, intervalică, acordică și metro-ritmică în dictee și solfegii este extrem de importantă în dobândirea competențelor de operare cu elementele de limbaj muzical, fiind benefică utilizarea unor manuale, culegeri de solfegii, preluări/adaptări din literatura de specialitate, alte surse.

Metodele recomandate pentru a fi utilizate în procesul de predare-învățare sunt: realizarea sarcinilor individuale/ de grup, cu/ fără asistare a cadrului didactic, lucrări practice scrise/orale, elaborarea proiectelor de creație.

Metode utilizate în procesul de predare-învățare:

- a) *Tradiționale:* demonstrația; observația; exercițiul; descoperirea; modelarea; brainstorming-ul; instruirea programată.
- b) *Specifice:* euristică (de descoperire personală); metoda asemănării și contrastului; metoda analizei/ generalizării muzicale; metoda stimulării imaginației; metoda reinterpretării artistice a muzicii (caracterizări poetice, reprezentare plastică, etc.).

Specificul disciplinei „*Teoria muzicii și Solfegiu*” constă în asigurarea la elevi a capacităților necesare integrării în lumea muzicală, asimilării și operării cu limbajul specific. Traseul didactic parcurs în acest sens, pentru fiecare element în parte este:

- Receptarea, conștientizarea, analizarea elementelor de Teoria elementară a muzicii - *componenta teoretică*;
- Receptarea, conștientizarea, analizarea, execuția vocală – *solfegiul*;
- Receptarea, conștientizarea, analizarea, notarea prin semne specifice – *dicteul și analiza*

auditivă;

- Valorificarea expresivă a tot ce a fost asimilat – *creația*.

Dicteul va fi anticipat de o analiză minuțioasă, prin care, sub îndrumarea profesorului, se apreciază modul și tonalitatea melodiei date, măsura, particularitățile desenului ritmic etc., abia apoi urmând înregistrarea notografică. Una din formele utile este *dicteului oral (fără notare scrisă)*. Pentru dezvoltarea auzului lăuntric, se poate propune elevilor *autodicteul* – înscrierea după memorie a unei melodii cunoscute/studiate anterior, inclusiv în calitate de temă pentru acasă. Acesta contribuie la dezvoltarea memoriei și reflectă legătura între materialul audiat și prezentarea lui grafică. De asemenea este benefică înscrierea melodiilor interpretate la diferite instrumente muzicale – *dicteul timbral*. Timpul rezervat dicteului diferă de la caz la caz – în clasele I și II, când acestea sunt mai simple, 10-15 minute. În clasele mai mari – 20-25 minute. Dicteurile pot fi scrise atât pe o voce, cât și pe două, atât în cheia *sol* cât și în cheia *fa*.

Solfegierea și deprinderile vocal-intonative

Dezvoltarea abilităților vocale contribuie la însușirea în practică a cunoștințelor teoretice acumulate la orele de solfegiu. Ele vor fi prezente la fiecare lecție, deoarece contribuie enorm la dezvoltarea aptitudinilor de bază, cum ar fi solfegierea, aprecierea la auz și dicteul. Un mijloc important și cu impact direct asupra dezvoltării competențelor specifice este dezvoltarea auzului armonic/ polifonic va fi asigurată prin solfegierea fragmentelor din creații muzicale, a melodiilor de autor din culegerile respective, a gamelor și intervalelor solo (vocea a doua – la pian) și în ansamblu. Se va ține cont de faptul că ambitusul vocii copiilor din clasele mici de regulă este de regulă de la „Do” al octavei întâi până la „Do” din octava doua. Cu vârsta acesta se poate extinde. Sunt însă și elevi cu un diapazon vocal restrâns. Prin urmare se recomandă transpunerea exercițiilor propuse, într-o tonalitate comodă/potrivită elevului. Profesorul va urmări corectitudinea intonării, respirației, construcția frazei muzicale, să atragă atenția la poziția corectă a corpului în timpul solfegierii. Dezvoltând aptitudinea intonării curate, profesorul va atrage o atenție sporită tactării, cu o respectare strictă a schemei măsurii repective. În clasele superioare, datorită modificărilor fiziologice presupuse de perioada pubertății (mai ales sunt afectați băieții între 12 și 16 ani), apar dificultăți semnificative la nivel intonațional. Modificarea substanțială a ambitusului are ca primă etapă o restrângere drastică a acestuia, precum și reale dificultăți în controlul susținerii înălțimilor. Profesorul trebuie să încurajeze elevul să solfegieze în continuare, cu adaptarea registrelor sunetelor din exemplele muzicale la ambitusul real din acel moment și pe durate de maxim 10-15 minute, deoarece depășirea acestuia termen fără pauză duce la forțarea vocii, fiind extrem de periculoasă.

Citirea la prima vedere pe una și pe două voci

O atenție deosebită se va acorda citirii la prima vedere, discifrarea rapidă a textului muzical fiind una din principalele sarcini la lecția de „*Teoria Muzicii și Solfegiu*”. Se va practica chiar din clasa I și are caracter sistematic pe parcursul întregii perioade de studii. Se pot utiliza exemple din manualele/ culegeri de solfegi din clasa precedentă, din repertoriul viral, etc. Se va începe cu exerciții muzicale mai ușoare, sporind treptat gradul de dificultate, respectând principiul *de la simplu la complex/ complex*.

Un aspect deosebit de important este acordarea în tonalitate. Ea se va realiza de la tonică sau de la sunetul *La*, interpretat la pian/ cu ajutorul camertonului/ diapazonului. Se admit și alte metode de acordaj (intonarea trisonurilor principale în stare directă/ răsturnări). În timpul solfegierii, dublarea melodiei la pian este binevenită doar la etapele incipiente/ doar cazul turațiilor melodice complicate/ doar pentru a susține elevul cu suport armonic. O importanță deosebită în citirea rapidă a textului muzical la prima vedere o are intonarea pe două voci. E necesar ca elevii să poată citi nu doar propria partiție, dar s-o urmărească și pe a doua: cântând în ansamblu, sau, eventual, interpretând cea de a doua voce la pian.

Anticipând etapa de solfegiere la prima vedere, profesorul împreună cu elevii va realiza o analiză minuțioasă a exercițiului – măsura, duratele, modul, tonalitatea, treapta care începe, treapta care încheie, pauzele etc. Pentru dezvoltarea auzului armonic, se recomandă solfegierea pe două/ trei voci a gamelor, intervalelor și acordurilor în ansamblu. Exercițiile pentru dezvoltarea auzului muzical, vor viza atât aspecte intonaționale (recunoașterea unor sunete în contexte tonale și modale, în registre extreme, a intervalelor armonice simple și compuse, a trisonurilor/ sept-acordurilor în toate stările, a unor fragmente melodico-ritmice pentru dezvoltarea memoriei muzicale, a unor cadențe armonice care trebuie identificate) cât și aspecte metro-ritmice (identificarea măsurii, a tempoului, a caracterului giusto-silabic/ rubato, memorarea, reproducerea și clarificarea notației unor fragmente metro-ritmice etc.) Atenția acordată activităților creative va oferi contextul potrivit nu doar pentru înțelegerea conceptelor și noțiunilor parcurse, ci și pentru utilizarea lor în creații proprii și în abordarea interpretativă de la instrument.

Analiza auditivă se va realiza în trei aspecte: 1 – analiza generală al exemplilor; 2 – aprecierea elementelor limbajului muzical într-o melodie/ creație muzicală; 3 – aprecierea unor elemente ale limbajului muzical în afara melodiei/ creației muzicale. Primul aspect presupune analiza auditivă a unui fragment pe o voce în care elevii trebuie să aprecieze caracterul muzicii, modul, măsura, structura melodiei, dinamica etc. Exemplele propuse spre analiză trebuie să fie clare, interesante, pe înțelesul copiilor. Al doilea aspect presupune aprecierea la auz a diferitor elemente ale limbajului muzical, planul tonal, acordurile, intervalele

etc. Al treilea aspect presupune aprecierea la auz a diferitor elemente ale limbajului muzical luate fără melodie/ creație muzicală: intervale, acorduri, moduri, varietăți ale modurilor, formule ritmice, etc.

Materialul teoretic trebuie să fie strâns legat de experiența muzical-auditivă a elevilor, adică cunoștințele teoretice urmând a fi aplicate în practică de zi cu zi, la fiecare lecție. Noțiunile teoretice, științifice, sunt importante ca elemente ale unei gramatici generative a limbajului specific, ca mijloace de investigare a textului muzical, înlesnind înțelegerea structurii lingvistice și a mesajului lucrărilor muzicale. Totuși, este de dorit ca evaluarea acestor categorii de achiziții să se facă prin soluții practice, bazate pe cânt, audiere, construcție sau analiză scrisă, evitând centrarea pe cerințele de reproducere a unor definiții sau clasificări tehnice. Abordarea aspectelor de limbaj muzical va ține cont de nivelul concret al grupei cu care se lucrează. În contextul unor cerințe strategice noi, structura și conținutul actual al programei permit de fapt abordări flexibile și implicit o mare libertate a profesorului în selectarea demersului didactic, a căilor, metodelor și mijloacelor utilizate.

Procesul creativ în sine permite dezvoltarea unei competențe cheie – *sensibilizarea și exprimarea culturală*, la un nivel semnificativ, cu atât mai mult cu cât percepția asupra disciplinei este una nu doar de disciplină teoretică, ci și cu rol de suport pentru activitățile interpretative. În măsura tratării elevilor cu încurajări, cu o atitudine deschisă, care să permită diferențele de gust personal, apar și alte efecte benefice asupra personalității elevilor, în sensul creșterii respectului și încrederii în propriile capacități [24].

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Orice proces educațional se desfășoară și se finalizează prin evaluare, ca o cunoaștere și recunoaștere a rezultatelor procesului de achiziționare și formare. Evaluarea reprezintă un feed-back permanent între agenții procesului educativ, menit să confirme formarea la elevi a competențelor scontate. Evaluarea competențelor pornește de la definirea clară a acestora, drept capacitate de rezolvare a problemelor într-un context dat. Axarea procesului de învățare-predare-evaluare pe competențe presupune efectuarea evaluării pe parcursul întregului proces de instruire. Evaluarea continuă va fi structurată în evaluări formative și evaluări sumative/ finale. Pornind de la caracterul aplicativ al curriculumului, evaluarea va viza mai mult aspectele ce țin de interpretarea creativă a informațiilor și de capacitatea de a rezolva situațiile de problemă. Pentru a permite individualizarea evaluării și o motivare suplimentară a elevilor, sarcinile de evaluare formativă vor fi ierarhizate pe grade de dificultate.

Scopul evaluării este de a orienta și de a optimiza învățarea. Informațiile obținute pot fi folosite atât de elevi pentru a-și îmbunătăți performanțele, cât și de profesor pentru a varia și

combina optim metodele de predare. Evaluarea în esență reprezintă indicatorul esențial de validare și valorificare a calității competențelor formate, este un proces continuu și are scopul de a demonstra și stimula succesul elevului – ea nu are funcția de a pedepsi; educă la elevi capacitatea de autoevaluare și ameliorare a propriilor performanțe profesionale. Proiectarea curriculumului pe competențe, formarea și dezvoltarea acestora implică strategii adecvate de evaluare a performanței, adică a produselor, comportamentelor și a altor manifestări observabile, care dau dovadă de prezența acelor competențe. Pe parcursul procesului de învățare, în funcție de momentul actului evaluativ, vor fi utilizate trei strategii de evaluare: inițială (predictivă); formativă (continuă); sumativă (finală) [18].

Evaluarea inițială (EI) este binevenită la început de an școlar/ semestru/ unitate de învățare, pentru a determina gradul de formare la elevi a pre-achizițiilor necesare studierii cu succes a noii unități de învățare. Rezultatele se valorifică în scopul eficientizării procesului ulterior de predare-învățare-evaluare.

Evaluarea formativă/ continuă (EF) se proiectează și se realizează, de regulă, pe parcursul unităților de învățare. Are ca obiectiv cunoașterea sistematică și continuă a rezultatelor curente și a progresului elevilor. Oferă profesorului posibilitatea intervenției imediate, permite aplicarea în timp optim a unor măsuri corective, care să modifice rezultatele elevilor în sensul dorit. Se raportează la unitățile de competențe și unitățile de conținut parcurse în perioada vizată. Evaluarea formativă trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă, la finele parcursului de învățare. Este un proces continuu care permite colectarea informațiilor cu privire la aspectele puternice și la punctele vulnerabile pe care profesorul trebuie să le utilizeze pentru organizarea procesului de predare-învățare-evaluare și să le transmită elevilor”. [158]

2.2.2. Instituționalizarea* curriculumului la disciplinele de profil pentru Școlile de Artă/ Muzică

Instituționalizarea curriculumului este un proces de transpunere a unor norme de natură pedagogică, în cadrul organizațiilor/ instituțiilor de învățământ, proces care presupune existența unor mecanisme și instrumente prin care aspectele curriculumului vor deveni parte integrantă din activitatea instituției de învățământ și a cadrelor didactice. Totodată, instituționalizarea este un proces de formare a culturii organizaționale și funcționale ale instituției de învățământ, în vederea punerii în aplicare a curriculumului de profil. Acest proces mai presupune și existența unor mecanisme și instrumente manageriale, care prin aplicarea eficientă devine parte integrantă din activitatea instituției respective. Instituționalizarea eficientă a curriculumului conduce, în cele din

* Instituționalizarea în cercetare este definită ca un proces de implementare/ incorporare a unui concept și a unui ansamblu de produse curriculare în Școlile de Muzică.

urmă, la formarea viziunii strategice, pe care o vom defini drept sistemul de valori și principii, împărtășite, interiorizate recunoscute și asumate de către toți membrii instituției de învățământ, care determină la rândul acțiunile cadrelor didactice în raport cu organizarea și desfășurare procesului educațional, în baza curriculumului propus. Privită ca o activitate integratoare, instituționalizarea curriculumului este o funcție a structurilor oficiale (nivel național) și a cadrelor didactice, prin care curriculumul este adaptat la contextul concret al instituției de învățământ și al procesului de predare-învățare-evaluare, în cazul dat al instituțiilor de educație artistică.

Instituționalizarea curriculumului focalizează întreaga activitate managerială din instituția de învățământ, care are menirea să mențină în centrul atenției respectare întregului cadru conceptual al documentului propus. Pornind de la specificul instituțiilor de învățământ artistic extrașcolar, tipologia educației și învățării în cadrul specializărilor de profil, dar și faptul că elevul se află în centrul tuturor preocupărilor, în cazul curriculumului de profil se preconizează instituționalizarea unui produs cu tendințe pronunțate de individualizare, care are menirea să facilitează opțiunile și interesele fiecărui elev/ beneficiar.

La nivel de instituție, instituționalizarea curriculumului presupune în plan organizațional valorificarea mai multor instrumente ale managementului curriculumului. Instrumente pentru instituționalizarea curriculumului fiind: comisii metodice și de specialitate, training-uri/ programe de formare a cadrelor didactice, tehnici de creare a unei culturi instituționale distincte. Implementarea unei viziuni privind instituționalizarea curriculumului, la nivel de școală de artă/muzică implică: asigurarea tuturor condițiilor de eficacitate a acestui proces pentru domeniile: resurse umane implicate, suport, consiliere, încurajare, resurse materiale, parteneriate. Pașii operaționali pentru această etapă constituie: stabilirea direcțiilor și a algoritmului de implementare a viziunii de instituționalizare a curriculumului; determinarea indicatorilor de monitorizare a implementării; delimitarea responsabilităților pentru realizarea obiectivelor preconizate; alocarea resurselor necesare procesului de implementare a viziunii la nivel de instituție; formarea cadrelor didactice și manageriale în problematica managementului curriculumului; soluționarea problemelor apărute în procesul de implementare; coordonarea acțiunilor de implementare prin promovarea diverselor modalități de comunicare operativă între toți factorii implicați, desfășurarea unor ședințe de analiză și armonizare, de luare a unor decizii operative.

Elaborarea și introducerea unui proiect conceptual nou trebuie să parcurgă, în general, un șir de faze recurente: **viziunea**; **inițializarea**; **conceptualizarea**; **expertizarea**; **planificarea**; **aplicare**; **instituționalizarea**. **Viziunea** – poartă semnificația schimbării. De cele mai multe ori ea nu emerge neapărat de la un nivel național. De cele mai multe ori ea vine dintr-o instituție, un colectiv/ secție de profil. **Inițializarea** începe la momentul în care viziunea se transformă în

misiune realizabilă și capătă o formă mai concertă prin conturarea unui plan. În cazul Școlilor de artă aceasta se referă la conturarea unui Plan de instituționalizare a Curricula de profil. În faza de *conceptualizare* sunt adoptate definițiile de lucru pentru termenii cheie ai oricărui program, ținând cond de particularitățile domeniului arte și profilurilor acestuia. Se abordează probleme ca: utilitatea curriculumului pentru instituțiile de profil artistic extrașcolar, cum vor recepta diferite segmente ale comunității aplicarea acestui document; justificarea documentului în termeni de politici educaționale. Orice sugestie/ obiecție sau rezervă din parte oricărui cadru didactic implicat trebuie tratată cu toată atenția, pe cale colaborativă și transparentă până la clarificarea totală. Pentru parcurgerea acești faze se recurge la o comisie de *expertizare și avizare* a curriculumului și a programului de instituționalizare, formată din pedagogi pre-informați în literatură de specialitate, dar și în praxisul domeniului artistic, care vor analiza în detaliu condițiile concrete ale școlii unde se aplică respectiva strategie de instituționalizare a Curricula de profil. Se recomandă semnalarea tuturor punctelor critice, analiza acestora în plan comparativ sau în opoziție. Prin comunicare autentică între parteneri (echipa managerială/ cadrele didactice/ elevii-beneficiari), prin cooperare profesională, prin angajare în realizarea sarcinilor și obiectivelor trasate. Evaluarea aspectelor de climat presupune analiza parametrilor de mediu fizic, resurse materiale, ambianța psihologică (atitudinile, motivațiile, angajarea afectivă a actorilor programului de instituționalizare) și de context organizațional, în primul rând structura administrativ-managerială. Ce semnifică noțiunea de planificare? *Planificarea* presupune evaluarea nevoilor programului de instituționalizare (o bancă de date despre nevoile elevilor, cadrelor didactice, părinților, comunității implicate), urmează apoi formularea obiectivelor programului pornind de la obiectivele generale extrase din filosofia și politica educațională pe dimensiune artistică și încheind cu operaționalizarea obiectivelor pentru fiecare fază a programului și proiectare propriu-zisă (detalierea fiecărui moment, corelarea programului de profil cu cel general, prin articulare, procedee și tehnici de evaluare, strategia și metodologia consilierii pedagogice și psihologice.

Curriculum pentru instituțiile de învățământ artistic extrașcolar trebuie să fie congruent cu caracteristice psihocomportamentale specifice beneficiarilor acestuia, care îl delimitează de curriculum pentru instituțiile de învățământ general. Răspunsul de ce curriculumul pentru instituțiile de învățământ artistic extrașcolar este unul diferit este în același timp și soluția problemei „ce tip de asistență curriculară necesită aceste instituții și beneficiarii direcți”. *Diferențierea activităților curriculare* cu referire la conținuturi, procese de predare-învățare, mediul suportiv și evaluarea rezultatelor elevilor este relaționată cu elaborarea variabilelor de tip, extensiune, profunzime și ritm. Relevanța curriculumului și a modificărilor/adăpărilor acestuia

trebuie apreciată în raport cu trebuințele individuale de dezvoltare și afirmare a capacităților beneficiarilor acestuia [140].

Așadar, instituționalizarea curriculumului face parte din sistemul managementului curriculumului și se realizează prin demersuri manageriale și demersuri pedagogice, propriu-zis, curriculare [28].

În acest sens demersurile manageriale presupun:

- crearea condițiilor motivaționale, organizaționale și educaționale privind instituționalizarea în cazul dat și a Planului-cadru de învățământ artistic, domeniul Arte, profil Artă muzicală; și a Curriculumului la discipline pentru Școlile de Artă/ Muzică;
- organizarea formării inițiale a cadrelor didactice din perspectiva implementării curriculumului la discipline în instituțiile de învățământ artistic, profil Artă muzicală;
- proiectarea prin programe speciale a implementării curriculumului respectiv;
- organizarea aplicării programului de implementare a Curriculumului extrașcolar în instituția dată.

Totodată demersurile pedagogice țin de:

- formarea continuă a cadrelor didactice și a managerilor școlari privind instituționalizarea curriculumului proiectat;
- proiectarea didactică de lungă durată și de scurtă durată în baza curriculumului proiect și realizarea procesului educațional în baza acestora;
- elaborarea sistemului de indicatori și instrumente privind eficiența instituționalizării curriculumului proiectat [68].

Instituționalizarea Planului-cadru și a curriculumului la discipline pentru Școlile Arte/ Muzică presupune luarea în considerație a misiunii, finalității și specificului acestor tipuri de școli: Școlile de Arte/ Muzică conform Codului Educației fac parte din sistemul de învățământ extrașcolar (*a se vedea* Tabelul 2.7).

Instituționalizarea efectivă a Planului-cadru și a curriculumului la discipline pentru Școlile de Artă/ Muzică presupune respectarea unui set de condiții:

- condiții de motivare a cadrelor didactice, a elevilor, a părinților privind instituționalizarea noului curriculum;
- condiții organizaționale de instituționalizare a noului curriculum;
- condiții de formare a cadrelor didactice și manageriale privind instituționalizarea noului curriculum;
- condiții legate de resurse materiale de asigurare logistică a procesului de implementare;

- condiții legate de aspecte psihosociale în instituții și atitudinea cadrelor didactice față de schimbările curriculare.

Tabelul 2.7. Sistemul de condiții privind instituționalizarea noului curriculum
(Plan-cadru, curriculum la discipline)

Condiții	Activități. Acțiuni. Metode
Condiția nr.1 (Cadrul motivațional)	• creșterea continuă profesională a cadrelor didactice și manageriale, obținerea gradelor didactice; • participare la seminare și traininguri special argumentate; • participarea în diferite proiecte naționale și internaționale; • premiarea pentru performanțe în implementarea curriculumului nou.
Condiția nr.2 (Cadrul organizațional)	• elaborarea programului instituțional al implementării noului curriculum sau/ și a Planului de acțiuni pentru un an; • organizarea periodică a ședințelor cu cadrele didactice, părinți, elevi privind eficiența noului curriculum; • studierea și transferul experiențelor ale altor instituții de învățământ privind implementarea Curriculumului extrașcolar; • cooperarea experților în vederea construcțiilor privind instituționalizarea Curriculumului extrașcolar; • repartizarea funcțiilor de instituționalizare a Curriculumului extrașcolar între diferite structuri; • implementarea părinților, comunității în dezbateri privind instituționalizarea noului curriculum.
Condiția nr.3 (Cadrul resurselor umane)	• planificarea și realizarea formării inițiale continue a cadrelor didactice privind instituționalizarea Curriculumului extrașcolar; • organizarea seminarelor de profesionalizare la nivel instituțional; • organizarea seminarelor de profesionalizare cu invitația experților în domeniul curricular; • asigurarea unei colaborări și cooperări a cadrelor didactice și manageriale privind instituționalizarea noului curriculum; • realizarea cercetărilor aplicative privind funcționalitatea și eficiența noului curriculum;
Condiția nr.4 (Cadrul resurselor materiale a logisticii)	• asigurarea cu mijloacele tehnice și informaționale a procesului de implementare a noului curriculum; • asigurarea cu mijloacele muzicale, instrumente muzicale și tehnică muzicală a procesului de implementare a noului curriculum; • asigurarea condițiilor ergonomice.
Condiția nr.5 (Cadrul climatului sociopsihologic)	• promovarea comunicării eficiente în procesul de instituționalizare a noului curriculum; • promovarea unui stil democratic de gestiune a instituționalizării noului curriculum;

Instituționalizarea unui nou curriculum în viziunea lui Ș.Iosifescu, semnifică în primul rând, monitorizarea aplicării acestuia, urmărirea indicatorilor calitativi și cantitativi, care vor fi supuși evaluării pe parcursul derulării și la finalul acestuia [82, p.27].

După Ș.Iosifescu, instituționalizarea unui proiect curricular cuprinde:

- monitorizarea obiectivelor specifice nivelului respectiv și a resurselor;

- monitorizarea comunicării, participării și a motivării persoanelor implicate;
- monitorizarea formării persoanelor și grupurilor în vederea realizării sarcinilor de dezvoltare curriculară și a dezvoltării personale a celor implicați;
- prevederea elementelor de flexibilitate care fac posibilă modificarea pe parcurs (dacă situația o cere);
- combaterea rezistenței la schimbare prin înlăturarea barierelor;
- obținerea sprijinului efectiv al persoanelor și al factorilor implicați.

Toate aceste elemente pot fi integrate în următoarea schemă, adaptată după Ș.Iosifescu [82, p.276]:

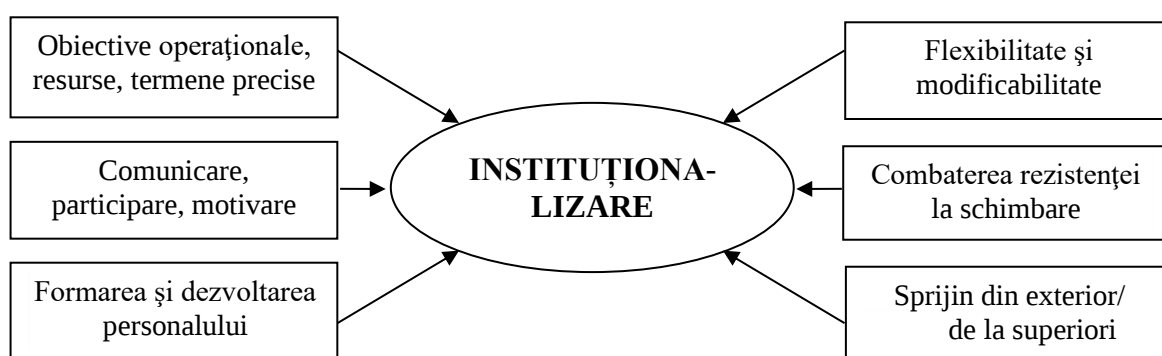

Fig.2.6. Instituționalizarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, Domeniul Arte, profil Artă muzicală

Monitorizarea curriculumului în conceptul nostru face parte din cadrul instituționalizării acestuia.

D.Potolea susține că monitorizarea unui curriculum trebuie să însoțească fiecare etapă a construcției sale:

- *în momentul determinării scopurilor* trebuie să se evalueze: valorile culturale; așteptările forțelor sociale; randamentul școlar actual; nevoile de educație;
- *în momentul planificării*: controlul adecvării obiectivelor; selectarea adecvată a conținuturilor, strategiilor didactice; adecvarea manualelor școlare;
- *în timpul prestării*: observarea reacțiilor profesorilor și elevilor; studiul rezultatelor elevilor etc.;
- *în timpul experimentării pe teren*: reacțiile celor cuprinși în experiment (eșantionului); controlul calității programului în condiții diferite;
- *în timpul introducerii în practica școlară pe scară largă* (examenul formei finale a curriculumului): controlul eficacității sistemului în ansamblul său; controlul pregătirii cadrelor didactice pentru promovarea curriculumului respectiv;

- în momentul controlului calității: examenul calității realizării curriculumului; studiul cauzelor variației de eficiență; eventuale sugestii de corectare ș.a. [99, p.126-127].

Așadar, eficiența și calitatea Planului-cadru și curriculumului pentru educație și învățământ extrașcolar, domeniul Artă, profil Artă muzicală, vor fi evaluate prin aplicarea experimentală a metodologiei de instituționalizare a acestora în Școlile de Artă/ Muzică.

Tabelul 2.8. Plan general de instituționalizare a curriculumului modular
(a se vedea Anexa 7)

Etape	Acțiuni planificate	Indicatori de performanță	Termeni	Responsabil
Analiza și proiectare a	Desfășurarea Consiliilor Profesoriale	Aprobarea: listelor elevilor, a planului de activitate a școlii, Componenta Comisiilor, Consiliul Artistic, Consiliul Administrativ, Consiliul elevilor, secțiile de profil ș.a.	4 ori/ pe an	Director Directorii adjuncți Secretar șefii secțiilor
	Elaborarea planului de acțiuni pentru anul de studii 2021-2022/ 2022-2023; Planul de activitate a școlii cu referire la instituționalizarea curricula	Plan elaborat și aprobat la DGCP Aprobarea Planului de activitate a școlii		
	Elaborarea Planurilor de activitate a secțiilor cu referire la instituționalizarea curricula	Aprobarea Planurilor secțiilor Respectarea structurii unice	August – Septembrie	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Elaborarea și aprobarea proiectărilor didactice, planurilor individuale	Proiectare de lungă durată calitativă la toate profilurile: PLD-la orele de grup/ colective PI-la orele individuale	Septembrie	Director Directorii adjuncți
	Elaborarea orarului cadrelor didactice	Aprobarea schemei orarului cadrelor didactice și maeștrilor de concert, repartizarea auditorilor etc.	Septembrie	Director Directorii adjuncți
	Întocmirea orarului de activitate	Aprobarea orarului pentru instruire în grup/ individual/ per clase Repartizarea elevilor (colective artistice, ansambluri etc.)	Septembrie	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor Cadre didactice
Implementarea curriculumului	Activități metodice și de specialitate privind instituționalizarea curricula	Desfășurarea orelor publice conform orarului stabilit Master-clasuri	Pe parcursul anului școlar	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Desfășurarea ședințelor secțiilor privind instituționalizarea curricula	Informarea sistematică a cadrelor didactice în vederea realizării unui proces educațional de calitate; Analiza situației reale privind	Pe parcursul anului la fiecare ședință a secției	Directorii adjuncți Șefii secțiilor

		implementarea curriculumului modular		
	Asigurarea procesului educațional la clasă Desfășurarea orelor	Inter/ asistențe, control tematic și de specialitate, control înopinat ș.a. Consolidarea și asigurarea necesarului (baza tehnico materială) pentru desfășurarea orelor	Pe parcursul anului școlar	Directorii Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Organizarea seminarelor metodologice în cadrul școlii/ secțiilor	Instruirea sistematică a cadrelor didactice în contextul rezolvării problemelor referitoare la implementarea curriculumului modular <i>Exemple de teme ale seminarelor din anul curent:</i> -„Aplicarea strategiilor și metodelor didactice în studiul instrumentului muzical” instrumente aerofone; -„Rolul cadrului didactic în realizarea unui proces educațional de calitate”-arte vizuale; -„Lucru asupra conținutului artistic în interpretarea pieselor muzicale la pian”; -„Motive populare în creațiile compozitorilor”pian auxiliar; -„Îmbunătățirea calității educației în școală prin dezvoltarea curriculumului modular” ș.a. 10 seminare interșcolare pe parcursul anului școlar (fiecare secție) Diseminarea experienței profesionale	Noiembrie, Decembrie, Martie	Directorii adjuncți șefi de secții cadre didactice
Evaluarea	Realizarea proiectării didactice de lungă durată, planurilor individuale	Îndeplinirea programelor; Realizarea activităților planificate	Pe parcursul anului școlar	Directorul școlii Directorii adjuncți
	Planurile individuale/ proiectelor de lungă durată	Se va semna un plan de colaborare și parteneriat școală – părinte –societate	Pe parcursul anului școlar	Directorul școlii Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Concerte/ expoziții/ spectacole	Nivelul de pregătire a elevilor: examene, concerte, expoziții, spectacole etc. Elaborarea grilelor de monitorizare și a planului de consultanță cognitivă	Pe parcursul anului școlar	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor

	Concursuri școlare/ locale /naționale/ internaționale	Acțiuni de intervenție în contextul situației depistate în vederea îmbunătățirii calității educației	Pe parcursul anului școlar	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Vizionări, concerte academice	Conform criteriilor curriculare de evaluare	sf.sem.I sf.sem.II	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Elaborarea Raportului cu respectarea parametrilor statistici de calitate	Analiza comparativă a rezultatelor evaluării (% reușitei, % calității, eșec, abandon școlar, fluctuație etc.) Elaborarea instrumentelor de monitorizare a implementării curriculumului; Analiza SWOT Evidențierea succeselor elevilor la etapa respectivă/tabelul rezultatelor la diverse concursuri;	decembrie mai	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Nevoile de formare și dezvoltare profesională în contextul noului curriculum	Fiecare profesor are curriculumul disciplinar în portofoliu; Identificarea necesităților instituției din perspectiva implementării curriculumului modular; Organizarea cadrelor didactice în echipe de lucru;	Septembrie– Noiembrie	Directorul Directorii adjuncți
	Chestionarea elevilor/ părinților/ cadrelor didactice	Stabilirea nivelului de satisfacție vizavi de produsul educațional livrat	Mai – Septembrie	Directorul Directorii adjuncți
	Raportul final al instituției	Respectarea grilei de monitorizare stabilită de DGCP	Iunie	Directorul Directorii adjuncți

În baza Planului general de instituționalizare a curriculumului pentru Școlile de Artă/ Muzică a fost elaborat un sistem organizațional de acțiuni concrete și de indicatori de realizare a acestui proces (*a se vedea* Tabelul 2.9).

Tabelul 2.9. Sistemul organizațional de instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar în Școlile de Artă/ Muzică

Nr. crt.	Acțiuni	Indicatori de realizare
1.	Crearea cadrului motivațional pentru cadrele didactice și manageri.	- Managerii și cadrele didactice au fost familiarizați cu conceptul noului curriculum și modalitățile de instituționalizare. - Managerii și cadrele didactice au fost informați despre importanța și valoarea noului curriculum în creșterea lor profesională și obținerea de grade didactice.

		• Managerii și cadrele didactice au fost implicați în dezbateri publice privind noul curriculum.
2.	Organizarea procesului de instituționalizare a curriculumului pentru Școlile de Artă/ Muzică.	• A fost creat grupul de lucru pentru elaborarea Planului de instituționalizare a curriculumului respectiv. • A fost elaborat conceptul de instituționalizare. • A fost constatată starea reală în cadrul Școlii de Artă/ Muzică privind condițiile de instituționalizare a curriculumului. • Au fost stabilite direcțiile, perspectivele și instrumentele de instituționalizare a curriculumului. • A fost elaborat algoritmul acțiunilor. • Au fost stabilite conexiuni între Planul general de dezvoltare a Școlii de Artă/ Muzică și Planul de instituționalizare a curriculumului. • Managerii și cadrele didactice au fost implicați în dezbateri publice cu privire la Plan-cadru și curricula pe disciplinele de studii.
3.	Formarea cadrelor didactice și celor de conducere din perspectiva instituționalizării curriculumului la profilul Artă muzicală.	• Cadrele didactice și managerii au fost implicați în seminare, traininguri de formare respective. • Cadrele didactice și managerii au fost implicați în expertizarea documentelor curriculare. • Cadrele didactice au fost implicate direct în procesul de instituționalizare a curriculumului respectiv. • Pe parcursul experimentului cadrele didactice au fost consultate și ghidate de experimentator. • Cadrele didactice au participat în dezvoltarea curriculară prin elaborarea materialelor proprii pentru elevi.

2.3. Concluzii la Capitolul 2

- Curriculumul pentru educație și învățământ artistic, profil Artă muzicală reprezintă o paradigmă care vine să realizeze abordarea psihologică (centrarea pe elev) și abordarea sociologică (centrarea pe valori sociale și actuale) în procesul educațional, având ca prioritate finalitățile exprimate în termeni de competențe.

Totodată Curriculumul extrașcolar extrapolează la contexte specifice educației artistice teoriile: educației, instruirii și în special al curriculumului. În acest sens curriculumul pentru educație artistică nonformală este primit ca o teorie/ concept, ca conținut, ca proces, ca finalitate, ca structură, ca produs [27].

- Anume în această abordare – curriculumul pentru educație artistică nonformală reprezintă obiectul cercetării noastre din perspectiva proiectării și implementării ca funcții ale managementului educațional. În acest sens, în cercetare mai încercăm să dezvoltăm teoria managementului Curriculumului extrașcolar, fundamentată de L.Pogolșa [100] care vizează interconexiunea acțiunilor manageriale și a acțiunilor pedagogice/ curriculare și demersul dublu contextual în vederea proiectării și instituționalizării Curriculumului extrașcolar, în cazul nostru al curriculumului profil educație artistică. Conceptul abordării

dublei concepții în conceperea unui curriculum presupune realizarea acțiunilor de: diagnosticare, conceptualizare, proiectare, instituționalizare/ implementare, monitorizare în raport cu fiecare acțiune în parte. De ex.: realizarea acțiunii „conceptualizare” va fi complementată cu acțiunile: diagnosticarea nivelului de complementare, proiectarea concepției, realizarea concepției, implementarea concepției, monitorizarea realizării concepției în curriculum.

- Această abordare ne permite să definim managementul curriculumului pentru învățământul extrașcolar ca un sistem, ca un concept și ca un proces gestionat și realizat de conceptori/ experți, cadrele didactice, specialiști în educație artistică, ca un proces structurat pe un sistem de acțiuni care preced, însoțesc și cercetează conceptualizarea, proiectarea, instituționalizarea/ implementarea și monitorizarea curriculumului în funcție.
- Dimensiunea pedagogică a proiectării și instituționalizării curriculare profil educație extrașcolară vizează prioritizarea competențelor de diferit grad de manifestare și stabilirea conexiunii și interconexiunii dintre concept – competențe – conținuturi – procese în structuri curriculare pe discipline. Specificul curriculumului extrașcolar în acest context ca proiectarea acestuia pornește de la stabilirea nevoilor indicatorilor și aptitudinilor acestuia în raport cu nevoile funcționale.
- Demersul artistic privind elaborarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar profil Artă muzicală reprezintă o abordare care dezvoltă teoria managementului curriculumului prin introducerea a unui element nou-artistic, alături de cele manageriale și pedagogice. Anume prin acest element curriculumul pentru educația muzicală valorifică contextul muzical/ în mediul muzical. Valorificarea demersului artistic ne permite să propunem o abordare tridimensională a proiectării curriculumului pentru educație și învățământ extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală.
- Proiectarea curriculumului pentru educație artistică, profil Artă muzicală este o activitate complexă care are logica și metodologia sa: sistemul de poziționări conceptuale de ordin managerial, pedagogic și artistic care gestionează procesul de concepere a Curriculumului extrașcolar în cazul dat în formă de două produse curriculare: Planul de învățământ și curricula la discipline de profil Artă muzicală. Etapele propuse pentru proiectarea a două produse curriculare sunt în corelație cu finalitățile a managementului curriculumului, dar și cu consecutivitatea elaborării produselor curriculare: plan de învățământ – curricula la discipline [25].
- Abordarea proiectării curriculumului pentru învățământul extrașcolar ne-a permis să fundamentăm un mecanism de transpunere și adaptare a teoriei și metodologiei generale a

curriculumului în procedurile și instrumentele de concepere a curriculumului pentru învățământul extrașcolar domeniul Arte, profil Artă muzicală.

- Instituționalizarea a curriculumului elaborat poate fi eficientă numai în cazul respectării unor condiții de tip motivațional, organizațional, al resurselor și al climatului psihosocial. În acest sens a fost organizat experimentul pedagogic în cadrul Școlii de Artă „Valeriu Poleacov” [38].

3. DEMERSUL EXPERIMENTAL DE PROIECTARE ȘI INSTITUȚIONALIZARE A CURRICULUMULUI PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL EXTRAȘCOLAR, DOMENIUL ARTE, PROFIL ARTĂ MUZICALĂ

3.1. Designul experimentului pedagogic privind validarea metodologiei de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală

Demersul experimental al cercetării s-a axat pe rezultatele investigației teoretice privind cadrul conceptual și metodologic al proiectării și instituționalizării curriculumului pentru educație extrașcolară, profil Artă muzicală. Abordarea tridimensională a conceptului de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru educație extrașcolară artistică, profil Artă muzicală a constituit baza pentru elaborarea unei metodologii de management al curriculumului respectiv care și a constituit obiectul experimentului pedagogic.

Experimentul pedagogic s-a realizat în Școala de Arte „Valeriu Poleacov”, mun. Chișinău [38].

Specificul *obiectului de cercetare* a determinat structura și logica experimentului pedagogic:

- *Prima etapă* – realizarea studiului preexperimental privind: (a) condițiile instituționale de implementare a curriculumului proiectat; (b) expertizarea curriculumului în funcțiune la etapa preexperimentală; (c) expertizarea produselor curriculare proiectate în cadrul cercetării
- *A doua etapă* – de interrelație managerială și pedagogică: asigurarea managerială și formarea cadrelor didactice pentru instituționalizarea curriculumului proiectat [28].
- *A treia etapă* – de gestiune și monitorizare a funcționării curriculumului proiectat în condițiile experimentului pedagogic real [16];
- *A patra etapă* – realizarea unui studiu postexperimental privind funcționalitatea Planului-cadru și a curriculumului la disciplinele muzicale de profil și eficiența acțiunilor manageriale.

În conformitate cu scopul și metodologia instituționalizării curriculumului pentru educație extrașcolară, profil Artă muzicală au fost determinate următoarele variabile:

Calitatea produselor curriculare:

- Planul-cadru pentru educația extrașcolară, domeniul Arte, profil Artă muzicală.
- Curricula la disciplinele de profil Artă muzicală [16].

- Impactul instituționalizării a curriculumului pentru educație extrașcolară, profil Artă muzicală asupra rezultatelor elevilor.
- Eficiența condițiilor psihosociale și organizaționale privind instituționalizarea curriculumului proiectat.

Experimentul pedagogic s-a desfășurat în condițiile reale de funcționare a Școlii de Arte „Valeriu Poleakov”, sub conducerea managerilor și cadrelor didactice, formate anterior, în acest sens.

Experimentul a fost realizat pe parcursul anilor de studii 2021-2022/ 2022-2023. În experimentul pedagogic au participat 15 cadre didactice la disciplinele de profil Artă muzicală și 3 manageri, precum și 20 de cadre didactice din alte Școli de Arte/ Muzică în calitate de subiecți.

Conceptul, logica și finalitățile cercetării generează conceperea unui experiment pedagogic realizat în condițiile reale de funcționare a unei Școli de Muzică, cu implicarea întregului colectiv de cadre didactice care asigură predarea respectivelor discipline muzicale. Acest tip de experiment nu condiționează existența grupurilor experimentale și de control și a unui număr concret de participanți. Validarea rezultatelor se realizează prin compararea acestora la intrare și la ieșire, privind instituționalizarea curriculumului respectiv.

Totodată, în evaluarea Planului-cadru pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Artă*, profil *Artă muzicală* și a curricula la disciplinele muzicale de profil au fost atrași și 20 de cadre didactice din diferite Școli de Muzică din Chișinău și raioanele Republicii Moldova.

Organizarea și gestionarea experimentului pedagogic au avut la bază Programul de instituționalizare a curriculumului proiectat.

În derularea și gestionarea experimentului pedagogic s-a pornit de la premisa că Școlile de Artă/ Muzică dispun de condiții psihosociale și organizaționale minime de implementare a curriculumului proiectat, iar cadrele didactice sunt deschise pentru aplicarea noilor produse curriculare în condițiile renovării sistemului de învățământ extrașcolar.

Tabelul 3.1. Proiectul experimentului pedagogic

Etape	Obiective	Activități. Instrumente de aplicare	Rezultatele scontate
Etapa 1. Realizarea studiului preexperimental 1.1. Condiții psihosociale și organizaționale de instituționalizare a curriculumului proiectat	Identificarea oportunităților manageriale și logistice privind instituționalizarea curriculumului proiectat; Instituționalizarea stării climatului psihosocial din perspectiva instituționalizării curriculumului proiectat; Stabilirea atitudinilor a	Aplicarea chestionarului pentru manageri Aplicarea chestionarului pentru manageri, cadrele didactice, părinți. Aplicarea	Rezultatele privind: Oportunitatea Școlilor de Artă/ Muzică de a implementa curriculumul proiectat; Starea psihosocială a managerilor și

	managerilor și a cadrelor didactice față de instituționalizarea noului curriculum.	chestionarului pentru manageri și cadrele didactice. Interviu.	cadrelor didactice; Atitudini ale managerilor și cadrele didactice față de curriculumul proiectat și influențarea acestuia.
1.2. Experimentarea/ evaluarea curriculumului în funcție (programelor de studiu, planului de învățământ)	Stabilirea punctelor tari și punctelor vulnerabile ale curricula în funcție; Completarea curricula în funcție cu curricula proiectată și produse pentru instituționalizare	Aplicarea metodei expertizei; Aplicarea metodei de cuantificare	Avize asupra curricula evaluate
1.3. Expertizarea curriculumului proiectat: Plan-cadru Curricula pe discipline	Analiza inițială de către experți a produselor curriculare proiectate; Organizarea dezbaterilor cu cadrele didactice a produselor curriculare proiectate din perspectiva stabilirii părților tari și părților vulnerabile; Introducerea modificărilor necesare în urma expertizei și rezultatelor de pe teren	Chestionare de evaluare a Curriculumului extrașcolar; Metoda expertizei; Metoda cuantificării competențelor	Avize asupra produselor curriculare, sugestii de îmbunătățire
Etapa 2. Implicarea managerială și pedagogică	Motivarea managerilor și a cadrelor didactice pentru instituționalizarea curriculumului proiectat; Elaborarea programului de formare continuă a managerilor și a cadrelor didactice privind instituționalizarea curriculumului proiectat; Pregătirea psihosocială și metodologică de implementare a curriculumului proiectat.	Organizarea instruirilor a managerilor și a cadrelor didactice din perspectiva instituționalizării curriculumului proiectat	Programul de formare continuă a managerilor și a cadrelor didactice
Etapa 3. Gestionarea și monitorizarea funcționării noului curriculum în cadrul experimentului pedagogic	Asigurarea managerială a instituționalizării curriculumului proiectat; Identificarea factorilor ce influențează negativ asupra eficienței instituționalizării curriculumului proiectat.	Distribuirea obligațiilor, responsabilităților la nivel de administrație privind Gestionarea implementării curriculumului proiectat; Elaborarea unei grile de monitorizare a implementării curriculumului proiectat	Plan de acțiuni manageriale de monitorizare a funcționării curriculumului instituționalizat
Etapa 4. Impactul instituționalizării curriculumului proiectat și predat	Identificarea și analiza impactului implementării asupra managementului instituțional; rezultatelor școlare;	Aplicarea chestionarelor respective (a se vedea Anexele 1-3)	Date comparative; Sugestii de perfecționare a curricula, dar și a

	climatului psihosocial; atitudinii managerilor și a cadrelor didactice față de instituționalizarea noului curriculum.		procesului educațional.
--	---	--	-------------------------

Pentru evaluarea variabilelor cercetării au fost identificate/ elaborate instrumentele specifice cu un sistem de grile și descriptori.

Tabelul 3.2. Instrumente și grile de evaluare a proiectării și instituționalizării a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală

Nr. crt.	Variabile	Instrumente	Descriptori
1.	Calitatea produselor curriculare: Plan-cadru pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală; Curriculumul la disciplinele pentru Școlile de Arte/ Muzică, profilul Artă muzicală	Metodologia și instrumentariul propus de Vl.Guțu și I.Achiri [69]	Adaptate conform specificului educației artistice/ muzicale nonformale (<i>a se vedea</i> Anexele 4 și 5)
2.	Condiții psihosociale și organizaționale privind instituționalizarea curriculumului proiectat	Chestionar complex (<i>a se vedea</i> Anexa 2)	Climatul psihosocial este favorabil pentru implementarea noului curriculum; În colectiv se discută constructiv problema renovării curriculare; Cadrele didactice și manageriale acceptă instituționalizarea noului curriculum; Cadrele didactice și manageriale acceptă cu ușurință participarea în activitățile de formare continuă; Cadrele didactice au fost motivate pentru implementarea noului curriculum; Există structuri responsabile de instituționalizarea noului curriculum; Cadrele didactice și manageri sunt pregătiți pentru instituționalizarea noului curriculum din punct de vedere psihosocial, metodologic; Instituția dispune de condiții logistice în evaluarea instituțională a curriculumului proiectat; Cadrele didactice au întâmpinat greutăți în proiectarea didactică de lungă durată și de scurtă durată în baza noului curriculum; Cadrele didactice au dispus de suport metodologic: cursuri, ghiduri etc.; Părinții și elevii au fost informați despre implementarea noului curriculum.

De menționat că evaluarea calității produselor curriculare în funcție și a celor proiectate din perspectiva curriculară și a formării competențelor a fost realizată: (a) de trei experți independenți, specialiști în problema curriculară, dar și în educația extrașcolară/ muzicală; (b) și de cadrele didactice implicate în experimentul pedagogic. Ambele grupuri de experți în procesul de evaluare a produselor curriculare respective au aplicat Metodologia de evaluare a Curriculumului extrașcolar propus de Vl.Guțu și I.Achiri, adoptată la specificul educației artistice nonformale. [69].

Chestionarele în cadrul variabilei „condiții psihosociale și organizaționale de instituționalizare a noului curriculum” au fost completate de manageri și cadrele didactice din Școlile de Arte/ Muzică participante în experimentul pedagogic. Chestionarele realizate sunt orientate preponderent la autoevaluare.

De menționat, că formarea profesională continuă a managerilor și a cadrelor didactice din Școlile de Artă/ Muzică experimentale a fost organizată și realizată de noi cu implicarea unor formatori care au fost formați în acest sens. Ședințele de informare au fost organizate în aprilie-mai 2021-2022, iar pe parcursul primului semestru a anului 2021-2022, cadrelor didactice le-au fost oferite consultări la necesitate. Pe parcursul experimentului se introduceau unele rectificări și completări în curricula și modul de implementare.

3.2. Validarea metodologiei de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profil Artă muzicală

Validarea metodologiei de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru Școlile de Muzică s-a realizat în cadrul unui experiment pedagogic care urmărea obiective specifice:

- evaluarea produselor curriculare proiectate: Planul-cadru de învățământ și curricula la disciplinele de profil Artă muzicală;
- evaluarea condițiilor psihosociale și organizaționale privind instituționalizarea curriculumului pentru școlile muzicale;
- formarea profesională continuă a cadrelor didactice din școlile de muzică experimentale din perspectiva aplicării produselor curriculare respective;
- evaluarea funcționalității/ eficienței curricula la disciplinele de profil Artă muzicală în procesul de predare-învățare-evaluare.

Evaluarea produselor curriculare proiectate (Planul-cadru și curricula la disciplinele de profil Artă muzicală) a fost realizată în plan static de către trei experți independenți, selectați în raport cu criterii profesionale și de către cadrele didactice din școlile de muzică care vor asigura implementarea experimentală a documentelor curriculare respective. În acest sens, a fost aplicată

metoda evaluării prin expertiză în baza unui chestionar, propus de Vl.Guțu, I.Achiri [69] și adaptat de noi în raport cu specificul curriculumului extrașcolar (*a se vedea Anexa 5*).

Experții independenți și cadrele didactice au evaluat curricula respective în aceeași perioadă de timp. În scopul stabilirii diferențelor dintre curricula în funcție și curricula experimentale respondenților li s-a pus sarcina de a evalua prin comparație și produsele curriculare, în baza cărora se organizează procesul educațional în Școlile de Artă/ Muzică.

Oferirea punctajului de la 1 până la 3 pentru fiecare descriptor este una convențională. *Trei puncte* se oferea în situații, când Planul de învățământ corespundea indicatorului *în mare parte*, *două puncte* – corespundea *în măsură medie* și *un punct* – corespundea *în mică măsură*. Experții și cadrele didactice din Școala de Arte „Valeriu Poleacov” au oferit punctaj în cadrul descriptorilor în comun prin consens, iar cadrele didactice din alte instituții au oferit punctajul respectiv fiecare individual, ofeind răspunsurile la întrebările din Chestionarul respectiv. Acest grup n-a participat în seminarele de formare a cadrelor didactice și a managerilor privind instituționalizarea curriculumului pentru învățământul extrașcolar, profil Artă muzicală.

Tabelul 3.3. Rezultatele evaluării Planului de învățământ actual și a Planului-cadru experimental pentru Școlile de Artă/ Muzică

Nr. d/o	Indicatori	Punctaj general 1-3	Aprecieri			
			Experți		Cadrele didactice	
			<i>Plan de învățământ în funcție</i>	<i>Plan-cadru</i>	<i>Plan de învățământ în funcție</i>	<i>Plan-cadru</i>
1.	Planul de învățământ structurează disciplinele pe obligatorii și opționale	1-3	1	3	1	2
2.	Planul de învățământ asigură raportul optimal între instruire în grup și instruire individuală	1-3	2	3	3	2
3.	Planul de învățământ orientează la formarea competențelor transversale și generale pentru domeniul Arte și profilul Artă muzicală	1-3	1	3	2	2
4.	Planul de învățământ asigură coerența dintre disciplinele incluse în document	1-3	1	2	2	2
5.	Planul de învățământ include finalitățile de atins	1-3	1	3	1	2
6.	Planul de învățământ este deschis pentru schimbare	1-3	1	3	1	2
7.	Planul de învățământ reflectă specificul și funcțiile educației nonformale a elevilor	1-3	2	3	3	2
	Total		9	20	14	16

Analiza rezultatelor evaluării planului de învățământ actual și a Planului-cadru pentru Școlile de Artă/ Muzică proiectat ne permite să concluzionăm:

1. Experții independenți au apreciat cu 11 puncte mai înalt Planul-cadru proiectat în comparație cu planul de învățământ în funcțiune; pe când cadrele didactice au apreciat mai înalt Planul-cadru numai cu două puncte. În același timp ei au apreciat cu cinci puncte mai înalt planul de învățământ în funcțiune decât experții independenți. De menționat că cadrele didactice la această etapă manifestau rezistență privind modificarea planurilor de învățământ în genere, aducând următoarele motive: nu cumva să fie micșorat numărul de ore în general și numărul de ore pentru disciplinele de bază; nu cumva să fie excluse unele discipline pe care ei le predau.
2. Experții-independenți au apreciat pozitiv:
 - a) structurarea planului în discipline nucleu și discipline opționale;
 - b) proiectarea disciplinelor în Plan-cadru pe arii/ domenii specifice educației artistice, profil Artă muzicală;
 - c) descrierea detaliată a modalităților de aplicare a Planului-cadru în procesul educațional.
3. Cadrele didactice erau mai rezervați față de inovațiile în Planul-cadru proiectat. De menționat că practic în ultimele decenii, instituțiile de învățământ extrașcolar n-au fost implicate în reforme curriculare, ceea ce le face pe cadrele didactice să manifeste unele rezistențe, iar pe de altă parte ei doresc implementarea curricula în cadrul școlilor de Arte, în genere.
4. Diferența $< p < 0,05$; $>$ semnificativ, nesemnificativ constată o mai mare diferență în aprecierea diferitor aspecte ale Planului de învățământ pentru Școlile de Artă/ Muzică.

În evaluarea curricula la disciplinele muzicale de profil existente și cele proiectate a fost aplicat Chestionarul, elaborat de Vl.Guțu și I.Achiri, oferind fiecărui indicator punctaj de la 1 până la 10 puncte (pentru doi indicatori până la 8 puncte). Fiecare din experți și cadru didactic ofereau punctajul respectiv în raport cu cerințele explicate în Chestionar și percepția/ înțelegerea proprie a calității documentelor curriculare.

Tabelul 3.4. Rezultatele generalizatoare privind evaluarea curricula la discipline în funcțiune și curricula la discipline proiectate (experimentale)

Nr. crt.	Indicatori	Punctaj max.	Apreciere curricula			
			Experți		Cadre didactice	
			<i>Curricula în funcție</i>	<i>Curricula proiectat</i>	<i>Curricula în funcție</i>	<i>Curricula proiectat</i>
1.	Componenta „ <i>Repere conceptuale</i> ”	10 p.	2	10	4	8

2.	Componenta „Administrarea disciplinei”	8 p.	4	8	4	6
3.	Componenta „Competențe specifice ale disciplinei”	10 p.	2	8	4	6
4.	Componenta „Unități de competențe”	10 p.	3	8	4	6
5.	Componenta „Unități de conținuturi”	10 p.	6	10	8	8
6.	Componenta „Domenii de cunoaștere”	10p.	2	10	4	8
7.	Indicatori adiționali	8p.	2	8	4	6
	Total		21	62	32	48

Rezultatele reprezintă punctajul mediu oferit de trei experți și cadrele didactice din școlile muzicale, implicate în experiment. Analiza comparativă a acestora ne permite să formulăm următoarele concluzii:

1. Curriculumul experimental proiectat se caracterizează printr-o abordare postmodernă a acestor tipuri de documente: centrate pe competențe, centrate pe elev, centrate pe valori, centrate pe interconexiunea cunoașterii artistice și cunoașterii specifice, pe când curriculumul în funcțiune poate fi privit ca unui experimental, fără o orientare conceptuală clară.
2. Dacă experții au apreciat înalt intenția autoarei de a sincroniza cadrul conceptual al curriculumului formal și celui nonformal, atunci cadrele didactice la etapa actuală au fost foarte rezervați privind abordarea curriculumului din perspectiva competențelor, inclusiv a celor cheie/ transversale. La acești respondenți foarte clar domină viziunea intradisciplinară asupra actului de învățare.
3. Experții independenți, dar și cadrele didactice au apreciat înalt introducerea în curricula a componentei „unitatea de învățare” și specificarea operațională a competențelor specifice în unitățile de competențe.
4. Important este de menționat aprecierea experților și a cadrelor didactice a unor indicatori adiacenți:
 - În ce măsură curriculumul nou v-a motiva cadrele didactice pentru dezvoltarea profesională continuă?
 - În ce măsură curriculumul va motiva elevii pentru învățare?
 - În ce măsură curriculumul este orientat spre formarea gustului estetic la elevi?
 - În ce măsură (cu referire la cel muzical) curriculumul este orientat spre formarea unor atitudini interculturale?

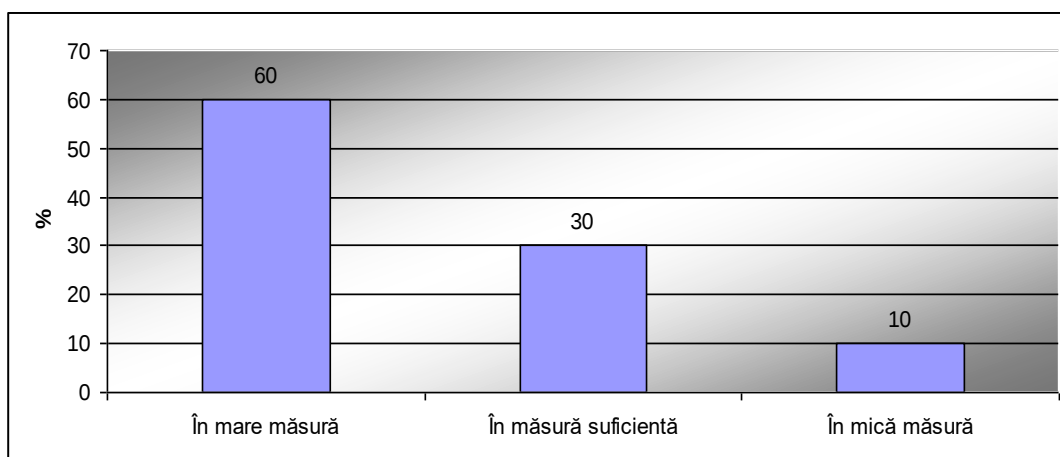

Fig.3.1. Măsura în care curriculumul proiectat v-a motiva cadrele didactice pentru dezvoltarea profesională personală continuă

Analiza datelor obținute ne permite să constatăm că majoritatea cadrelor didactice (60%) au remarcat că noul document curricular a trezit un mare interes dar și nevoia de a înțelege mai profund conceptul acestuia și metodologia de implementare. Deși inițial unii dintre ei au încercat să diminueze valoarea acestui document.

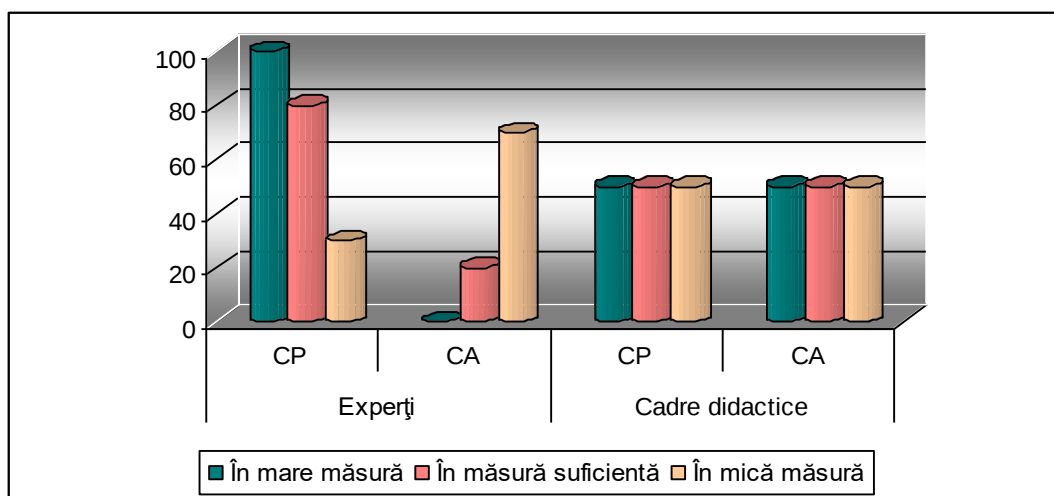

Fig.3.2. Măsura în care curricula la disciplinele de profil Artă muzicală sunt orientate să motiveze elevii pentru învățare

E de menționat faptul că în viziunea experților curricula proiectată la disciplinele respective orientează la motivarea elevilor pentru învățare în mare măsură (50%) și în măsură suficientă (50%), pe când curricula în funcțiune în viziunea acestora orientează la motivarea elevilor pentru învățare în mică măsură (50%) și în măsură suficientă.

Totodată 100% din numărul cadrelor didactice consideră că curricula disciplinare vor motiva în măsură suficientă elevii pentru învățare.

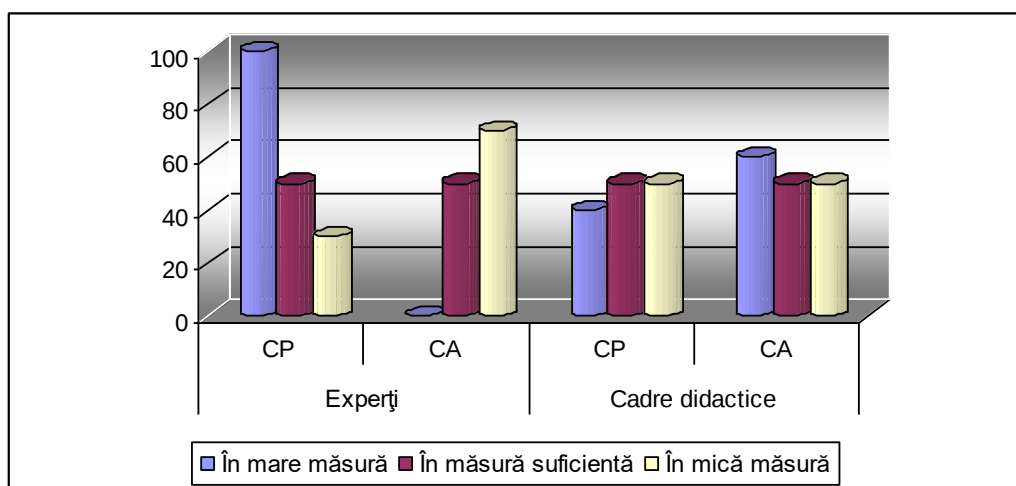

Fig.3.3. Măsura în care curricula la disciplinele de profil Artă muzicală sunt orientate la formarea gustului estetic muzical

De menționat că cadrele didactice (40% și 60%) consideră că curricula la disciplinele de profil Artă muzicală asigură în mare măsură formarea gustului estetic, iar experții cred că curricula respectivă la 100% asigură formarea gustului estetic la elevi în măsură suficientă (CP) și în măsură mică 50% cu referire la curriculumul în funcțiune.

Ținând cont de contextul intercultural în cadrul căruia se eficientizează educația extrașcolară în R.Moldova, dar și de competențe-cheie respective (Bruxelles – 2018) a fost necesar să includem în curricula proiectate și componenta interculturală.

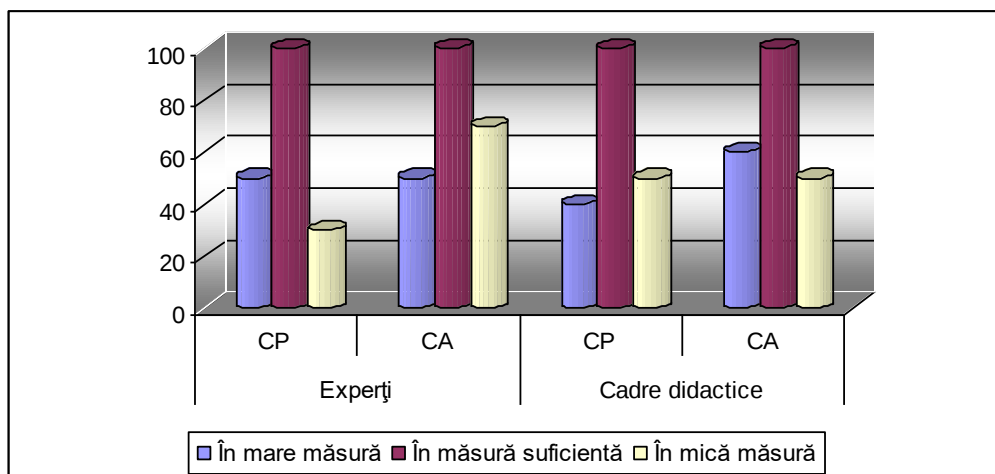

Fig.3.4. Măsura în care curricula la disciplinele de profil Artă muzicală orientează formarea la elevi a abilităților interculturale

De menționat că și experții și cadrele didactice au menționat că curricula proiectate și curricula actuale în măsură suficientă orientează cadrele didactice spre formarea atitudinilor interculturale.

Cu referire la evaluarea statică a curricula la discipline de profil Artă muzicală putem constata următoarele:

1. Experții independenți apreciază mai înalt curricula experimentală în comparație cu rezultatele evaluării de către cadrele didactice și invers, curricula în funcțiune ei o apreciază mai jos decât cadrele didactice, care de fapt în baza acestor documente organizează procesul educațional.
2. De menționat că la finele experimentului pedagogic cadrele didactice vor aprecia din nou curricula experimentală ca documente în urma aplicării acestora în practica personală.

Deoarece demersul managerial face parte din obiectul cercetării noastre este nevoie de apreciat calitatea acestui demers, aplicând un sistem de indicatori prezentate în Tabelul 3.5.

Tabelul 3.5. Condiții inițiale privind implementarea Planului-cadru și curricula la disciplinele de profil Artă muzicală în Școla de Artă „Valeriu Poleacov” din Chișinău

Nr. crt.	Indicator	Aprecieri	
		Punctaj acumulat 1-3 puncte	
		Manageri	Cadre didactice
1.	Climatul psihosocial: percepții, opinii	2	2
2.	Implicarea administrației în instituționalizarea curriculumului proiectat	1	1
3.	Motivarea cadrelor didactice privind instituționalizarea curriculumului	2	1
4.	Atitudinea cadrelor didactice, manageriale privind instituționalizarea noului curriculum	1	1
5.	Pregătirea psihosocială și profesională a cadrelor didactice pentru implementarea curriculumului proiectat	1	1
6.	Asigurarea logistică și informațională a implementării curriculumului proiectat	1	2
7.	Cadrele didactice și managerii sunt deschiși pentru formarea continuă în problema dată	1	1

Eficiența instituționalizării curriculumului respectiv în Școala de Artă ”Valeriu Poleacov” din Chișinău ține de dinamica rezultatelor elevilor obținute în cadrul studierii disciplinelor muzicale (a se vedea Tabelul 3.6).

Tabelul 3.6. Rezultatele testării elevilor la etapa de finalizare a anului școlar la disciplina „Instrument musical” (2019-2020 în baza curricula veche și 2021-2022 în baza curricula nouă la disciplinele muzicale)

Nr. crt.	Numele elevului	Înțelegerea pieselor		Interpretarea expresivă		Prezentarea artistică	
		2019-2020	2021-2022	2019-2020	2021-2022	2019-2020	2021-2022
1.	N.J.	9	10	9	10	9	9
2.	E.-E.T.	8	9	8	9	8	9

3.	I.A.	8	8	8	10	8	9
4.	A.B.	9	10	9	10	9	9
5.	P.T.	8	9	8	9	8	9
6.	K.Z.	8	8	8	9	8	9
7.	S.A.	9	10	9	10	9	9
8.	V.G.	8	9	8	10	8	9
9.	I.G.	8	8	8	9	8	9
10.	E.G.	9	10	9	10	9	9
11.	G.P.	8	9	8	10	8	9
12.	C.R.	8	8	8	9	8	9
13.	D.R.	9	10	9	10	9	9
14.	M.C.	8	9	8	9	8	9
15.	G.B.	8	8	8	9	8	9
16.	A.B.	9	10	9	10	9	9
17.	P.S.	8	9	8	9	8	9
18.	M.L.	8	8	8	9	8	9
19.	D.S.	9	10	9	10	9	9
20.	A.S.	8	9	8	10	8	9
21.	D.T.	8	8	8	9	8	9
22.	A.T.	9	10	9	10	9	9
23.	A.A.	8	9	8	9	8	9

În cadrul experimentului pedagogic am luat ca variabilă evaluarea și interpretarea rezultatelor elevilor obținute în cadrul studierii unor discipline muzicale în cazul dat a disciplinei „*Instrumente muzicale*”, disciplinele predate în baza vechiului curriculum și curriculumului nou, axat pe competențe. Din mai multe criterii, noi ne-am axat pe cele mai semnificative: *înțelegerea pieselor; interpretarea corectă și expresivă a pieselor și prezentarea artistică*. Evaluarea rezultatelor elevilor s-a realizat de către cadrele didactice care predau disciplinele respective în baza grilei de evaluare, aplicate în Școala de Artă „Valeriu Poleacov” din Chișinău. Scopul evaluării rezultatelor elevilor în baza a două abordări: *tradițională și inovativă*, a fost cel de a stabili dinamica acestora în raport cu abordările respective. Analiza statistică a rezultatelor ne-a permis să constatăm:

- La prima variabilă „*Înțelegerea pieselor*” în anul 2021-2022 elevii au obținut note mai mari cu 1-2 puncte, comparaiv cu notele din anul școlar 2019-2020.
- La a doua variabilă „*Interpretarea expresivă*” majoritatea elevilor în anul 2021-2022 au obținut rezultate mai bune cu 2-3 puncte decât în anul 2019-2020.
- Și la variabila „*Prezentarea artistică*” rezultatele elevilor în anul 2021-2022 au crescut cu 1-2 puncte.

A doua etapă a experienței pedagogice ține de formarea continuă a managerilor și a cadrelor didactice din Școala de Artă „Valeriu Poleacov” din Chișinău.

În cadrul acestei etape au fost organizate opt seminare, având ca reper următoarele teme:

- *Seminarul nr.1 – „Reforma curriculară în Republica Moldova: scurt istoric”;*

- *Seminarul nr.2* – „Curriculum – evoluția conceptului, reflecții asupra curriculumului la disciplinele muzicale”;
- *Seminarul nr.3* – „Curriculumul în viziunea postmodernă: curriculum-formal – curriculum nonformal”;
- *Seminarul nr.4* – „Curriculumul la disciplinele muzicale axat pe competențe”;
- *Seminarul nr.5* – „Managementul curriculumului extrașcolar: specificare și particularități cu referire la educația extrașcolară, profil Artă muzicală”;
- *Seminarul nr.6* – „Proiectarea și implementarea curriculumului în instituțiile de educație extrașcolară, profil Artă muzicală”;
- *Seminarul nr.7* – „Proiectarea didactică de lungă durată și de scurtă durată în baza curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală”;
- *Seminar-trening* – Modelarea procesuală a implementării curriculumului la disciplinele muzicale.

Finalitățile seminarelor de formare a cadrelor didactice în procesul experimentului pedagogic

- Cunoașterea particularităților reformei curriculare în Republica Moldova cu reflecții asupra curriculumului la disciplinele muzicale în cadrul învățământului extrașcolar;
- Cunoașterea diferitor abordări ale conceptului de curriculum educațional și, în speță, a curriculumului la disciplinele muzicale în învățământul extrașcolar;
- Caracterizarea curriculumului la disciplinele muzicale în învățământul extrașcolar, axat pe competențe și valori artistice;
- Proiectarea didactică în baza curriculumului la disciplinele muzicale în cadrul învățământului extrașcolar: dimensiunea procesuală.

Strategii didactice aplicate în cadrul realizării programului de formare

Strategiile didactice se proiectează în cadrul unei teme, având ca finalitate competențele specifice și ținând cont de: numărul de ore prevăzute; raportul formelor de organizare a învățării: seminar, lucrul individual, training; tipologia competențelor de format; nivelul inițial de pregătire a cadrelor didactice și cele de conducere; logica formării/ dezvoltării competențelor de ocupație a noului curriculum.

Au fost aplicate următoarele strategii didactice:

- *Expozitive/ ilustrativ-aplicative* (demonstrarea, explicarea avantajelor abordării curriculare, axate pe competențe privind educația muzicală a elevilor etc.);
- *Algoritmizate* (exerciții privind elaborarea sistemului de competențe la disciplinele muzicale conform unor algoritmi etc.);

- *Euristice* (activități de transfer a conceptelor curriculumului educațional în proiectarea curriculumului la disciplinele muzicale în învățământul extrașcolar);
- *Problematizate* (rezolvarea situațiilor problematizate și de context cu referire la educația muzicală și implementarea curriculumului la disciplinele muzicale în învățământul extrașcolar).

Formele aplicate au fost: *traininguri, seminare, lucrări practice de modelare a proiectării și implementării curriculumului disciplinar.*

Tabelul 3.7. Evaluarea seminarelor de către manageri și cadrele didactice

Instituția	Aprecieri
Școala de Artă „Valeriu Poleacov” din Chișinău	• 90-% - apreciere înaltă, 10% - medie

Etapă a treia a experimentului pedagogic ține de gestionarea a funcționării noului curriculum în condițiile reale a școlilor de Arte/ Muzică. Această etapă presupune și realizarea monitorizării, implementării curriculumului respectiv.

Funcția de bază privind implementarea și monitorizarea noului curriculum îi revine cadrelor didactice, formate inițial în acest sens. Anume cadrele didactice care vor aprecia noul curriculum, din perspectiva oportunității, eficacității și eficienței.

Oportunitatea unui curriculum este un *prim aspect* pe care încearcă să-l pună în evidență managementul curriculumului. Aceasta semnifică:

- măsura în care curriculumul respectiv coincide cu nevoile de dezvoltare și învățare ale elevilor;
- relevanța și caracterul cuprinzător al curriculumului;
- oportunitățile pe care le oferă elevilor pentru a face dovada realizării finalităților prevăzute;
- măsura în care curriculumul, așa cum este el conceput, satisface cerințele existente.

Eficacitatea unui curriculum este cel de *al doilea aspect* al managementului al implementării curriculumului și vizează obținerea unor informații despre:

- măsura în care au fost realizate intențiile curriculumului propuse;
- dacă sunt potrivite așteptările asupra finalităților învățării la anumite niveluri;
- care elevi au demonstrat - și care nu - realizarea acestor finalități;
- ce acțiuni ar putea fi inițiate pentru a ne asigura că mai mulți elevi vor face dovada realizării finalităților învățării pe viitor;
- dacă materialele și resursele folosite de actualul curriculum îi ajută pe elevi să învețe și să realizeze finalitățile educative prevăzute;
- în ce măsură aprecierile cadrelor didactice sunt obiective, eficace și în ce măsură respectă

principiile pedagogice ale aprecierii;

- în ce măsură curriculumul prevăzut a promovat implicarea activă și autoaprecierea elevilor.

Și, în fine, *eficiența* unui curriculum este cel de al *treilea aspect* al managementului acestuia și este stabilită de răspunsurile la următoarele întrebări:

- Este actualul curriculum utilizabil și viabil din punctul de vedere al resurselor și timpului?
- Își folosește resursele în mod eficient?
- Elevii au atins finalitățile curriculare?
- În ce măsură curriculumul promovează implicarea activă în actul educațional?
- Integrează, sau se intersectează, cu curricula de învățământ formal?

În conformitate cu acești cinci indicatori noi le-am propus cadrelor didactice să completeze un registru după următorul model:

Tabelul 3.8. Registru de monitorizare a implementării curriculumului la disciplinele pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă muzicală

Nr. crt.	Întrebări-indicatori	Aprecie, %		
		În mare măsură	În măsură medie	În mică măsură
1.	Este actualul curriculum utilizabil și viabil din punctul de vedere al resurselor și timpului?	70	30	0
2.	Își folosește resursele în mod eficient?	60	20	10
3.	Elevii au atins finalitățile curriculare?	50	40	10
4.	În ce măsură curriculumul promovează implicarea activă în actul educațional?	80	20	0
5.	Integrează, sau se intersectează, cu curricula de învățământ formal?	90	10	0

Etapă a patra a experimentului pedagogic – etapă postexperimentală ține de un studiu privind dinamica schimbărilor a viziunii cadrelor didactice și a managerilor școlii, a condițiilor psihosociale și argumentelor, a nucleului de competențe a cadrelor didactice, dar și a rezultatelor de învățare a elevilor. În acest sens repetat au fost chestionați și cadrele didactice și managerii implicați în experimentul pedagogic.

Tabelul 3.9. Dinamica condițiilor privind instituționalizarea curriculumului la disciplinele muzicale (s-a aplicat testul Wilcoxon)

Nr. crt.	Indicator	Aprecie 1-3 puncte		Diferența
		Până la experiment	După experiment	
1.	Climatul psihosocial: percepții, opinii	2	3	
2.	Implicarea administrației în procesul de instituționalizare a curriculumului proiectat	1	2	

3.	Motivarea cadrelor didactice privind instituționalizarea curriculumului	2	3	
4.	Atitudinea cadrelor didactice, manageriale privind instituționalizarea curriculumului proiectat	1	3	
5.	Pregătirea psihosocială și profesională a cadrelor didactice pentru instituționalizarea curriculumului proiectat	1	3	
6.	Asigurarea logistică și informațională a implementării curriculumului proiectat	1	2	
7.	Cadrele didactice sunt deschiși pentru formarea profesională continuă în problema implementării curriculumului proiectat	1	2	
	Total	9	18	$p = 0,01$ $Z = -2,46$

Analiza rezultatelor obținute la etapa postexperimentală ne permite să tragem următoarele concluzii:

1. Implicarea administrației în crearea condițiilor optime și în gestionarea instituționalizării curriculumului proiectat a generat implementarea acestui proces în raport cu toți indicatorii, și, în primul rând, s-a schimbat atitudinea cadrelor didactice față de curricula experimentale proiectate (de la 1 punct la 3 puncte) dar și pregătirea lor profesională pentru implementarea produselor curriculare respective.
2. Dacă la etapa inițială majoritatea cadrelor didactice manifestau rezistență și neînțelegerea abordării conceptuale și metodologice a curricula axate pe competențe, atunci la finele experimentului, cadrele didactice au apreciat pozitiv și documente curriculare dar și calitatea formării lor profesionale în cadrul training-urilor respective.
3. S-a modificat și atitudinea cadrelor didactice privind experimentul pedagogic de instituționalizare a Planului-cadru pentru educație muzicală nonformală.

Tabelul 3.10. Rezultatele aprecierii Planului-cadru de învățământ pentru școlile de muzică la etapa postexperimentală (în viziunea cadrelor didactice) (s-a aplicat testul Wilcoxon)

Nr. crt.	Indicator	Aprecieri 1-3 puncte		Diferența
		<i>Până la experiment</i>	<i>După experiment</i>	
1.	Climatul psihosocial: percepții, opinii	2	3	
2.	Implicarea administrației în procesul de instituționalizare a curriculumului proiectat	2	3	
3.	Motivarea cadrelor didactice privind instituționalizarea curriculumului	2	3	
4.	Atitudinea cadrelor didactice, manageriale privind instituționalizarea curriculumului proiectat	2	3	
5.	Pregătirea psihosocială și profesională a cadrelor didactice pentru instituționalizarea curriculumului proiectat	2	3	
6.	Asigurarea logistică și informațională a implementării curriculumului proiectat	1	3	

7.	Cadrele didactice sunt deschiși pentru formarea profesională continuă în problema implementării curriculumului proiectat	2	3	
	Total	13	21	$p = 0,01$ $Z = -2,53$

Planul-cadru de învățământ pentru școlile muzicale conceput din perspectiva curriculumului și orientat la formarea nu numai a competențelor specifice educației muzicale, dar și celor transversale a fost apreciat pozitiv după finalizarea experimentului pedagogic. Totodată, cadrele didactice au înaintat unele propuneri de îmbunătățire a acestui document: de regândit numărul de ore pentru disciplinele nucleu și disciplinele opționale, de lăsat loc pentru introducerea și altor discipline din cadrul profilului dat și altele. Totodată, cadrele didactice au manifestat atitudinea pozitivă față de aspecte inovative a Planului-cadru: structura, tipologia disciplinelor de profil etc.

În urma experimentului pedagogic, în cadrul căruia profesorii-experimentatori au organizat procesul de instruire în baza curricula la disciplinele respective, noi am urmărit și scopul de a schimba atitudinea inițială față de aceste documente. În acest sens, cadrele didactice au fost formate cum din perspectiva cadrului conceptual, așa și din perspectiva aplicării lor în procesul de predare-învățare-evaluare. A fost aplicată aceeași modalitate ca și la etapa inițială.

Tabelul 3.11. Rezultatele aprecierii curricula la disciplinele muzicale la etapa post experimentală de către cadrele didactice (s-a aplicat testul Wilcoxon)

Nr. crt.	Indicator	Punctaj max. 10 p.	Până la experiment 8 p.	După experiment 10 p.	Diferența
1.	Implicarea administrației în procesul de instituționalizare a curriculumului proiectat	8 p.	6	8	
2.	Motivarea cadrelor didactice privind instituționalizarea curriculumului	10 p.	6	8	
3.	Atitudinea cadrelor didactice, manageriale privind instituționalizarea curriculumului proiectat	10 p.	6	10	
4.	Pregătirea psihosocială și profesională a cadrelor didactice pentru instituționalizarea curriculumului proiectat	10 p.	8	10	
5.	Asigurarea logistică și informațională a implementării curriculumului proiectat	10 p.	8	10	
6.	Cadrele didactice sunt deschiși pentru formarea profesională continuă în problema implementării curriculumului proiectat	8 p.	6	8	
	Total	66	48	64	$p < 0,01$ $Z = -2,54$

Analiza rezultatelor postexperimentale privind calitatea și funcționalitatea curriculumului experimental la disciplinele de profil Artă muzicală ne permite să formulăm următoarele concluzii:

1. De menționat că în urma trening-urilor respective, dar și în urma implicării directe a cadrelor didactice în implementarea curricula la disciplinele respective viziunea lor s-a modificat față de calitatea documentelor curriculare proiectate. Numărul total de puncte a crescut de la 48 puncte la etapa preexperimentală la 64 de puncte la etapa postexperimentală.
2. Atitudinea cadrelor didactice față de curricula experimentale, dar și eficiența lor funcțională depind în mare măsură de conștientizarea/ înțelegerea esenței a acestor documente curriculare [30].
3. Important este că cadrele didactice au manifestat interes față de abordarea educației extrașcolare din perspectiva competențelor și educației pe parcursul întregii vieți.
4. De menționat că cadrele didactice au sesizat și schimbările la elevi privind motivația pentru învățare și gustul estetic, atitudinea față de arta muzicală în genera. S-au modificat esențial și rezultatele învățării a elevilor în cadrul diferitor discipline de profil Artă muzicală.

În conformitate cu obiectul cercetării și obiectivele cercetării am avut drept sarcină să evaluăm eficiența managementului curriculumului la nivel instituțional. În acest sens am aplicat următoarea scală de măsurare.

Tabelul 3.12. Evaluarea calității managementului curriculumului la nivel instituțional (în viziunea cadrelor didactice)

Nr. crt.	Indicator	Descriptor	Apreciere
1.	Organizarea și implementarea curriculumului școlar a fost asigurată metodologic, uman și logistic. (18 puncte - în total)	Implementarea curriculumului extrașcolar a fost consemnată normativ/ juridic, metodologic. Au fost stabilite modalități clare de implementare a curriculumului la nivel instituțional. Au fost pregătiți managerii, cadrele didactice, elevii pentru implementarea curriculumului extrașcolar Instituțiile de învățământ au fost asigurate cu curricula, ghiduri metodologice. Implementarea curricula a fost monitorizată eficient la nivel instituțional A fost eficientă comunicarea între coordonatori, manageri și cadrele didactice.	în mare măsură/ 3 pct. în mică măsură/ 2 pct. nu realizează/ 1 pct.
2.	Evaluarea eficienței implementării curriculumului școlar a fost asigurată	Au fost stabilite instrumente și indicatori clari cu privire la evaluarea eficienței curriculumului implementat. A fost corelat procesul de evaluare a curricula la nivel instituțional.	în mare măsură/ 3 pct. în mică măsură/ 2 pct. nu realizează/ 1 pct.

	organizațional, logistic și metodologic. (12 puncte)	Au fost realizate chestionări inițiale și finale a managerilor și a cadrelor didactice privind eficiența implementării curricula. Au fost stabilite mecanisme de realizare a feedbackului în urma implementării curricula la nivel instituțional.	
--	---	--	--

Tabelul 3.13. Rezultatele evaluării calității managementului curriculumului la nivel instituțional

Nr. crt.	Indicator	Punctaj	Rezultate		Diferența	p
			<i>Până la experiment</i>	<i>După experiment</i>		
1.	Organizarea și Implementarea curriculumului extrașcolar a fost asigurată metodologic, uman și logistic.	18 p.	10	14	1,936	p < 0,05
2.	Evaluarea eficienței implementării curriculumului școlar a fost asigurată organizațional, logistic și metodologic.	12 p.	7	11	1,509	n/semn

Analizând rezultatele evaluării calității managementului curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală la nivel instituțional formulăm următoarele concluzii:

1. Cadrele didactice au apreciat pozitiv implicarea administrației în organizarea implementării curricula la diferite discipline, respectiv în plan metodologic și logistic.
2. Totodată administrația s-a implicat și în organizarea monitorizării implementării curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală, însă rezultatele nu sunt semnificative.
3. Important de menționat că administrația a manifestat și atitudine și interes pentru instituționalizarea eficientă a curricula respective.

3.3. Concluzii la Capitolul 3

1. Experimentul pedagogic a fost proiectat și validat în conformitate cu scopul, obiectivele și ipoteza cercetării, în cadrul Școli de Artă/Muzică „V. Poleakov” din mun.Chișinău. În experiment au fost implicați cadrele didactice de muzică, managerii și elevii ca subiecți ai actului educațional. Specificul experimentului pedagogic a fost determinat de substanța obiectului de cercetare – procesul de predare și instituționalizare a curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală. În acest context, pe de o parte, au fost evaluate cunoștințele inițiale instituționale privind implementarea curriculumului proiectat, managementul instituționalizării, formarea cadrelor didactice în calitate de

experimentatori, și de altă parte expertizarea documentelor curriculare cum de experți, așa și de cadrele didactice din instituțiile respective.

2. Statistic s-a constatat că există o relație semnificativă între variabilele „management instituțional”, „condițiile de implementare”, „formarea cadrelor didactice”, „calitatea produselor curriculare” și rezultatele învățării a elevilor. Din această perspectivă au fost stabilite direcțiile/ coordonatele principale de instituționalizare a curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală reflectate în Programului experimentului pedagogic.
3. Etapa de implementare propriu-zisă a curriculumului la discipline de profil Artă muzicală în Școala de Artă „Valeriu Poleakov” din Chișinău a avut scopul de a valorifica și a valida eficiența metodologiei de instituționalizare a produselor curriculare respective, dar și a calității acestor produse din perspectiva procesuală și al rezultatelor elevilor.

De menționat, că evaluarea produselor curriculare prin metoda expertizării de către trei experți s-a realizat numai la etapa preexperimentală având ca obiectiv aprecierea științifică a planului-cadru și curricula la discipline de profil Artă muzicală, dar și în vederea comparării rezultatelor respective cu rezultatele obținute în urma evaluării de către cadrele didactice din școlile de muzică implicate în experiment. Totodată cadrele didactice au evaluat produsele curriculare respective după finalizarea experimentului pedagogic, având ca scop stabilirea dinamicii creșterii profesionale pe dimensiunea Curriculumului extrașcolar.

4. În urma analizei documentelor curriculare proiectate de către experți și cadrele didactice la etapa preexperimentală și postexperimentală (cu referire numai la cadrele didactice) am dedus următoarele:
 - Experții au oferit punctajul mai mare și Planului de învățământ pentru școlile muzicale și curricula la disciplinele de profil Artă muzicală decât cadrele didactice (la etapa inițială), evocând următoarele argumente: de ce este nevoie de abordare curriculară a educației muzicale? Abordarea curriculumului din perspectiva competențelor extinde aria de activitate oferind mai puțin timp pentru instituirea strict pe disciplina muzicală.
 - Totodată în urma formării continue și aplicarea experimentală a acestor documente, cadrele didactice au schimbat în mare parte viziunea asupra calității și eficienței acestor produse curriculare.
5. De menționat că în instituția experimentală (Școala de Artă „Valeriu Poleakov” din Chișinău) în urma realizării experimentului de instituționalizare a curriculumului la disciplinele de profil Artă muzicală s-au produs schimbări semnificative cu referire la: climatul psihosocial, perspectiva și atitudinea cadrelor didactice și a managerilor privind

instituționalizarea noii generații de curricula nonformală la disciplinele de profil; managementul implementării curricula la disciplinele de profil Artă muzicală; nivel de pregătire psihopedagogic al cadrelor didactice privind implementarea curricula experimentală.

6. Așadar, prin rezultatele cercetării experimentale s-a demonstrat eficiența Programului experimental cu referire la calitatea managementului de implementare, calitatea documentelor curriculare experimentale și ca rezultat calitatea performanțelor școlare la disciplinele muzicale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată a contribuit la dezvoltarea teoriei educației extrașcolare, teoriei managementului curriculumului, dar și praxiologiei de instituționalizare a produselor curriculare privind educația muzicală.

Valorile principale ale cercetării sunt sistematizate în următoarele concluzii generale:

1. Studiarea abordărilor științifice, politicilor internaționale și naționale, dar și a tendințelor de dezvoltare a educației extrașcolare a condus la:
 - Determinarea și fundamentarea cadrului conceptual al educației extrașcolare ca formă generală de organizare a educației racordată la educația formală fiind parte a paradigmei educației pe parcursul întregii vieți.
 - Stabilirea liniilor directorii și principiilor de implementare a modelului european actual de educație extrașcolară și modelului specific țărilor postsovietice și postsocialiste, având ca repere comune: asigurarea în condițiile extrașcolare a dezvoltării intereselor, aptitudinilor, oportunităților elevilor la un nivel mai înalt decât în cadrul educației extrașcolare; axare pe formarea de competențe specifice diferitor discipline de profil într-un cadru metodologic unic; abordarea curriculară a educației extrașcolare a elevilor, inclusiv a educației artistice de profil; educația centrată pe cel ce învață și pe principiul constructiv și creativ.
2. Studiarea abordărilor științifice cu referire la conceptul de curriculum educațional, a condus la stabilirea unor repere conceptuale de concepere și construcție curriculară pentru educația extrașcolară, inclusiv cea artistică:
 - sincronizarea demersului psihosocial și sociocultural, accentul fiind pus pe finalități ale educației extrașcolare;
 - abordarea curriculumului în sens larg și în sens îngust din perspective: conceptuală, teleologică, coținută, procesuală și al produsului;
 - transferul experiențelor de abordare a curriculumului pentru învățământul formal în domeniul reactualizării curriculumului extrașcolar;
 - sincronizarea cunoașterii specifice, cunoașterii artistice și cunoașterii experiențiale în conceptualizarea unui curriculum pentru educația extrașcolară și, în speță, pentru educația muzicală.
3. Evidențiind reperele științifice ale proiectării și instituționalizării curriculumului la educația extrașcolară din perspectiva managerială, conceptuală, procesuală și teleologică a fost definit conceptul curriculumului pentru educație și învățământ extrașcolar „care

înseamnă toate experiențele acumulate, planificate și oferite elevilor în instituții de educație extrașcolară de profil muzical spre a satisface interesele, valorile, nevoile, oportunitățile, aptitudinile proprii în raport cu finalitățile și perspectivele preconizate” [17].

4. Conceperea curriculumului pentru extrașcolară de profil muzical angajează o interconexiune a domeniilor managerial, pedagogic și artistic (abordare tridimensională) în vederea realizării activităților de proiectare și instituționalizare a produselor curriculare respective, reprezentând astfel un concept nou de abordare curriculară a educației artistice.
5. Un alt demers inovativ ține de fundamentarea pentru prima dată a curriculumului pentru educația extrașcolară din perspectiva teoriei competențelor, argumentând ierarhizarea competențelor și interconexiunea acestora (competențele-cheie, competențele generale pentru domeniul *Arte*, competențele generale pentru profilul *Artă muzicală*, competențele specifice pentru disciplinele muzicale). Competențele specifice, în acest sens, vor include în structura sa și acțiunile ce vizează: receptarea, interpretarea, creația și reflexia.
6. Conceptualizarea curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar din perspectiva teoriei managementului curriculumului modifică radical nu numai viziunea generală asupra proiectării și instituționalizării Curriculumului extrașcolar, dar și propune o nouă viziune asupra finalităților de instruire, cele instituționale, în fapt ce permite asigurarea rezultatelor elevilor la un nivel mai înalt.
7. Abordarea conceptuală a curriculumului pentru educația și învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală*, determină și cadrul metodologic și operațional al acestui proces: demers conceptual, teleologic, conținutal, structural și funcțional; etapele și procedurile de proiectare; stabilirea structurii unice pentru produsului curricular; valorificarea principiilor și exigențelor de proiectare a curricula respectiv.
8. Pentru prima dată se abordează problema instituționalizării curriculumului proiectat care este privită mai larg decât conceptul de implementare, oferind schematic mai larg și diversitatea mai mare de oportunități de aplicare instituțională a curriculumului proiectat/experimentat.
9. Experimentul pedagogic a demonstrat calitatea Planului-cadru proiectat și calitatea Curriculumului modular proiectat în condițiile favorabile create la nivel instituțional. În acest sens dinamica rezultatelor este în creștere în raport cu toate variabilele:
 - s-a schimbat atitudinea cadrelor didactice față de concepția curriculumului proiectat de la 40% până la 60%;
 - s-au îmbunătățit condițiile de instituționalizare a curriculumului proiectat.

10. Valorile teoretico-științifice și metodologice, dar și rezultatele școlare obținute în cadrul cercetării, ne permit să confirmăm ***soluționarea*** problemei științifice implementate care rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a proiectării și instituționalizării curriculumului extrașcolar pentru învățământ extrașcolar, domeniul Arte, profilul *Artă muzicală*, având ca efect calitatea curriculumului predat, calitatea managementului și calitatea procesului educațional.

În conformitate cu rezultatele obținute, dar și în conformitate cu perspectivele abordării acestei probleme propunem următoarele **recomandări**:

La nivel de politici educaționale:

- Elaborarea și proiectarea unei noi concepții naționale cu referire la elaborarea Curriculumului extrașcolar.
- Dezvoltarea Cadrului de referință al educației extrașcolare și a curriculumului extrașcolar pentru domeniul Arte, profilul *Artă muzicală*.
- Inițierea și realizarea unor cercetări științifice privind dezvoltarea temei și a metodologiei instituționalizării curriculumului extrașcolar.

La nivel instituțional

- Introducerea în Planul strategic al dezvoltării școlilor de Arte/ Muzică a demersului privind asigurarea managementului instituționalizării curriculumului extrașcolar pentru domeniul *Artă*, profilul *Artă muzicală*.
- Motivarea și formarea continuă a cadrelor didactice privind instituționalizarea curricula la discipline de profil.
- Sincronizarea dezvoltării curriculare în cadrul învățământului formal și nonformal (extrașcolar).
- Elaborarea produselor curriculare la disciplinele din componenta variabilă B și disciplinele opționale recomandate pentru domeniul Arte, profilul *Artă muzicală* (a se vedea Planul cadru din Anexa 4).

BIBLIOGRAFIE

În limba română

1. ANDRIEȘ V., COSUMOV, M., NICULAESCU, G. *Procesul de evaluare a competențelor elevilor în învățământul nonformal/ extrașcolar: (Domeniul Arte)/* Chișinău: CEP UPSC, 2022. p.137-140, ISBN 978-9975-46-684-4.
2. BLÂNDUL, V.C. *50 de jocuri și activități specifice educației nonformale.* Cluj-Napoca: MEGA, 2017.
3. BLÂNDUL, V.C. *Bazele educației nonformale.* Cluj-Napoca: MEGA, 2015.
4. BLÂNDUL, V.C., TURCANU, C. Unele aspecte ale politicilor europene privind educația nonformală. *Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației.* Chișinău: CEP USM, 2020, nr.9(139), p.19-26. ISSN: 1857-2103.
5. BOCOȘ, M., JUNCAN, D. *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor.* Pitești: Paralela 45, 2008. 240 p.
6. BUCUN, N., MUSTAȚĂ, S., GUȚU, VI., RUDIC, G. *Bazele științifice ale dezvoltării învățământului în Republica Moldova,* Prometeu, Chișinău, 1997.
7. CALLO, T., CUZNEȚOV, L., HADÎRCĂ, M. et. al. *Educația integrală: Fundamente teoretico-paradigmatice și aplicative.* Chișinău: Institutul de Științe ale Educației. Tipografia „Cavaioli”, 2015. 248 p. ISBN 978-9975-48-096-3.
8. CĂLIN, M.C. *Teoria și metateoria acțiunii educative: reconsiderare, adăugiri și demersuri aplicative.* București: Editura Aramis, 2003. 207 p. ISBN 973-85940-3-0.
9. CEBANU, L. *Managementul activităților extrașcolare. Ghid metodologic.* Chișinău: Tipografia „Cavaioli”, 2015. 84 p. ISBN 978-9975-48-083-3.
10. CHIRIAC, A., GUȚU, VI. *Educația interculturală în învățământul superior.* Chișinău: S.n. Combinatul poligrafic, 2013. 208 p.
11. CIOLAN, L. *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar,* Iași: Polirom, 2008.
12. CIORAN, E. *Cioran și muzica.* București: Humanitas, 1996.
13. *Codul Educației al Republicii Moldova.* nr.152 din 17 iulie 2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 319-324, p.17-52.
14. COSUMOV, M., GAGIM, I. *Educația muzicală permanentă. Concept și strategii de realizare.* Chușinău: Pontos, 2016.
15. **COTOVIȚCAIA D., COSUMOV M.,** *Curriculum la discipline și tipuri de activități*

- pentru Școlile de Muzică/ Arte domeniul Arte, profil Artă muzicală. Chișinău, 2020, 34 p.
16. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** GRÎU, N. (coord.gen.), CRUDU, V. (coord.gen.), GUȚU, Vl. (coord.științ.) et. al. *Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: CEP USM, 2020, 35 p. ISBN 978-9975-152-67-9.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_de_baza_competente_eie_01.12.2020.pdf
 17. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** GRÎU, N. (coord.gen.), CRUDU, V. (coord.gen.), GUȚU, Vl. (coord.științ.) et. al. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2021, 98 p. ISBN 978-9975-152-98-3.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf
 18. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** POGOLȘA, L. (coord.), CRUDU, V. (coord.), GUȚU, Vl., BUCUN, N. et. al. *Evaluarea Curriculumului Școlar*. Ghid metodologic. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul și Științe ale Educației, Chișinău: Lyceum 2017, 76 p. ISBN 978-9975-3157-5-3.
 19. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** POGOLȘA, L. (coord.științ.), BUCUN, N. (coord.științ.), et. al. *Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor*. Ministerul Educației al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Științe ale Educației. Chișinău: F.E.-P., „Tipografia Centrală”, 2014, 596 p. ISBN 978-9975-53-333-1.
<https://mecc.gov.md/sites/default/files/referentialul.pdf>
 20. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** POGOLȘA, L. *Dezvoltarea curriculumului – perspective de integrare*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale ”Istorie, Performanțe, Personalități”, consacrată aniversării a 75 de ani de activitate a Institutului de Științe ale Educației, 20-21 octombrie 2016, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia „Impressum”, 2016, p.240-242. ISBN 978-9975-48-104-5.
 21. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** POGOLȘA, L.(coord.), CRUDU, V. (coord.), GUȚU, Vl. et. al. *Cadrul de Referință al Curriculumului Național*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul și Științe ale Educației. Chișinău: Lyceum 2017, 104 p. ISBN 978-9975-3157-7-7.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_final_rom_tipar.pdf
 22. **COTOVIȚCAIA, D. (coaut.),** POGOLȘA, L., *Curriculumul pentru domeniul Arte*,

profilul Artă muzicală: actualitate și viziuni de perspectivă, În: Revistă științifică Univers Pedagogic, 2020, nr.4(68), p.108-114, ISSN 1811-5470.

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/108-114_12.pdf

23. **COTOVIȚCAIA, D.** *Abordare integrată și perspective de contextualizare*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale "Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere", Ediția a XII-a, 25 noiembrie 2016, Iași: Academia Română, Filiala Iași – Institutul de Cercetări Economice și Sociale, "Gheorghe Zane". ISBN 9780606-685-468-9.
24. **COTOVIȚCAIA, D.** *Arta – o disciplină fascinantă de învățat, dar și o experiență de viață puternică și reală*, În: Materialele Conferinței științifice internaționale "Eficientizarea învățământului – vector al politicilor educaționale modern", Partea 1-a, 11-12 decembrie 2014, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia "Cavaioli", 2014, p.102-108. ISBN 978-9975-48-066-6.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/102-108_6.pdf
25. **COTOVIȚCAIA, D.** *Arta devenirii creative – calea spre modelare, formare și dezvoltarea personală și profesională*. În: Lucrările Conferinței științifice cu participare internațională "Educația de calitate în contextul provocărilor societale", Ediția 1, 21 octombrie 2022, Chisinau. Chișinău: CEP UPS "Ion Creangă", 2022, p.346-353. ISBN 978-9975-46-638-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-346-353.pdf
26. **COTOVIȚCAIA, D.** *Curriculum de bază – sistem de competențe pentru învățământul estrașcolar*. În: Revista științifică Studiul Artelor și Culturologie: istorie, teorie, practică, 2021, nr.4 (41), p.284-288. ISSN 2345-1408.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/284-288_12.pdf
27. **COTOVIȚCAIA, D.** *Curriculum de bază – sistem de competențe pentru învățământul estrașcolar*. În: Teze ale comunicărilor Conferinței științifice internaționale on-line "Învățământul estrașcolar – dimensiuni culturale", Vol.2, 23 aprilie 2021, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, 2021, p.87-88. ISBN 978-9975-3453-5-4.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/87-88_30.pdf
28. **COTOVIȚCAIA, D.** *Curriculum diferențiat pentru Școala de Arte/ Muzică, profilul Arte Muzicale – premisă a managementului calității*. În: Materialele Simpozionului Pedagogic Transfrontalier "Profesionalizarea cadrelor didactice: tendințe și realități socio-psiho-pedagogice", 14 mai 2021, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial „Univers Pedagogic”, 2021, p.133-137. ISBN 978-9975-3336-3-4.

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/133-137_23.pdf

29. **COTOVIȚCAIA, D.** *Dezvoltarea curriculumului: perspective de integrare.* În: Materialele Simpozionului științific internațional ”Integralizarea domeniilor de educație artistică: repere teoretico-metodologice, provocări și perspective”, 18 octombrie 2018, Universitatea Pedagogică de Stat „Alec Russo”, mun. Bălți, Bălți, 2018, p.79-83. ISBN 978-9975-3382-1-9.
30. **COTOVIȚCAIA, D.** *Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice: aspecte relevante ale instituției de învățământ artistic extrașcolar.* În: Revistă științifică Univers Pedagogic, nr.1(73), 2022, p.97-102. ISSN 1811-5470.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97-102_19.pdf
31. **COTOVIȚCAIA, D.** *Dimensiuni de perspectivă în formarea competențelor cultural-artistice (abordarea integrată).* În: Materialele Conferinței internaționale „Cultura europeană între Orient și Occident – tradiție și modernitate”, 22-24 noiembrie 2013, Iași, 2014, p.111-116. ISBN 978-973-8263-19-2.
<http://tinread.usarb.md:8888/jspui/bitstream/123456789/1014/1/educatie10.pdf>
32. **COTOVIȚCAIA, D.** *Educația extrașcolară extrașcolară versus învățarea prin artă – actualități și contexte relevante* În: Materialele Conferinței științifice internaționale ”Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități”, 10 decembrie 2021, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia „Print Caro”, 2021, p.388-392. ISBN 978-9975-56-952-1.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-388-392.pdf
33. **COTOVIȚCAIA, D.** *Educația cultural-artistică: viziuni și perspective de aplicare practică și metodologică.* În: Materialele Conferinței științifice internaționale ”Școala modernă: provocări și oportunități”, 5-7 noiembrie 2015, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia „Cavaioli”, p.342-347. ISBN 978-9975-48-100-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/342-347_1.pdf
34. **COTOVIȚCAIA, D.** *Educația pentru frumos – premisă definitorie a educației artistice în Școlile de Arte/ Muzică și Arte plastice,* În: Revista științifică Studia Universitatis Moldaviae, Seria “Științe ale educației”, 2020, nr.9(139), p.126-134. ISSN 1857-2103.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/20.%20p.%20126-134.pdf
35. **COTOVIȚCAIA, D.** *Exprimarea culturală – dimensiune existențială a personalității,* În: Materialele Conferinței științifice internaționale ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”, Volumul XXV, 2015, Iași: Editura Tehnopress, 2015, p.28-37. ISBN 978-606-687-223-2.
<https://dokumen.tips/documents/dezvoltarea-economico-sociala-durabila-vol->

[25pdf.html?page=39](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72-76_18.pdf)

36. **COTOVIȚCAIA, D.** *Interdependența artelor sau conexiuni inverse*. În: Materialele Simpozionului Pedagogic internațional "Tehnologii Didactice Moderne", 26-27 mai 2016, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia "Cavaioli", 2016, p.72-76. ISBN 978-9975-48-102-1.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72-76_18.pdf
37. **COTOVIȚCAIA, D.** *Învățământul extrașcolar – realitate, diversitate și perspective de dezvoltare*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale "Educația: factor primordial în dezvoltarea societății", 09 octombrie 2020, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, p.323-333. ISBN 978-9975-48-178-6.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/323-333.pdf
38. **COTOVIȚCAIA, D.** *Școala de Artă - între tradiție și modernitate: în contextul celor 75 ani de la fondarea Școlii de Arte „Valeriu Poleakov”*. În: Lucrările Conferinței naționale cu participare internațională "Educația și învățământul extrașcolar în Republica Moldova: status quo și perspective", Ediția 1, 9-10 decembrie 2022, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2023, p.149-158. ISBN 978-9975-62-510-4.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/149-158_10.pdf
39. **COTOVIȚCAIA, D.** *Educația cultural-artistică: viziuni și perspective de aplicare practică și metodologică*. În: Conferința științifică "Știință, educație, cultura", Vol.1, 11 februarie 2015, Comrat. Komrat: Tipografia "A & V Poligraf", 2015, p.324-328. ISBN 978-9975-83-002-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/324-328_15.pdf
40. **COTOVIȚCAIA, D., GONCEARUC, M.** *Educația prin artă – probleme actuale și de perspectivă în formarea competențelor interpretative ale elevului pianist*, În: Revista științifică Studia Universitatis Moldaviae, Seria "Științe ale educației", 2020, nr.11, p.157-161. ISSN 1857-2103.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/28.%20p.%20157-161.pdf
41. **COTOVIȚCAIA, D., POGOLȘA L.** *Exprimarea artistică și sensibilizarea culturală – calea spre o educație de calitate*, În: Revista științifică Studiul Artelor și Culturologie: istorie, teorie, practică, 2020, nr.2(37), p.199-204. ISSN 2345-1408.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/199-204_10.pdf
42. **CRISTEA, G.** *Pedagogie generală*. Ediția a II-a, București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 2008. 212 p. ISBN 978-973-30-2056-1.

43. CRISTEA, S. (coord.). *Reforma învățământului între proiectare și realizare*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2012. 314 p.
44. CRISTEA, S. *Concepte fundamentale în pedagogie. Conținuturile și formele generale ale educației*. Vol. IV. București: Editura Didactica Publishing House, 2017. 186 p. ISBN 594-848-935-558-5.
45. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău-București: Grupul Editorial Litera/ Litera Internațional, 2000. 398 p.
46. CRISTEA, S. *Managementul organizației școlare*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2001. 239 p.
47. CRISTEA, S. *Teorii ale învățării. Model de instruire*. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 2005. 192 p.
48. CRISTEA, S., *Pedagogie generală*. București: Editura Didactică și Pedagogică. 2002. 216 p. ISBN 973-30-2642-5.
49. CRISTEA, S., *Pedagogie generală*. Managementul educației. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1996. 254 p.
50. CRIȘAN, A., GUȚU, VI. *Proiectarea curriculumului de bază*. Cimișlia: Tip Cim, 1997.
51. CRIȘAN, Al. (coord.) et. al. *Curriculum de dezvoltare curriculară în contextul reformei învățământului*. Politici curriculare de perspectivă. București: M.E.C./CNC, 1998. 171 p.
52. CRIȘAN, Al. *Curriculum de dezvoltare curriculară: un posibil parcurs strategic*. în: Revista de pedagogie, 1994, nr.3-4, p.21-34.
53. CRIȘAN, Al. *Unele aspecte privind conceptul de curriculum în literatura pedagogică actuală*, în: Revista de pedagogie și psihologie, 1991, nr.2, p.7-13.
54. CUCOȘ, C. *Educația estetică*. București: Polirom, 2014. 224 p.
55. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Ediția a II-a. Iași: Polirom, 2006.
56. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Ediția a III-a revăzută și adăugită. Iași: Editura Polirom, 2014. 536 p. ISBN 978-973-46-4041-6.
57. CULDA, L. *Omul, valorile și axiologia*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982.
58. DOHOTARU, M., GUȚU Z., *Valențe axiologice și educative ale coregrafiei*. Chișinău: CEP USM, 2019.
59. FLOREA, V. *Abordări conceptuale în taxonomia formelor educației formale și nonformale*. în: ACTA ET COMMENTATIONES Științe ale Educației. 2018, nr.1 (12), pp.163-176. ISSN 1857-0623.
60. FLOREA, V. *Modelul pedagogic de conceptualizare, proiectare și organizare a activităților în instituția de învățământ extrașcolar*. în: *Inovații pedagogice în era digitală*:

- Materialele *Conferinței științifico-practice cu participare internațională*, 28-29 iunie 2019. Chișinău: Institutul de Formare Continuă, pp.114-121. ISBN 978-9975-3325-2-1.
61. FLOREA, V. *Oportunități ale educației nonformale în contextul învățământului din Republica Moldova*. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale*, 27 aprilie 2017. Ed. I-a. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo”, p.198-201. ISBN 978-9975-132-8.
 62. FLOREA, V. *Problematica și specificul proiectării și organizării activităților în instituția de învățământ extrașcolar*. În: *Monitorizarea cunoașterii axată pe obținerea performanțelor: Materialele Conferinței științifico-practice naționale cu participare internațională*, 22-23 aprilie 2016. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, p.187-194. ISBN 978-9975-76-168-0.
 63. FLOREA, V. *Proiectarea didactică – o condiție esențială în eficientizarea procesului educațional în instituția extrașcolară*. În: *STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE. Științe ale educației*. 2018, nr.9 (119), p.335-340. ISSN 1857-2103.
 64. GAGIM, I. *Ce este muzica și cum să o înțelegem*, Bălți: Indigou Color, 2019.
 65. GAGIM, I. *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Iași: Timpul, 2003.
 66. GAGNÉ, R.M. *Condițiile învățării*, trad, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.
 67. GORAȘ-POSTICĂ, V., NAHABA, L. (coord.). *Comunități școlare în acțiune pentru educația nonformală: Experiențe de succes*. Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2012. 200 p. ISBN 978-9975-4125-6-8.
 68. GUȚU, VI., CHICU, V. *Managementul schimbării în cadrul instituțional*. Curs universitar. Chișinău: CEP USM, 2005, 144 p., ISBN 9975-70-512-X.
 69. GUȚU, VI. (coord.), CUTASEVICI, A. (coord.gen.), CRUDU, V. (coord.gen.), ACHIRI, I. et. al. *Curriculum de bază: sistem de competențe pentru învățământul general*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF Moldova, Chișinău: 2020, 35 p. ISBN 978-9975-152-01-3.
 70. GUȚU, VI. *Curriculum de bază. Documente reglatoare*. Cimișlia: TipCim, 1997. 69 p.
 71. GUȚU, VI. *Curriculum educațional. Cercetare. Dezvoltare. Optimizare*. – Chișinău: CEP USM, 2014. 230 p.
 72. GUȚU, VI. *Dezvoltarea și implementarea curriculumului în învățământul gimnazial: cadru conceptual*. Chișinău: Grupul Editorial Litera, 2000. 80 p.
 73. GUȚU, VI. et. al. *Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar*. Ghid metodologic. Chișinău: CE USM, 2003. 87 p.
 74. GUȚU, VI. et. al. *Teoria și metodologia curriculumului universitar: Pedagogia*

universitară. Chișinău: CEP USM, 2003. 234 p.

75. GUȚU, VI. *Pedagogie*. Chișinău: CEP USM, 2013. 508 p. ISBN 978-9975-71-450-1.
76. GUȚU, VI. *Proiectarea didactică în învățământul superior*. Chișinău: Știința, 2007. 250 p.
77. GUȚU, VI. *Schimbări de paradigmă în teoria și practica educațională*. Voi.1-3. Chișinău: CEP USM, 2009. 390 p.
78. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Didactica pentru adulți din perspectiva motivațională*. Chișinău: CEP USM, 2007.
79. HADÎRCĂ, M. (coord.), PÂSLARU, V., CALLO, T., SILISTRARU, N. et. al. *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău: IȘE, 2011. 180 p.
80. HAINAUT, L.D. *Programe de învățământ și educație permanentă*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
81. HILGARD, E., BOWER, R., GORDON, H. *Teorii ale învățării*. Trad., Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.
82. IOSIFESCU, Ș. (coord.) *Managementul educațional pentru instituțiile de învățământ*. București: Institutul de Științe ale Educației, 2001. 254 p.
83. JOIȚĂ, E. *Instruirea constructivistă-o alternativă. Fundamente. Strategii*. București: Editura Aramis, 2006, 320 p., ISBN: 973-679-316-8.
84. JOIȚĂ, E. *Profesorul și alternativa constructivistă a instruirii. Material - suport pedagogic pentru studenții - viitori profesori (II)*. Craiova: Editura Universitaria 2007, 220 p.
85. LAPDAU, E., *Psihologia creativității*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1979.
86. LAZĂR, V., CARĂȘEL, A. *Psihopedagogia activităților extracurriculare*. Craiova: Editura Arves, 2007. 108p. ISBN 978-973-8904-66-8.
87. LINTON, R. *Fundamentul cultural al personalității*, București: Editura științifică, 1968.
88. MACOVEI, E. *Pedagogie. Propedeutică. Didactică*. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1997. 516 p. ISBN 873-30-5596-4.
89. MARINESCU, M. *Didactica biologiei. Teorie și aplicații*. Pitești: Paralela 45, 2018.
90. MARINESCU, M. *Noile educații în societatea cunoașterii*. București: ProUniversitaria, 2013.
91. MONTAIGNE, M. *Eseuri*. București: Minerva, 1984.
92. MORARI, M. *Educația muzicală relativ la mediu*. În: *Investigații pedagogice și psihologice*. Culegere de articole științifice ale tinerilor savanți. Ed. III. Chișinău, 1998.
93. MORARI, M. *Natura comună a artelor*. în: *Glottodidactica*. Biannual Journal of Applied

- Linguistics, 1(IY), 2013. Bălți: Universitatea de Stat „A.Russo” din Bălți, 2013, p.43-54.
94. NADEAU, M.A. *Devaluation de programme: theorie et pratique*. Quebec, Presses Universite Laval, 1988. 430 p.
 95. NEGREȚ-DOBRIDOR, I. *Teoria generală a Curriculumului extrașcolar*. Iași: Polirom, 2008. 436 p.
 96. OPREA, C.L. *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.
 97. ORȚAN, F. *Teoria și metodologia instruirii și evaluării în Științele Educației*. Editura Universității din Oradea 2009.
 98. PĂUN, E., POTOLEA, D. (coord). *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Iași: Polirom, 2002. 248 p.
 99. PÂSLARU, VI. *Introducere în teoria educației literar-artistice*, Ed. Museum, Ch., 2001.
 100. POGOLȘA, L. *Teoria și praxiologia managementului curriculumului*. Chișinău: Lyceum, 2013. 368 p. ISBN 978-9975-4394-7-3.
 101. SKINNER, B.F. *Revoluția științifică a învățământului*. Trad. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970.
 102. STOICA, A., MUSTAȚĂ, S. *Evaluarea rezultatelor școlare*. Chișinău, 1997.
 103. ȘERDEAN, I. *Pedagogie (compediu)*. Ediția a II-a. București: Editura Fundației România de Măine, 2004. 184 p. ISBN 973-582-968-1.
 104. THORNDIKE, G.L. *Învățarea umană*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983.
 105. VĂIDEANU, G. *Educația la frontiera dintre milenii*. București: Editura Politică, 1988. 326 p.
 106. VÎGOTSKI, L.S. *Opere psihologice alese*. Vol.1, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
 107. VÎGOTSKI, L.S. *Opere psihologice alese*. Vol.2, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1972.
 108. VOICULESCU, F. *Analiza resurse – nevoi și managementul strategic în învățământ*. București: Editura Aramis, 2004. 416 p. ISBN 973-679-039-8.
 109. VOLCOV, V. *Bazele pedagogice și manageriale de dezvoltare a instituțiilor de învățământ complementar în Republica Moldova*. Teză de doctor în pedagogie, Chișinău, 2011. 202 p.
- În limbi străine (engleză/ franceză)**
110. APPLE, M. *Ideology and Curriculum (3-th édition)*. London: Routledge and Kagan Paul, 1979. 234 p.

111. APPLE, M., KING, N. *What do schools teach?* In: Weller R. H. (Ed.) *Humanistic Education*, Calif.: McCutchan, 1977. 30 p.
112. BOBBIT, F. *Curriculum of Modern Education*. New York, PA: Maple press Company, 1941. pp.87-228 p.
113. BOBBIT, F. *The curriculum*. Boston: Houghton Mifflin, 1918. 259 p.
114. CAMLIGUNEY A., MENGUTAY S., PEHLIVAN A. *Differences in Physical Activity Levels in 8-10 Year-Old Girls Who Attend Physical Education Classes Only and Those Who also Regularly Perform Extracurricular Sports Activities*, in *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2012.
115. D' HAINAUT, L. *Des fins aux objectifs: un cadre conceptuel et une methode generate pour etablir les resultats attendus* (3e ed.). Bruxelles: Les Editions Labor, 1983, 491 p.
116. DE LANDSHEERE, G. *Dictionnaire de revaluation et de la recherche en education*. Paris: PUF, 1992. 317 p.
117. DESCART, R. *Oeuvres de Descartes*, ed. Charles Adam and Paul Tannery, new edn. Paris: Vrin/CNRS. Cited by volume and page number. 11 vols., 1964–76.
118. DEWEY, W. *Fundamentals of Curriculum*. Second Edition. Hardcover: Houghton Mifflin Harcourt, 1989.
119. DOLL, Jr.W.E. *A post-modern perspective on curriculum*. New York: Teachers Collège Press, 1993. 232 p.
120. DREEBEN, R. *The Unwritten Curriculum and Its Relation to Values*, In; *Journal of Curriculum Studies*, 8 (2), 1976, pp. 111-124; *On What is Learned in School*, Addison-Wesley, Reading, 1968.
121. FARB, A., MATJASCO, F. *Recent Advances In Research on School-Based Extracurricular Activities and Adolescent Development*. In: *Developmental Review*, *Procedia*, Volume 32, (1), 2012.
122. FARINEAU, H., MC WEY, L. *The Relationship Between Extracurricular Activities and Delinquency of Adolescents in Foster Care in Children and Youth Services Review*, *Procedia*, Volume 33, 2011.
123. FELDMAN, A., MATJASCO, J. *Profiles andPortfolios of Adolescent School-Based Extracurricular Activity Participation*, in *Journal of Adolescence*, *Procedia*, Volume 30, (2), 2007.
124. GARFINKEL, H., *Studies in Ethnomethodology*, Englewood, Cliffs, NJ:Prentice-Hall, 301 p. New York: Holt, Rinehart&Winston
125. GERRARD, S., BILLINGTON, J. *The Perceived Benefits of Belonging to an*

- Extracurricular Group Within A Pre-Registration Nursing Course*, în *Nurse Education in Practice*, Procedia, Volume 47, 2013.
126. GIROUX, H. *Theories of Reproduction and Resistance in the New Sociology of Education: A Critical Analysis*, Harvard : Educational Review, 53(3), 1983, p.261-293.
 127. GIROUX, H. *Theory and Resistance in Education : A Pedagogy for the Opposition*, Bergin & Garvey, South Hadley, 1983.
 128. GLATTHORN, A.A. *Curriculum renewal*. Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD). USA: Alexandria, VA, 1987. 184 p.
 129. JACKSON, P. „The Functions of Educational Research”, *Educational Researcher*, 19 (7), 1990; „The Daily Grind”, in H. Giroux, D. Рифе! (eds.), *The Hidden Curriculum and Moral Education : Deception or Discovery ?*, McCutchan Publishing. Berkeley, 1983; *Untaught Lessons*, Teachers College Press, New York, 1992.
 130. JACKSON, P. *Life in Classrooms*, Holt, Rinehart & Winston Inc., New York, 1968. *The Unstudied Curriculum*, NEA, ASCD, Washington, D.C., 1970.
 131. MARSH, C.J., STAFFORD, K. *Curriculum: Practices and Issues*. Sydney: McGraw Hill, 1988.
 132. MASLOW, A.H. *Theory of Human Motivation*. In: *Psychological Review*, Vol. 50 (4), Jul. 1943. p.370-396.
 133. MIALARET, G. *Introduction aux sciences de l'education*. Unesco: Delachaux et Niestle, 1985.
 134. MONTAIGNE, M. *The Complete Works*. Translated by Donald M. Frame. New York: Alfred A. Knopf, 2003.
 135. OAKES, J. *Keeping Track: How Schools Structure Inequality*, Yale University Press, New Haven, 1985.
 136. OKAMOTO, D., HERDA, D., HARTZOG, C. *Beyond Good Grades: School Composition and Immigrant Youth Participation in Extracurricular Activities*, în *Social Science Research*, Procedia, Volume 42, (1), 2013.
 137. PIAGET, J. *Le développement de la notion de temps chez l'enfant*. Paris: PUF, 1946.
 138. PINAR, F.W., et al. *Understanding Curriculum. An introduction to the study of historical and contemporary curriculum discourses*. New York: Peter Lang, 2004, 1142 p.
 139. PINAR, W.F., GRUMET, M.R., *Toward a Poor curriculum*. Dubuque: Kendall Hunt Publishers, 1976. 176 p.
 140. RITZER, G., SMART, B. *Handbook of Social Theory*. SAGE Publications, 2003. 552 p. ISBN 0761941878.

141. ROEGIERS, X. *Des situations pour intégrer les acquis*. Paris-Bruxelles: De Boeck Université, 2003. 276 p.
 142. ROEGIERS, X. *La pédagogie de l'intégration: des systèmes d'éducation et de formation au coeur de nos sociétés*. Bruxelles: De Boeck Université, 2010. 345 p.
 143. ROGERS, C.R. *A deveni o Persoana*. București: Editura Trei, 2008.
 144. SALKIND, J.N. *Encyclopedia of Educational Psychology, 1&2*. Los Angeles: SAGE Publications, 2008.
 145. SCHWAB, J.J. *The Practical 3: Translation Into Curriculum*. In: School Review, 1973, 79. 510 p.
 146. SHULRUF, B., TUMEN, S., TOLLEY, H. *Extracurricular Activities in School, Do they Matter?*, În: Children and Youth Services Review, Procedia, Volume 30 (4), 2008.
 147. SKINNER, B.F. *Tehnology of Teaching*, în 1968; trad., 1971 SUA.
 148. SPRADLEY, J. *The Ethnographic Interview*. New York. Holt, Rinehart & Winston, 1979.
 149. STEARNS, E., GLENNIE, E. *Opportunities to Participate: Extracurricular Activities' Distribution Across and Academic Correlates in High Schools*, În: Procedia, Social Science Research, Volume 39, (2), 2010.
 150. ȚURCANU, C. *Principales of non-formal adult education from perspective of permanent education*. În: Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației. Chișinău: CEP: USM, 2021, nr.5(145), p.24-32. ISSN: 1857-2103.
 151. TYLER, R.W. *Basic principles of curriculum and instructions*. 1949, Chicago: University of Chicago Press, 181 p.
 152. TYLER, R.W. *Constructing achievements tests*. 1934, Columbus, OH: Ohio State University.
 153. VAN BRUGGEN, G.H., SMIDTS, A., WIERENGA, B. *Improving decision making by means of a marketing decision support system*. 1998, In: Management Science. nr. 44 (5), p.645-658.
 154. WALKER, D.F. *Curriculum development in an art project*. In: Reid W.A., Walker D. (Eds.). *Case studies in curriculum change*. London: Routledge & Kegan Paul, 1975, p.91-135.
 155. WEXLER, P., *Social Analysis of Education: After the New Sociology*, Routledge & Kegan Paul, Londra, 1987, New York.
- În limba rusă**
156. ЭРИКСОН, Э.Г. *Восемь возрастов человека*. Эриксон, Эрик Г. *Детство и общество*. СПб. 2000, с.235-264.

E-bibliografie

157. Raportului de țară *Cu ambiție pentru transformare: Evaluarea finanțării cercetării, infrastructurilor de cercetare și legăturilor dintre știință și industrie în Republica Moldova*
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ff106746-922a-11ed-b508-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-278626144>
158. https://mts.gov.md/sites/default/files/3_curriculum_eie_arta_muzicala.pdf
159. https://particip.gov.md/ro/download_attachment/14412
160. https://particip.gov.md/ru/download_attachment/9761
161. https://mec.gov.md/sites/default/files/18_educatia_muzicala_ro_2019-2020_final.pdf
162. https://edu.gov.md/sites/default/files/25_repere_2021_extrascolar_final.pdf
163. https://mecc.gov.md/sites/default/files/educatie_muzicala_curriculum_gimnaziu_rom.pdf
164. https://particip.gov.md/ro/download_attachment/14415
165. https://mecc.gov.md/sites/default/files/7_curriculum_eie_domeniul_sport_turism_si_agrement_institutii_de_invatamant_general.pdf

ANEXE

Anexa 1.

CHESTIONAR pentru evaluarea Planului-de învățământ pentru instituțiile de învățământ extrașcolar, domeniul Arte, profilul *Artă muzicală*

1. Ați analizat Planul-de învățământ în instituția Dvs.?

1. da, o singură dată	2. da, de mai multe ori	3. nu
-----------------------	-------------------------	-------

- Comentați răspunsul 3: _____

2. Credeți că numărul de discipline în Planul de învățământ este exagerat?

1. foarte mult	2. mult	3. neînsemnat	4. nu
----------------	---------	---------------	-------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

3. Prevede Planul-de învățământ integrarea disciplinelor/domeniilor artistice?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu prevede
-------------------	-------------------------	-------------------	---------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

4. Numiți disciplinele care pot fi integrate.

1. _____ 2. _____ 3. _____ I.	1. _____ 2. _____ 3. _____ II.
--	---

5. Numiți disciplinele din planul-de învățământ pentru care poate fi micșorat numărul de ore.

1. _____	3. _____
2. _____	4. _____

6. Planul de învățământ (se concretizează pentru ce nivel) corespunde așteptărilor, necesităților și realităților actuale din Republica Moldova?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu corespunde
-------------------	-------------------------	-------------------	------------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

7. Planul de învățământ asigură organizarea echilibrată și relevantă a disciplinelor de studii la profil.

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu asigură
-------------------	-------------------------	-------------------	---------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

8. Planul de învățământ asigură echilibrul rational și valoric dintre disciplinele de bază și disciplinele opționale/la alegere.

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu asigură
-------------------	-------------------------	-------------------	---------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

9. Cât de echilibrat, rational și argumentat este repartizat timpul (orele) pentru studierea disciplinelor în Planul de învățământ?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu este echilibrat
-------------------	-------------------------	-------------------	-----------------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

10. În ce măsură Planul de învățământ oferă posibilități/oportunități de a asigura vectorul individual de învățare a fiecărui elev?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu oferă
-------------------	-------------------------	-------------------	-------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

11. În ce măsură Planul de învățământ la profilul Aartă Muzicală este corelat cu activitățile din învățământul formal la același profil?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu este corelat
-------------------	-------------------------	-------------------	--------------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

12. În ce măsură Planul de învățământ este mobil și deschis spre modificare în dependență de statutul instituției de învățământ, plasarea geografică, oportunități de dezvoltare, asigurare umană, financiară și curriculară?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu corespunde
-------------------	-------------------------	-------------------	------------------

- Comentați răspunsurile 3, 4: _____

13. Ce schimbări ați introduce în Planul de învățământ?

1.
2.
3.
4.
5.

14. Dvs. personal puteți afirma că:

☐	Conștientizați real care este rolul și locul disciplinei pe care o predați din Planul de învățământ.
☐	Numărul de ore prevăzute pentru disciplina pe care o predați nu condiționează într-o măsură ridicată calitatea rezultatelor elevilor.
☐	Sunteți echidistant/ă în aprecierea valențelor altor discipline.
☐	A-ți venit cu noi idei de modificare a Planului-cadru de învățământ fără a prioritiza disciplina pe care o predați.
☐	A-ți propus discipline opționale originale.
☐	Consultați Planurile de învățământ din alte țări.
☐	Puteți propune un Plan de învățământ care ar fi optimal din toate punctele de vedere.

CHESTIONAR
pentru evaluarea Curriculumului la discipline,
domeniul Arte, profilul Artă muzicală

1. Curriculumul disciplinei pe care o predăți are o concepție clară și reflectă principiile învățământului modern: centrare pe elev, centrare pe competențe, centrare pe învățare active, centrare pe interdisciplinaritate, centrate pe valori? (Cadrul de referință al Curriculumului Național, 2017)

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu reflectă
-------------------	-------------------------	-------------------	----------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

2. Curriculumul disciplinei pe care o predăți este corelat cu celelalte discipline (demersul inter- și transdisciplinar)?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu este corelat
-------------------	-------------------------	-------------------	--------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

3. Competențele specifice disciplinei predate din curriculum reflectă în mod adecvat domeniul Arte, profil Artă muzicală a disciplinei și sunt formulate în termeni de finalități?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu reflectă
-------------------	-------------------------	-------------------	----------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

4. Competențele specifice disciplinei din curriculum sunt consonante cu cele pentru domeniul Arte, profil Artă muzicală?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu sunt consonante
-------------------	-------------------------	-------------------	-----------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

5. Gradul și complexitatea competențelor specifice disciplinei proiectate sunt relevante vârstei și potențialului elevilor?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu sunt relevante
-------------------	-------------------------	-------------------	----------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

6. Unități de competențe ca achiziții intermediare sunt formulate taxonomic în raport cu unitățile de conținut și asigură formarea/dezvoltarea competențelor specifice pe discipline?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu
-------------------	-------------------------	-------------------	-------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

7. Conținuturile din curriculumul predate sunt structurate pe unități/module relevante substanței disciplinei date și asigură dezvoltarea progresivă a competențelor?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu reflectă
-------------------	-------------------------	-------------------	----------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

8. Conținuturile din curriculumul predat sunt accesibile și actuale pentru elevi?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu sunt accesibile
-------------------	-------------------------	-------------------	-----------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

9. Unitățile de conținut din curriculumul predate sunt corelate cu unitățile de conținut ale altor discipline?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu sunt corelate
-------------------	-------------------------	-------------------	---------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

10. Unitățile de conținut din curriculumul predate asigură formarea/dezvoltarea achizițiilor respective (unităților de competențe) și proiectarea învățării individualizate/incluzive?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu asigură
-------------------	-------------------------	-------------------	---------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

11. Curriculumul disciplinei predate orientează spre aplicarea strategiilor didactice active/interactive, dar și spre formarea competențelor specifice disciplinei și celor pentru domeniul Arte, profil Artă muzicală?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu orientează
-------------------	-------------------------	-------------------	------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

12. Sugestiile metodologice, activitățile și produse de învățare din curriculumul predat oferă deschideri spre creativitatea didactică?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu oferă
-------------------	-------------------------	-------------------	-------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

13. Sugestiile de evaluare din curriculumul predate oferă repere clare (instrumente, indicatori, modele de teste etc.) de evaluare a rezultatelor elevilor?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu oferă
-------------------	-------------------------	-------------------	-------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

14. Curriculumul oferă posibilități de diversificare și diferențiere a evaluării rezultatelor elevilor?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu oferă
-------------------	-------------------------	-------------------	-------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

15. Curriculumul disciplinei pe care o predăți încurajează centrarea pe elev, promovând un rol activ al acestuia în învățare (prin comunicare asertivă, cooperare, colaborare, învățare autonomă, învățare reciprocă etc.)?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu încurajează
-------------------	-------------------------	-------------------	-------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

16. Curriculumul disciplinei pe care o predăți încurajează gândirea critică a elevilor pentru identificarea și rezolvarea de problem în diferite contexte?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu încurajează
-------------------	-------------------------	-------------------	-------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

17. Curriculumul disciplinei pe care o predăți orientează spre formarea la elevi a unui sistem de valori și atitudini?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu orientează
-------------------	-------------------------	-------------------	------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

18. În ce măsură curriculumul disciplinei pe care o predăți va oferi sugestii utile pentru dezvoltarea spiritului de inițiativă și a creativității?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu
-------------------	-------------------------	-------------------	-------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

19. Considerați că textul curriculumului disciplinei pe care o predăți este clar, concis, coerent?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu
-------------------	-------------------------	-------------------	-------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

20. În ce măsură prevederile și orientările curriculumului disciplinei pe care o predăți sunt utile pentru proiectarea didactică de lungă durată și a demersului didactic pentru context reale de învățare?

1. în mare măsură	2. în măsură suficientă	3. în mică măsură	4. nu sunt utile
-------------------	-------------------------	-------------------	------------------

- Comentați și exemplificație răspunsurile 3, 4: _____

21. Ce schimbări/adaptări/extinderi ați introdus pe parcursul predării disciplinei în curriculumul (pot fi alese mai multe răspunsuri)?

- ☐ Am concretizat și dezvoltat competențele specifice disciplinei.
- ☐ Am extins din perspectiva taxonomică unitățile de competențe în cadrul fiecărei unități de învățare.
- ☐ Am introdus informații noi, mai actuale pentru elevi în contextul disciplinei predate.

- ☐ Am diversificat formele de organizare a învățării.
- ☐ Am stabilit mai clar conexiunile dintre competențe transdisciplinare, competențele specifice disciplinei, conținuturi, strategii de predare-învățare-evaluare.
- ☐ Am stabilit mai clar conexiunile interdisciplinare și pluridisciplinare.
- ☐ Am promovat strategii didactice noi (sau de autor).

22. Dvs., personal, ați spune că:

- ☐ Cunoașteți și promovați conceptul curriculumului actual.
- ☐ Sunteți motivat pentru implementarea curriculumului existent.
- ☐ Aveți performanțe în predarea disciplinei date.
- ☐ Sunteți rezistent/ă la diferiți factori care frânează funcționarea eficientă a curriculumului.
- ☐ Sunteți deschis/ă spre dezvoltarea curriculumului dat.
- ☐ Căutați cauza insucceselor în sine.

23. Numiți punctele forte ale curriculumului disciplinar:

24. Numiți punctele slabe/vulnerabile ale curriculumului disciplinar

Pentru concluzii, observații, sugestii Vă rugăm să utilizați acest spațiu

CHESTIONAR
de evaluare a managementului instituționalizării Curriculumului modular,
domeniul Arte, profilul Artă muzicală

Nr. d/o	Indicator	Aprecieri punctaj acumulat (1-3 puncte)		
		În mare măsură	În măsură medie	În mică măsură
1.	Asigurarea climatului psihosocial			
2.	Implicarea administrației în instituționalizarea curriculumului proiectat			
3.	Motivarea cadrelor didactice privind instituționalizarea curriculumului			
4.	Atitudinea cadrelor didactice, manageriale privind instituționalizarea noului curriculum			
5.	Pregătirea psihosocială și profesională a cadrelor didactice pentru implementarea curriculumului proiectat			
6.	Asigurarea logistică și informațională a implementării curriculumului proiectat			
7.	Cadrele didactice și managerii sunt deschiși pentru formarea continuă în problema dată			

PLAN-CADRU
pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul *Artă muzicală*

CUPRINS:

I. CADRUL DE ORGANIZARE ȘI DESFĂȘURARE A PROCESULUI EDUCAȚIONAL

- 1.1 Structura anului de studii
- 1.2 Elementele de noutate în Planu
- 1.3 Asigurarea procesului educațional
- 1.4 Orarul
- 1.5 Temele pentru acasă
- 1.6 Evaluarea competențelor
- 1.7 Disciplinele opționale
- 1.8 Asigurarea protecției vieții și sănătății elevilor

II. SISTEMUL EDUCAȚIONAL A EXTRAȘCOLAR

- 2.1 Structura
- 2.2 Componenta numerică recomandată a grupurilor/ ansamblurilor/ colectivelor artistic.
- 2.3 Clasa de pregătire pre-profesională/ profesionalizare timp

III. PLAN CADRU DE ÎNVĂȚĂMÂNT

- 3.1 Nivelul 0 (grup pregătitoare)
- 3.1.1 Profil: Artă muzicală. Interpretare instrumentală
- 3.2 Nivelul II (învățământ primar și gimnazial)
 - 3.2.1 Profil: Artă muzicală. Specialitatea: Interpretare instrumentală (1-7/8 ani)
 - 3.2.2 Profil: Artă muzicală. Specialitatea: Interpretare instrumentală (1-5/6 ani)
 - 3.2.3 Profil: Artă muzicală. Specialitatea: Interpretare vocală (1-5/6 ani)

PLANUL-CADRU

pentru instituțiile de învățământ extrașcolar/ Școli de Artă/ Muzică/ Artă Plastică

Planul-cadru (în continuare Plan) este un act normativ oficial cu funcție de structurare a disciplinelor de studiu în sistemul de învățământ extrașcolar. Planul pentru Instituțiile de Învățământ extrașcolar/ nonformal de Artă (în continuare – ÎÎE, Școli de Arte/ Muzică/ Artă Plastică - este componentă esențială a Curriculumului la discipline și activitățile de profil. Alături de celelalte componente ale Curriculumului național, pentru domeniul Arte, Planul asigură cadrul educațional/ de profil, pentru formarea personalității elevilor și tinerilor, capabili de autodezvoltare, care demonstrează independență de opinie competențe artistice creative, responsabilitate și deschidere pentru dialogul intercultural în contextul valorilor naționale și internaționale. Totodată Planul oferă elevilor oportunități de formare și dezvoltare a unui sistem de competențe necesare pentru accedea la următoarele niveluri de învățământ. Documentul este aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (în continuare MECC) pentru toate ÎÎE, Școlile de Muzică/Arte/Artă Plastică își reglementează organizarea procesului educațional, *pentru un an de studii. Asigurarea dreptului la educație este garantat prin respectarea cerințelor și doleanțelor tuturor categoriilor sociale, cărora li se propune oferta educațională a Planului, oferind astfel posibilități egale de studiere în domeniul Arte, profilurile Artă Muzicală.*

ÎÎE, Școlile de Muzică/ Arte/ își pot elabora propriile planuri de învățământ (fără a diminua numărul total de ore planificat), având la bază prezentul Plan, elaborate/ avizate/ aprobate la nivel de instituție/ administrație publică locală (în continuare - APL)/ minister. Planurile de învățământ elaborate la nivel de instituții și prezentate pentru avizare/ aprobare, se pot aplica numai în cazurile în care sunt întrunite următoarele condiții:

- sunt planificate/ identificate surse financiare suficiente de către administrația instituției de învățământ și Administrația Publică Locală;
- instituția de învățământ dispune de cadre didactice/specialiști calificați și competenți în domeniul/ profilul selectat;
- există baza materială, care permite organizarea eficientă a procesului educațional;
- există avizul Administrației Publice Locale și aprobarea Ministerului Educației și Cercetării.

APL-ul și direcțiile/ secțiile cultură de profil, avizează Planurile de învățământ al instituțiilor din subordine, ținând cont de numărul total de ore acordat pe discipline, numărul de unități salariale existente, în limita bugetului aprobat. Calculele urmează a fi realizate conform bugetului instituției planificat pentru un an de studii. Administrația instituției determină numărul de grupuri, conform specificului disciplinelor (de grup/ individual), numărul total al elevilor, care vor studia disciplinele respective și unitățile salariale disponibile.

Modificările/ adaptările posibile ce vizează numărul de ore planificate pentru o disciplină, pot fi realizate fără schimbarea numărului total de ore planificate, pentru specialitatea respectivă, din contul altor discipline, în următoarele cazuri:

- elevii se pregătesc pentru concerte, concursuri/ spectacole/ festivaluri, expoziții/ recitaluri, etc.,
- elevul/ elevii nu dispun de timp suficient și/ sau condiții în vederea exersărilor individuale și/sau pregătirea temelor pentru acasă.

Orele de grup/ colective pot fi redistribuite, astfel ca să acopere necesitățile și activitățile planificate (repetițiile colective, activitățile realizate în comun cu maestrul de concert), ținând cont de specificul instituției, amplasarea acesteia, alte particularități, locale/ zonale/ regionale.

Se consideră absolvenți ai cursului integral pentru profilul Artă muzicală, elevii care au absolvit 7 clase, în baza programului de studii de 1-7 ani și elevii care sau au absolvit 5 clase, în baza programului de 1-5 ani. Instituțiile pot înmatricula elevi în grupele/ clasele pregătitoare (clasa Nivelul O și Nivelul III), în limita numărului de locuri planificate.

Taxa de studii pentru nivelul O și nivelul III este calculată de către Administrația Publică Locală, în conformitate cu legislația în vigoare (*în raport de 100%*).

Norma didactică pentru profesori și maeștri de concert este stabilită conform cadrului legal în vigoare, (*norma didactică pentru profesori constituie - 18 ore, pentru maeștrii de concert - 20 ore săptăm.*).

I. CADRUL DE ORGANIZARE ȘI DESFĂȘURARE A PROCESULUI EDUCAȚIONAL

1.1 Structura anului de studii

Structura anului de învățământ este similară structurii anului școlar din învățământul general. Durata anului de studii și a vacanțelor corespunde ordinii stabilite pentru instituțiile de învățământ general. Anul de studii cuprinde două semestre, separate prin vacanțe: de toamnă, de iarnă, de primăvară, de Paști, de vară. Durata acestora este stabilită, anual de către MEC. Anul de studii începe la 01 septembrie și are următoarea structură: *semestrul I (septembrie – decembrie) și semestrul II (ianuarie – mai)*.

Accesul elevilor în ÎIE, Școlile de Muzică/ Arte este asigurat în baza testării aptitudinilor acestora, conform profilului selectat. Testarea aptitudinilor candidaților la înmatriculare se desfășoară în două etape: *etapa I-îi (iunie) și etapa a II-a, (august – septembrie)*, conform criteriilor stabilite în dependență de profil/specialitate.

1.2 Elementele de noutate în Plan:

1. Structurarea conținutului în două compartimente formative.
Componenta nucleu/invariabilă
Componenta complementară/variabilă
2. Redenumirea titlurilor profilurilor *Muzică în Artă muzicvală*;
3. Revizuirea titlurilor disciplinelor, conform nomenclatorului tip, aprobat pentru instituțiile de profil arte, (*Literatura muzicii în Istoria muzicii, Măiestria actorului în Arta actorului, Solfegiu și Teoria Muzicii în Teoria muzicii și Solfegiu*,);
4. Excluderea unor titluri de discipline și redistribuirea orelor pentru discipline din componenta nucleu A și opțională.
5. Introducerea componentei opționale pentru profilurile Artă plastică, Arta teatrală și Arta coregrafică;
6. Completarea și diversificarea ofertei de discipline pentru toate profilurile;
7. Revizuirea componenței numerice recomandate a grupurilor/ansamblurilor/colectivelor artistice;
8. Excluderea titlului "*Exersări colective*" și înlocuirea acestuia cu titluri recomandate, conform profilurilor. (Muzica: "*Ansamblu coral și orchestra*", Reducerea, unificarea și stabilirea formelor de evaluare, conform particularităților/specificului profilurilor, Arta Muzicală - *colocviu tehnic/ concert academic/examen*.

1.3 Asigurarea procesului educațional.

Procesul educațional este asigurat prin desfășurarea a trei forme de organizare a activităților educaționale (*lecții teoretice/practice, individuale/de grup/colective*). Este asigurat un sistem strict de evaluare a competențelor elevilor. Procesul educațional va fi organizat în două schimburi (I și II), în dependență de solicitările parvenite în acest sens. Activitățile extrașcolare vor fi organizate și desfășurate conform intereselor și opțiunilor elevilor, în scopul dezvoltării potențialului cognitiv și afectiv al acestora.

1.4 Orarul

Orarul urmează a fi stabilit, discutat și aprobat la Consiliul de Administrație/Profesoral a instituției de învățământ până la 01 septembrie al fiecărui an.

Orarul sunetelor este discutat și aprobat la ședința Consiliului până la 01.09. La întocmirea orarului se va ține cont de vârsta elevilor, distanța pe care urmează să o parcurgă în diferite anotimpuri, (orarul lecțiilor în instituția de învățământ primar/ liceal/ gimnazial), astfel încât deplasarea elevilor spre și de la școală să excludă orice pericol pentru viața și sănătatea acestora.

Orarul stabilit trebuie să asigure raportul optim între timpul de învățare și timpul de recreere, oferind elevilor și cadrelor didactice suficient timp pentru a se pregăti de orele, care urmează. Durata lecțiilor este de 45 de minute. La decizia instituției de învățământ, pot fi stabilite lecții-perechi (2 *lecții consecutive cu pauză respectivă*). Durata pauzelor se stabilește în mod obligator, individual de către administrația instituțiilor de învățământ, nu mai puțin de 05 minute.

1.5 Temele pentru acasă

Se stabilesc conform cerințelor curriculare la disciplinele de profil și sunt fixate în agenda individuală a elevilor pentru orele individuale și în Registrul de evidență a frecvenței și reușitei elevilor pentru orele de grup/colective. La stabilirea volumului temelor pentru acasă și a complexității acestora se

va ține cont de particularitățile de vârstă, nivelul de dezvoltare psiho-emoțională, condițiile social-economice și de trai, accesul la sursele digitale/instrumentele muzicale și cele specifice disciplinelor de profil etc.

1.6 Evaluarea competențelor

Evaluarea se desfășoară ritmic, pe tot parcursul anului școlar, în cadrul orelor/lecțiilor, prin examinări orale și scrise, testări, colocvii tehnice, lucrări scrise, lucrări de control, lucrări practice, concerte academice, audieri, expoziții, spectacole, evenimente/ ceremonii spectaculare, vizionări, examene. La sfârșitul semestrului II de regulă sunt organizate și desfășurate examene, conform profilurilor și disciplinelor de specialitate.

Orarul evaluărilor semestriale/ anuale la disciplinele de profil, conform specializărilor se elaborează semestrial, de către directorul/ directorul adjunct, după aprobarea planurilor de lungă durată și planurilor individuale, cu respectarea următoarelor prevederi:

- numărul de evaluări/ examene/ testări/ colocvii nu va depăși o disciplină pe zi/ 2 pe săptămână;
- nu se va admite stabilirea/ desfășurarea evaluării/ examenelor/ testărilor /colocviilor suplimentare, decât cele stabilite și aprobate prin Planul-cadru, pentru a evita suprasolicitarea elevilor.

Formele de evaluare: profilul Artă muzicală:

Concert academic - formă de evaluare intermediară, prin intermediul căreia se evaluează competențele formate pe parcursul semestrului/repertoriul de interpretare parcurs pe durata semestrului I-II. Poate avea inclusiv caracter public, cu participarea părinților, profesorilor, elevilor.

Colocviu tehnic –formă de evaluare a competențelor elevilor sub aspect tehnic și interpretativ, realizat prin intermediul unui program /repertoriu, care obligator, include game și studii.

Examen - formă de verificare finală, care atestă gradul de realizare a curriculumului, finele semestrului II al anului școlar. De regulă se desfășoară în prezența unei comisii, constituită prin ordinul directorului instituției. Poate fi de promovare, pentru a asigura transferul elevilor dintre clase sau de absolvire pentru elevii din clasele terminale.

1.7 Disciplinele opționale

Planul cadru oferă fiecărui elev posibilitatea selectării disciplinelor opționale. Disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a Planului, care contribuie la dezvoltarea unor competențe transversale, conform profilului de specialitate. Sunt propuse un șir de titluri de discipline opționale, pentru care instituțiile de învățământ vor elabora curricula la decizia școlii (CDS). Disciplinele opționale (din lista propusă), se determină de comun acord cu părinții/elevii, ținând cont de competențele profesionale ale cadrelor didactice, de dotarea instituției de învățământ cu bazele materiale și pot fi adaptate la specificul și necesitățile locale/raionale/zonale. Autoritățile Publice Locale pot stabili componenta locală a curriculumului opțional, (în conformitate cu prevederile Codului educației, art. 40 (10)). Planul oferă elevilor posibilitatea de a opta pentru discipline opționale ce contribuie la dezvoltarea altor competențe artistice de profil. Disciplinele opționale se desfășoară în mod individual/de grup. Odată selectate devin obligatorii pe parcursul unui an de studii. Elevii pot refuza participarea la orele opționale, fără a fi modificată taxa de studii prevăzută.

1.8 Asigurarea protecției vieții și sănătății elevilor

Asigurarea securității și protecția vieții și a sănătății tuturor elevilor este prioritară, iar administrațiile instituțiilor de învățământ vor implica elevii în activități ce vizează:

- formarea comportamentului responsabil pentru viața și sănătatea proprie și a celor din jur, inclusiv, învățarea și respectarea regulilor de circulație rutieră;
- formarea culturii informaționale și a unui comportament corect de utilizare a rețelei NET și serviciilor de telecomunicație.

Administrația va include în Planul anual de activitate a instituției un compartiment special „Asigurarea protecției vieții și sănătății elevilor” care va conține activități de instruire. Administrația va implica toți angajații, elevii și părinții în activități de prevenire a violenței față de elevi și va respecta procedura de organizare și intervenție a tuturor angajaților în cazurile de abuz, neglijare, exploatare etc.

II. SISTEMUL EDUCAȚIONAL EXTRAȘCOLAR (Școli de Arte/Muzică/Artă plastică)

2.1 Structura

Sistemul de învățământ extrașcolar de artă/ Școli de Arte/Muzică/Artă plastică este organizat pe niveluri și cicluri în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED–2011). Structura pe niveluri și trepte, asigură coerența și continuitatea instruirii și educației, în concordanță cu particularitățile individuale și de vârstă.

- **Nivelul O – pregătitor;**
grupe pregătitoare, profilurile: Arta Muzicală 4-6 ani.
- **Nivelul I - primar;**
învățământul primar: clasele I-IV, profilul Artă muzicală, pentru elevii înscriși la programul cu durata studiilor de 1-7 (8) ani și clasele I-II, profil Artă muzicală, pentru elevii înscriși la programul cu durata studiilor de 1-5 (6) ani;
- **Nivelul II – gimnazial;**
învățământul gimnazial, clasele V-VII, profil Artă muzicală cu durata studiilor de 1-7 ani, clasele a III-V-a, profil Artă muzicală cu durata studiilor de 1-5 ani;
- **Nivelul III - instruirea pentru adulți (adolescenți/maturi);**
Instruirea pentru adulți, *persoane cu vârsta mai mare de 18 ani, pentru toate profilurile. Instituția de învățământ poate elabora planuri individuale pentru beneficiarii înscriși la Nivelul III, în baza planurilor cadru prezentate, conform profilurilor și specializărilor.*

2.2 Componenta numerică recomandată a grupelor/ansamblurilor/colectivelor artistice:

Componenta grupelor variază în dependență de profil și disciplinele de profil, conform Planului cadru de învățământ.

La determinarea numărului de colective artistice / formațiilor artistice constituite în instituție, se va ține cont de condițiile de care dispune instituția de învățământ, dotarea acesteia, baza materială existentă (numărul de clase/ recuzita necesară conform specializărilor), precum și specificul/ particularitățile locale, raionale, zonale. La formarea colectivelor/formațiunilor artistice se va ține cont de vârsta elevilor, nivelul de pregătire, conform profilurilor/specialităților. Pot fi constituite colective de vârstă școlară mică sau de vârstă școlară mare, colective de vârstă diferită/mixte (mici/mari), colective ale unei clase. Elevii pot alege să fie antrenați în cel mult două colective, din componenta orelor pentru *ansamblu coral sau orchestră* și *ansamblu*.

Pentru profilul Arte Muzica:

Ansamblu coral (cor) - grup de elevi care întrunește în total un număr nu mai mic de 25 de elevi. Acesta la rândul său poate fi împărțit pe grupuri, (nu mai mult de 5-6 grupe), conform particularităților intonațional-vocale și de vârstă. Componenta numerică recomandată pentru fiecare grup/coral/ cor pe voci egale/ mixt - 10-15 elevi. Se pot constitui colective corale de băieți, cu un număr de 8-10 elevi în grup.

Orchestra - grup de elevi care întrunește în total un număr nu mai mic de 25 de elevi. Pentru organizarea activităților în orchestră, pot fi constituite grupe a câte 6-10 elevi, conform specializărilor la care sunt înscriși elevii, până la 6 grupe: instrumente aerofone (lemn/alamă) instrumente cu corzi, acompaniament, soliști instrumentiști/vocaliști).

Ansamblu - grup constituit din doi (2) și mai mulți elevi/participanți, instrumentaliști/vocaliști care interpretează în comun un repertoriu de piese muzicale. Ansamblurile pot fi organizate, după cum urmează: ansamblu instrumental omogen/mixt- (duet, trio, cvartet, cvintet etc.); ansamblu vocal/folcloric; ansamblu instrumental/vocal.

Disciplinele muzical-teoretice (teoria elementară a muzicii și solfegii, literatura muzicii), grupa/clasa va fi constituită din: 8-10 elevi, în instituțiile de învățământ cu un contingent mai mare de 100 elevi și 5-8 elevi, în instituțiile cu un contingent mai mic de 100 elevi. Grupele pentru disciplinele muzical-teoretice pot fi constituite din elevi de la diferite specializări muzicale și /sau cu durate diferite de studii, ținând cont de nivelul de pregătire inițială al acestora, sau urmare a testărilor suplimentare, realizate de către profesorii disciplinelor vizate.

2.3 Clasa de pregătire pre-profesională/profesionalizare timpurie.

Clasa de pregătire pre-profesională/ de profesionalizare timpurie, se constituie din absolvenți, care au rezultate deosebite, au susținut examenele de absolvire cu media nu mai mică de 8,5 manifestă interes și aptitudini profesionale inițiale, și au dorința de a continua studiile la instituțiile de învățământ mediu/superior de profil. Clasele de pregătire pre-profesională/ de profesionalizare timpurie *presupun formarea și dezvoltarea la elevi a competențelor profesionale necesare actului de promovare.* Pot fi

înființate/deschise numai în cazul în care sunt identificate surse financiare suficiente, de către administrația instituției de învățământ și Administrația Publică Locală și există avizele Organului local de specialitate în domeniul învățământului (în continuare OLSDÎ) și al MECC.

Prin urmare: în clasa a VIII-a pre-profesională/profesionalizare timpurie, pot fi înmatriculați absolvenții de la profilul Artă muzicală, cu durata studiilor de 1-7 ani și clasa a VI-a, absolvenții programului cu durata de 1-5 ani;

3.1. Nivelul O - Grupa pregătitoare.

3.1.1 Profilul Artă muzicală. Interpretare instrumentală.

Înmatricularea se admite de la vârsta de 4-6/7 ani.

Nr. d/o	Disciplina	Numărul de ore/ pe săptămână
A. Componenta nucleu/invariabilă		
1.	Instrument muzical (<i>individual</i>)	2
2.	Solfegiu (de grup)	1
B. Componenta complementară/variabilă		
1.	Ansamblu coral (de grup)	2
Număr total de ore/comp. invariabilă		3
Număr total de ore:		5

Elevii pot opta pentru componenta A – **obligatorie** și componenta B – la solicitare.

3.2 Nivelul I și II

3.2.1 Profil: Artă muzicală. Interpretare instrumentală (durata studiilor 1-7/ (8) ani).

Înmatricularea se admite de la vârsta de 7-9 ani, în dependență de specializare;

- a) instrumente cu clape: pian;
- b) instrumente cu coarde: vioară, violă, violoncel, contrabas, chitara clasică;
- c) instrumente populare: acordeon, țambal, nai, cobză;
- d) instrumente aerofone și percuție: flaut, trompetă, clarinet, saxofon, oboi, corn, trombon, percuție.

Nr.	Disciplina	Numărul de ore săptămânale/pe clase								Concert academic	Colocviu tehnic	Examen
		1	2	3	4	5	6	7	8*			
A. Componenta nucleu/invariabilă												
<i>Discipline de profil (individuale)</i>												
1.	Instrument muzical	2	2	2	2	2	2	2	2	S.I,1-6	S.II, 2-6	S.II, 1-7, 8
<i>Discipline muzical-teoretice (grup)</i>												
2.	Teoria muzicii și solfegiu	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	S.II, 4,7,8
3.	Istoria muzicii	-	-	-	1	1	1	2	-			S.II, 7
B. Componenta complementară/variabilă												
1.	Instrument auxiliar (<i>ind.</i>)	-	1	1	1	1	1	1	-	S.I, 3-6	-	S.II, 2-7
2.	Ansamblu coral/Orchestra (<i>grup</i>)	2	2	2	2	3	3	3	3			S.II, 8
3.	Discipline opționale (<i>ind./grup</i>)	-	-	-	-	1	1	1	1			
Număr total de ore (a)		6	6	6	7	9	9	0	8			
Număr total de ore (b, c, d)		6	7	7	8	0	10	1	8			

3.2.2 Profil: Artă muzicală. Interpretare instrumentală (durata studiilor 1-5 (6) ani))

Înmatricularea în clasa I se admite de la vârsta de 9-13 ani, în dependență de specializare;

- a) instrumente cu clape: pian;
- b) instrumente cu coarde: vioară, violă, violoncel, contrabas, chitara clasică;
- c) instrumente populare: acordeon, țambal, nai, cobză;
- d) instrumente aerofone și percuție: flaut, trompetă, clarinet, saxofon, oboi, corn, trombon, percuție.

Nr	Disciplina	Numărul de or săptămânale/pe clase						Concert academic	Colocviu tehnic	Examen
		1	2	3	4	5	6*			
A. Componenta nucleu/invariabilă										
Discipline de profil (individuale)										
1.	Instrument muzical	2	2	2	2	2	2	S.I, 1-4	S-II, 2-4	S.II, 1-5/6
Discipline muzical-teoretice (grup)										
1.	Teoria muzicii și solfegiu	2	2	2	2	2	2	-	-	S.II, 3,5
2.	Istoria muzicii	-	1	1	1	2	-			S.II, 5
B. Componenta complementară/variabilă										
1.	Instrument auxiliar (ind.)	-	1	1	1	1	-	S. I, 3-4	-	S.II, 2-5
2.	Ansamblu coral/Orchestra(grup)	2	2	3	3	3	3	-		
3.	Discipline opționale (ind./grup)	-	-	1	1	1	1			
Număr total de ore (a)		6	7	9	9	10	8			
Număr total de ore		6	8	10	10	11	8			

Notă

Profilul Artă muzicală:

- Componentele A, B și Notă sunt obligatorii.
- Numărul de ore și disciplinele din componenta B și Notă pot fi modificate la solicitarea părinților, cu acordul administrației instituției.

Studierea instrumentului auxiliar - este prevăzută pentru categoriile de specializări (b, c, d), începând cu clasa a II-a. Elevii de la specializarea (a), pot opta pentru studiarea unui instrument auxiliar la alegere, din componenta opțională, începând cu clasa a V-a, pentru programul de 1-7/8 ani și începând cu clasa a III-a pentru programul de 1-5/6 ani.

- Pentru activități în ansambluri vor fi acordate câte 0,5 ore pentru fiecare elev, începând cu clasele a IV-a - a VII/VIII-a, programul de 1-7/8 ani și clasele a II-a - a V/VI-a, pentru programul de 1-5/6 ani, (nu mai mult de 50% din numărul total de elevi înscriși la secție).
- Studiarea disciplinelor opționale începe cu clasa a III-a, pentru programul de 1-5/6 ani și clasa a V-a, pentru programul de 1-7/8 ani.
- La finalizarea programelor de 1-5 și 1-7 ani, elevii cu aptitudini deosebite, capabili de performanțe înalte, în limita bugetului alocat disponibil, se pot înscrie în clasele următoare respectiv a VI-a și a VIII-a, clase considerate de profesionalizare timpurie/pre-profesionalizare. Pentru clasele a VI-a și a VIII-a, disciplinele opționale pot fi selectate din componenta nucleu/invariabilă A. și realizate sub formă de extensii.

Sunt prevăzute ore pentru maestru de concert:

- în mărime de 50% din numărul total de ore prevăzut la disciplina „Instrument muzical” pentru categoriile b, c, și d;
- în mărime de 100 % din numărul total de ore prevăzut la disciplinele: Ansamblu coral/Orchestra, și Ansambluri (cu excepția ansamblurilor de pianiști);
- în mărime de 5% din numărul total de ore prevăzut la disciplina „Instrument muzical” (acordeon și chitară).

* Clasele a VIII-a și a VI-a sunt clase de pre-profesionalizare.

Discipline opționale:

Individuale		Clasa
1.	Lectura partiturilor	V-VII/VIII
2.	Instrument auxiliar	V-VII/VIII
3.	Memorarea și improvizațiile	V-VII/VIII
4.	Evoluarea în scenă și excelența muzicală	V-VII/VIII
5.	Acompaniamentul	V-VII/VIII
De grup		
1.	Folclorul muzical și	III-VII
2.	Ritmica	III-IV
3.	Istoria artelor (curs inițial)	IV-VII
4.	Audiții muzicale	III-VI

3.2.3 Profil: Artă muzicală. Interpretare vocală (durata studiilor 1-5 (6) ani)

Înmatricularea elevilor în clasa I se admite de la vârsta de 9 – 11 ani.

Înmărmăritarea elevilor în clasa I se admite de la vârsta de 9 - 11 ani.										
Nr.	Disciplina	Numărul de ore săptămânale/ clase						Concert academic	Examen	
		1	2	3	4	5	6*			
A. Componenta nucleu/invariabilă										
<i>Discipline de profil (individuale)</i>										
1.	Canto	2	2	2	2	2	2	S.I, 1- 4	S.II, 1-5/6	
<i>Discipline muzical-teoretice (de grup)</i>										
2.	Teoria muzicii și solfegiu	2	2	2	2	2	2	-	S.II, 3, 5	
3.	Istoria muzicii	-	1	1	1	1	-		S.II, 5	
B. Componenta complementară/variabilă										
1.	Ansamblu coral /Orchestra (grup)	2	2	3	3	3	3	-		
2.	Disciplina opțională (ind./grup)	-	-	1	1	1	1			
Număr total de ore		6	7	8	8	9	8			

Discipline opționale

Nr. d/o		
1.	Lectura partiturilor	III-V/VI
2.	Măiestria interpretativă scenică	III-V/VI
3.	Instrument auxiliar	III-V/VI
4.	Dirijat coral /de orchestră	V-V/VI

Notă:

- Componentele A, B și Notă sunt obligatorii.
 - Numărul de ore și disciplinele din *componenta B* și *Notă* pot fi modificate la solicitarea părinților, cu acordul administrației instituției.
 - Studiarea instrumentului auxiliar - este prevăzută începând cu clasa a III-a. Elevii pot opta pentru studiarea unui instrument auxiliar la alegere, din componenta opțională.
 - Pentru activități în ansambluri vor fi acordate câte 0,5 ore pentru fiecare elev, începând cu clasele a III-a - a V/VI-a, pentru programul de 1-5/6 ani, (nu mai mult de 50% din numărul total de elevi înscriși).
 - Studiarea disciplinelor opționale începe cu clasa a III-a, pentru programul de 1-5/6 ani.
- La finalizarea programelor (de 1-5 ani), elevii cu aptitudini deosebite, capabili de performanțe înalte, se pot înscrie în clasa următoare a VI-a, considerată clasă pre-profesională/sau clasă de profesionalizare timpurie. Pentru clasa a VI-a disciplinele opționale pot fi selectate din componenta nucleu/invariabilă A. și realizate sub formă de extensii.

*Clasa a VI-a sunt clase de pre-profesionalizare.

- Sunt prevăzute ore pentru maestru de concert:

în mărime de 100 % din numărul total de ore prevăzut la disciplinele: Ansamblu coral/Orchestra, și Ansambluri;

în mărime de 50% din numărul total de ore prevăzut la disciplina „Canto”.

*Clasa a VI-a este clasa de pre-profesionalizare.

**Curriculum la discipline pentru învățământul extrașcolar,
domeniul Arte, profil Artă muzicală**

PRELIMINARII

REPERE CONCEPTUALE ALE CURRICULUMULUI PENTRU PROFILUL ARTĂ MUZICALĂ

ADMINISTRAREA GENERALĂ A DISCIPLINELOR

I. DISCIPLINA „INSTRUMENT MUZICAL”

1.1. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Tabel 1

Tabel 2 DOMENII DE CUNOAȘTERE

1.2. COMPETENȚE SPECIFICE

1.3. MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE/UNITĂȚILOR DE COMPETENȚE/DOMENIILOR DE CUNOAȘTERE

1.4. DESCRIEREA DOMENIILOR DE CUNOAȘTERE / UNITĂȚILOR DE CONȚINUT RECOMANDATE

1.5. FINALITĂȚI

1.6. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

- Planul individual/ repertoriul de interpretare;
- Organizarea demersului educațional;
- Strategiile de evaluare a rezultatelor învățării;
- Tipuri de evaluare recomandate;
- organizarea evaluării.

ANEXE (UNITĂȚI DE CONȚINUT /REPERTORIU RECOMANDAT)

- Instrumente cu clape - Pian
- Instrumente cu coardă
- Instrumente de suflat
- Instrumente populare
- Instrumente de percuție

BIBLIOGRAFIE

II. DISCIPLINA „ISTORIA MUZICII”

2.1 ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

2.2 COMPETENȚE SPECIFICE

2.3 MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE /UNITĂȚILOR DE COMPETENȚE

2.4 UNITĂȚI DE CONȚINUT RECOMANDATE

2.5 REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A UNITĂȚILOR DE CONȚINUT/ SUBIECTE RECOMANDATE

2.6 FINALITĂȚI

2.7 PRODUSE/ACTIVITĂȚI

2.8 SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

BIBLIOGRAFIE

III. DISCIPLINA „TEORIA MUZICII ȘI SOLFEGIU”

3.1 ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

3.2 COMPETENȚE SPECIFICE

3.3 MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE/UNITĂȚILOR DE COMPETENȚE

3.4 DOMENII DE CUNOAȘTERE

3.5 REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A UNITĂȚILOR DE CONȚINUT/ SUBIECTE RECOMANDATE

3.6 DOMENII DE CUNOAȘTERE/PRODUSE/ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE/

CRITERII DE EVALUARE

3.7 FINALITĂȚI

3.8 SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

BIBLIOGRAFIE

Aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova Proces-verbal nr.28 din 06.07.2021, Ordin nr.914 din 16.07.2021

Coordonator grup de lucru:

COTOVIȚAIA Daniela, *specialist principal*, Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare;

Autori:

COTOVIȚAIA Daniela, *specialist principal*, Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare;

COSUMOV Marina, *șef catedră dr., conf.*, Universitatea de Stat "A. Russo", mun. Bălți;

BOGATAIA Irina, *director, profesor grad didactic superior*, Școala de Arte „Alexei Stârcea”, mun. Chișinău;

PRELIMINARII

Curriculumul la profilul Artă muzicală, (în continuare – Curriculum) pentru Școlile de Arte/Muzică, alături de Planul cadru, face parte din ansamblul de produse/documente curriculare și reprezintă o componentă esențială a Curriculumului Național.

Prezentul curriculum este elaborat în conformitate cu prevederile Codului Educației al Republicii Moldova (2014), ale Cadrului de referință al educației și învățământului extrașcolar (2020), ale Curriculumului de bază: sistem de competențe pentru învățământul extrașcolar (2020), dar și cu Recomandările UNESCO, Parlamentului European și ale Consiliului Uniunii Europene, privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 2018). Este noua generație de curricula centrate pe competențe, un produs curricular de pionierat ce are drept scop stabilirea finalităților pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală.

Acesta reprezintă un document reglator, care vizează prezentarea interconexă a demersurilor conceptuale, teleologice, conținutale și metodologice, accentul fiind pus pe sistemul de competențe precum un nou cadru de referință al finalităților educaționale. Totodată este un instrument didactic și document normativ principal, ce descrie condițiile învățării și performanțele proiectate la disciplinele de profil din componenta nucleu al Planului cadru pentru Școlile de Muzică/Arte, după cum urmează: *Instrument muzical, Teoria muzicii și Solfegiu, Istoria muzicii*. Acestea la rândul lor constituie fundamentul profilului Arte Muzicale și au un rol important în dezvoltarea personalității creative ale elevilor, formarea bazelor culturii interpretative, achiziționarea unor competențe caracteristice pentru domeniul Arte, învățarea pe tot parcursul vieții, dar și pentru integrarea într-o societate bazată pe cunoaștere și valori culturale, artistice și general-umane. Disciplinele *Ansamblu coral, Orchestra, Instrument auxiliar, Ansamblu* reprezintă componenta variabilă/complementară a Planului cadru, urmând a fi dezvoltate ulterior, conform conceptului și modelului de curriculum propus.

Prezentul Curriculum fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare – învățare – evaluare. Necesitatea elaborării a fost determinată de următoarele aspecte: absența documentelor reglatorii, clare pentru învățământul extrașcolar, la general și pentru domeniul Arte, profilul Arte Muzicale în particular; aspectele vulnerabile, identificate în procesul monitorizării activității Școlilor de Arte/Muzică.

În procesul de elaborare a Curriculumului la disciplinele de profil s-a ținut cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a curriculumului la așteptările comunității educaționale, la nevoile elevilor, dar și la tradițiile instituțiilor artistice de profil;
- valențele disciplinelor de profil artistic, în formarea competențelor specifice de profil și a celor transversale;
- necesitățile asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului formal și nonformal/extrașcolar;
- formarea bazelor culturii muzical/interpretative, ca parte componentă a culturii spirituale a elevilor.

Curriculumul modular la disciplinele de profil pentru profilul Arte Muzicale cuprinde componentele structurale: *Preliminarii, Repere conceptuale, Administrarea disciplinelor, Competențe specifice disciplinelor, Unități de conținut (unități de competență, unități de conținut, activități și activități/produse de învățare recomandate), Sugestii metodologice de predare – învățare – evaluare, Bibliografia, Anexe.*

Curriculumul are următoarele funcții:

- **de conceptualizare** a demersului curricular specific disciplinelor din componenta nucleu a Planului cadru pentru Școlile de arte/Muzică (*Instrument muzical, Istoria muzicii, Teoria muzicii și Solfegiu*).
- **de reglementare și asigurare a coerenței** dintre: disciplinele de profil, predare – învățare – evaluare, produsele curriculare specifice disciplinelor, componentele structurale ale curriculumului disciplinar și finalitățile curriculare;
- **de proiectare** a demersului educațional/contextual;
- **de evaluare** a rezultatelor învățării etc.

Curriculumul se adresează cadrelor didactice, autorilor de manuale, metodicienilor, altor persoane interesate, beneficiarul principal al acestui document fiind elevul. Elaborarea Curriculumului reprezintă un demers de maximă importanță pentru funcționarea eficientă a sistemului de învățământ artistic/nonformal. Procesele inovatoare din domeniul curricular se află în "centrul" politicilor educaționale, constituind, pe de o parte, aspecte în care se concentrează tot ceea ce are loc în sistem, în termeni de finalități, de acțiuni, de procese și de produse, pe de altă parte, inovațiile curriculare reprezintă un "barometru" al schimbărilor în sistemul de învățământ.

Curriculumul modular pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală aduce o viziune nouă îmbunătățită asupra educației prin artă/artistice, constituind un demers complex, care valorizează contribuțiile anterioare, experiența și practicile reușite în domeniul educației și învățământului artistic de profil. Acesta se adresează, inclusiv, managerilor, factorilor de decizie, specialiștilor în domeniul Arte, profil Artă muzicală, cadrelor didactice din mediul academic, care asigură formarea inițială și continuă a cadrelor didactice pentru învățământul extrașcolar Școli de Arte/Muzică, prin programe, cursuri sau stagii de formare, precum și altor actori de la nivelul societății, cu rol important în educație.

Așa dar, conchidem că Arta este, în esență, este cea mai profundă expresie a creativității umane. Arta este o activitate de creație, având drept scop producerea unor valori estetice. Totoată este o formulă a conștiinței sociale, care oglindește realitate în imagini artistice, care la rândul lor au o mare forță de cunoaștere și transformare a vieții sociale. Prin modul său de manifestare, arta poate fi considerată și ca o formă de cunoașterea artistică. În acest context, pentru a delimita componentele cunoașterii artistice, culturii muzicale și interpretative ale elevilor prezentul curriculum a apelat și la structura propusă de autorii curriculumului școlar pentru învățământului general obligatoriu, disciplina Educația muzicală, urmărind reflectarea aspectelor ce vizează: interesul și dragostea pentru arta muzicală, deprinderile de percepție muzicală, de ascultare și auzire, de simțire și trăire a muzicii, deprinderile muzicale practice, de interpretare instrumentală, vocală și corală; volumul anumit de cunoștințe, creativitatea muzicală; gustul muzical, reflecția despre muzică, aprecierea muzicii din punct de vedere valoric.

Astfel, noul curriculum pentru domeniul Arte, pentru profilului Arte Muzicale, aduce o viziune modernă asupra educației prin artă, constituind un demers complex, care va asigura valorizarea

contribuțiilor anterioare, experienței și practicilor reușite în domeniul educațional la general și artistic/muzical în particular.

REPERE CONCEPTUALE ALE CURRICULUMULUI PENTRU PROFILUL ARTĂ MUZICALĂ

Curriculumul la discipline de profil este elaborat în conformitate cu Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar și face parte din ansamblul de documente curriculare specifice educației nonformale prin artă, în general, și, în speță celor din Școlile de Artă/Muzică.

Curriculumul se structurează pe disciplinele de profil, după cum urmează: *Instrument muzical, Teoria muzicii și Solfegeu, Istoria muzicii* care la rândul lor, determină tipologia orelor/lecțiilor dar și formelor de organizare a procesului educațional, ținându-se cont de posibilitățile individuale ale celor educați. Centrarea curriculumului pe elev, prin luarea în considerare a particularităților și a nevoilor, precum și a ritmului propriu de învățare și dezvoltare a acestuia, are loc în cadrul abordării psihocentrice.

Specificul abordării curriculumului pentru educația extrașcolară/nonformală din perspectiva formării competențelor ține de următoarele aspecte: *competențele* reprezintă un sistem structurat ierarhic și pot fi privite ca standarde generale de formare pe domenii și profiluri de educație extrașcolară/artistică, *finalitățile* ca descriptori ale competențelor, ca manifestare graduală a acestora sunt flexibile, variative, contextuale, structurate de fiecare dată de interesele, aptitudinile, oportunitățile, particularitățile psihologice ale formabililor.

Școlile de Muzică/Arte dar și întreg sistemul de educație artistice din Republica Moldova are ca obiectiv nu doar implantarea valorilor artistice, morale și culturale, ci și schimbarea atitudinii, comportamentului și mentalității. Implementarea curriculumului va pune în circuit și va dezvolta mecanisme, care vor ajuta la crearea și formarea obiectivelor și normelor de comportament ale elevilor în societate, valorilor naționale în corelare cu acești caracteristici sociali, concepțiilor despre societatea ce îi înconjoară, abilităților de acomodare cu mediul artistic, cultural, social și economic.

Totodată, trebuie să se țină cont de misiunea instituțiilor ce prestează servicii de educație extrașcolară /nonformală. Educația prin artă devine imboldul progresului social, ce suscită noi abordări și valorificări ale științelor pedagogice, psihologice, politice, sociale, economice în scopul formării unei generații tinere, capabile să asigure în continuare un nivel de bunăstare a vieții, o interacțiune social, culturală generală, artistică sporită, condiții optime pentru dezvoltarea umană. Misiunea de bază a Școlilor de Arte/ Muzică rămâne a fi identificarea și atragerea elevilor cu abilități și deschidere pentru muzică/artă, fundamentarea culturii interpretative instrumentale/vocale și de consum.

Curriculum ca sistem de procese asigură respectarea principiilor didactice. Principiile sunt idei de bază “norme sau teze generale care imprimă un sens funcțional procesului de învățământ, asigurându-i astfel premisele necesare îndeplinirii în condiții de eficiență a obiectivelor și sarcinilor pe care le urmărește în desfășurarea sa”, „...asigurând, prin aceasta, o premisă a succesului în atingerea obiectivelor propuse” (Nicola, 59). Totodată principiile sunt teze generale care orientează și imprimă un sens funcțional procesului de învățământ, asigurând premisele necesare îndeplinirii obiectivelor, prin desfășurarea sa complexă și dinamică, care trebuie raționalizată, organizată. [vezi și C. Cucus, 32, p. 59-66; Șt. Păun, 60, p. 68-79; 47, p. 15-16].

Principii specifice educației centrate pe elev:

1. **Principiul individualității** vizează crearea la activitățile educaționale a condițiilor de dezvoltare a individualității elevului; de formare a experienței proprii.
2. **Principiul creativității și succesului** vizează stimularea și dezvoltarea unei învățări creative, contribuind la formarea imaginii de sine pozitive, la autorealizarea personalității educatului.
3. **Principiul alegerii** vizează oportunitatea de a alege obiectivele de învățare, conținuturile, metodele, mijloacele de organizare a procesului educațional și a activităților de învățare individuale, de grup.

4. **Principiul încrederii și susținerii.** se bazează pe susținerea intențiilor și acțiunilor copilului de autocunoaștere și autorealizare, deoarece motivația determină succesul în educație.

La rândul său, descrise de cercetătorul I. Gagim, principiile **educativ-didactice** ce exprimă exigențele procesului educațional specific pedagogiei artelor, sunt:

1. **Principiul pasiunii.** Prezența interesului viu pentru domeniul studiat.
5. **Principiul intuiției.** Esența lui constă în necesitatea contactării directe, vii și permanente cu fenomenul studiat.
6. **Principiul corelației teoriei cu practica.** Îmbinarea armonioasă a explicației cu aplicația;
7. **Principiul unității dialectice între senzorial și rațional dintre concret și abstract** în procesul de învățământ. Unitatea educației, instruirii și dezvoltării artistice se bazează pe cunoștințe, exercițiu, percepție, imaginație și intuiție. Pentru a percepe cu adevărat arta, pentru a pătrunde în esența ei, este necesară o anumită *instruire* artistică. Pentru a crea, interpreta și înțelege arta se consideră drept condiție, necesitate mobilizarea/dezvoltarea anumitor procese și însușiri psihice (a imaginației, gândirii, afectivității, memoriei, voinței și altele).
8. **Principiul accesibilității** constă în utilizarea de către profesor a informației simple, accesibile gradului intelectual și artistic de dezvoltare a copilului/ orientării după particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor.
9. **Principiul sistematizării, continuității și gradatie** - cucerirea artelor sistematic, treptat, de la ușor la greu, de la simplu la complicat.
10. **Principiul temeiniciei și durabilității rezultatelor obținute în procesul învățării** participării conștiente și active a elevilor în învățare se realizează atunci când elevul, cu ajutorul profesorului, însușește materialul studiat conștient, raționalizat cu participarea activă a eu-lui său.

Aplicarea principiilor didacticii este un factor de susținere a sistemului educațional în ansamblul lui. Analiza sistemică a procesului de învățământ focalizează atenția asupra diversității componentelor ce urmează a fi concertate: predare – învățare – evaluare – management.

Competențele sunt un ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, deprinderi/abilitați și aptitudini, necesare pentru: a) împlinirea și dezvoltarea personală, prin realizarea propriilor obiective în viață, conform intereselor și aspirațiilor fiecăruia și dorinței de a învăța pe tot parcursul vieții; b) integrarea socială și participarea cetățenească activă în societate; c) ocuparea unui loc de muncă și participarea la funcționarea și dezvoltarea unei economii durabile; d) formarea unei concepții de viață, bazate pe valorile umaniste și științifice, pe cultura națională și universală și pe stimularea dialogului intercultural; e) educarea în spiritul demnității, toleranței și respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; f) cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice și a respectului pentru natură și mediul înconjurător natural, social și cultural. Competența se naște și se formează la confluența sensurilor date de verbele *a ști, a ști să faci, a ști să fii, a ști să conviețuiești, a ști să devii*, deci nu este rezultatul acțiunii educaționale numai pe domeniul cognitiv, ci se raportează și la cel afectiv-atitudinal și psihomotor.

Reieșind din modul de manifestare a competenței ca finalitate, ea poate include următoarele componente:

- acțiune/ activitate reprezentată printr-un verb;
- indicator al timpului de finalitate (cunoaștere, aplicare, integrare/transfer);
- aspectul condițional al finalității (domeniul, disciplina, subiectul);
- indicator general privind nivelul de realizare a acțiunii sau a produsului în contextul dat de învățare.

Totodată, competența poate fi privită în trei ipoteze: *instrument al calității și performanței, obiectiv al curriculumului și rezultat al învățării.*

Competențele generale/transdisciplinare pentru Domeniul Arte ale educației extrașcolare (nonformale) se deduc din competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 22 mai 2018), din specificul domeniilor respective și cu un grad înalt de generalitate și complexitate, se definesc și se formează pe întreaga perioadă a educației extrașcolare/nonformale, după cum urmează:

1. *Practicarea /aplicarea capacităților și abilităților artistice sub diverse forme și activități, manifestând potențial uman creativ, sensibilitate, implicare și inițiativă.*
2. *Transferarea achizițiilor/talentelor artistice dobândite în cadrul activităților extrașcolare, în realizarea vocațională individuală, consemnând traseul de dezvoltare a persoanelor prin învățare și muncă, în funcție de specificul cerințelor și așteptărilor socioeconomice ale domeniului artistic și ale mediului de viață.*
3. *Explorarea tendințelor de autocunoaștere, autoinformare, autoformare, autopromovare și autodeterminare personală în domeniul artistic practicat, asigurând prin propriile posibilități și capacități un marketing vocațional de calitate.*
4. *Aprecierea și gestionarea fondurilor/produselor din domeniul artistic, dând dovadă de abilități ale unui creator/consumator fidel și elevat, capabil să contribuie astfel la sporirea prestigiului profesiilor artistice/culturale, promovarea și valorificarea întregului patrimoniu artistic la nivel local, național și universal.*
5. *Valorificarea domeniului artistic în spațiul social, cultural, artistic și informațional manifestând compatibilitate cu profilul ales și asigurând automodelarea conștientă a personalității.*
Domeniul Arte la rândul său include competențe specifice *profilului Muzică*, după cum urmează:
 1. Perceperea/ receptarea diversității creațiilor muzicale din patrimoniul național și universal, folosind strategii de cunoaștere și înțelegere a formelor, stilurilor, genurilor și mijloacelor de expresie, demonstrând pasiune pentru studiul individual, cercetarea și analiza teoretico-practică.
 2. Explorarea abilităților interpretative utilizând diverse tehnici, metode și forme organizare a activităților (în grup (ansambluri), individuale (solo), asigurând respectarea particularităților individuale și de vârstă în scopul exteriorizării și demonstrării trăirilor interioare și valorilor propriei personalități.
 3. Exteriorizarea/ reprezentarea deprinderilor și aptitudinilor interpretative, din perspectivele informațională (conștientă), operațională (gradul de utilizare/ prezentare) și creativă (demonstrarea practicii interpretative), exprimând interes pentru cunoașterea lumii și a sinelui.
 4. Promovarea artistică, culturală a creațiilor din tezaurul muzical național și universal, manifestând măiestrie interpretativă și expresivă în contexte variate (în cadrul concertelor/ seratelor, expozițiilor, concursurilor, festivalurilor) și contribuind la promovarea domeniului artistic la nivel școlar, comunitar, național și dovedind totodată inițiativă, spirit creativ și preocupare pentru păstrarea și valorificarea patrimoniului cultural-artistice.
 5. Aprecierea lucrărilor muzicale, manifestând o atitudine deschisă și respect față de valorile muzicii naționale și universale.
 6. Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, manifestând valori estetice în domeniul artei muzicale.

Competențele specifice la disciplinelor de profil derivă din competențele specifice profilului Muzică. Acestea se proiectează pe baza taxonomiilor și se formează în cadrul studiilor disciplinelor respective de profil și/ sau în cadrul tipurilor de activități respective. Competențele specifice se preconizează a fi atinse până la finele programelor de studii, reprezentând eventual și o variantă de proiectare la disciplină. Proiectarea didactică la disciplină se realizează conform datelor din rubrica Administrarea disciplinei, ținându-se cont de repartizarea orientativă a orelor, pe unități de conținut.

Unitățile de competențe sunt derivate din competențele specifice, reprezentând componentele acestora ce urmează a fi formate la disciplinele de studiu pe parcursul unei clase/a unui an școlar. Sistemul de competențe prevăzute de Curriculum este obligatoriu și va servi drept reper în proiectarea și realizarea demersului didactic.

Unitățile de conținut constituie mijloace informaționale prin care se urmărește realizarea sistemului de unități de competențe proiectate, a competențelor specifice disciplinei, dar și a celor transversale/interdisciplinare asigurând formarea competențelor la elevi. Sunt organizate pe domenii de cunoaștere și reprezintă achiziții de bază, care, dobândesc semnificație în măsura în care sunt înțelese ca fiind o componentă a competențelor. Totodată acestea reunesc trei

dimensiuni de bază, după cum urmează: Cunoștințe muzicale și despre muzică, Repertoriul muzical, Abilitățile dobândite.

Activitățile de învățare - proces bilateral ce presupune: predarea-evaluarea (activitatea profesorului) și învățarea (activitatea elevului). Totodată, învățarea poate fi definită ca: activitate a elevului de asimilare, aplicare și integrare a cunoștințelor, capacităților și atitudinilor; de formare a înțeleșurilor proprii privind sistemul de valori; formă specifică de activism orientată spre însușirea cunoștințelor, formarea capacităților și atitudinilor (competențelor).

Atât competențele specifice, unitățile de competențe, unitățile de conținut cât și activitățile de învățare și finalitățile sunt structurate și dezvoltate pentru fiecare disciplină din cele trei prezentate în curriculum: *Instrument muzical, Teoria muzicii și Solfegiu, Istoria muzicii*.

Cadrul didactic are libertatea și responsabilitatea de a valorifica această listă deschisă în mod personalizat la nivelul proiectării de lungă durată/individuale și realizării lecțiilor, dar și să o completeze în funcție de specificul clasei concrete de elevi și de resursele disponibile etc. Cadrele didactice vor ține cont de faptul că: competența se manifestă prin acțiune și se materializează în produse. Prin activitățile de învățare și produsele propuse, Curriculumul ghidează profesorul spre formarea la elevi a competențelor specifice disciplinelor de studii în Școlile de Arte /Muzică. Domeniile activităților de învățare reunesc: exersarea, interpretarea și creația.

Forme principale de organizare a procesului educațional - artistic sunt: individuale, pe grupe, colective. Menționăm că, educația / instruirea prin artă se realizează pe două niveluri: *informativ-teoretic și aplicativ-practic*.

Nivelul informativ-teoretic presupune formarea abilităților de acumulare a cunoștințelor muzicale și despre muzică. În urma perceperii creației muzicale se deduc/formează reprezentări, noțiuni, categorii, judecăți, capacități de interpretare și reflectare muzicală, se discern criterii de apreciere valorică, se dezvoltă capacitatea de a utiliza limbajul specific în descifrarea mesajului artistic.

Nivelul aplicativ-practic presupune antrenarea în procesul de cunoaștere și însușire, formarea abilităților de interpretare/prezentare a atitudinii adecvate față de valorile estetice și stimularea tendinței de a crea noi valori. Lecția în acest sens rămâne a fi o unitate didactică ce tinde în mod deliberat către un anumit scop, în condiții determinate, cu ajutorul unor mijloace adecvate, pentru a ajunge de la condițiile existente la condiții corespunzătoare scopului urmărit. Deci, lecția este o entitate complexă bazată pe corelația permanentă dintre obiective-conținuturi-metode-evalaure, atât sub aspect informativ-teoretic cât și aplicativ-practic.

Un aspect important și semnificativ în organizarea procesului educațional va constitui *abordarea interdisciplinară*, asigurată prin studiul disciplinei (*Instrument muzical*) și a disciplinelor muzical-teoretice de profil (*Teoria muzicii și Solfegiu și Istoria muzicii*). Interdisciplinaritatea asigură elevilor creșterea gradului de funcționalitate a achizițiilor școlare, descongestionarea conținuturilor prin prevenirea unor repetări sau necorespondențe, excluderea dezacordurilor în tratarea acelorași fenomene în cadrul diferitelor discipline, atât de profil cât și generale. Acest imperativ al timpului generează anumite rigori pentru realizarea interdisciplinarității în toate verigile sistemului educațional, devenind, în contextul învățământului formal, condiție și dimensiune a rezultatului procesului didactic.

Este vorba, de depășirea frontierelor rigide, de o educație care să deplaseze accentul spre conștientizare, cooperare, spre gândire critică și selecție, spre adaptabilitate și interpretarea lumii mereu schimbătoare. Valorificarea potențialului individual muzical-artistic al elevilor presupune în acest sens și identificarea adecvată a abilităților elevilor și dezvoltarea lor eficientă ulterioară. Funcția cognitivă, estetică și educativă ai abordării interdisciplinare și transdisciplinare asigură în mod implicit elevilor participarea activă atât în procesul propriei formări artistice și estetice, în calitate de creatori dar și în calitate de consumatori fideli ai produselor cultural-artisice din patrimoniul național și universal.

Produsele sunt rezultatele procesului de învățare, acestea fiind proiectate/recomandate în Curriculum pentru fiecare competență specifică.

Finalitățile sunt rezultatele măsurabile obținute în cadrul procesului de învățare, prin care se certifică în ce măsură la ce nivel au fost formate/dezvoltate competențele specifice fiecărui elev raportat la clasă/ sau la modul individual/personalizat.

ADMINISTRAREA GENERALĂ A DISCIPLINELOR (din componenta nucleu):

Nr. crt.	Disciplina/ tipuri de activități	Componenta	Nr. de ore/ pe săptăm.	Clasele	Numărul de ore/ pe an	Modul de evaluare		
						Colocviu Tehnic	Concert Academic	Examen
1.	Instrument muzical	nucleu	2	I-VII(V)	70	1	1	1
2.	Istoria muzicii		1	IV-VI	34	-	-	
			2	VII	70	-	-	1 (VII)
3.	Teoria muzicii și Solfegiu		2	I-VII(V)	70	-	-	1 (IV,VII)

I. DISCIPLINA - INSTRUMENT MUZICAL

Disciplina Instrument muzical prevede studierea unui instrument muzical ce aparține unui grup de instrumente muzicale, din oferta instituției, după cum urmează: *instrumente cu clape (pian), instrumente cu coarde, instrumente de suflat (alamă/lemn), instrumente populare, percuții*. Instrumentul se alege o singură dată pentru toată perioada de studii. Conform Planului cadru de învățământ pentru Școlile de Arte/Muzică, instrumentul muzical este o disciplină de studiu individual. Studiul instrumentului presupune cunoașterea specificului instrumentului, însușirea elementelor de limbaj și terminologie de profil, fundamentarea/dezvoltarea tehnicii de interpretare la instrument, tipologia și particularitățile de emisie a sunetului, normele de poziționare corectă a corpului în raport cu instrumentul muzical ales, procedeele de interpretare la instrument, particularitățile de selectare a repertoriului de studii, etc.,. Studierea unui instrument muzical aduce beneficii uimitoare creierului, solicitând simultan mai multe regiuni cerebrale decât orice altă activitate intelectuală. Specialiștii au acumulat dovezi care atestă faptul că regiunile cerebrale ale muzicienilor sunt diferite de cele ale oamenilor care nu practică această artă, din punct de vedere structural și funcțional. Este vorba despre zonele creierului responsabile cu abilitățile motorii, auzul, memorarea informațiilor auditive și memoria, care devin mai active atunci când o persoană cântă la un instrument muzical. Această preocupare artistică poate să îmbunătățească abilități importante în viața de zi cu zi, precum, planificarea unor acțiuni sau percepția emoțiilor.

Gândirea și comportamentele elevilor se schimbă pe fondalul muzicii create cu ajutorul unui instrument muzical, din acest proces izvorând o serie întreagă de beneficii, după cum urmează: îmbunătățirea memoriei, antrenarea perseverenței, îmbunătățirea coordonării corporale, ameliorarea aptitudinilor matematice, deprinderea unor aptitudini de înțelegere și lectură superioare, creșterea capacității de concentrare, eliberarea de stres; îmbunătățirea capacității de ascultare, **stimularea creativității și exprimarea liberă, creșterea stimei de sine.**

Studierea unui Instrument muzical contribuie la formarea și dezvoltarea competențelor ce oferă cunoștințe factice, abilități și atitudini specifice interpretului cultivat, pregătirea elevilor cu predispoziții în vederea atingerii unui nivel înalt de performanță, parcurgerea unui repertoriu caracteristic instrumentului muzical ales. Instrumentul muzical este centrat pe dezvoltarea inițială a abilităților necesare interpreților, oferind o bază solidă de cunoștințe, aptitudini și

posibilități de extindere a orizontului artistic /interpretativ, ca parte componentă a culturii spirituale ale elevului.

Pe lângă faptul că învață să interpreteze piesele scrise de alții într-un mod recomandat, cu respectarea tuturor rigorilor de interpretare, elevii au oportunitatea de a-și exprima propriile abordări ale partiturilor, de a compune/transpune și adapta creațiile muzicale studiate la stilul propriu. Exersarea la un Instrument muzical ofera elevilor șansa de a-și îmbunătăți imaginația, devenind în mod natural mai creativi și cu o gândire divergentă mai bună. Acest fapt denotă că se vor pricepe mai bine decât majoritatea persoanelor să gândească soluții noi și diferite la problemele cu care se confruntă. Este o abilitate utilă atât în activitățile de zi cu zi cât și ulterior pentru ghidarea în carieră.

1.1. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Tabel (1) DISCIPLINA /COMPONENTA/NUMĂRUL DE ORE/AN

Nr. crt.	Disciplina/ tipuri de activități	Componenta	Nr. de ore / săptăm.	Clasele	Numărul de ore/ pe an	Modul de evaluare		
						Colocviu Tehnic	Concert Academic	Examen
1.	Instrument muzical	nucleu	2	I II III IV V (1) VI VII (2)	70 ⁽³⁾	1 (sem.I)	1 (sem. I)	1 (sem. II)

Note:

- (1) programul de studii poate fi alcătuit pentru clasele I-V ani;
- (2) programul de studii poate fi alcătuit pentru clasele I-VII ani;
- (3) poate varia în funcție de structura anului școlar și datele calendaristice.

Profesorul este liber să stabilească ordinea studierii compartimentelor, să repartizeze orele alocate conform Planului cadru de învățământ, respectând condiția parcurgerii integrale a unităților de conținut și asigurând formarea competențelor stabilite, conform Planului individual (PI), elaborat pentru fiecare elev. Profesorul are responsabilitatea de a personaliza/individualiza demersul educațional și adapta curriculumul la elev și particularitățile individuale ale acestuia (ritm de învățare, vârstă, stare psiho-emoțională, aptitudini, abilități, etc.).

Tabel (2) DOMENII DE CUNOAȘTERE

Nr./r	Denumirea	Nr. de ore/ orintativ		Total
		Informativ-Teoretice	Aplicativ-Practice	
1.	Terminologia și notația muzicală în procesul de interpretare;	2	1	3
2.	Partitura muzicală – particularități și caracteristici;	4	8	12
3.	Tehnici de interpretare;	6	14	20
4.	Măiestria interpretativă /receptarea exprimarea artistică;	6	16	22
5.	Repertoriul individual integrat (sinteza creațiilor muzicale);	3	6	9
6.	Evoluarea scenică.	1	3	4
Total		22	48	70

1.2 COMPETENȚE SPECIFICE

1. **Utilizarea/operarea** elementelor de ținută / tehnică interpretativă (ținuta corpului și a mâinilor *poziția corectă, aparatul, modalități de atac și emisie sonoră*), în diverse contexte de învățare, **manifestând** interes pentru rigoare și precizie;
2. **Aplicarea achizițiilor muzical-interpretative dobândite** (*terminologie/elemente de notație și limbaj muzical de specialitate, în cadrul însușirii și interpretării creațiilor de diferite genuri, abordări/particularități stilistice/imagistice*), **demonstrând** respectarea principiilor de bază în studierea repertoriului muzical și nivelului de posedare a instrumentului/responsabilitate/efort/ motivare și capacitate de autocontrol și concentrare personală;
3. **Realizarea artistică a potențialului muzical** prin diverse strategii, situații de învățare, activități individuale (*solo*) /colective (*ansambluri*), concertistice și competiționale, **demonstrând** fidelitate textului muzical (*în format pe de rost/pe note*), cultură/nivel interpretativ, muzicalitate și artistism, gândire creativă și imaginație artistică;
4. **Expolarea devirsității fenomenului muzical-artistic** în contexte creative/educaționale/sociale/muzicale **demonstrând** implicare, gust estetic, respect față de valorile culturale-artistice naționale și universale, **contribuind** la formarea propriei identități interpretativ-artistice, cultivarea interpreților/creatorilor și consumatorilor fideli de artă.

1.3 MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE/ UNITĂȚILOR DE COMPETE

Nr. crt.	Competențe specifice	Unități de competențe	Domenii de cunoaștere	Activități și produse de învățare
1.	Utilizarea/operarea elementelor de ținută / tehnică interpretativă (<i>ținuta corpului și a mâinilor poziția corectă, aparatul, modalități de atac și emisie sonoră</i>), în diverse contexte de învățare, manifestând interes pentru rigoare și precizie.	1. Identificarea terminologiei aferente în diverse contexte interpretative. 2. Analiza semnelor grafice din partiturile muzicale studiate; 3. Descifrarea materialului muzical, utilizând terminologia indicată. 4. Argumentarea verbală a semnificației termenilor și elementelor de limbaj muzical, identificate/studiate. 5. Fixarea imaginilor auditive (formula - a vedea – a auzi – a cânta). 6. Evidențierea particularităților și transpunerea termenilor muzicali identificați, în procesul de interpretare artistică.	Terminologia și notația muzicală în procesul de interpretare	Activități: Discuții dirijate. Activități de ascultare/audiție activă. Exerciții de analiză a materiei propus pentru interpretare. Exerciții de antrenare/practicare a ținutei și procedurilor de interpretare artistică; Identificare a elementelor /procedurilor de bază de interpretare artistică, Interpretare la prima vista. Produse evaluabile: Material muzical analizat;

		7. Conștientizarea și justificarea categoriilor de termeni muzicali utilizați în procesul de interpretare artistică; 8. Raportarea terminologiei/elementelor de notație și limbaj muzical de specialitate muzicali identificați la caracterul, stilul, genul și forma creației muzicale studiate.		Material muzical interpretat; Exerciții interpretate Partituri muzicale discifrate; Comentarii scrise; Răspuns scris; Răspuns oral; Răspunsuri și comentarii;
		1. Demonstrarea /respectarea ținutei/poziției corecte raportate la instrument. 2. Prezentarea mișcărilor libere a aparatului interpretativ (<i>mâini, corp, cap, braț, poneu, etc.</i>). 3. Deținerea modalităților de atac și emisie sonoră, coordonarea lor cu auzul, frazarea, caracterul și stilul creațiilor muzicale din repertoriu; 4. Dezvoltarea auzului, simțului ritmic și memoriei muzicale prin diverse măsuri metro-ritmice; 5. Interpretarea textului muzical cu diferite articulații: (<i>legato, non legato, staccato</i>), grupări ritmice și trăsături de caracter; 6. Coordonarea și libertatea mișcărilor aparatului interpretativ. 7. Corelarea tehnicii interpretative cu mijloacele de expresivitate	Tehnici de interpretare instrumentală	Activități: Discuții dirijate. Activități de ascultare/audiție activă. Exerciții de analiză a materiei propus pentru interpretare. Exerciții de antrenare/practicare a ținutei și procedeele de interpretare artistică; Identificare a elementelor /procedeele de bază de interpretare artistică, la prima vista. Produce evaluabile: Material muzical interpretat; Exerciții: pentru dezvoltarea tehnicii interpretative, auzului, metro-ritmului. Răspuns oral;

		muzicală (<i>tempoul, melodia, ritmul</i>), frazarea, caracterul; 8. Dezvoltarea tehnicii digitale prin exerciții, game, studii, acorduri, arpegii. 9. Respectarea fermă a digitației.		Răspunsuri și comentarii;
2.	Aplicarea achizițiilor muzical-interpretative dobândite (<i>terminologie/elemente de notație și limbaj muzical de specialitate</i>), în cadrul însușirii și interpretării creațiilor de diferite genuri, abordări /particularități stilistice/imagistice, demonstrând respectarea principiilor de bază în studierea repertoriului muzical/fidelitate textului muzical/ nivel de posedare a instrumentului/responsabilitate/efort/ motivare și capacitate de autocontrol și concentrare personală;	1. Analizarea formei partiturii muzicale studiate; 2. Identificarea formelor muzicale și părților componente ale formei muzicale (<i>frază, propoziție, perioadă, parte, mișcare, compartiment</i>), elementelor de structură și înțelegerea semnificației lor . 3. Distingerea elementelor caracteristice de notație muzicală și mijloacelor de expresie; 4. Recunoașterea elementelor de expresie și interpretare în diferite lucrări (<i>auditiv și în scriitură</i>); 5. Formularea ideilor principale ale creațiilor muzicale din repertoriu.. 6. Compararea creațiilor muzicale, din perspectiva stilistică, de gen și de formă; 7. Citirea de pe foaie și la prima vista a creațiilor din repertoriu. 8. Descrierea caracterului creațiilor muzicale (<i>noțiuni de gen, stil, curent muzical</i>);	Partitura muzicală – particula rități și caracteristici.	Activități: Discuții dirijate Analiza formei muzicale. Intepretarea secvențială; Exerciții de interpretare artistică Lectura partiturii Ordonarea logică a secvențelor muzicale audiate/interpretate; Recunoașterea materialului audiat din diferite surse/înregistrări audio-video; Produce evaluabile: Game în diversitate tehnică; Studii în diversitate tehnică Partituri muzicale analizate/intepretate; Piese diferite după gen, stil și caracter; Creații de formă amplă;

		9. Perceperea construcțiilor muzicale; 10. Stabilirea legăturilor între elementele de expresie și cele de interpretare; 11. Respectarea stilului lucrărilor interpretate.		Creații polifonice;
		1. Utilizarea deprinderilor inițiale de <i>emisie sonoră, metro-ritmice, agogice, dinamice, de frazare și intonație expresivă</i> în creațiile studiate; 2. Prezentarea /Comentarea elementelor de expresie muzicală; 3. Corelarea (<i>imaginii sonore</i>) cu reproducerea reală (sunetul real). 4. Demonstrarea potențialului / abilităților de interpretare; 5. Aplicarea corectă a modurilor de interpretare/executare în interiorul frazei muzicale, etc; 6. Decodificarea auditivă (intuitivă) și descoperirea sensurilor /perceperea emoțională și adecvată a mesajului muzical, elementelor de limbaj, în baza textului muzical. 7. Interpretarea artistică a conținutului imagistic al creațiilor din repertoriu; 8. Exersarea interpretării la instrument, în baza unui text simplu de note/la prima vista;	Măiestria interpretativă /receptarea expresivă artistică	Activități: Discuții dirijate Exerciții de interpretare artistică Exersarea interpretării polifonice și a formei ample. Exersări de dezvoltare a auzului polifonic; Ordonarea logică a secvențelor muzicale audiate/interpretate; Recunoașterea materialului audiat/interpretat din diferite surse audio-video; Înregistrarea și analiza materialului interpretat. Produse evaluabile: Game în diversitate tehnică; Studii în diversitate tehnică; Partituri muzicale

		9. Dezvoltarea auzului și a gândirii polifonice bazate pe interpretarea creațiilor de factura polifonică; 10. Dezvoltarea ideii muzicale și particularităților de interpretare a creațiilor de formă amplă. 11. Conștientizarea în mod artistic a sarcinilor interpretative.		analizate/intepretate; Piese diferite după gen, stil și caracter; Creații de formă amplă; Creații polifonice;
3	Realizarea potențialului muzical-artistic prin diverse strategii, situații de învățare, activități individuale (<i>solo</i>) /colective (<i>ansambluri</i>), concertistice și competiționale, demonstrând fidelitate textului muzical (<i>în format pe de rost/pe note</i>), cultură/nivel interpretativ, muzicalitate și artistism, gândire creativă și imaginație artistică.	1. Însușirea calitativă a repertoriului de interpretare artistică și de virtuozație. 2. Prezentarea unui repertoriu, bazat pe experiențe artistice /spirituale proprii. 3. Selectarea și interpretarea creațiilor de diferită factură/stil (<i>academic și folcloric</i>). 4. Reflectarea valențelor poetice ale textului muzical; 5. Selectarea/asocierea imaginilor plastice potrivite pentru ilustrarea lucrărilor muzicale; 6. Studierea particularităților stilistice de interpretare a repertoriului clasic și folcloric; 7. Redarea textului muzical asigurând fluiditatea discursului muzical (inclusiv pe de rost); 8. Demonstrarea abilității de a crea imaginea artistică integră, în cadrul studiului individual; 9. Dezvoltarea strategiilor individuale (lucrurile de	Repertoriul individual integrat (sinteza creațiilor muzicale)	Activități: Demonstrarea înțelegerii partiturii; Memorarea fragmentelor /creațiilor din repertoriu. Audiții ghidate, activități de ascultare/audiere Activități de fixare a conținutului audiat; Interpretarea integrată a creațiilor muzicale studiate. Alcăturirea repertoriului individual variat ca stil, gen, caracter, etc., Completarea portofoliului individual; Interpretarea solo/în ansamblu. Produse evaluabile:

		sine stătător), sub diverse aspecte și tematici de profil. 10. Conturarea unui traseu individual de evoluție; 11. Acompanierea creațiilor vocale și instrumentale la instrument (<i>în baza partiturii</i>). 12. Participarea în diferite ansambluri, colective artistice.		Portofoliu muzical/reperoriu Game în diversitate tehnică; Studii în diversitate tehnică Partituri muzicale analizate/interpretate; Piese diferite după gen, stil și caracter; Creații de formă amplă; Creații polifonice; Ansambluri
4.	Expolarea devirsității fenomenului muzical-artistic în contexte creative/educaționale/sociale/muzicale demonstrând implicare, gust estetic, respect față de valorile culturale-artistice naționale și universale, contribuind la formarea propriei identități interpretativ-artistice, cultivarea interpreților/creatorilor și consumatorilor fideli ai artei.	1. Implicarea în acțiunile concertistice individuale/colective; 2. Exprimarea propriilor impresii și sentimente despre creațiile/partiturile muzicale din repertoriu; 3. Prezentarea în scenă a identității cultural-artistice prin aplicarea elementelor de creație proprie. 4. Demonstrarea potențialului interpretativ- artistic acumulat în diverse activități concertistice/scenice; 5. Interpretarea artistică solo/ în ansamblu. 6. Manifestarea plăcerii și interesului pentru activitățile muzicale; 7. Interpretarea artistică, expresivă/cu pasiune a melodiilor, creațiilor muzicale variate, la instrument în public;	Evoluarea scenică	Activități: Discuții dirijate; Elaborarea planului de interpretare; Interpretarea artistică solo/în ansamblu în scenă; Exerciții de echilibru psihologic și emoțional. Evaluarea reciprocă a repertoriului interpretativ Autoevaluarea și indentificarea traseului și viziunii proprii în raport cu creațiile din reperotiu personal; Identificarea perspectivelor stilistice, imagistice și de formă.

		8. Analiza rezultatelor și exprimarea propriilor viziuni în vederea succeselor, rezultatelor și impactului activităților desfășurate. 9. Implicarea în acțiunile de valorificare a patrimoniului cultural-artistic; 10. Participarea în calitate de interpreți/creatori/consumatori elevați fideli ai produselor domeniului muzical-interpetativ. 11. Perfecționarea abilităților interpretative, prin asigurarea adaptării repertoriului la necesitățile, interesele, categoriile de public, preferințele și rigorile profesionale înaintate. 12. Manifestarea unei atitudini pozitive față de valorile artistice, sub diferite aspecte (<i>descoperire, valorificare, conservare etc.</i>) 13. Îmbinarea liniilor tehnică și artistică cu pasiune și entuziasm.		Participări în concerte, concursuri, festivaluri. Produse evaluabile: Partituri muzicale interpretate Piese Creații de formă amplă Creații polifonice. Concerte Programe/afișuri alcătuite Suport informațional /concert Evoluări în concerte, concursuri, festivaluri, etc.,
--	--	---	--	--

1.4 DESCRIEREA DOMENIILOR DE CUNOAȘTERE / UNITĂȚI DE CONȚINUT RECOMANDATE

- Terminologia muzicală în procesul de interpretare** - elemente de limbaj/semne convenționale de bază și ocazionale, măsură, ritm, tempo, grupări de note; elemente de structură a melodiei motiv, tema.
- Partitura muzicală – particularități și caracteristici** - descifrarea/lectura la prima vista a textului muzical/creațiilor muzicale, determinarea (*mod major/minor, genul creației, caracterul de interpretare, tonalitatea, măsura, tempoul*), metroritmul liniei melodice (*bătaie tare/bătaie slabă*), mișcarea liniei melodice (*sus, jos, cadențat, treptat*), determinarea diapazonului melodiei (de la cel mai jos sunet spre cel mai înalt), determinarea desenului ritmic, forma muzicală (*lied, sonată, rondo, menuet, tema cu variațiuni*).
- Tehnici de interpretare instrumentală** - abilități motrice și mișcări interpretative (*aspecte teoretice/practice*). Măiestria tehnică și interpretativă. Fixarea și sobrietatea aparatului interpretativ. Utilizarea aplicaturii corecte (*digitația*), schimbarea pozițiilor mâinilor, transferul mâinilor, mișcări

plastice, ușoare, moi etc.,. Tehnici instrumentale și de emisie sonoră, spiccato clasic și semispiccato deatache francez, legato, cezura în interiorul frazei, sostenuto, ornamente.

4. **Măiestria interpretativă/receptarea/exprimarea artistică** - discuții despre muzică, muzicieni celebri, file din istoricul instrumentului; Mijloace de expresie: nuanțe dinamice, accent, cezură, agogică. Dezvoltarea/perfecționarea continuă a abilităților de interpretare artistică.
5. **Repertoriul individual integrat (sinteza creațiilor muzicale)** - sintetizarea, dezvoltarea și perfecționarea gândirii muzical-imagistice. Acumularea unui volum considerabil de creații muzicale, care ar constitui repertoriul de bază al interpretului instrumentalist; Constituirea și completarea portofoliului profesional individual. Identificarea surselor noi, acutale, moderne de suplinire a repertoriului, în baza principiilor generale sau particulare de identificate.
6. **Evoluarea scenică** - interpretarea conștientă, expresivă a creațiilor muzicale din repertoriu, responsabilitate, plăcere, calitate. etc., Potențial artistic acumulat în cadrul manifestărilor artistice, de diferit tip, gen și format. Planificarea activităților cu program. Abilități interpretative, adaptate la creațiile din repertoriu la necesitățile, interesele, categoriile de public, preferințele și rigorile profesionale înaintate. **Manifestarea** atitudinii pozitive față de valorile culturale sub diferite aspecte descoperire, valorificare, conservare, promovare etc.

* În acest document, **Planul de repertoriu (a se vedea Anexa)** are valoare de sugestie, rămânând la latitudinea cadrului didactic să propună alte creații muzicale/repertorii, ținând cont de particularitățile de dezvoltare fizică, psihică și intelectuală a elevilor, astfel încât elevii să dobândească și să-și consolideze imaginea de ansamblu asupra stilului studiat, de la începutul acesteia. Pentru a veni în ajutorul profesorului în mod concret, sunt exemplificate activități ce contribuie la atingerea competențelor, dar și conținuturi muzicale recomandate.

1.5 FINALITĂȚI

Instrument / Grup	La finele claselor prezentate elevul poate:								Produse rezultate	
	cl.I	cl.II	cl.III	cl.IV	cl.V	cl.VI	cl.VII	cl.VIII*		
Pian	Deține în repertoriu 15–20 de lucrări muzicale: (cântece populare, piese cu caracter de cântece și dans, piese cu elemente de polifonie, studii și ansambluri); (pentru nivel avansat) sonatine și variațiuni simple. Identifica elementele de notație și limbaj muzical. Lectura la prima -vista. Interpreta în ansamblu cu profesorul, piese simple în patru mâini. Utiliza exerciții de digitație cu diverse grupări	Deține în repertoriu 8–12 lucrări muzicale: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de forma amplă; 3–5 piese; 3–4 studii. Gamele: C-dur, a-moll, G-dur, e-moll. Lectura la prima vista melodii cu caracter de cântece cu acompaniament și armonie simplă în bas. Interpreta în patru mâini cu profesorul piese de diferite genuri. Demonstra/Utiliza tehnicii digitale cu ajutorul diverselor exerciții (mordent, grupet).	Deține în repertoriu 8–12 lucrări muzicale: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 3–5 piese; 3–4 studii. Gamele F-dur, d-moll, D-dur, h-moll. Lectura la prima - vista piese cu caracter diferit și Interpretare a în ansamblu. Analiza creații muzicale, (din perspectiva formei muzicale);	Deține în repertoriu: 8–12 lucrări muzicale: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 3–5 piese ; 3–4 studii. Gamele B-dur, g-moll, Es-dur, c-moll Lectura la prima – v ista piese cu caracter diferit. Interpreta în ansamblu cu profesorul piese simple în patru mâini Interpreta transpuneri ușoare din diverse opere, baletе, muzică simfonică.	Deține în repertoriu: 8–12 lucrări muzicale, inclusiv câteva pentru inițiere, familiarizare: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 3–5 piese (inclusiv 1 ansamblu); 3–4 studii. Gamele A-dur, fis-moll, E-dur, cis-moll. Aplica și interpreta 1 acomp. simplu. Lectura la prima – vista piese cu caracter diferit. Interpreta în ansamblu	Deține în repertoriu: 8–10 lucrări muzicale, inclusiv câteva pentru inițiere: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 3–5 piese (inclusiv 1 ansamblu) 3–4 studii. Gamele: As-dur, f-moll, H-dur, gis-moll Aplica și interpreta 1 acompaniament simplu. Lectura la prima - vista piese cu caracter și complexitate diferite. Describe caracterul	Deține în repertoriu: 6–9 lucrări muzicale, inclusiv câteva pentru inițiere: 1polifonie; 1 lucrare de formă amplă; 2–3 piese (inclusiv 1 ansamblu) 2–4 studii; Aplica și interpreta 1 acomp. (la aprecierea profesorului). Lectura la prima - vista piese cu caracter și complexitate diferite. Formula idea creației muzicale audiate/interpretate	Deține în repertoriu 6–9 lucrări muzicale, inclusiv câteva pentru inițiere: 1 polifonie; 1 lucrare de formă amplă; 2–3 piese (inclusiv 1 ansamblu); 2–4 studii; 1acomp. (la aprecierea profesorului). Lectura la prima - vista pieselor cu caracter diferit și complexitate variată.		

	ritmice și trăsături de caracter (non legato, legato, staccato) de la diferite note și în diferite octave, în diverse forme succesive. Fixa imagini auditive (etapa I- după formula, a auzi – a cînta, Recunoaște semne grafice din partiturile muzicale studiate;	Distinge elemente de notație muzicală și mijloace de expresie; Explică verbal a semnificația temenilor și elementelor de limbaj muzical studiate		Analiza creații muzicale, (din perspectiva de gen și de formă, etc.);	cu profesorul piese simple în patru mîini a interpreta transpuneri ușoare din opere, balet, muzică simfonică. Analiza creații muzicale, (din perspectiva stilistică, de gen și de formă).	creațiilor muzicale (noțiuni de gen, stil, curent muzical);		
Instrumente de suflat	Interpreta: 6-10 piese (cîntece populare, piese cu caracter de cîntece și dans). 5-7 studii și exerciții, însușirea notației muzicale, Lectura la prima vista a pieselor simple în tempou rar. Îndeplini exerciții pentru dezvoltarea săriturilor la	Respecta: poziția corectă la instrument Interpreta 6-10 piese de gen și caracter diferit. 4-6 studii. Game majore și minore pînă la o alterație. Îndeplini exerciții în diverse forme pentru degete (non legato, legato, staccatto).	Respecta: poziția corectă la instrument Interpreta 6-8 piese. 4-6 studii. Game majore și minore pînă la două alterații. Îndeplini exerciții în diverse forme pentru degete (non legato,	Respecta: poziția corectă la instrument Interpreta 6-8 piese. 4-6 studii, 1 lucrare-formă amplă. Interpreta conștient game majore și minore pînă la trei alterații. Lectura la prima - vista	Interpreta 6-8 piese. 1 lucrare-formă amplă. 4-6 studii, cu caracter și tempou diferit. Interpretează conștient game majore și minore pînă la trei alterații. Lectura la prima - vista	Interpreta 6-8 piese. 1 lucrare-formă amplă. 4-6 studii, cu caracter și tempou diferit. Interpreta conștient game majore și minore pînă la cinci alterații. Lectura la prima - vista piese cu caracter diferit.	Interpreta 6-8 piese de gen și caracter diferit. 1 lucrare formă amplă 4-6 studii, cu caracter și tempou diferit. Interpreta conștient game majore și minore pînă la șapte alterații. Lectura la prima - vista piese cu caracter	Interpreta 6-8 piese de gen și caracter diferit. 1 lucrare formă amplă. Interpreta conștient game majore și minore pînă la șapte alterații (arpegiilor în răsturnări câte trei și cîte patru, a dominant septacordului în răsturnări câte 3 și câte 4.

	intervale de secundă terțe și cvarte, însușirea articulațiilor (non legato, legato, staccato, dublu staccato) într-o octavă sau două. Asimila procedee de emisie a sunetului.	Lectura la prima vista piese simple în tempou rar. Implica elevul în domeniul creației artistice.	legato, staccato). Lectura la prima vista piese simple în tempou rar. Implica elevul în domeniul creației artistice.	Implica elevul în domeniul creației artistice.	piese cu caracter diferit. Implica elevul în domeniul creației artistice.	Implica elevul în domeniul creației artistice.	Implica elevul în domeniul creației artistice.	4-6 studii, cu caracter și tempou diferit. Lectura la prima - vista piese cu caracter (la diferit și complexitate variată.
Instrumente Populare (țambal/ nai, etc.)	Deține în repertoriu: 14–16 lucrări muzicale: cântece populare, piese cu caracter de cântec și dans, piese cu elemente de polifonie, studii. Însușirea notației muzicale. Gamele până la o alterație, inclusiv arpegiile cu diferite procedee tehnice. Lectura la prima -vista. Exerciții în diverse forme succesive pentru	Deține în repertoriu: 6–9 lucrări muzicale: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 2-3 piese (din tezaurul muzicii universale sau populare); 2–3 studii. Gamele cu două alterații cu diverse grupări ritmice și procedee tehnice. Lectura la prima -vista. Interpretă în ansamblu cu corepetitorul piese de diferite genuri.	Deține în repertoriu: 6–9 lucrări muzicale: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 2–3 piese (din tezaurul muzicii universale sau populare); 2–3 studii. Gamele cu trei alterații cu diverse grupări ritmice și procedee tehnice.	Deține în repertoriu: 8–12 lucrări muzicale: 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 2–4 piese (din tezaurul muzicii universale și populare); 2–3 studii. Gamele cu patru alterații cu diverse grupări ritmice și procedee tehnice. Lectura la prima – vista	Deține în repertoriu: 8–12 lucrări muzicale; 1–2 lucrări polifonice; 1lucrare de formă amplă; 3–5 piese (din tezaurul muzicii universale și populare); 2–4 studii; Gamele cu cinci alterații cu diverse grupări ritmice și procedee tehnice. Lectura la prima – vista	Deține în repertoriu: 6–9 lucrări muzicale; 1–2 lucrări polifonice; 1 lucrare de formă amplă; 2–3 piese (din tezaurul muzicii universale și populare) 2–3 studii; Gamele cu șase alterații cu diverse grupări ritmice și procedee tehnice. Lectura la prima - vista piese cu caracter diferit.	Deține în repertoriu: 4–6 lucrări muzicale, inclusiv câteva pentru inițiere: 1 lucrare de formă amplă; 1–2 piese (din tezaurul muzicii universale); O creație de muzică populară sau o suită de melodii populare 1-2 studii; Lectura la prima - vista piese cu caracter diferit. Interpreta în ansamblu cu corepetitorul .	Deține în repertoriu: 4–6 lucrări muzicale, inclusiv câteva pentru inițiere: 1 lucrare de formă amplă; 1–2 piese (din tezaurul muzicii universale); O creație de muzică populară sau o suită de melodii populare 1-2 studii; Lectura la prima - vista piese cu caracter diferit.

	mîini (non legato, legato, staccato) de la diferite note și în diferite octave.	Aplica/Demonstr a tehnica digitale cu ajutorul diverselor exerciții (mordent, grupet).	Lectura la prima - vista a pieselor cu diferit caracter și interpretarea în ansamblu cu corepetitorul. Interpreta în ansamblu cu corepetitorul .	a pieselor cu diferit caracter. Interpreta în ansamblu cu corepetitorul .	a pieselor cu diferit caracter. Interpreta în ansamblu cu corepetitorul .	Interpreta în ansamblu cu corepetitorul .		Interpreta în ansamblu cu corepetitorul .
percuții	Deține în repertoriu 15–20 de lucrări muzicale: (cântece populare, piese cu caracter de cîntec și dans, piese cu elemente de polifonie), studii, game majore și minore pînă la 1 alterație. Însușirea notației muzicale; Lectura la prima -vista. Utiliza exerciții în: diverse forme	Deține în repertoriu 10–15 lucrări muzicale: 10-20 exerciții; 10–20 studii. Game majore și minore pînă la 2 semne de alterație; trisonul cu răsturnări; 1 studiu 2 piese cu caracter diferit. Lectura la prima -vista. Realiza/interpreta tehnicii digitale cu ajutorul diverselor exerciții (mordent, grupet),	Deține în repertoriu 4–7 piese; 4–6 studii; 1-2 ans.; Game majore și minore pînă la 3 semne de alterație; Lectura la prima -vista. Interpreta în ansamblu reeșind din dorința și capacitățile elevilor.	Deține în repertoriu 4–7 piese ; 10–20 studii; Game majore și minore pînă la 4 semne de alterație, trisonul cu răsturnarea, D7 în tonalitățile majore. Lectura la prima –vista a pieselor cu diferit caracter.	Deține în repertoriu 4–7 piese (inclusiv 1 ansamblu); 6–8 studii; Game majore și minore pînă la 5 semne de alterație. Lectura la prima -vista a pieselor cu diferit caracter. Interpreta în ansamblu, transpuneri ușoare din opere, balet,	Deține în repertoriu 5–8 piese (inclusiv 1 ansamblu) 7–9 studii; Game majore și minore pînă la 6 semne de alterație. Lectura la prima -vista a pieselor cu diferit caracter. Interpreta în ansamblu, transpuneri ușoare din opere, balet,	Deține în repertoriu 1 lucrare de formă amplă (uvertură, suita, variațiuni, concert, sonata); 3–5 piese (inclusiv 1 ansamblu); 8–10 studii; Gamele în toate tonalitățile. Baterie – dezvoltarea tehnicii la instrument. Lectura la prima - vista a pieselor cu diferit caracter (Studii, piese cu acompaniament).	Deține în repertoriu 10–19 lucrări muzicale; 1 lucrare de formă amplă; 2–3 piese (inclusiv 1 ansamblu); 1 piesă compozitorilor autohtoni; 4–10 studii; 1 piesă cu acompaniament (la aprecierea profesorului); Gamele în toate tonalitățile,

	successive pentru degete (non legato, legato, staccato), procedee de interpretare a loviturilor ordinare, duble, triple și câte patru lovituri.	Interpreta intervale. cu mișcării libere a poneului		Interpreta în ansamblu.	muzică simfonică.			trisonul tonicii cu răsturnările, D7, VII7 Lectura la prima - vista a pieselor cu diferit caracter (la aprecierea profesorului).
Instrumente cu coarde	Deține în repertoriu 15-20 lucrări muzicale: cântece populare, piese cu caracter de cântec și dans, studii. Însușirea notației muzicale; Inițierea elevului în interpretarea înansamblul cu profesorul. Utiliza exerciții în diverse forme successive pentru degete (non legato, legato, staccato).Exerciții în diverse forme succesive pentru degete pe toate corzile. Game G-ur, D-	Deține în repertoriu 8-10 piese; 8-10 studii; 2 lucrări formă amplă; Game: G-dur, A-dur, a-moll, h-moll. Schimbul corzilor în detache si legato (pînă la 8 note), trăsături combinate: (2-legatto, 2-detache; 3-legato, 1-detache; martle; 2, 4 stacato, marsch). Lectura la prima -vista. Reda/interpreta cu elemente creative creațiile din repertoriu. Percepe imaginii muzical-artistice a lucrarii.	Deține în repertoriu 6-8 piese; 6-8 studii; 2 lucrări formă amplă; Gamele A-dur (poziția 1), B-dur (poziția a 2-a), C-dur (poziția a 3-a), D-dur (trecerea din poziția 1 în a 3-a). Însuși pozițiilor (1,2,3) și schimbul lor. Studia gamele și arpegiiile în diferite poziții și cu	Deține în repertoriu 4-5 piese; 4-5 studii; 2 lucrări formă amplă; Gamele: D-dur, d-moll în două octave; G-dur și g-moll în trei octave, cu următoarele trăsături: 2, 4, 8, 12, 16, legate,martel e, marcsh, staccato, arpegii. Interpeta exerciții pregătitoare pentru însușirea vibratoului, trilului.	Deține în repertoriu 4-5 piese; 4-5 studii; 2 lucrări formă amplă; Gamele: A-dur, B-dur, g-moll a-moll, h-moll (în trei octave). Gamele se vor cînta cu următoarele trăsaturi de arcuș: detache, legato, martele, Viotti, marsh, sotille, staccato, arpegii, septacorduri, note duble în 3 poziții. Utiliza mijloacele specifice ale tehnicii de expresie: mâna stîngă-schimbul de	Deține în repertoriu 3-4 piese; 4 studii; 2 lucrări formă amplă; Gamele: C-dur, D-dur, E-dur, c-moll, d-moll, e-moll cu următoarele trăsături: detache, legato, martele, Viotti, Rode, marsh, sotille, staccato,arpegii, septacorduri, note duble în 3 poziții. Utiliza mijloacele specifice ale tehnicii de expresie: mâna stîngă-schimbul de	Deține în repertoriu 3-4 piese; 4 studii; 2 lucrări formă amplă; Game: (în număr de 4 game pe an). Gamele se vor cînta cu următoarele trăsaturi de arcuș: detache, legato, martele, Viotti, Rode, marsh, sautille, staccato, spiccato, arpegii, septacorduri, note duble în 3 poziții. Lectura la prima -vista. Implica elevul în domeniul creației artistice. Crea și pefecționa	Deține în repertoriu 3-4 piese; 4 studii; 2 lucrări formă amplă; Game: (în număr de 4 game pe an). Interpreta gamele se vor cînta cu următoarele trăsaturi de arcuș: detache, legato, martele, Viotti, Rode, marsh, sautille, staccato, spiccato, arpegii, septacorduri, note duble în 3 poziții. Lectura la prima -vista.

	dur cu trăsăturile Detache, 2, 4 legato, trăsături combinate 2 legato 2 detache. Lectura la prima -vista.		aplicarea trecerilor. ac Lectura la prima -vista. Implica elevul în domeniul creației artistice. Percepe imaginii muzical-artistice a lucrării. Reda caracterul și conținutul de imagini.	Lectura la prima -vista. Implica elevul în domeniul creației artistice. Percepe imaginii muzical-artistice a lucrării. Reda caracterul și conținutul de imagini.	note duble în 3 poziții. Valorifica pozițiile V-VI. Percepe imaginii muzical-artistice a lucrării. Reda caracterul și conținutul de imagini. Lectura la prima -vista. Crea imagini interpretativ-artistice.	poziții, coarde duble, vibratto, flajolette, pizzicato; Lectura la prima -vista. Crea conștient imagini interpretativ-artistice.	procesul de creare a imaginii interpretativ-artistice.	Demonstra deprinderi musicale interpretative. Crea și perfecționa procesul de creare a imaginii interpretativ-artistice.
Acordeon	Respecta: poziția corectă la instrument Deține în repertoriu 10-15 lucrări muzicale (cântece populare, piese cu carcter de cântec și dans, studii, pentru cei mai avansați-variațiuni simple; Însuși notația muzicală.	Respecta: poziția corectă la instrument Deține în repertoriu 4-6 piese; 3-4 studii; 1-2 lucrări polifonice; gamele: C-dur, F-dur cu ambele mâini în două octave, a-moll cu fiecare mână aparte. Acordurile cu răsturnări, arpegii scurte și lungi;	Respecta: poziția corectă la instrument Deține în repertoriu 3-5 piese (inclusiv 1-2 ansambluri); 1-2 lucrări polifonice; 1 lucrare formă amplă; 3-4 studii; gamele majore și minore până la 3 alterații (acorduri, arpegii) cu diverse	Deține în repertoriu 3-5 piese (inclusiv 1-2 ansambluri); 1-2 lucrări polifonice; 1 lucrare formă amplă; 3-4 studii; gamele majore și minore până la 4 alterații (acorduri, arpegii) cu diverse	Deține în repertoriu 3-5 piese (inclusiv 1-2 ansambluri); 1-2 lucrări polifonice; 1 lucrare formă amplă; 3-4 studii; gamele majore și minore până la 5 alterații (acorduri, arpegii) cu diverse variante ritmice și	Deține în repertoriu 2-3 piese (inclusiv ansambluri); 1 creație polifonică; 1 creație formă amplă; 2 studii cu diferite aspecte tehnice(pentru cei mai avansați care au în perspectivă a prelungi studiile muzicale); gamele majore și minore până la 5 alterații (acorduri,	Deține în repertoriu 1 piesă cu caracter polifonic (cel puțin cu 3 voci); 1 creație formă amplă (sonatină în întregime sau parțial, variații în stil clasic, concerte, suite, rondo etc.); 1 piesă de virtuositate; studii; 1 suită de melodii	

	Utiliza exerciții în diverse forme succesive pentru degete (non legato, legato, staccato) de la diferite note și în diferite octave. Lectura la prima -vista a pieselor simple. Interpreta în ansamblu cu profesorul piese simple în patru mâini.	Utiliza exerciții în diverse forme succesive pentru degete (non legato, legato, staccato) de la diferite note și în diferite octave. Lectura la prima -vista a pieselor simple. Interpreta în ansamblu piese simple inclusiv la patru mâini.	moll, d-moll cu diverse formule ritmice și diferite hașuri Lectura la prima -vista a pieselor cu caracter diferit.. Implica elevul în domeniul creației artistice.	variante ritmice și hașuri. Lectura la prima -vista a pieselor cu caracter diferit. Implica elevul în domeniul creației artistice.	variante ritmice și hașuri, pentru elevii mai avansați gamele în terțe. Lectura la prima -vista a pieselor cu caracter diferit (nivel de dificultate cl.a 3-a a 4 -a) Reda/interpreta cu elemente creative creațiile din repertoriu, ghidat de profesor.	diverse hașuri, gamele cromatice, în terțe, (pentru cei mai avansați gamele în sexte). Lectura la prima -vista a pieselor cu caracter diferit (nivel de dificultate cl.a 3-a a 4 -a) Reda/interpreta cu elemente creative creațiile din repertoriu, ghidat și de sinestător.	arpegii) cu diverse variante ritmice și diverse hașuri, gama C-dur cromatică, gamele C-dur, G-dur, F-dur în terțe. Reda/interpreta cu elemente creative creațiile din repertoriu, în mod individualizat	populare. Lectura la prima -vista a pieselor cu caracter diferit (nivel de dificultate cl.a 3-a) Reda/interpret a cu elemente creative toate genurile de creații din repertoriu.
--	---	--	---	---	---	---	---	---

1.6 SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Proiectarea didactică reprezintă procesul deliberativ, la nivel macro sau micro, de fixare mentală a pașilor ce vor fi parcurși în realizarea instruirii și educației. Ea mai este denumită de unii autori design instrucțional (Gagne, Briggs, 1977), în sensul de act de anticipare și de prefigurare a unui demers educațional, astfel încât să fie admisibil și traductibil în practică.

Argumentele care justifică acest demers anticipativ sunt următoarele:

- educația este un demers teleologic, prefigurat conștient, inclusiv la nivelul micro-secvențelor sale (unități de învățare, lecții etc.);
- educația constituie un act de mare complexitate și responsabilitate, prin urmare, ea se va consuma în acord cu o anumită programare și prescriere detaliată a acțiunilor specifice;
- atingerea finalităților se face gradual, treptat, pe grupe de ținte cu grade de obiectivare diferite;
- necesitatea optimizării permanente a actului didactic și de adecvare la noi incitări;
- securizarea cadrului didactic și eliminarea amatorismului și improvizației în predare.

Planul individual - pentru ora de instrument muzical este elaborat de către profesor. Acesta trebuie să includă specificările și ajustările la Curriculum, unitățile de competență pentru fiecare dintre acești elevi.

Este important ca PI, să reflecte prevederile curriculumului; să parcurgă logic pașii de dezvoltare a competențelor de interpretare la instrument, de la cunoaștere, înțelegere spre aplicare, prezentare, beneficiind de o varietate de sarcini.

Pot fi operate modificări cantitative, raportate la aptitudinile individuale ale fiecărui elev., dar să nu se excludă respectarea recomandărilor ce vizează structurarea repertoriului și a ofertei educaționale, adecvate ca vârstă și coerente cu disciplina. Planificarea individuală ajută profesorului să determine perspectiva procesului de dezvoltare a elevului și îi oferă posibilitatea de a prognoza rezultatele ulterioare. PI se mai numesc și Planuri de repertoriu. Reieșind din etimologia cuvântului, planul de repertoriu trebuie să corespundă cerințelor și particularităților individuale ale elevului. Planul de repertoriu, se parcurge obligatoriu într-un an școlar. La alcătuirea planului trebuie să se țină cont de gradul calitativ de interpretare atins de elevi, la finele anului, particularitățile de vârstă (clasa) și de formare tehnică, muzicală, dar și de volumul de repertoriu minim prevăzut etc., În alegerea repertoriului, precum și în repartizarea lucrărilor muzicale de-a lungul anului școlar, o mare importanță o are determinarea inițială a nivelului elevului, posibilităților tehnice și de expresie ale elevului. Pornind de la profunda cunoaștere a acestor factori multipli, PI odată alcătuit, devine oglinda muncii elevului pe perioada respectivă, căci prin intermediul acestuia se poate vedea mai evident calitatea și cantitatea programului acestuia. Creațiile muzicale, selectate vor reprezenta: studii, exerciții tehnice, piese polifonice, sonatine sau sonate, piese miniaturale, concerte etc. PI nu trebuie privit, în ultima instanță, ca un cod de legi, ci doar ca un punct de plecare, o călăuză în munca deosebit de dificilă a pedagogului, un îndrumător sigur pentru cadrele didactice. Intervin și cazuri când elevul depășește prin capacitățile/eforturile interpretative /nivelul clasei respective la instrument sau când acesta prezintă un decalaj de un an sau chiar de mai mulți. La alegerea repertoriului se procedează cu mult tact. Aprecierea justă a nivelului elevului și al repertoriului indicat, este cel mai dificil lucru. Pentru elevii cu aptitudini medii/reduce se impune alcătuirea unui plan care ar permite recuperarea cunoștințelor și deprinderilor în cel mai scurt timp posibil. Amplificarea planului la astfel de elevi trebuie să se bazeze pe dezvoltarea continuă a posibilităților lor tehnice și de expresie. În cazul elevilor mai avansați și cu posibilități instrumentale sporite, pedagogul pentru a urmări continua lor dezvoltare va stabili cu precizie nivelul existent la moment, indicând totodată repertoriul adecvat la această etapă. Alcătuirea PI constituie desigur o problemă serioasă pentru cadrele didactice. Ea presupune multă profunzime psihologică, spirit de orientare și un deosebit tact pedagogic. Spiritul de orientare nu este singurul element necesar în alcătuirea planului; este necesar, de asemenea, de o cunoaștere perfectă a întregului material didactic. E important ca PI să fie cunoscut de către

elevi de la începutul anului pentru ca acesta să contribuie, în mod conștient, la realizarea repertoriului în timpul prevăzut.

Proiectarea unei activități didactice, care înseamnă, cel mai des, *proiectarea lecției*, datorita ponderii mari pe care o ocupă lecția în ansamblul formelor de organizare și desfășurare a activității didactice. **Proiectarea unei lecții** este operația de identificare a secvențelor instructionale ce se derulează în cadrul unui timp determinat, de obicei, o oră școlară. Documentul care ordonează momentele lecției cu funcțiile adiacente are un caracter tehnic și normativ și se numește, de la caz la caz, proiect de lecție, proiect de tehnologie didactică, plan de lecție, proiect pedagogic, fișă tehnologică a lecției, scenariu didactic etc. Proiectarea lecției presupune un demers anticipativ, pe baza unui algoritm procedural ce corelează următoarele patru întrebări: *Ce voi face? Cu ce voi face? Cum voi face? Cum voi ști dacă am obținut ceea ce mi-am propus?*

Organizarea demersului educațional

Asigurarea stării de bine la ore este o condiție indispensabilă pentru succesul învățării disciplina Instrument muzical. Inserția unor elemente distractive, alternarea tipurilor de activitate, diversificarea mediilor și a mijloacelor folosite – acestea și alte modalități pot face ca elevul să vină și să se implice cu plăcere la lecții, să dobândească experiențe artistice pozitive și să le valorizeze în alte domenii și contexte. Rolul profesorului este de a găsi acea modalitate optimă de stimulare a elevilor pentru efort, activitate independentă, prin diferite metode, tehnici folosite la diferite etape ale lecției. Evocarea experiențelor elevilor va include întrebări sau activități care îi implică, formularea independentă a obiectivelor de învățare corespunzător temei, propunerea ideilor pentru realizarea sarcinilor de instruire și proiectelor, autoevaluarea produselor elaborate în baza criteriilor stabilite în comun. Includerea jocurilor didactice în procesul educațional aprofundează și sistematizează cunoștințele, sunt atractive, creează o bună dispoziție și un climat de încredere și siguranță, stimulează cooperarea. Este importantă reflecția elevilor pe marginea celor învățate, a modului de învățare, de realizare a obiectivelor, de elaborare a produselor și de evaluare a rezultatelor obținute. Factorii esențiali ai creării unui mediu favorabil de învățare și evaluare pentru elevi în procesul educațional la disciplina sunt: creativitatea, problematizarea, cooperarea, investigarea, individualizarea și diferențierea, comunicarea, motivarea, libertatea, utilizarea tehnologiilor digitale, autoevaluarea.

Procesul de învățare se va realiza preponderent prin implicarea elevilor în activități de comunicare, participarea în proiecte transdisciplinare, observarea și explicarea fenomenelor întâlnite în viața cotidiană, transpunerea activităților școlare în medii interpretativ-artistice reale, în contexte nonformale și informale și re-crearea unor „realități exterioare” în clasă. Individualizarea și diferențierea activității de învățare la disciplina *Instrument muzical* asigură egalizarea șanselor de reușită și permite dezvoltarea potențialului interpretativ/creativ/individual în ritm propriu.

Calitatea lecției este determinată de variabilele care intervin în desfășurarea ei, fiind puse în acțiune și interacțiune de „binomul profesor-elev” în contextul clasei de elevi, în cadrul activității de predare-învățare-evaluare:

- finalitățile (*unitățile de competențe și obiectivele lecției*) reprezintă „inima” lecției, esența, deoarece exprimă comportamentele, ce urmează a fi formate elevilor;
- conținutul materiei constituie mijlocul didactic principal de realizare a obiectivelor propuse;
- strategia de instruire (propusă de profesor), respectiv strategia de învățare adoptată de elevi, definește tipul de învățare adecvat condițiilor date și prin el tipul sau varianta potrivită de lecție, sugerează alegerea și combinarea optimă a metodelor, procedeele, mijloacelor și formelor de activitate, generează anumite tactici de acțiune;
- tehnologia didactică propune utilizarea unor metode și procedee didactice, materiale și mijloace de învățământ care contribuie la realizarea finalităților prin intermediul conținuturilor.

Prin natura și specificul său, educația extrașcolară atestă însușiri proprii, printre care: varietatea formelor și conținuturilor; diferențierea activităților; formele de organizare etc.

Este vorba de satisfacerea educației în condiții mai bune și mai variate, prin aceleași influențe formative, însă din perspective inter-, pluri- și transdisciplinare.

Una din activitățile căreia trebuie să i se acorde o atenție specială în cadrul procesului educațional la disciplina Instrument muzical este **memorizarea textului muzical**. Proces psihic complex, interpretarea din memorie reprezintă o etapă esențială în cadrul pregătirii instrumentale. Recomandăm în acest sens, ca un prim episod în memorizare să îl constituie aplicarea metodei solfegierii a temelor. Acestea pot contribui la fixarea în auzul interior a temelor din discursul muzical. Totodată, memorizarea textului nu trebuie să devină un scop în sine care să „robotizeze” elevul ci să-l ajute să se elibereze de „stresul partiturii” ca să poată reda întregul său potențial interpretativ.

Profesorul are un rol esențial în depistarea elevilor capabili de performanță și în îndrumarea lor competentă, pentru obținerea unui nivel interpretativ competitiv pe plan național și internațional.

Mijloacele moderne la disciplinele de profil oferă posibilități variate de creare a situațiilor de învățare eficientă, de aceea este necesară asigurarea condițiilor/ dotarea cabinetelor școlare cu instrumente musicale, literature muzicală de specialitate, conform Standardelor de dotare minimă a cabinetelor (recomandări generale în anexă).

Strategiile de evaluare a rezultatelor învățării

Scopul oricărei evaluări este de a orienta și de a optimiza învățarea. Informațiile obținute pot fi folosite atât de elevi pentru a-și îmbunătăți performanțele, cât și de profesor pentru a varia și combina optim metodele de predare. Evaluarea în esență reprezintă indicatorul esențial de validare și valorificare a calității competențelor formate, este un proces continuu și are scopul de a demonstra și stimula succesul elevului – ea nu are funcția de a pedepsi; educă la elevi capacitatea de autoevaluare și ameliorare a propriilor performanțe profesionale. Proiectarea curriculumului pe competențe, formarea și dezvoltarea acestora implică strategii adecvate de evaluare a performanței, adică a produselor, comportamentelor și a altor manifestări observabile, care dau dovadă de prezența acelor competențe. Pe parcursul procesului de învățare, în funcție de momentul actului evaluativ, vor fi utilizate trei strategii de evaluare: inițială (predictivă); formativă (continuă); sumativă (finală).

Evaluarea inițială (EI) este binevenită la început de an școlar/semestru/unitate de învățare, pentru a determina gradul de formare la elevi a pre-achizițiilor necesare studierii cu succes a noii unități de învățare. Nu are rol de control, iar rezultatele se valorifică în scopul eficientizării procesului ulterior de predare-învățare-evaluare.

Evaluarea formative/continuă (EF) se proiectează și se realizează, de regulă, pe parcursul unităților de învățare. Are ca obiectiv cunoașterea sistematică și continuă a rezultatelor curente și a progresului elevilor. Oferă profesorului posibilitatea intervenției imediate, permite aplicarea în timp optim a unor măsuri corective, care să modifice rezultatele elevilor în sensul dorit. Se raportează la unitățile de competențe și unitățile de conținut parcurse în perioada vizată. Evaluarea formativă trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă, la finele parcursului de învățare.

Evaluarea este realizată de către profesor iar performanțele elevilor reprezintă nivelul însușirii temelor și creațiilor muzicale/repertoriului parcurse în cadrul unei perioade de timp; este un proces continuu care permite colectarea informațiilor cu privire la aspectele puternice și la punctele vulnerabile; profesorul poate să le utilizeze pentru organizarea procesului de predare-învățare-evaluare și să le transmită elevilor; este deseori utilizată, în sens larg.

Evaluarea sumativă (ES) se proiectează și se realizează la finele unui parcurs de învățare semnificativ: semestru, an școlar.

Se raportează la unitățile de competențe și unitățile de conținut proiectate pentru semestrul dat, respectiv – la finalitățile stipulate la sfârșitul clasei date.

- controlează rezultatele dobândite la finele cursului;
- este de natură normativă și, conform sistemului de notare, verifică rezultatele;
- are drept scop perfecționarea procesului de învățare.

Una din metodele de evaluare de alternativă recomandate este – Autoevaluarea. Aceasta poate fi utilizată, ca metodă alternativă de evaluare, activitate la lecție, capacitate de format la elevi. Pentru proiectarea și realizarea activității de autoevaluare se recomandă următoarele etape.

Autoverificarea - după finalizarea activităților propuse, profesorul ghidează elevii să se verifice, după caz: - în baza exemplurilor, sugestiilor oferite de profesor (de exemplu, elevii confruntă variantele de interpretare oferite de către profesor la instrument sau în baza înregistrării audio, apoi intervine cu ajustarea variantei de interpretare proprii/corectarea greșelor/inexactităților identificate, argumentând acțiunile prin cuvinte.

Autocorectarea - ca rezultat al autoverificării, profesorul ghidează elevii în vederea reflecției și identificării cauzelor care au condus la erori. Apoi asigură remediere imediată, folosind strategii diferențiate (ghidare sau mai mult sprijin) pentru ca elevii să se autocorecteze.

Autoaprecierea - ca rezultat al autocorectării, învățătorul ghidează elevii în aprecierea comportamentului performanțial: + *am reușit independent ! acum am înțeles ? mai am întrebări.* Simbolurile folosite în autoapreciere pot fi diferite, de exemplu semne, culori, altele, etc.,. Esențială este semnificația care li se acordă.

Este instrumentală și se realizează pe bază de **produse școlare recomandate**, prin parcurgerea și prezentarea repertoriului recomandat, conform cerințelor unice prevăzute în acest sens.

Produsul școlar reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, elevul însuși, colegii și, eventual, părinții.

Relația finalități curriculare ↔ produse școlare:

Competențe specifice ↔ nivel de disciplină pe toată perioada învățământului

Unități de competențe ↔ nivel de unitate de învățare pe clasă

Produse școlare ↔ nivel de activitate la lecție

O competență/ unitate de competență poate fi evaluată prin diferite produse, și invers: același produs poate permite evaluarea diferitor unități de competențe. Acest fapt oferă libertate fiecărui cadru didactic în alegerea produselor în conformitate cu posibilitățile, condițiile și resursele disponibile.

Produsele școlare/Repertoriu includ: *creație de forma amplă, creație polifonică, piese originale ale compozitorilor naționali, creații de virtuozitate, piese de caracter diferit, material tehnic (studii de tehnică diferită, gamele în diversitatea lor tehnică).*

Produse recomandate	Criterii de evaluare
<i>Game în diversitatea lor tehnică.</i> <i>Studii.</i> <i>Piese în diversitate</i> <i>Creații polifonice.</i> <i>Creații de forma amplă.</i> <i>Concerte</i> <i>Ansambluri /orchestre</i>	• Poziționarea corectă la instrument; • Interpretarea calitativă și ritmică a gamelor/ studiilor respectând (tempoul, ritm, sunet, nuanțe dinamice); • Utilizarea digitației corecte; • Utilizarea eficientă a mijloacelor tehnice ; • Respectarea textului muzical (forma, nuanțele dinamice, tempoul, caracterul); • Respectarea stilistică și redarea expresivă a imaginii artistice; • Respectarea grupărilor și a desenelor ritmice; • Respectarea emisiei sonore; • Rezistența fizică și emoțională; • Stabilitatea tehnică și psihologică a interpretării

	• Interpretarea/evoluarea în scenă sub aspecte variate (artistică, înțelegere profundă a textului/partiturii); • Înțelegerea și redarea corectă a logicii dezvoltării imaginilor muzicale și a planului emoțional al creației în diversitate; • Exprimarea corectă a caracterului muzicii (intonatie, articulații, nuanțe dinamice, frazare, stil) în diverse creații. • Depășirea parametrilor tehnici; • Prezentarea programului/repertoriului în mod personalizat. • Aplicarea corectă a procedeelor tehnico-interpretative (de ex. pedalizarea, vibrato, surdina, tremolo, respirație, etc.). • Fidelitatea și respectarea textului, conform partiturii muzicale. • Interpretare logică, convingătoare; • respectarea gândirii și liniilor polifonice. • Încadrarea în parametrii de interpretare (omogenizare), în ansamblu/colectiv.
--	---

Cum utilizează cadrul didactic produsele școlare?

- Studiază, prin confruntare cu prevederile curriculumului, lista de produse specifice disciplinei școlare pentru clasa respectivă și lista de produse transdisciplinare, care sunt recomandate.
- Selectează produsele relevante pentru cazul concret și le valorifică în proiectarea didactică, în elaborarea instrumentelor de evaluare și în cadrul monitorizării/ analizei performanțelor elevilor.
- Pentru a elabora un instrument de evaluare (*probă orală/ scrisă/ practică, test etc.*), alege produsul (ele) în funcție de: unitățile de competențe vizate; obiectivele lecției; varietatea situațiilor de învățare; aspecte de didactică a disciplinei; experiența elevilor. Produsele alese orientează cadrul didactic în alcătuirea sarcinilor propuse elevilor în proba de evaluare.

Tipuri de evaluare recomandate:

Colocviu tehnic	Este o probă de evaluare intermediară, în cadrul căreia se evaluează nivelul de pregătire tehnică interpretativă. Include (game și studii). Se desfășoară pe parcursul semestrului I-ii sau II, la decizia administrației <i>Produse evaluabile, de ex.: Game, Studii</i>
Concert academic	se desfășoară la sfârșitul semestrului I-ii, este o probă intermediară prin care se evaluează programul/competențele formate pe parcursul semestrului și are un caracter public/deschis, (pot participa părinți, profesori, elevi). Produse recomandate/Program recomandat: <i>Produse evaluabile, de ex.: Piese, o lucrare polifonică</i>
Examen	este o formă de verificare a îndeplinirii curriculumului. Se desfășoară la finele anului școlar, în prezența unei comisii, constituită prin ordinul directorului instituției. Poate fi de promovare (<i>pentru a asigura transferul dintre clase</i>) sau de absolvire (<i>pentru elevii din clasele terminale</i>). <i>Produse evaluabile, de ex.: lucrare de formă amplă, piesă</i>

Obiectul evaluării în Școala de Muzică/Arte îl constituie rezultatele școlare individuale ale elevilor. Spectrul rezultatelor vizate este determinat de curriculumul școlar centrat pe formarea de competențe. De fapt, nu evaluăm competențe, dar prezența vizibilă ale acestora, adică **produsele** prin care se ajunge la rezultatele elevilor.

Produsul școlar reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, elevul însuși, colegii și, eventual, părinții.

O competență/ unitate de competență poate fi evaluată prin diferite produse, și invers: același produs poate permite evaluarea diferitor unități de competențe. Acest fapt oferă libertate

fiecărui cadru didactic în alegerea produselor în conformitate cu posibilitățile, condițiile și resursele disponibile.

CALIFICATIVE/ CRITERII DE EVALUARE

Calificativ recomandat	Criterii de evaluare
Excelent	O evoluare/interpretare perfectă sub aspecte variate (artistică, înțelegere profundă a pieselor); Înțelegerea și redarea corectă a logicii dezvoltării imaginilor muzicale și a planului emoțional al creației; Exprimarea corectă a caracterului muzicii – tempoul, ritm, sunet, intonație, nuanțe dinamice; Depășirea parametrilor tehnici pentru instrumentul/disciplina de profil respectivă; Depășirea prevederilor curriculare, în vederea prezentării programului/repertoriului în mod personalizat. Participarea la concursurile de profil la nivel național și internațional. Aplicarea corectă a procedeele tehnico-interpretative (de ex. pedalizarea, vibrato, surdina, tremolo, respirație, etc.).
Foarte bine	Interpretare logică, convingătoare; Depășirea prevederilor curriculare, în vederea modului de prezentare a repertoriului; Interpretare expresivă, cu nuanțe dinamice și intonație veridică; Înțelegerea sensului; Păstrarea echilibrului dintre melodie și acompaniament; Redarea corectă a tempourilor, care exprimă caracterul muzicii; Claritate în exprimare; Aplicarea corectă a procedeele tehnico-interpretative (pedalizarea, vibrato, surdina, tremolo, respirație, etc.); Depășirea programei școlare în realizarea repertoriului; Acumularea unui repertoriu variat stilistic; Prezența laturii creative și personale în interpretare.
Bine	Realizarea repertoriului conform cerințelor curriculare; Cunoașterea și respectarea strictă a partiturii muzicale; Interpretarea liberă, curată, cu simțul ritmului și simțul mișcării, pot fi atestate greșeli nesemnificative; Interpretare corectă, dar cu mici rezerve din perspectivă vedere artistică-emoțională; Aparat interpretativ organizat; Digităția corectă; O bună calitate a sunetului; Executarea corectă a tușeelor; Tempouri corecte; Aplicarea corectă/cu mici abateri a procedeele tehnico-interpretative (pedalizarea, vibrato, surdina, tremolo, respirație, etc.).
	Parcursul textului creațiilor prezentate/interpretate, cu mai multe inexactități de ordin muzical, sonor, ritmic și tehnic; Tempouri incorecte – prea lente sau prea rapide; Intonație neexpresivă; Interpretare fără nuanțe dinamice;

	Aplicarea cu greșeli a procedeelor tehnico-interpretative (pedalizarea, vibrato, surdina, tremolo, respirație, etc.). Elevul nu se concentrează la ceea ce cântă;
Suficient	Realizarea în mică măsură a parametrilor tehnici pentru instrumental/disciplina respectivă: poziție, sunet, recunoaștere a elementelor ritmico-melodice; Realizarea unui repertoriu minim din programa școlară; Cunoașterea slabă a partiturii muzicale; Neînțelegerea sensului; Aparat interpretativ neorganizat; Interpretare neritimică; Digitația incorectă; Lipsește intonația; Elevul nu ascultă ceea ce cântă; Aplicarea incorectă a procedeelor tehnico-interpretative (pedalizarea, vibrato, surdina, tremolo, respirație, etc.). Interpretare cu foarte multe greșeli și opriri; Ținuta greșită la instrument.
	Cunoașterea foarte slabă a partiturii muzicale; Memorarea slabă a textului; Ținuta greșită la instrument; Digitația greșită; Dificultăți tehnice; Sunet necalitativ.
Nesatisfăcător	Elevul nu îndeplinește indicatorii, prezența la calificativul suficient; Necunoașterea totală a partiturii muzicale – interpretare cu foarte multe greșeli și opriri; Ținuta absolut greșită la instrument.

ANEXE

UNITĂȚI DE CONȚINUTURI / PLAN DE REPERTORIU RECOMANDAT:

Instrumente cu clape (Pian)	
I	Fillip I. Cîntec de leagăn Goedicke A. Rigodon Schytte L. Op. 160 Studiul № 1 Krieger I. Menuet în a moll Maicapar S. La grădiniță Steibelt D. Adagio Goedicke A. Dans
II	1. Purcell H. Aria în d moll 2. Haslinger T. Sonatina în C dur 3. Tchaikovsky P. Cîntec vechi francez
	1. Bach J.S. Menuet în G dur 2. Beethoven L. Sonatina în G dur 3. Țibulschi I. Coasa
	1. Handel G. Sarabanda în F dur 2. Diabelli A. Op. 168 Sonatina № 2 în G dur 3. Schytte L. Dansul piticilor
Nivel avansat	1. Bach J.S. Preludiu mic în c moll 2. Kabalevsky D. Variațiuni ușoare pe temă populară rusă

	3. Gretchaninov A. Vals
--	-------------------------

III	1. Bach J.S. Menuet în c moll 2. Melartin E. Sonatina în g moll 3. Khachaturyan A. Andantino
	1. Arman J. Fughetta în C dur 2. Beethoven L. Sonatina în C dur 3. Fedov D. Dans
	1. Krieger J. Sarabanda 2. Dussek I. Sonatina în C dur m.III 3. Schumann R. Țăranul vesel
Nivel avansat	1. Bach J.S. Preludiu mic în d moll 2. Diabelli A. Op.151 Sonatina № 1, m.III 3. Dvarionas B. Vals în g moll

IV	1. Zipoli D. Fughetta în e moll 2. Cimarosa D. Sonata în g moll 3. Schytte L. Op.68 Studiul № 3 4. Gliere R. Op.43 № 3 Mazurca
	1. Bach J.S. Preludiu mic în C dur 2. Medyn I. Sonatina în C dur 3. Lemoine A. Op. 37 Studiul № 17 4. Lobel S. Povestea
	1. Handel G. Curanta în F dur 2. Maikapar S. Op.8 Variațiuni pe temă rusă 3. Behrens H. Op.70 Studiul № 33 4. Grieg E. Op.12 Vals
Nivel avansat	1. Bach J.S. Preludiu mic în h moll 2. Mozart W.A. Sonatina № 1 în C dur 3. Czerny C.(G) Studiul № 28 4. Doga E. Sonet în b moll

V	1. Handel G. Allemanda în d moll 2. Clementi M. Op.36 Sonatina № 6 în D dur, m.I 3. Schytte L. Op. 68 Studiul № 5 4. Shostakovich D. Romanță
	1. Myaskovsky N. Op.43 Fuga (В старинном стиле) 2. Grazioli G. Sonata în G du 3. Loeschhorn A. Op.66 Studiul № 4 4. Tcaci Z. Jocul copiilor
	1. Bach J.S. Invențiune la 2 voci în C dur 2. Mozart W.A. Sonatina în A dur 3. Czerny C. (G) Studiul № 32 în E dur 4. Mendelssohn F. Cîntec fără cuvinte în E dur
Nivel avansat	1. Bach J.S. Allemanda din suita franceză în h moll 2. Kuhlau F. Op.59 Sonatina în A dur 3. Czerny C. Op.299 Studiul № 11 4. Beleaev Vl. Zina viselor

VI	a) 1. Bach J.S. Invențiune la 2 voci în a moll 2. Gretchaninov A. Sonata în F dur, m.I 3. Behrens H. Op. 66 Studiul № 26 4. Mussorgsky M. Lacrima
	b) 1. Handel G. Capriccio

	2. Vanhal I. Sonata în A dur 3. Loeschhorn A. Op.66 Studiul № 17 4. Tcaci Z. Zi de sărbătoare
	c) 1. Bach J.S. Fuga în C dur (Mici preludii și fugi) 2. Haydn J. Sonata în G dur 3. Czerny C. Op.299 Studiul № 9 4. Mendelssohn F. Cîntec fără cuvinte în A dur
Nivel avansat	d) 1. Bach J.S. Invențiune la 3 voci în E dur 2. Beethoven L. 6 variațiuni ușoare în G dur 3. Czerny C. Op. 740 Studiul № 37 4. Fedov V. Hora fetelor

VII	1. Lyadov A. Op. 34 № 2 Canon în c moll 2. Glinka M. Variațiuni pe tema „Среди долины ровных” 3. Kramer J. Studiul № 10 în C dur 4. Kabalevsky D. Op. 5 Preludiu în fis moll
	1. Glinka M. Fuga în a moll 2. Haydn J. Sonata № 7 în D dur, m. I 3. Czerny C. Op. 299 Studiul № 25 4. Neaga G. Preludiu în C dur
	1. Bach J.S. Invențiune la trei voci în c moll 2. Clementi M. Op. 1 Sonata în Es dur 3. Loeschhorn A. Op. 136 Studiul № 20 4. Chopin F. Nocturnă în cis moll (postum)
Nivel avansat	1. Bach J.S. CBT C.I Preludiu și fuga în d moll 2. Beethoven L. Op. 2 Sonata № 1 în f moll 3. Moszkovsky M. Op. 12 Studiul № 12 4. Lungul S. Preludiu în F dur

Instrumente populare (Acordeon)

I	D. Kabalevsky – ”Polca mică” ”Semănatul” – melodie populară, prelucrare P. Neamțu A.Ivanov – ”Polca” P. Neamțu – ”Copila mamei”
Nivel avansat	A.Teleman – ”Piesa” P. Neamțu – ”Vals”
II	I.Guriliov – ”Cântec” P. Neamțu – ”Joc” F. Schubert – ”Lendler” P. Neamțu – ”Ilenuța”
Nivel avansat	W. A. Mozart – Menuet ”frunza verde doi bujori” – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
III	N. Ceaikin – ”Dansul Crăciuniței” W. A. Mozart – Menuet ”Ciocârlanul” – cântec popular, prelucrare P. Neamțu M.Glinka – ”Polca” P.Brandini – ”Arietta” ”M-a trimis mama la vie” – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
Nivel avansat	A.Dorensky – Sonatina în stil clasic R. Bajilin – ”Vals” ”Sârba veche” – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
IV	L. Beethoven – ”Hârciog” W. A. Mozart – ”Bourrer” ”Radu, mamei, Radu” – cântec popular, prelucrare P. Neamțu I.S.Bach – Menuet

	I.Saulesky – "Cearston" "Hora" – dans popular, prelucrare P. Neamțu
Nivel avansat	I.Pachelbel – Fuga N. Rotta – "Cântec" "Hora nunții" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
V	I.Plieni – Sonatina D dur, P. I F. Schubert – Vals "Turturica" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
	A.Goedike – Sarabanda R. Schumann – "Călărețul curajos" "Baba mea" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
Nivel avansat	W.A.Mozart – Sonatina P. I B.Akafiev – Dans "Bulgăreasca" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
VI	A.Diabelli – Rondo I.S.Bach – Aria "Joc" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
	R. Gliere – Rondo L. Beethoven – Menuet "Cu mândrele" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
Nivel avansat	I.Haydn – Final din sonata D dur I.S.Bach – preludiu „Hora” – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
VII	D. Chiroșca – Studiu I.S.Bach – Aria D. Cimarosa – Sonata g moll G.Sviridov – Vals "Moldova" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
	D. Chiroșca – Studiu D. Zipolli – "Gigue" I. Iașkevici – Sonatina E. Doga – "Izvorașele" "Hora" – melodie populară, prelucrare P. Neamțu
Nivel avansat	C. Rotaru – Studiu lăutăresc I. Haendel – Sarabanda I. Cati – Triptih de concert S. Rachmaninov – "Polca italiana" E. Derbenco – "Tramvaiul vechi"

II. DISCIPLINA "ISTORIA MUZICII"

Curriculumul pentru disciplina *Istoria muzicii* reprezintă un document reglator, care stabilește prezentarea interconexă a demersurilor conceptuale, teleologice, conținutale și metodologice de studiere a fenomenului muzical din perspectiva istorică, structurală și de conținut al acestuia, sub aspectele:

- *de cunoaștere* (cognitiv) – cunoștințe muzicale/despre muzică (evoluție, diversitate etc.);
- *comprehensive* (de înțelegere) – gândire/trăire muzical-artistică;
- *aplicative* – interpretare (vocală, instrumentală, verbal-teoretică).

Conform traseului curricular de studiere a muzicii în școala de muzică/arte, studiul disciplinei *Literatura muzicii* va derula pe parcursul a 4 ani, începînd cu cl. a IV-a (ciclul de 7 ani) / cl. a II-a (ciclul 5 ani).

Disciplina *Istoria muzicii* vizează:

- dezvoltarea unei viziuni de ansamblu asupra fenomenului muzical ca factor existențial;

- formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile artei muzicale naționale și universale;
- identificarea și explicarea relațiilor dintre valorile muzicale și contextul socio-cultural în care au apărut acestea;
- lansarea unor conexiuni între arta muzicală națională și cea universală;
- utilizarea adecvată a tehnicilor de studiere și cercetare a fenomenului muzical.

2.1 ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Nr. crt.	Disciplina/ tipuri de activități	Componenta	Numărul de ore pe săptămână	Clasa	Numărul de ore pe an	Modul de evaluare
1.	Istoria muzicii	nucleu	1	IV/II	34	Evaluare inițială/ curentă/ sumativă
2.			1	V/III	34	
3.			1	VI/IV	34	
4.			2	VII/V	60	Examen

2.2 COMPETENȚE SPECIFICE

- Perceperea diversității fenomenului muzical-artistic național/universal**, din diverse surse/ pornind de la originile culturii muzicale, manifestând curiozitate, interes și spirit de cercetare.
- Identificarea la auz/ Investigarea creațiilor** din fondul muzical – artistic disponibil, demonstrând înțelegere și cunoașterea particularităților componistice, stilistice și de gen, raportate la diverse perioade de evoluție a artei muzicale.
- Transferarea achizițiilor muzical-artistice dobândite**, în diverse situații de învățare, contexte școlare/sociale /educaționale, *dând dovadă de corectitudine în utilizarea limbajului/terminologiei discursive, precum și de atitudine creativă.*
- Valorificarea fondului muzical-artistic**, prin implicarea/organizarea/crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/comunitare, dovedind respect, fidelitate și atitudine responsabilă față de valori și patrimoniul muzical/cultural/artistic național și universal.

2.3 MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE /UNITĂȚILOR DE COMPETENȚE/UNITĂȚILOR DE CONȚINUT/ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

Competențe specifice	Unități de competențe	Unități de conținut	Activități de învățare recomandate
Perceperea diversității fenomenului muzical-artistic național/universal , din diverse surse/ pornind de la originile culturii muzicale, manifestând curiozitate, interes și spirit de cercetare.	- Definirea particularităților de limbaj specifice fenomenului muzical ca domeniul al artei; - Explicarea evoluției fenomenului muzical în corelație cu evoluția istorică a vieții/fenomenelor vieții; - Identificarea/analiza caracterelor muzicii în creații miniaturale și de proporții.	Fenomenul muzical ca fenomen existențial; Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă,	Activități: Recunoașterea și caracterizarea elementelor de limbaj muzical, gen muzical etc.;

	• Operarea cu terminologie muzicală specifică în caracterizarea și aprecierea muzicii; • Compararea genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate; • Analiza/caracterizarea materialului muzical propus spre audiere (gen, formă, stil etc.); • Descrierea mesajului artistic al creațiilor muzicale abordate; • Aprecierea artistică și valorică a diverselor informații despre creațiile muzicale studiate; • Identificarea celor mai reprezentative personalități /compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale; • Exprimarea opțiunilor/aprecierilor pentru valorile artei muzicale clasice, moderne, contemporane, de avangardă; • Estimarea valențelor artistice, estetice, spirituale etc. ale muzicii în societate.	formă, gen, stil etc.); Barocul (preclasicismul) muzical (1600-1750); Clasicismul muzical (1750-1827); Romantismul muzical (1820-1900); Muzica compozitorilor ruși și „grupul celor cinci”;	Audierea și analiza materialului muzical; Audiții muzicale comentate/cu elaborarea notițelor; Studierea datelor biografice din diferite surse; Lectura textelor literare ce stau la baza creațiilor muzicale abordate; Informații prezentate succint; Răspunsuri la întrebări; Studii de caz; Jocuri muzical-didactice; Studiu de caz pe exemple de material audio și video;
Identificarea la auz/ Investigarea creațiilor din fondul muzical – artistic disponibil, demonstrând înțelegere și cunoașterea particularităților componistice, stilistice și de gen, raportate la diverse perioade de evoluție a artei muzicale.	• Determinarea tipologiei și a particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical; • Recunoașterea auditivă a creațiilor muzicale corespunzător genului, epocii, stilului, compozitorului etc; • Caracterizarea și aprecierea muzicii utilizând terminologia muzicală specifică;	Muzica contemporană;	Melogramă;

	• Descrierea creațiilor muzicale conform genului, stilului, curentului muzical etc; • Caracterizarea genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale și mijloacelor de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; • Descrierea mesajului artistic al creațiilor muzicale audiate; • Fredonarea motivelor/fragmentelor muzicale ale creațiilor muzical-artistice de valoare; • Distingerea celor mai reprezentative personalități /compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale; • Aprecierea artistică și valorică a diverselor informații despre muzica studiată.	Muzica națională (de la lăutari pînă la muzica profesionistă) ; Creația compozitorilor din jum. II a sec. XX	
Transferarea achizițiilor muzical-artistice dobândite, în diverse situații de învățare, contexte școlare/sociale /educaționale, dând dovadă de corectitudine, limbaj/terminologie discursivă, atitudine creativă.	• Ascultarea, urmărirea și „auzirea” mesajului artistic al creațiilor muzicale abordate; • Analiza/caracterizarea minuțioasă a materialului muzical propus spre audiere (gen, formă, stil etc.); • Recunoașterea elementelor de limbaj muzical ca elemente determinante ale genului, stilului, compozitorului etc; • Stăpînirea auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul național/universal al compozitorilor/reprezentanților diferiți		

	epoci/perioade/stiluri muzicale; • Intonarea/fredonarea temelor muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor reprezentanților diferitor epoci/perioade/stiluri muzicale; • Cunoașterea celor mai reprezentative personalități /compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale conform diferitor perioade/epoci/stiluri; • Elaborarea Portofoliului „Partitura ascultătorului” elaborat în baza repertoriului de creații de diferit gen, stil, compozitori etc.; • Exprimarea opțiunilor, aprecierilor pentru valorile artei muzicale clasice, moderne, contemporane, de avangardă.		
Valorificarea fondului muzical-artistic, prin implicarea/organizarea/crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/comunitare, dovedind respect, fidelitate și atitudine responsabilă față de valori și patrimoniul muzical /cultural/artistic național și universal.	• Descrierea evoluției fenomenului muzical în corelație cu evoluția istorică a vieții/fenomenelor vieții; • Analiza auditivă a conținutului /mesajului muzicii abordate/audiate; • Aprecierea artistică și valorică a diverselor informații despre creațiile muzicale studiate; • Elaborarea organigramei celor mai reprezentative personalități/ compozitori care au contribuit la constituirea fondului și valorilor muzicale universale și naționale;		

	• Participarea/implicarea activă în cadrul manifestărilor/activităților cultural-artistice; • Demonstrarea potențialului de cercetare independentă a fenomenului muzical în baza diferitor surse de informare(enciclopedii, dicționare, partituri, surse digitale etc); • Demonstrarea viziunii proprii asupra fenomenului muzical ca fenomen determinant al vieții; • Demonstrarea unui grad înalt de inteligență muzicală în cadrul disciplinei și în mediul social; • Exprimarea valorilor artistice, estetice, spirituale ale muzicii ca parte indispensabilă și determinantă a vieții.		
--	---	--	--

2.4 UNITĂȚI DE CONȚINUT RECOMANDATE

Conținuturile abordate în cadrul disciplinei *Istoria muzicii* vizează înțelegerea/abordarea fenomenului muzical sub toate aspectele acestuia: spațiul sonor reprezentat de valorile muzicii naționale și universale, evoluția/periodizarea dezvoltării muzicii, dimensiunea muzicologică (limbaj muzical, genuri, stiluri, epoci, școli componistice, reprezentanți etc.). Aceste elemente vor determina Conceptul disciplinei *Istoria muzicii*, vizând eșalonarea logică și exhaustivă a următoarelor conținuturi:

- (1) Fenomenul muzical ca fenomen existențial;
- (2) Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.);
- (3) Barocul (preclasicismul) muzical (1600-1750);
- (4) Clasicismul muzical (1750-1827);
- (5) Romantismul muzical (1820-1900);
- (6) Muzica compozitorilor ruși și „grupul celor cinci”;
- (7) Muzica contemporană;
- (8) Muzica națională (de la lăutari pînă la muzica profesionistă);
- (9) Creația compozitorilor din jum. II a sec. XX.

2.5 REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A UNITĂȚILOR DE CONȚINUT/ SUBIECTE RECOMANDATE

Unități de conținut /recomandate	Subiecte/ Tematici abordate	Nr. de ore recomandat
CLASA IV/II		
Semestrul I		Total: 17 ore
Fenomenul muzical ca fenomen existențial	- Muzica- fenomen al vieții /Mesajul muzicii	2
	- Domeniile muzicii	1
Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.);	- Calitățile sunetului muzical	1
	- Melodia. Modul	2
	- Ritmul.Tempoul	2
	- Factura. Armonia	1
	- Registrul. Nuanțele dinamice	1
	- Timbrul. Instrumentele muzicale	2
	- Vocea umană – „instrument” muzical specific	1
	- Orchestra. Tipurile de orchestre	2
- La decizia cadrului didactic		2
✓ Repertoriu orientativ pentru audiție:	- Creații/fragmente de creații reprezentative din repertoriul muzicii naționale și universale; - T. Chiriac <i>Suita Pe un picior de plai</i>; - P. Ceaikovski <i>Barcarola</i>; - F. Chopin <i>Preludiile c-moll și e-moll, Nocturna Es-dur</i> etc; - F. Schubert <i>Liedul Teiul</i>; - G. Bizet <i>Preludiul din Arteziana</i> etc. - L. van Beethoven <i>Simfonia nr. 5</i> (mișcările 1,3,4); - D. Șostakovici <i>Simfonia nr. 7</i> (mișcarea 1); - E. Grieg <i>În peștera Regelui de Munte</i>; - M. Ravel <i>Bolero</i>; - S. Rachmaninov <i>Concertul nr. 2</i> pentru pian și orchestră; - S. Prokofiev <i>Povestea simfonică Petrică și Lupul</i>; - F. Liszt <i>Rapsodia ungară nr. 2</i>; - J.S. Bach <i>Toccata și fuga d-moll, fragmente din Missa h-rnoll</i>.	
Semestrul II		Total: 17 ore
Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.);	- Marșul. Caracteristicile și speciile lui.	2
	- Cântecul. Particularități și varietate.	2
	- Dansul. Caracteristici și clasificări.	2
	- Genurile muzicii instrumentale: sonata, simfonia, concertul, miniatura instrumentală	4
	- Opera. Formele specifice ale operei (antract, arie, recitativ, cor etc.)	2
	- Baletul. Formele specifice ale baletului (variațiuni, pas-de-deux etc.)	2
	- Muzica din filme, spectacole teatrale etc.	1
✓ La decizia cadrului didactic		2
✓ Repertoriu orientativ pentru audiție:	- L. van Beethoven <i>Simfonia nr. 6</i>; - M. Musorgski ciclul <i>Tablouri dintr-o expoziție</i>; - C. Debussy creațiile <i>Clar de lună, Nori</i> etc; - F. Mendelssohn-Bărboldy <i>Uvertura Visul unei nopți de vară</i>; - C. Saint-Saëns <i>Concertul nr. 2 pentru pian și orchestră (mișcarea 2)</i>,	

	<i>Suita Carnavalul animalelor;</i> - T. Albinoni <i>Adagio</i>; - J. Brahms <i>Simfonia nr. 5</i> (mişcarea 3); - W. A. Mozart <i>Simfonia nr. 40</i> (mişcările 1,2); - F. Mendelssohn- Bartholdy <i>Concertul pentru vioară și orchestră (e-moll)</i> (mişcarea 3).	
CLASA V/III		
Semestrul I		Total: 17 ore
✓ Barocul (preclasicismul) muzical (1600-1750)	- J. S. Bach. Biografie și creație - Polifonia. Genurile muzicii polifonice - Muzica pentru orgă	3
✓ Clasicismul muzical (1750-1827)	- Școala clasică vieneză	2
	- J. Haydn. Biografie și creație - Creația pentru pian - Muzica simfonică	3
	- W. A. Mozart. Biografie și creație - Simfonia în creația compozitorului - Opera în creația compozitorului - Genul de sonată în creația compozitorului	3
	- L.W. Beethoven. Biografie și creație - Sonatele pentru pian în creația compozitorului - Creația simfonică a compozitorului - Uverturile simfonice în creația compozitorului	3
✓ La decizia cadrului didactic		2
✓ Repertoriu orientativ pentru audiție:	- J.S. Bach <i>Toccata și fuga d-moll, fragmente din Missa h-rnoll, Suita franceză c-moll, Invențiuni pe 2 voci - d-moll, c-Dur, F-Dur, pe 3 voci - h-moll;</i> - J. Haydn <i>Sonata D-dur, nr. 7 Simfonia Es-dur; „Simfonia pentru copii”;</i> - W. A. Mozart <i>Sonata A-dur, nr. 11, Uvertura, duetele Figaro-Susana, aria lui Figaro, aria lui Cherubino din actul I; cavatina Contesei, aria lui Cherubino, finalul actului 11; cavatina Barbarinei, aria lui Figaro, finalul actului IV, Simfonia g-moll, nr. 40;</i> - L.W. Beethoven <i>Sonatele nr. 8, 14, 23, Uvertura Egmont Simfonia c-moll, nr. 5, Simfonia F- dur. nr. 6.</i>	
Semestrul II		Total: 17 ore
✓ Romantismul muzical (1820-1900)	- Romantismul în muzică	2
	- F. Schubert. Biografie și creație - Muzica vocală în creația compozitorului - Muzica camerală în creația lui F. Schubert - Muzica simfonică în creația compozitorului	4
	- R. Schumann. Biografie și creație - Muzica pentru pian în creația lui R. Schumann - Muzica vocală în creația compozitorului	4
	- F. Chopin. Biografie și creație - Miniaturile instrumentale în creația compozitorului	4
✓ La decizia cadrului didactic		3
✓ Repertoriu orientativ pentru audiție:	- F. Schubert <i>Frumoasa morăriță, Margareta torcând, Regele ielelor, Păstrăvul, Serenada, Ave Maria ș. a;</i> - R. Schumann <i>Album pentru tineret;</i>	

	- F. Chopin. Mazurcile: C-dur, op. 24, nr. 2; a-moll, op. 68, nr. 2; a-moll, op. 17, nr. 4 ș. a., Polonezele: A-dur. op. 26, nr. 2; As-dur, op. 53 ș. a., Valsurile: Cis-Moll, op. 18; Es-dur, op. 18. As-dur, op. 42 ș. a.	
CLASA VI/IV		
Semestrul I		Total: 17 ore
✓ Romantismul muzical (1820-1900)	- F. Mendelsohn-Bartholdy. Biografie și creație - Creația pentru pian a compozitorului - Muzica de cameră în creația compozitorului	2
	- G. Rossini. Biografie și creație - Opera în creația compozitorului	1
	- F. Liszt. Biografie și creație - Creațiile pentru pian ale compozitorului - Rapsodiile în creația compozitorului	1
	- J. Brahms. Biografie și creație - Creațiile pentru pian ale compozitorului	1
	- G. Verdi. Biografie și creație - Creația de operă a compozitorului	2
	- R. Wagner. Biografie și creație - Reforma operei. Opera în creația compozitorului	2
	- B. Smetana. Biografie și creație - Creația simfonică a compozitorului - Opera în creația compozitorului	2
	- G. Bizet. Biografie și creație - Opera în creația compozitorului	2
	- E. Grieg. Biografie și creație - Creația simfonică a compozitorului	2
✓ La decizia cadrului didactic		2
✓ Repertoriu orientativ pentru audiere:	- F. Mendelsohn-Bartholdy „Cântece fără cuvinte” pentru pian, Muzică de scenă la „Visul unei nopți de vară” de Shakespeare, Lieduri pentru voce și pian; - G. Rossini Opera Bărbierul din Sevilla: uvertura, cavatina lui Figaro, cavatina Rosinei, aria lui Basilio (Calomnie); - F. Liszt Rapsodiile nr. 2, 6, Piese din ciclul „Ani de pelerinaj”, (Jaran-tela ș. a.); - J. Brahms Dansuri ungare nr. 1,5,6; - G. Verdi Opera Aida: introducerea, romanța lui Radames, trio Amneris-Radames-Aida, rugăciunea preoților din actul I, aria Aidei din actul III, duetul Aida-Radames din actul IV ș.a., Coruri din operele (Nabucco. Lombarzii, Trubadurul etc.); - R. Wagner Fragmente orchestrale din tetralogia „Inelul nibelungului”, „Zborul walkyriilor” din opera Walkyria, „Marș funebru” din opera Amurgul zeilor, Uverturi la opere (Olandezul zburător, Maeștrii cântăreți); - B. Smetana Poemul simfonic „Slava”, Opera Mireasa vândută: uvertura, arioso lui Marjenka, polca din actul 1; - G. Bizet Opera Carmen: Uvertura, Marșul Toreadorului, actele I-IV; - E. Grieg Suita „Peer Gynt”.	
Semestrul II		Total: 17 ore

✓ Muzica compozitorilor ruși și „grupul celor cinci”	- M. Glinka. Biografie și creație - Creația vocal-camerală a compozitorului - Muzica simfonică în creația compozitorului - Opera în creația compozitorului	2
	- M. Balakerev. Biografie și creație - Muzica simfonică în creația compozitorului - Opera în creația compozitorului	2
	- C. Qui. Biografie și creație - Opera în creația compozitorului	2
	- A. Borodin. Biografie și creație - Creația simfonică a compozitorului - Opera în creația compozitorului	2
	- M. Musorgski. Biografie și creație - Creațiile pentru pian ale compozitorului	2
	- N. Rimski-Korsakov. Biografie și creație - Opera în creația compozitorului - Creația simfonică a compozitorului	2
	- P. I. Ceaikovski. Biografie și creație - Genul de balet în creația compozitorului - Creația vocală a compozitorului - Creația simfonică a compozitorului	3
✓ La decizia cadrului didactic		2
✓ Repertoriu orientativ pentru audiere:	- M. Glinka <i>Opera “Ruslan și Ludmila”: uvertura; cavatina Ludmilei, Scena răpirii și canonul din actul I; fantezia pentru orchestră „Kamarinskaia”;</i> - M. Balakerev <i>Romanțele: „Vino cu mine”, „Cântecul lui Selim”, „Cântecul Peștișorului de aur”, Uvertură pe tema marșului spaniol, poemul simfonic “Rusia”;</i> - C. Qui <i>Opera comică Fiul mandarinei, opera în trei acte Prizonierul din Caucaz și opera într-un act Mademoiselle Fifi;</i> - A. Borodin <i>Simfonia nr.2. Vitejasca., Opera Kneazul Igor: uvertura, corul „Slava”, scena eclipsei din Prolog; cântecul lui Galițki. corul fetelor, corul boierilor din actul I cavatina Konciakovnei, aria lui Igor, aria lui (Conciak, dansurile cumanilor din actul II, lamentarea Iaroslavnei, corul țăranilor din actul IV ș. a.;</i> - M. Musorgski <i>Ciclul Tablouri dintr-o expoziție, Hopac din opera Iarmarocul din Sorocinți;</i> - N. Rimski-Korsakov <i>Fragmente din operele „Fata de zăpadă”, „Sadco”, „Povestea țărilor Saltan”, suita simfonică „Șeherezada”;</i> - P. I. Ceaikovski <i>„Valsul florilor” din baletul „Spărgătorul de nuci” (introducere); Albumul pentru copii: „Înmormântarea păpușii”, „Cântecul francez”, „Cântecul italian”, „Marșul soldaților”.</i>	
CLASA VII/V		
Semestrul I		Total: 32 ore
✓ Muzica contemporană	- G. Gershwin. Biografie și creație - Creația instrumentală și orchestrală a compozitorului	2

	- S. Prokofiev. Biografie și creație - Creația simfonică și vocal-simfonică	4
	- D. Șostakovici. Biografie și creație - Creația simfonică a compozitorului - Creația pentru pian a compozitorului	4
	- A. Hacıaturyan. Biografie și creație - Creația de balet a compozitorului	4
✓	- B. Bartok. Biografie și creație - Dansurile românești	4
✓	- B. Britten. Biografie și creație - Creația simfonică a compozitorului	4
✓	La decizia cadrului didactic	10
✓ Repertoriu orientativ pentru audiere:	- G. Gershwin <i>Uvertura cubaneză, Rhapsody in Blue</i> ; - S. Prokofiev <i>Povestea simfonică Petrică și Lupul, partea I din cantata Aleksandr Nevski (mișc. I), Simfonia nr. 1</i> ; - D. Șostakovici <i>Simfonia nr. 5 și 7 (mișc. I), cvartetele nr.8 și 15</i> ; - A. Hacıaturyan <i>Baletele „Fericirea”, „Gayaneh”, „Spartacus”, „Concertul pentru pian”. „Concertul pentru vioară”, Simfonia nr.2</i> ; - B. Bartok <i>Dansurile românești</i> ; - B. Britten <i>Concertul pentru vioară, Simfonia da Requiem.</i>	
Semestrul II		Total: 32 ore
✓ Muzica națională (de la lăutari pînă la muzica profesionistă)	- Particularitățile muzicii populare naționale. Lăutarii Moldovei. Interpreți celebri ai muzicii naționale.	4
	- Creația compozitorilor: A. Pann, E. Caudella, A. Flechtenmacher	4
	- C. Porumbescu. Biografie și creație - Creația instrumentală a compozitorului	2
	- G. Musicescu. Biografie și creație - Prelucrările folclorice în creația compozitorului	2
	- G. Enescu. Biografie și creație. - Muzica instrumentală în creația compozitorului	2
	- Șt. Neaga. Biografie și creație - Creația simfonică a compozitorului	2
	- E. Coca. Biografie și creație - Muzica vocală în creația compozitorului	2
✓ Creația compozitorilor din jum. II a sec. XX	- Compozitorii: L. Gurov, A. Stîrcea, S. Lobel, V. Zagorski, Z. Tcaci, E. Doga, T. Chiriac, G. Mustea, E. Doga, G. Ciobanu.	6
✓	La decizia cadrului didactic	8
✓ Repertoriu orientativ pentru audiere:	- A. Pann, E. Caudella, A. Flechtenmacher <i>Piese instrumentale</i> ; - C. Porumbescu <i>Balada pentru vioară și pian</i> ; - G. Musicescu <i>Muzica pentru pian, voce, cor</i> ; - G. Enescu <i>Rapsodia Română nr. 1</i> ; - Șt. Neaga <i>Poemul Nistru</i> ; - E. Coca <i>Romantele 0, rămâi, Doina nouă, Lacul s. a.</i>	

	- Creații de diferite genuri din muzica națională contemporană a compozitorilor: L. Gurov, A. Stîrcea, S. Lobel, V. Zagorski, Z. Tcaci, E. Doga, T. Chiriac, G. Mustea, E. Doga, G. Ciobanu.
--	--

2.6 FINALITĂȚI.

Nr. crt	Clase	Unități de conținut	La finele claselor prezentate elevul poate:
1.	Clasa IV/II	(1) Fenomenul muzical ca fenomen existențial; (2) Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.);	Analiza/caracteriza muzica audiată utilizând terminologii specifice limbajului muzical; Determina tipologia și particularitățile sonore ale elementelor de limbaj muzical; Distinge genurile/caracterele muzicii audiate/interpretate; Caracteriza genurile și formele muzicale, imaginea muzicală și mijloacele de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; Identifica/analiza caracterele muzicii în creații miniaturale și de proporții.
2.	Clasa V/III	(3) Barocul (preclasicismul) muzical (1600-1750); (4) Clasicismul muzical (1750-1827); (5) Romantismul muzical (1820-1900);	Recunoaște și descrie elementele specifice muzicii preclasice, clasice și romantice; Stăpîni auditiv creații muzicale din repertoriul preclasic (baroc), clasic și romantic; Intona/fredona teme muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor preclasicismului, clasicismului și romantismului muzical; Enumera și caracteriza date biografice ale reprezentanților perioadei barocului (preclasicismului), clasicismului și romantismului muzical.
3.	Clasa VI/IV	(5) Romantismul muzical (1820-1900); (6) Muzica compozitorilor ruși și „grupul celor cinci”;	Recunoaște și descrie elementele specifice muzicii romantice și muzicii compozitorilor ruși; Stăpîni auditiv creații muzicale din repertoriul compozitorilor romantici și a compozitorilor ruși; Intona/fredona teme muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor romantici și ale compozitorilor ruși; Enumera și caracteriza date biografice ale reprezentanților romantismului muzical și a compozitorilor ruși.
4.	Clasa VII/V	(7) Muzica contemporană; (8) Muzica națională (de la lăutari pînă la muzica profesionistă); (9) Creația compozitorilor din jum. II a sec. XX	Recunoaște și descrie elementele specifice muzicii ruse și naționale; Stăpîni auditiv creații muzicale din repertoriul național și univesal; Intona/fredona teme muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor naționali și universali; Expune și caracteriza date biografice și de creație a reprezentanților diferitor epoci, stiluri, perioade de dezvoltare a artei muzicale.

2.7 UNITĂȚI DE CONȚINUT/PRODUSE /CRITERII DE EVALUARE

Nr./o	Unități de conținut	Produse de învățare recomandate	Criterii de evaluare
1.	Fenomenul muzical ca fenomen existențial;	Răspunsuri scrise/orale; Set de analize /contururi melodice ale creațiilor muzicale audiate; Eseu „Muzica în viața mea”;	➤ Corectitudinea în determinarea tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical; ➤ Complexitatea caracterizării genurilor și formele muzicale, imaginea muzicală și mijloacele de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; ➤ Gradul de recunoaștere/analiză a caracterelor muzicii în creații miniaturale și de proporții; ➤ Corectitudinea răspunsurilor în raport cu conținuturile abordate și a obiectivelor stabilite.
2.	Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.);	Analize ale creațiilor muzicale audiate după un plan; Reprezentarea grafică și spațială a formei muzicale; Poster „Elementele limbajului muzical”;	➤ Operarea cu noțiuni și terminologii specifice limbajului muzical în /caracterizarea muzicii audiate; ➤ Flexibilitatea în distingerea genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate; ➤ Gradul de recunoaștere/analiză a caracterelor muzicii în creații miniaturale și de proporții; ➤ Corectitudinea răspunsurilor în raport cu conținuturile abordate și a obiectivelor stabilite; ➤ Nivelul culturii de a audia, a urmări evenimentele sonore/muzica audiată.
3.	Barocul (preclasicismul) muzical (1600-1750);	Partitura ascultătorului; Eseu pe tema: „Reprezentanții barocului muzical”;	➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la reprezentanții barocului muzical, genurile și trăsăturile distinctive ale muzicii specifice perioadei barocului muzical; ➤ Recunoașterea și descrierea elementelor specifice muzicii preclasice; ➤ Gradul de stăpânire auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul preclasic (baroc); ➤ Exactitatea intonării/fredonării temelor muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor preclasicismului muzical.
4.	Clasicismul muzical (1750-1827);	Partitura ascultătorului; Eseu pe tema: „Reprezentanții	➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la reprezentanții clasicismului muzical, genurile și trăsăturile distinctive ale muzicii

		clasicismului vienez”;	specifice perioadei clasicismului muzical; ➤ Recunoașterea și descrierea elementelor specifice muzicii perioadei clasice; ➤ Gradul de stăpânire auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul specific perioadei clasice; ➤ Exactitatea intonării/fredonării temelor muzicale din creații reprezentative ale compozitorilor clasicismului muzical.
5.	Romantismul muzical (1820-1900);	Comentariu muzical asupra creațiilor muzicale audiate; Proiect de grup: „Sincretismul artelor – Viața exprimată în muzică și alte arte” Eseu pe tema „Opera preferată”	➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la reprezentanții romantismului muzical, genurile și trăsăturile distinctive ale muzicii romantice; ➤ Recunoașterea și descrierea elementelor specifice muzicii romantice; ➤ Stăpânirea auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul specific perioadei romantismului muzical; ➤ Enumerarea și caracterizarea celor mai importante date biografice ale reprezentanților romantismului muzical; ➤ Claritatea intonării/fredonării temelor muzicale accesibile din fondul reprezentativ al compozitorilor romantici.
6.	Muzica compozitorilor ruși și „grupul celor cinci”;	Comentariu muzical asupra creațiilor muzicale audiate; Proiect individual „„Grupul cel cinci” și aportul în dezvoltarea muzicii ruse”	➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la valorile muzicii ruse și a reprezentanților școlii ruse; ➤ Recunoașterea și descrierea elementelor specifice muzicii reprezentative din creația compozitorilor ruși; ➤ Stăpânirea auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul creației compozitorilor ruși; ➤ Enumerarea și caracterizarea celor mai importante date biografice ale reprezentanților școlii ruse; ➤ Claritatea intonării/fredonării temelor muzicale accesibile din fondul reprezentativ al compozitorilor ruși.
7.	Muzica contemporană;	Comentariu muzical asupra creațiilor muzicale audiate;	➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la compozitorii contemporani și a muzicii contemporane;

		Eseu pe tema: „Reprezentanții romantismului muzical”;	➤ Recunoașterea și descrierea elementelor specifice muzicii contemporane; ➤ Stăpânirea auditivă a repertoriului muzical contemporan; ➤ Enumerarea și caracterizarea celor mai importante date biografice ale compozitorilor contemporani; ➤ Claritatea intonării/fredonării temelor muzicale accesibile din fondul reprezentativ al muzicii contemporane.
8.	Muzica națională (de la lăutari până la muzica profesionistă);	„Cartea de vizită” a ueni săli de concert, a unui compozitor, a unei creații muzicale celebre; Partiturile ascultătorului la creațiile muzicale studiate în clasă și independent;	➤ Integralitatea expunerii proprii vizavi de evoluția și valorile muzicii naționale; ➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la reprezentanții muzicii naționale, genurile și trăsăturile distinctive ale muzicii naționale; ➤ Recunoașterea și descrierea elementelor specifice muzicii naționale; ➤ Stăpânirea auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul național; ➤ Enumerarea și caracterizarea celor mai importante date biografice ale compozitorilor școlii naționale; ➤ Claritatea intonării/fredonării temelor muzicale accesibile din fondul reprezentativ al muzicii naționale.
9	Creația compozitorilor din jum. II a sec. XX	Piese de identitate ale programelor artistice vizionate (invitații, afișe, programe etc.); Portofoliul partiturilor personale ale creațiilor muzicale audiate/studiate; Lista creațiilor preferate din palmaresul fondului muzical universal și național.	➤ Gradul de cunoaștere (sub aspectul cantitativ și calitativ) a informațiilor cu privire la compozitorii și muzica se. XX; ➤ Stăpânirea auditivă a creațiilor muzicale din repertoriul specifice sec. XX; ➤ Enumerarea și caracterizarea celor mai importante date biografice ale reprezentanților muzicii sec. XX; ➤ Claritatea intonării/fredonării temelor muzicale accesibile din fondul reprezentativ al valorilor muzicii sec. XX.

2.8 SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Conținuturile propuse spre studiere în cadrul disciplinei *Istoria muzicii* sunt dinamic ordonate pe dimensiunile/domenii, unități de conținut/subiecte, repartizate pe clase într-o viziune sistemică și se pot integra în mod echilibrat, asigurând abordarea metodică și holistică a procesului de educație-instruire muzicală și, în același timp, apropiind actul de achiziții studiate/receptate în contextul instituțional-artistic de actul transferului achizițiilor în realitatea imediată, de viața intimă/spirituală a elevului. Conținuturile învățării sunt organizate în concordanță cu competențele specifice disciplinei *Istoria muzicii*, dar, în același timp, constituind mijloace și resurse de studiere a altor discipline de studiu.

Profesorul are o libertate sporită de activitate, în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor, de opțiunile acestora, dar și de posibilitățile variate reprezentate de baza artistică și materială a fiecărei instituții de învățământ artistic extrașcolar.

Studierea disciplinei *Istoria muzicii* cuprinde prelegeri teoretice, audiții muzicale, participări la concerte, parcurgerea unei bibliografii, redactarea de referate și lucrări, elaborarea „Partituri ascultătorului”, analize muzicale etc. Astfel, conținuturile învățării includ cele două dimensiuni ale disciplinei: **informativ-teoretică** și **aplicativ-practică**.

Astfel, în vederea asimilării lexicului și operării cu limbajul specific disciplinei, cât și pentru fundamentarea cunoașterii expresiei individuale în contextul diversității culturale contemporane, elementele de bază ale curriculumului trec accentul de pe latura informativ-teoretică spre cea aplicativ-practică.

Dimensiunea informativ-teoretică a vizează studierea muzicii/fenomenului muzical din perspectivele legităților muzicii, elementelor de limbaj muzical și al rolului acestora în crearea conținuturilor/imaginilor muzicale ale lucrărilor muzicale din repertoriul național și universal, evoluției fenomenului muzical și a constituirii „fondului de aur” al tezaurului muzical național și universal, creației și vieții compozitorilor/reprezentanților diferitor epoci, stiluri, curente muzicale, diversității genuistice și de conținut propriu-zis al muzicii etc.

Dimensiunea aplicativ-practică vizează studiul propriu-zis al artei muzicale, în general, care nu este posibilă în afara activităților practice de comunicare, cunoaștere, cercetare, exersare, exprimare, creație etc. Unitățile de conținut sunt construite astfel, încât pot oferi posibilități alternative de construire a traseului de cunoaștere a fenomenului muzical în temeiul activităților de audiție, interpretare/fredonare și creație muzicală.

Conținuturile și activitățile muzical-didactice prin care se construiesc și se organizează situațiile de învățare crează un echilibru optim între abordările teoretice și cele aplicative, respectând o evoluție a procesului de cunoaștere bazat pe articularea tuturor funcțiilor psihicului elevului (sensibilitate, atenție, memorie, imaginație și gândire).

În vederea realizării sistemului de competențe specifice disciplinei *istoria muzicii*, curriculumul disciplinar propune unități de conținut nondirective, având un caracter orientativ și flexibil.

În I an de studiu al disciplinei (cl. IV/II), conținuturile vor cuprinde teme de ordin general, cu privire asupra fenomenului muzical în calitatea acestuia de fenomen al lumii/al existenței, precum și asupra elementelor, tipologiei, varietăților de limbaj muzical și genuri muzicale etc., tematici regăsite în modulele: (1) Fenomenul muzical ca fenomen existențial și (2) Limbajul muzical (noțiuni de sintaxă, formă, gen, stil etc.).

În următorii 3 ani de studiu, conținuturile abordate în format integrat/circular, vor reflecta (3) Evoluția fenomenului muzical, (4) Compozitori/reprezentanți ai școlilor componistice și (5) Repertoriul muzical (audiție/reflecție (analiză)/ intonare (fredonare).

Astfel, în clasa V/III și VI/IV, conținuturile vor fi axate pe creațiile compozitorilor preclasici (J. S. Bach), clasici (J. Haydn, W. A. Mozart, L. W. Beethoven), compozitorii din

perioada romantismului (F. Schubert, R. Schumann, F. Chopin, F.-M. Bartholdy, J. Rossini etc), compozitorii ruși și „grupul celor cinci”.

În clasa VII/V, conținuturile vor fi axate pe valorile muzicii contemporane, creațiile și reprezentanții școlilor naționale, precum și a compozitorilor din jum. II a sec. XX.

Libertatea de opțiune a cadrului didactic, în raport cu demersul metodologic, se va reflecta în primul rând în alegerea materialului muzical ce urmează a fi audiat, în selectarea bibliografiei, în funcție de resursele locale, de condițiile existente în școală și de individualitatea fiecărui elev sau cel puțin grup de elevi cu preocupări și interese convergente.

Repertoriul muzical orientativ propus pentru audiție în prezentul curriculum este constituit dintr-un complex de valori muzicale universale și naționale. Sugestiile pentru audiție, stabilite pe baza unei selecții prin care s-a avut în vedere conținuturi și finalități educative, lasă libertate profesorului de a veni în întâmpinarea receptivității copiilor. Având în vedere că audiția muzicală nu este un mijloc auxiliar al lecției teoretice (de ilustrare a unei noțiuni, de exemplificare a unor elemente etc.), aceasta va deveni în sine o cale de receptare a muzicii pe coordonate muzicale generale și culturale. Ca pondere în cadrul lecției, audiției muzicale i se va alocă un timp important, aceasta devenind partea centrală/„firul roșu” al lecției de Istoria muzicii.

Dat fiind că procesul receptării unei lucrări muzicale se sedimentează în timp, prin mai multe re-audieri, se recomandă revenirea la creațiile anterior audiate. Satisfacția recunoașterii auditive a unor creații audiate anterior asigură lecției valențe valorice sporite.

Momentele de audiție prevăzute trebuie acordate preferințelor elevilor, dar și genurilor și formelor muzicale studiate, cu problematica propusă spre conștientizarea și subiectul lecției. Nu trebuie să uităm că adevăratul contact cu arta muzicală se face în sala de concert, suportul electronic fiind doar o alternativă modernă la veritabila întâlnire nemijlocită cu spiritul creației muzicale.

În acest context, recomandăm ca alegerea materialului muzical propus spre audiție să se realizeze conform criteriului accesibilității și al resurselor educațional-artistice, în funcție de competențele urmărite în procesul de predare-învățare (compozitor, curent, epocă, gen, stil etc.).

Evaluarea

Pornind de la caracterul practic al activităților specifice disciplinei *Istoria muzicii*, evaluarea presupune observarea continuă și sistematică a elevilor de a participa în activități colective, nu doar individuale. Reproducerea materialului muzical, memorat mecanic, ca procedeu tradițional de evaluare, va fi înlocuită cu metode alternative de evaluare (referatul, proiectul, portofoliul etc.), precum și de alte forme de evaluare a manifestărilor artistice colective și/sau individuale (concerte, recitaluri, concursuri etc.).

Evaluarea rezultatelor învățării la disciplina *Istoria muzicii*, are drept scop determinarea nivelului de realizare a competențelor specifice și unităților de competență la disciplină, în acest sens, profesorul va proiecta activitatea de evaluare concomitent cu proiectarea demersului de predare – învățare, incluzând următoarele tipuri de evaluări:

- evaluarea inițială (obligatorie pentru fiecare clasă la începutul semestrului);
- evaluarea curentă/ formativă ce presupune prezentări, postere, portofoliul, tabele conceptuale, enunțuri istorice etc;
- evaluarea sumativă, ce presupune finalul fiecărei unități de învățare.

Instrumentele de evaluare aplicate la disciplină, pentru toți anii de studiu, vor fi structurate conform unităților de conținut: Timp și spațiu în evoluția fenomenului muzical, Limbaj muzical, Izvoare/tendințe și Reprezentanți/compozitori ai domeniului muzical, Cauză și efect în evoluția și dezvoltarea artei muzicale, Atitudine și comportament în abordarea valorilor muzical-artistice.

Conținuturile evaluate vor include tematicile abordate în cadrul lecțiilor. Acestea vor include:

- Conținuturi informativ-teoretice (cunoașterea biografiilor, noțiunilor de limbaj muzical, gen, stil, epocă etc.);
- Conținuturi practice-aplicative (reflecții/analize ale creațiilor compozitorilor, recunoașterea auditivă a muzicii, elaborarea arhivei muzicale proprii etc.)

Calificativ	Criterii de evaluare
Excelent	- Demonstrarea rezultatelor remarcabile în cunoașterea tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical, datelor biografice ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Manifestarea creativității și a interesului pentru o cunoaștere versată în distingerea genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate, caracterizarea genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale și mijloacelor de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; - Stăpânirea auditivă și intonarea/fredonarea unui repertoriu vast de teme muzicale din creații valoroase ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Depășirea prevederilor curriculare în studierea conținuturilor specifice disciplinei.
Foarte bine	- Demonstrarea rezultatelor înalte în cunoașterea tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical, datelor biografice ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Manifestarea creativității în distingerea genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate, caracterizarea genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale și mijloacelor de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; - Stăpânirea auditivă și intonarea/fredonarea unui repertoriu vast de teme muzicale din creații valoroase ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Demonstrarea competențelor formate/dezvoltate nivelului corespunzător prevederilor curriculare de studiere a conținuturilor în cadrul disciplinei.
Bine	- Demonstrarea cu neîncredere a cunoașterii tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical, datelor biografice ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Distingerea cu abateri nesemnificative a genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate, caracterizarea genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale și mijloacelor de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate; - Stăpânirea auditivă și intonarea/fredonarea unui repertoriu relativ modest de teme muzicale din creații valoroase ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Demonstrarea competențelor formate/dezvoltate în cadrul disciplinei la nivelul corespunzător prevederilor curriculare.
	- Demonstrarea cunoașterii cu abateri a tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical, datelor biografice ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Distingerea cu abateri a genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate, caracterizarea genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale și mijloacelor de realizare artistică a creațiilor muzicale abordate;

	- Stăpînirea auditivă și intonarea/fredonarea unui repertoriu mic de teme muzicale din creații valoroase ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Demonstrarea competențelor formate/dezvoltate în cadrul disciplinei la nivelul relativ corespunzător prevederilor curriculare.
Suficient	- Demonstrarea cunoașterii slabe a tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical, expunerea cu greșeli a datelor biografice ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Distingerea parțială a genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate, caracterizarea intuitivă a genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale; - Stăpînirea cu dificultăți a repertoriului de teme muzicale din creații valoroase ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Demonstrarea competențelor formate/dezvoltate în cadrul disciplinei la un nivel relativ inferior prevederilor curriculare.
	- Demonstrarea cunoașterii foarte slabe a tipologiei și particularităților sonore ale elementelor de limbaj muzical și a datelor biografice ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Distingerea cu mari dificultăți a genurilor/caracterelor muzicii audiate/interpretate, caracterizarea intuitivă a genurilor și formelor muzicale, imaginii muzicale; - Stăpînirea unui repertoriului foarte îngust de teme muzicale din creații valoroase ale reprezentanților/compozitorilor diferitor perioade de dezvoltare a fenomenului muzical; - Demonstrarea competențelor formate/dezvoltate în cadrul disciplinei la un nivel inferior prevederilor curriculare.
Nesatisfăcător	- Elevul nu îndeplinește indicatorii, prezența la calificativul suficient.

III. Teoria muzicii și Solfegiu

Disciplina **Teoria muzicii și Solfegiu** este una fundamentală pentru profilul Artă muzicală. Ea are legături directe, trainice și indispensabile cu practica activității unui învățăcel – fie un viitor profesionist în domeniul artelor, fie – ca minimum – un om civilizat al epocii moderne ce va rezista provocărilor timpului. Prin intermediul solfegierii, dicteului, exercițiilor de recunoaștere a sunetelor, intervalelor, acordurilor, prin exercițiile de dezvoltare a memoriei muzicale, se formează competențe cu ajutorul cărora elevii pot citi, nota, interpreta creațiile muzical-artistice. Studiul disciplinei oferă elevilor oportunitatea operării practice la nivel de intonare/ solfegiere cu componentele limbajului muzical universal, cu ajutorul căruia se pot lectura, intona, analiza relațiile între sunetele muzicale, începând cu notația și evoluând spre exerciții complexe și elemente de armonie/polifonie, obținând echivalența între activitatea de cunoaștere și cea artistică. Se conturează oportunități în vederea studierii elementelor de limbaj muzical din perspectivă științifică, adaptată la nivelul de complexitate specific vârstei lor, asigurând conceptualizarea, clarificarea, și aplicarea acestora în contexte teoretice și practice variate. Studiul limbajului muzical universal stimulează în cel mai eficient mod progresul ulterior al elevilor.

Curriculumul fundamentează evoluția elevilor în direcția exprimării artistice, constituind un demers complex, ce depășește nivelul de simplu suport teoretic.

Alături de alte discipline din Planul-cadru pentru Școlile de Muzică/Arte, Teoria muzicii și Solfegiu își păstrează caracterul tradițional, cu abordări structurate strategice, inițiază/dezvoltă

auzul muzical, simțul ritmului și memoria muzicală, alături de operarea cu elemente de limbaj specific muzical. Printr-o metodologie particulară, Teoria și Solfegiu, își propune să formeze la elevi competențe specifice, prin care se asigură crearea unei baze temeinice solide atât teoretice, cât și practice.

Procesul de învățare la disciplina Teoria muzicii și Solfegiu, se realizează pe două nivele – informativ-teoretic și formativ/aplicativ/practic care se suprapun nemijlocit:

Nivelul informativ-teoretic vizează instruirea, acumularea de cunoștințe, însușirea noțiunilor de specialitate. În urma exersărilor sistematice se formează capacități de interpretare, de utilizare adecvată a limbajul specific, de lecturare corectă a fragmentelor melodice; de formare a cunoștințelor muzicale și despre muzică de acumulare, fundamnentare, explicare și asimilare a reprezentărilor, noțiunilor, categoriilor, judecăților, legităților, precum și capacități de reflectare/comentare muzicală; se discern criterii de apreciere valorică; se dezvoltă capacitatea de a utiliza limbajul specific în descifrarea mesajului artistic.

Nivelul aplicativ-practic contribuie la afirmarea idealului estetic, a capacității de a audia, analiza și a reproduce materialul muzical.

3.1 ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Nr. crt.	Disciplina/ tipuri de activități	Componenta	Numărul de ore pe săptămână	Clasele	Numărul de ore pe an	Modul de evaluare	
						Testare	Examene
1.	Teoria muzicii și Solfegiu	nucleu	2	I	70 ⁽³⁾	1	
				II	70 ⁽³⁾	1	
				III	70 ⁽³⁾	1	1 ⁽⁴⁾
				IV	70 ⁽³⁾	1	1 ⁽⁵⁾
				V ⁽¹⁾	70 ⁽³⁾	1	
				VI	70 ⁽³⁾	1	
				VII ⁽²⁾	70 ⁽³⁾	1	

Note:

- (1) programul de studii poate fi alcătuit pentru clasele I-V ani
- (2) programul de studii poate fi alcătuit pentru clasele I-VII ani
- (3) poate varia în funcție de structura anului școlar și datele calendaristice.
- (4) pentru programul de studii clasele I-V ani.
- (5) pentru programul de studii clasele I-VII ani.

3.2 COMPETENȚE SPECIFICE

- Utilizarea/operarea** cu elementele de notație/limbaj/terminologie muzicală/ mijloace ale expresivității muzicale (*la prima vedere/ studiate*), în contexte variate de aplicare (*solfegiere/ notare/ creație*), dând dovadă de corectitudine, interes pentru rigoare și precizie;
- Perceperea/recunoașterea la auz** a elementelor de bază (*moduri/varietăți de mod/ succesiuni de intervale/de acorduri/de figuri ritmice*) în baza surselor propuse, dovedind claritate și cultură auditivă.
- Analiza/caracterizarea** teoretică a întregului complex muzical prin recurgerea la concepte/metode/tehnologii specifice de caracterizare, cu implicarea auzului/memoriei muzicale melodicearmonice, polifonice, ritmice.
- Integrarea achizițiilor muzical-artistice dobândite** muzicale vocal-intonative/ improvizationale/ auditive/ creative în contexte disciplinare (dicteu/creație elementară proprie)/școlare (activități extrașcolare) /de viață (concerte, etc.), demonstrând cultură muzicală generală, gust muzical format, autocontrol, autocunoaștere și comportanment profesionist.
- Promovarea/valorificarea experiențelor**, prin implicarea/organizarea/crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/comunitare, analizarea și aprecierea de sine stătător a valorii unei creații noi și a mesajului ei artistic, asigurând fidelitate și respect pentru imaginea și mesajul muzical-artistic, pentru valorile patrimoniului muzical/cultural/artistic național și universal.

3.3 MATRICEA DEZVOLTĂRII COMPETENȚELOR SPECIFICE ȘI UNITĂȚILOR DE COMPETENȚE/DOMENIILOR DE CUNOAȘTERE

Nr .	Competențe specifice	Unități de competențe	Domenii de cunoaștere	Activități de învățare
	Utilizarea/operarea cu elementele de notație/ limbaj/ terminologie muzicală/ mijloace ale expresivității muzicale (la prima vedere/ studiate), în contexte variate de aplicare (intonare/ solfegiere/ notare/ creație), dând dovadă de corectitudine, interes pentru rigoare și precizie;	Repectarea ținutei/poziției corecte a corpului, respirația în timpul intonării/solfegierii; Acordajul în tonalitate, inclusiv de sine stătător, de la tonică sau de la sunetul "La" luat cu pianul; Discifrarea textelor muzicale propuse; Analiza minuțioasă a materialului muzical propus pentru solfegiere (<i>măsura, duratele, modul, tonalitatea, treapta care începe, treapta care încheie, pauzele, etc.</i>) ; Solfegierea melodiilor cântecelor/fragmentelor muzicale cu sau fără text, respectând toate indicațiile semantice și frazarea corectă, intonarea gamelor, intervalelor, acordurilor, secvențelor, a diferitor turații melodice, succesiuni ritmice, etc. ; Citirea la prima vedere a fragmentelor muzicale, cu diferit grad de complexitate; Transpunerea melodiilor /exercițiilor în alte tonalități; Manifestarea atitudinii conștiente; Interpretarea expresivă solo și în ansamblu	Solfegiere/ exerciții vocale	Citirea melodiilor/ intonaționale /solfegierea exercițiilor

	Perceperea/recunoașterea la auz a unei diversități variate de fragmente/sucesiuni/ turații/ creații muzicale, în baza surselor propuse, dovedind claritate și cultură auditivă.	Recunoașterea/analiza auditivă a textelor muzicale ce conțin diverse elemente ale limbajului muzical; Recunoașterea măsurilor în fragmentele muzicale audiate; Realizarea corelației dintre calitățile sunetelor muzicale și semnele grafice respective; Formarea și dezvoltarea culturii auditive prin aprecierea la auz a elementelor modal-tonale, metro-ritmice; Exersarea cu aplicarea diverselor forme de lucru pentru dezvoltarea auzului/memoriei muzicale; Dezvoltarea auzului muzical (<i>extern și intern, melodic, ritmic, armonic, polifonic, modal</i>) Identificarea la auz a succesiunilor de trepte (cu distingerea celor stabile și instabile, diatonice și cromatice, naturale și alterate), a succesiunilor de intervale (melodice și armonice, simple și compuse, mari, mici și perfecte, mărite și micșorate, comune și caracteristice), a diferitor tipuri și specii de acorduri (de 3-5 sunete, trisonuri majore,minore,mărite și micșorate, în stare directă și în răsturnare), a elementelor funcțional-modale (trisonuri și septacorduri principale	Perceperea și analiza muzical-auditivă	Audierea materialului muzical. Analiza materialului muzical.
--	--	--	--	--

		și secundare, inclusiv D₇, II₇, VII₇ cu răsturnări și rezolvări), a măsurilor (simple și compuse, omogene și eterogene, constante și alternative), a diferitor moduri diatonice Determinarea elementelor de limbaj muzical (<i>formei, măsurii, tempoului, nuanțelor dinamice</i>). Memorarea fragmentelor muzicale și a dicteelor. Conștientizarea aplicării corecte a elementelor indicate Determinarea funcțiilor acordurilor principale; Rezolvarea exercițiilor de codificare grafică a configurațiilor sonore.		
3.	Analiza/ caracterizarea materialului interpretativ/ muzical-teoretic/ auditiv (moduri/ varietăți, intervale, acorduri, secțiuni muzicale), recurgând la concepte/ metode/ tehnologii specifice de caracterizare, dând dovadă de auz muzical melodic, armonic, polifonic, perseverență și comportanment profesionist.	Utilizarea corectă a notației înălțimii și duratei sunetelor; Tactarea corectă, conform schemelor, respectarea măsurilor indicate, a pauzelor, etc.,; Tactarea formulelor/figurilor ritmice studiate; Interpretarea unui acompaniament/canon ritmic; Scrierea dicteelor metro-ritmice; Analiza materialul muzical din perspective metro-ritmice; Observarea elementelor metro-ritmice dintr-un fragment muzical audiat; Identificarea măsurilor de 2-12 timpi de diferite	Problematică metro-ritmică	Vocalizarea fragmentelor/figurilor ritmice. Notarea unor succesiuni metro-ritmice

		durate (<i>pătrime, doime, optime</i>), a anacruzei, a sincopelor, a diviziunilor excepționale, a contratimpului, etc.		
		Familiarizarea cu claviatura pianului și registrele lui, denumirea sunetelor și octavelor, studierea portativului, a semnelor. Enumerarea terminilor și elementelor de notație muzicală. Operarea cu diverse noțiuni și termeni; Identificarea și caracterizarea intervalelor: simple și compuse; perfecte și imperfecte; mari, mici, mărite și micșorate; intervale caracteristice, tipurilor de acorduri: trisonuri principale, secundare, mărite, micșorate cu răsturnări; septacordurile principale D7, II7, VII7 cu răsturnări. Recunoașterea formei muzicale și elementelor ei (<i>motiv, frază, propoziție, perioadă</i>); Clasificarea noțiunilor specifice de limbaj muzical; Formularea diferitelor sensuri și variante sinonimice ale determinării aceluiasi termen/fenomen; Identificarea și explicarea termenilor convenționali, utilizați frecvent în practica muzicală.	Componenta teoretică Elemente de Teoria muzicii	Citirea /solfegierea /notarea notelor, fragmentelor muzicale/melodiilor/ exercițiilor intonaționale

		Compararea exemplelor de codificare grafică a muzicii. Notarea suportului armonic/acordic; Realizarea exercițiilor de formare a intervalelor și acordurilor în tonalitate și de la un sunet dat; Notarea și rezolvarea treptelor/ intervalelor/ acordurilor în tonalitate;		
4.	Integrarea achizițiilor muzical-artistice dobândite muzicale vocal-intonative/ improvizationale/auditive / creative în contexte disciplinare (dicteu/ creație elementară proprie)/ școlare (activități extrașcolare) /de viață (concerte, etc.), demonstrând cultură muzicală generală, gust muzical format, autocontrol și autocunoaștere	Memorarea fragmentelor muzicale studiate; Scrierea dicteurilor melodice / ritmice de diferite niveluri și grade de dificultate; Notarea unor formule ritmico-melodice; Tactarea dicteurilor melodice / ritmice de diferite niveluri și grade de dificultate; Distingerea la auz a formulelor metro-ritmice de complexitate variată; Alcătuirea /crearea propriilor fragmente muzicale, conform algoritmului propus; Interpretarea la instrument a fragmentului muzical/dicteului muzical audiat/notat. Lectura fragmentului muzical audiat/notat/creat.	Dicteul muzical	Dicteu muzical interpretat, Dicteu muzical notat Dicteul muzical analizat/comentat/interpretat.
5.	Valorificarea achizițiilor muzical-artistice dobândite, prin implicarea/ organizarea/ crearea evenimentelor cultural-artistice școlare/ comunitare, analizarea și aprecierea de sine stătător a valorii unei	Crearea unor melodii proprii; Practicarea abilităților componistice inițiale; Realizarea unor contrapuncte la o temă dată;	Creația muzicală	Compunerea liniei melodice în baza scărilor modale și formulelor melodico-ritmice propuse; Notarea corectă a propriilor lucrări muzicale simple;

	creații noi și a mesajului ei artistic, dovedind fidelitate, atitudine responsabilă față de valori și patrimoniul muzical/cultural/ artistic național și universal.	Exersarea cu utilizarea unor structuri ritmice, melodice, structurale; Transcrierea unor teme muzicale în manieră proprie; Improvizarea elementară la o temă propusă: melodică, ritmică, armonică; Crearea unor combinații simple de acorduri și formule de acompaniament; Valorificarea creativă a elementelor de limbaj muzical; Utilizarea în procesul de creație a timbrului, tempoului, nuanțelor dinamice, elementelor melodice, ritmice și armonice; Crearea liniilor melodice în baza scărilor modale și formulelor melodico-ritmice; Prezentarea publică a fragmentelor muzicale din repertoriul personal sau la alegere.		
--	---	--	--	--

3.4 DOMENII DE CUNOAȘTERE:

Nr./r	Titlu:	Raportul temporal	
		Informativ-Teoretic	Aplicativ-Practic
1.	Solfegierea și exersări vocale	1/4	3/4
2.	Problematică metro-ritmică	1/4	3/4
3.	Perceperea și analiza muzical-auditivă	1/2	1/2
4.	Dicteul muzical	1/4	3/4
5.	Creația muzicală	1/4	3/4
6.	Componenta teoretică	1/2	1/2

3.5 REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A UNITĂȚILOR DE CONȚINUT /SUBIECTE RECOMANDATE

Clasa I-ii
1.Noțiunile de bază – <i>Portativ, cheia sol, denumirea sunetelor, locul sunetelor pe portativ, semnele de alterație (diez, bemol, becar), mod, tonalitate, gama, semne constitutive (armura) structura gamei majore, treptele stabile, treptele instabile, rezolvarea treptelor instabile, anacruza, repriza, transpoziția, punctul, fermato și liga ca semne de prelungire a duratei sunetului muzical)</i> 2. Calitățile sunetelor muzicale (înălțime, durată, intensitate și timbru) 3. Duratele – întreagă, doime, pătrime, optime, pătrimea cu punct și doimea cu punct; 4. Tonalitățile – C-dur, G-dur, F-dur, D-dur; 5. Măsurile – 2₄, 3₄, 4₄
Clasa a II-a
1.Noțiunile de: <i>tonalități relative (paralele), modul minor, varietățile modului minor, semne accidentale, cheia Fa;</i> 2. Tonalitățile B dur <i>naturală</i>, a moll, e moll, d moll, h moll, g moll (<i>naturale, armonice, melodice</i>) 3. Duratele - <i>șaisprezecime, doime cu punct, figura ritmică pătrime cu punct+optime;</i> 4.Măsurile - 2₄, 3₄, 4₄, 3₈; 5.Intervalele: 1p, 2M, 2m, 3M, 3m, 4p cu rezolvări; Succesiuni din intervalele studiate.
Clasa a III-a
1.Noțiunile - <i>treiton (4+ și 5-), răsturnare;</i> 2. Tonalitățile- Es dur, c moll, A dur, fis moll, varietățile celor <i>minore (naturale, armonice, melodice)</i>, sunetul și nota <i>eis</i>; 3.Grupările ritmice cu șaisprezecimi – patru șaisprezecimi, optime cu două șaisprezecimi, două șaisprezecimi cu o optime, pătrimea cu punct și două șaisprezecimi; 4.Măsurile de 2₄, 3₄, 4₄, 3₈; 5.Intervalele: 5p, 6M, 6m, 7M, 7m, 8p cu rezolvări; Succesiuni din intervalele studiate.
Clasa a IV-a
1.Noțiunile și cifrarea lor: trison (5₃), răsturnare a trisonului – sextacord (6), cvartsextacord (6₄). Trisonurile principale – T(t) 5₃, S(s) 5₃, D(d) 5₃ – cu răsturnări T(t)₆, T(t) 6₄, S(s)₆, S(s) 6₄, D(d)₆, D(d) 6₄; rezolvarea. 2.Notarea alfabetică a sunetelor și tonalităților. 3.Tonalitățile majore și minore până la patru semne la cheie, inclusiv (<i>naturale, armonice, melodice</i>), sunetele și notele <i>fes, ces, și his</i>; 4.Formule ritmice: <i>optimea cu punct+o șaisprezecime, trioletul din optimi;</i> 5.Măsuri – 2₄, 3₄, 4₄, 3₈, 6₈. Succesiuni de intervale și de acorduri în tonalitățile studiate.
Clasa a V-a
1. Noțiunile: <i>dublu-diez și dublu-bemol, sincopă simetrică / asimetrică, tonalitățile înrudite (gr.I), inflexiune, modulație.</i> 2. Tonalitățile <i>relative (paralele)</i> majore și minore până la cinci semne inclusiv (<i>naturale, armonice, melodice</i>). Moduri alternative: <i>relativ (paralel)</i> și omonim. 3. Formule ritmice: <i>sincopa constituită din șaisprezecime+optime+șaisprezecime; trioletul constituit din șaisprezecimi</i> 4. Masurile 2₄, 3₄, 4₄, 3₈, 6₈, 9₈, 12₈, 5. Septacordul de Dominantă D₇ cu răsturnări (D₆₅, D₄₃, D₂) și rezolvări în tonalitățile studiate. Succesiuni de intervale și de acorduri în tonalitățile studiate.
Clasa a VI-a
1. Noțiunile: <i>intervalele caracteristice ale majorului armonic și ale minorului armonic; cadranul (spirală) tonalităților majore și minore, enarmonismul sunetelor intervalelor, acordurilor și tonalităților, propoziția și perioada muzicală.</i>

2. Tonalitățile majore și minore până la șase semne la cheie inclusiv (<i>naturale, armonice, melodice</i>), modurile populare diatonice. 3. Formule ritmice – <i>sincopa</i> între măsurii, <i>sincopa</i> îmbinată cu trioletul; 4. Măsurii compuse eterogene: 5₄, 5₈, 7₄, 7₈, 8₄, 8₈ 5. Septacordul de sensibilă (DVII₇) mic și micșorat cu răsturnări (DVII₆₅ DVII₄₃ DVII₂) și rezolvări; Septacordul treptei a doua (SII₇) cu răsturnări (SII₅₆ SII₄₃ SII₂) și rezolvări în tonalitățile studiate. Sucesiuni de intervale și de acorduri.
Clasa a VII-a
1. Extinderea și aprofundarea cunoștințelor acumulate anterior. 2. Tonalități majore și minore până la șapte semne la cheie inclusiv (<i>naturale, armonice, melodice</i>), modurile populare diatonice, gama cromatică majoră și minoră ascendentă și descendentă. 3. Toate intervalele, inclusiv treitonurile și intervalele caracteristice cu rezolvări. 4. Trisonurile principale cu răsturnări și rezolvări. 5. D₇, DVII₇, SII₇ cu răsturnări și rezolvări. 6. Sucesiuni de intervale și de acorduri.

Cadrul didactic este liber să stabilească ordinea studierii compartimentelor, să repartizeze orele alocate, respectând condiția parcurgerii integrale a conținutului și realizarea competențelor stabilite, conform Planului de lungă durată. Totodată, se recomandă adaptarea curriculumului la condițiile și la ritmul de învățare al fiecărei clase/grupe în parte, asigurând individualizarea procesului educațional și adaptarea acestuia la particularitățile de vârstă și aptitudinile particulare ale elevilor.

Materialul teoretic va conține volumul necesar de cunoștințe la capitolul *Teoria elementară a muzicii*, care urmează a fi integrat cu grijă în fiecare lecție, asigurând consolidarea și transpunerea acestora în activități aplicativ-practice.

Solfegierea necesită respectarea unor norme specifice de emisie a sunetului. Una din formele indispensabile la orele disciplinei *Teoria muzicii și Solfegiu* sunt exercițiile vocale: intonarea gamelor, intervalelor, acordurilor, secvențelor (progresiilor), a diferitor turații melodice, eventual în forma genului de *canon*, etc. Acestea contribuie la dezvoltarea auzului (*modal, armonic, eventual polifonic*), cultivă abilitățile ulterioare ale citirii la prima vedere, ale înscrierii melodiilor, ale analizei auditive. Exercițiile la baza cărora stau abilitățile vocale contribuie la însușirea în practică a cunoștințelor teoretice acumulate la lecții. Solfegiul și, mai ales, deprinderea de citire la prima vedere, favorizează dezvoltarea eficientă a capacităților muzicale. Astfel interpretarea de către elevi a unor melodii/fragmente muzicale pe una/mai multe voci contribuie la dezvoltarea auzului melodic, ritmic, armonic și polifonic, dezvoltă calitățile esențiale ale intonației și tactării corecte, o atitudine conștientă față de textul muzical. Un mijloc important și de mare folos în studiere este transpoziția melodiilor învățate în alte tonalități, în special în formă scrisă.

Perceperea și analiza auditivă asigură puntea între teoria și practica muzicală, asigurând contactul permanent cu muzica vie, dezvoltând identitatea artistică a elevului.

Dicteul muzical ritmic, melodic, ritmico-melodic – ca o formă specifică de activitate didactică în cadrul disciplinei, dezvoltă auzul muzical cu sprijin pe cel intern, consolidând abilitățile specifice. Fiind una din cele mai complicate forme de activitate, dicteul dezvoltă memoria muzicală a elevilor, contribuie la perceperea conștientă, analitică a melodiei și formează aptitudinea de a nota fragmentul audiat. Pornind de la realitatea comunicărilor interdisciplinare, calea care conduce spre notarea eficientă a dicteului muzical este solfegierea corectă. Este important ca elevul să recepționeze clar structura metroritmică a melodiei: măsura, structura fiecărei măsurii, particularitățile desenului ritmic, să identifice la auz structura melodică – fragmentarea în *propoziții, fraze și intonații*. Înscrierea cu succes a

dicteului depinde de capacitățile individuale ale copiilor, de nivelul de dezvoltare a auzului și memoriei lui muzicale, a simțului metroritmice.

În activitatea didactică **dezvoltarea gândirii tonal-funcționale** are prioritate firească. Solfegiile tonale la una și, eventual, la mai multe voci se completează cu dicteul tonal-funcțional (*la o voce și, eventual armonic/polifonic la mai multe voci*).

Creația reprezintă treapta superioară a disciplinei *Teoria elementară a muzicii și Solfegiu*, treaptă ce asigură valorificarea cunoștințelor/abilităților acumulate. Exercițiile de creație dezvoltă capacitățile elevilor de operare cu limbajul muzical.

3.6 DOMENII DE CUNOAȘTERE/PRODUSE/ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE/CRITERII DE EVALUARE

Nr.	Domenii de cunoaștere	Produse de învățare recomandate	Criterii de evaluare a produselor
1.	Perceperea și analiza muzical-auditivă	Răspuns scris/oral	Conștientizarea aplicării corecte a elementelor indicate; Determinarea acordurilor/funțiilor; Realizarea exercițiilor de formare a intervalelor și acordurilor; Rezolvarea exercițiilor de codificare grafică; Aprecieră auditivă a elementelor de limbaj muzical, modurilor, treptelor, intervalelor, acordurilor; Modul de interpretare al rezultatelor; Operarea cu noțiuni modale, de tempou, dinamice; Corectitudinea răspunsului în raport cu conținuturile predate și obiectivele stabilite; Notarea și rezolvarea treptelor, intervalelor, acordurilor indicate în tonalitate/construirea de la nota propusă.
2.	Solfegierea și exerciții vocale	Citirea /solfegierea intonarea/melodiilor/fragmentelor/exercițiilor intonaționale.	Solfegierea / memorarea fragmentelor muzicale la 1 și 2 voci, cu diferit grad de dificultate; Solfegierea la prima vedere; Interpretarea temelor muzicale folclorice/din muzica academică, cu/fără text poetic; Intonarea treptelor, modurilor (major/minor, populare), intervalelor și acordurilor.
3.	Problematică metro-ritmică	Răspuns scris/oral Scheme metro-ritmice elaborate; Jocuri muzical-ritmice	Utilizarea/ vocalizarea/ notarea corectă a duratelor sunetelor/figurilor ritmice;

			Lecturarea și notarea corectă metro-ritmică a unor fragmente muzicale.
4.	Dicteul muzical	Răspuns scris/oral	Realizarea dicteurilor la 1-2 voci, de diferit grad de dificultate; Notarea corectă a formulelor metro-ritmice inclusiv a celor excepționale; Prezentarea și interpretarea rezultatelor.
5.	Creația muzicală	Răspuns scris/oral Scheme metro-ritmice elaborate; Jocuri muzical-ritmice	Crearea liniilor melodice în baza scărilor modale și formulelor melodico-ritmice propuse; Redarea expresiilor grafice ale imaginii sonore. Demonstrarea unui grad sporit al cunoștințelor; Interesul crescut față de practicile de creație; Prezintarea atenției sporite pentru realizarea mesajului artistic; Interpretarea rezultatelor obținute.
6.	Componenta teoretică. Elemente de Teoria muzicii	Răspuns scris/oral Chestionarea orală Teste rezolvate	Conștientizarea aplicării corecte a elementelor de Teoria muzicii; Determinarea modurilor, treptelor și intervalelor, a acordurilor/funțiilor; Rezolvarea exercițiilor de codificare grafică ; Notarea suportului armonic/acordic; Operarea cu noțiuni de tempou, dinamice.

3.7 FINALITĂȚI

	La finele claselor prezentate elevul poate:						
	Clasele						
	1	2	3	4	5	6	7
Percepere și analiză muzical-auditivă	percepe auditiv elemente de limbaj: caracterul creației, măsura, tempoul, nuanțele dinamice e.t.c. ; determina treptele stabile și instabile cu rezolvare, treptele trisonului major și minor; analiza turații melodice de complexitate medie.	determina la auz și percepe caracterul creației muzicale, modul, măsura, tempoul, nuanțele dinamice e.t.c. ; aprecia la auz gamele tonalităților majore și minore în ambele direcții, tetracordurile, trisonurile majore și minore ale tonalităților studiate; percepe la auz și determina treptele ale tonalităților cu/fără rezolvare;	recunoaște auditiv măsura, intervalele, acordurile, figurile ritmice din cadrul unei melodii; percepe la auz și determina turații melodice aparte (pe trepte alăturate, pe sunetele trisonului/răsturnărilor tonicii; aprecia la auz intervale aparte/succesiuni, în tonalități/de la sunet, interpretate	determina caracterul, particularitățile metro-ritmice din cadrul unei melodii/creații muzicale de mici proporții; recunoaște la auz intervale/acorduri aparte și din succesiuni, turațiile melodice constituite din sunetele acordurilor studiate, în tonalitate și de la sunet; desluși coloritul național al melodiilor	determina auditiv modul, tempoul, nuanțele dinamice, particularitățile ritmice/ale formei creației muzicale; analiza melodii ce conțin alterații/cromatisme; recunoaște intervale/acorduri, aparte/încadrate în succesiuni, în mod/de la sunet; determina/analiza cadențele în perioade; percepe turații melodice ce constau din intervalele și acordurile studiate;	aprecia la auz caracterul creației, modul, forma, măsura, tempoul, nuanțele dinamice; recunoaște particularitățile ritmice, melodice, armonice bazate pe intervalele și acordurile studiate; recunoaște auditiv momentul cadențelor în perioade, logica funcțională a acordurilor, planul tonal; recunoaște auditiv intervalele și acordurile în tonalitate și de la sunet, aparte și în succesiuni.	determina și conștientiza caracterul creației muzicale, modul, forma, numărului de măsuri, particularitățile tempoului, nuanțelor dinamice, ritmice; analiza funcțiile acordurilor, turațiilor armonice; recunoaște auditiv tipurile de factură, inclusiv cea polifonică, alterațiile/cromatismele; determina auditiv intervalele/acordurile noi, aparte/în succesiuni, în tonalitate sau de la sunet, cadențele în perioade, inflexiunile în

		percepe la auz și determina turații melodice simple ce includ sunetele trisonului tonicii; aprecia auditiv și determina intervale în expunere melodică și armonică.	melodic/armonic; determina la auz și nota succesiuni din acordurile studiate.	propuse auditiv.	determina auditiv modurile populare diatonice de stare majoră și minoră.		tonalitățile înrudite.
Solfegiere și exerciții vocale	interpreta cântece cu și fără acompaniament; solfegia exerciții ce conțin mișcare lină, pe trepte, ascendentă/descendentă; demonstra tehnica respirației, intonației și articulației corecte;	intona gamele, intervalele, secvențele simple, melodiile și exercițiile studiate; reproduce vocal tonul și semitonul; intona trisonul major și minor în tonalitate și de la sunet; interpreta melodii cu text literar, cu/fără susținerea armonică a	intona în tonalitățile studiate game/tetracorduri majore/minore în trei varietăți, trisonul tonicii cu răsturnări; executa vocal intervalele studiate în tonalitate și de la sunet; cânta secvențe diatonice;	intona gamele, intervalele, inclusiv treitonul în majorul natural și minorul armonic, acordurile studiate, de la sunet și în tonalitate; cânta secvențe; executa vocal succesiuni de intervale și acorduri,	intona game, trepte, turații melodice cu trepte alterate, precum și intervalele/acordurile studiate, cu răsturnări/rezolvări, aparte/în succesiuni, în tonalitate/de la sunet; interpreta în ansamblu pe 2-4 voci intervalele/acordurile studiate, cu	intona gamele tonalităților studiate, turații melodice din sunete cromatice și trepte alterate, intervalele/acordurile noi, succesiuni de intervale și acorduri de la sunet, cu determinarea tonalităților și rezolvarea în acestea; interpreta secvențe la una și două voci; solfegia melodii cu inflexiuni, turații melodice pe sunetele acordurilor studiate;	intona game/turații melodice ce conțin trepte alterate, în tonalitățile studiate; intona intervalele diatonice, cromatice, caracteristice/acordurile studiate, de la sunet, în ambele direcții; solfegia melodii ce conțin alterații/cromatism e /inflexiuni/ mișcări pe sunetele

	intona game, trepte, tetracorduri, trisonul tonicii, trisonul major și minor de la sunet, melodii/exerciții din două-trei trepte succesive, cu o lărgire treptată a diapazonului; cânta în unison.	profesorului, eventual, a elevului; solfegia la prima vedere exerciții simple în tonalitățile studiate, cu tactare; alterna solfegierea în „voce” cu cea în „gând” ; reproduce vocal duratele ritmice de bază în măsurile de 2₄ 3₄, 4₄; efectua transpoziția, în scris, apoi oral a melodiilor studiate în tonalitățile cunoscute.	intona trepte instabile cu rezolvare; cânta turații melodice formate din salturi de la tonică spre treapta V; intona intervale/ trisonuri/răsturnări eventual în ansamblu (în unison/ pe mai multe voci); cânta de pe note/ repeta la auz; solfegia la prima vedere fragmentele melodice bazate pe intervalele și acordurile studiate; executa melodii/exerciții în două voci (eventual,	eventual, pe mai multe voci; solfegia, solmiza, eventual citi la prima vedere melodii mai dificile din punct de vedere intonativ și ritmic; cânta texte muzicale memorate; solfegia la două voci, inclusiv canoanele.	răsturnări/ rezolvări, aparte/în succesiuni, în tonalitate/de la sunet; intona secvențe mai complexe din punct de vedere melodic și ritmic; solfegia melodii/ exerciții ce conțin dificultăți melodice/ metro-ritmice studiate; citi de la prima vedere melodii/ exerciții mai complexe din punct de vedere melodic și ritmic; intona texte melodice transpuse la interval de secundă ascendentă sau descendentă; solfegia melodii în două voci cu	interpreta în duet exemple muzicale cu alterații; intona texte melodice transpuse la interval de terță ascendentă sau descendentă; cânta melodii/exerciții bazate pe modurile populare diatonice.	acordurilor studiate; interpreta exerciții de două voci, cu alterații; solfegia melodii bazate pe modurile muzicii populare; solfegia exerciții în măsurile/figurile ritmice studiate.
--	---	--	---	---	--	---	--

			solo: voce+pian).		elemente de alterație.		
Problematica metro-ritmică	percepe pulsația ritmică a duratelor; conștientiza și reproduce în scris/ repeta vocal desenul ritmic al melodiei; asimila deprinderile de tactare; solmiza exemple muzicale; recunoaște textul muzical după desenul ritmic; ritmiza silabic valori de note.	repetă exact desenul ritmic prin silabe specifice; recunoaște după desenul ritmic melodiile studiate anterior; tacta la măsurile de 2, 3, 4; solmiza exemple muzicale; execută un canon/ostinato ritmic; tacta desenul ritmic de pe fise metro-ritmice; nota dicteul ritmic; interpreta în ansamblu partituri ritmice.	exersa cu tactare figurile ritmice studiate, inclusiv anacruza, ostinato și canonul ritmic; interpreta partituri ritmice cu ambele mâini:solo/în ansamblu; nota dictee ritmice; solmiza exercițiile propuse.	denota asimilarea tehnicilor de tactare, inclusiv a grupurilor ritmice (sincopa, trioletul, ritm punctat) în măsurile compuse vizate; nota dicteul ritmic;	exersa prin utilizarea tuturor valorilor de durată/formulelor metro-ritmice studiate; efectua gruparea noilor desene ritmice în măsurile studiate; practica ansamblul ritmic; nota dicteul ritmic.	exersa utilizând diverse desene ritmice studiate precum și măsurile alternative; participa în ansambluri ritmice; nota dicteuri ritmice.	tacta în măsuri mixte; exersa formule ritmice de o dificultate medie; participa în ansamblu ritmic; nota dicteuri ritmice în măsurile studiate.

Dicteul muzical	nota exerciții de scriere caligrafică a textului muzical; nota un ritm sau melodie studiată anterior; scrie un dicteu muzical simplu.	executa exerciții (melodice/ritmice, auditive/intonative) de pregătire pentru dicteu; nota după memorie melodii studiate anterior; scrie dicteul, cu o prealabilă analiză detaliată.	realiza dicteuri orale; nota dicteuri (4-8 măsuri), bazate pe grupurile ritmice și turațiile melodice studiate.	realiza dicteuri orale de complexitate medie; scrie după memorie melodii studiate (autodictare); nota dicteuri din 8 măsuri, formate din figuri ritmice și turații melodice studiate.	utiliza diverse forme ale dicteului oral; nota dicteul din 8-10 măsuri de o complexitate conformă.	realiza dicteuri orale diverse ca grad de complexitate; nota dicteul melodico-ritmic, de 8-10 măsuri, de un grad corespunzător de complexitate.	scrie dicteuri de un grad mediu de complexitate, dar care reflectă întregul material teoretic studiat.
Creația muzicală	compune o linie melodică simplă (propoziție, frază) în baza ritmului sau textului literar propus; nota melodii proprii compuse; compune un desen ritmic,	continua/comp leta melodia propusă; improviza un discurs muzical pe ritmul sau textul literar propus. compune varietate fraze melodice; scrie voci secunde la un fragment muzical,	improviza melodii pe ritmul sau textul literar propus; compune melodii, utilizând intervalele, acordurile, turațiile melodice însușite, în tonalitățile studiate,	continua cu a doua propoziție o melodie pentru a se obține o perioadă; compune voci secunde la textul muzical propus; nota melodia compusă;	compune fraze-răspuns cu inflexiune în tonalitatea dominantei (în limita primei propoziții); compune diverse melodii, utilizând elementele limbajului muzical studiate; compune și nota melodii	improviza fraze-răspuns cu modulație în tonalitatea dominantei, precum și cu inflexiuni în tonalitățile relative; compune melodii diverse ca gen și caracter, utilizând elementele limbajului muzical studiate; nota corect melodiile proprii fără verificare la instrument;	compune melodii în diferite tonalități utilizând și modurile muzicii populare; improviza o melodie pe fundalul acompaniamentului armonios propus; improviza un acompaniament armonios pentru o melodie propusă.

	ce ar însoți o melodie; improviza fraze muzicale în tonalitățile studiate; modela muzica în limbajul culorilor.	utilizând intervalele studiate; nota propriile melodii compuse; reda discursul muzical prin prisma culorilor (desenare).	eventual, cu acompaniament acordic; improviza fraze-răspuns în tonalitatea relativă; nota creațiile compuse.	improviza un acompaniament la melodia propusă/proprăie.	fără utilizarea vreunui instrument muzical.	improviza acompaniamentul unei melodii propuse/proprie.	
Componenta teoretică. Elemente de Teoria muzicii	reda grafic notele și duratele lor, semnele de alterație; construi corect (game și moduri (major și minor)); nota intervale conform treptelor modului major/minor.	reda grafic gamele tonalităților studiate cu varietățile lor; construi și aprecia din vedere intervalele studiate – de la sunet și în tonalitate.	construi gamele tonalităților majore și minore cu 0-3 semne la cheie; construi intervale/acorduri de la sunet/în tonalitățile cunoscute.	construi game în tonalități majore și minore cu 0-4 semne la cheie inclusiv; construi/aprecia din vedere treitonurile în tonalitățile studiate și de la sunet; construi trisonurile principale cu răsturnări și rezolvări/	construi gamele tonalităților majore și minore cu 0-5 semne la cheie inclusiv; construi/recunoaște din vedere intervalele/acordurile studiate, cu răsturnări și rezolvări, în tonalitate și de la sunet, aparte și în succesiuni; construi/recunoaște din vedere modurile populare diatonice de	construi gamele tonalităților majore și minore cu 0-6 semne la cheie inclusiv; construi/recunoaște din vedere intervalele/acordurile studiate noi, cu răsturnări și rezolvări, în tonalitate și de la sunet, aparte și în succesiuni; construi/recunoaște din vedere oligomodurile/pentatonicele.	utiliza corect terminologia specială muzical-teoretică; construi gamele tonalităților majore și minore cu 0-7 semne la cheie și varietățile acestora; recunoaște din vedere modurile diatonice populare; construi gama cromatică ascendentă și descendentă, majoră și minoră; construi toate intervalele/acordurile studiate,

				sucesiuni acordice în tonalitățile studiate.	stare majoră și minoră.		cu răsturnări și rezolvări, aparte și încadrate în sucesiuni
--	--	--	--	---	----------------------------	--	---

3.8 SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Proiectul de lungă durată /calendaristic.

Procesul educațional va fi organizat prin utilizarea diverselor strategii de învățare, menite să formeze competențe specifice, de intonare/solfegiere, apreciere la auz/notare a însemnelor muzicale.

Proiectarea disciplinei solicită din partea profesorului elaborarea documentelor proiectării: proiectul de lungă durată/de perspectivă/calendaristică, proiectul zilnic.

Proiectarea de lungă durată este o proiectare complexă, de ansamblu, de nivel macro, care ordonează demersul didactic pe parcursul unui an școlar și implică efectuarea următorilor pași:

- Distribuirea pe unități de învățare a materiei pe parcursul unui an școlar. Profesorul identifică pentru clasa respectivă unitățile de învățare raportate la numărul unităților de conținut rezonabil, respectând administrarea disciplinei.
- Stabilirea succesiunii unităților de învățare și de conținut. Profesorul poate prelua succesiunea propusă în Curriculum sau poate adopta o altă ordine, acceptată pentru clasă. Construirea unei viziuni proprii solicită profesorului o responsabilitate mai mare.
- Asocierea unităților de competență cu unitățile de conținut și cu activitățile de învățare și produsele recomandate. În triada respectivă, primordiale sunt unitățile de competență, pe care fiecare profesor le preia din Curriculum și le poate relua pe parcursul unui an școlar. O condiție evidentă este că fiecare unitate de competență nu poate fi omisă. Selectate din Curriculum, vor fi corelate cu unitățile de învățare și unitățile de conținut. Astfel, profesorul va selecta/formula subiecte/teme pentru fiecare lecție.
- Selectarea/determinarea/stabilirea activităților de învățare adecvate. Profesorul va selecta strategiile, tehnicile de instruire adecvate unităților de conținut în corespundere cu nevoile de formare ale elevilor și a resurselor disponibile.
- Determinarea/selectare produselor de evaluare. Produsele de evaluare le determină fiecare profesor, realizând evaluări summativă.
- Alocarea timpului necesar studiului. Distribuția orelor, preconizată de Curriculum, este orientativă. În dependență de mai mulți factori (specificul clasei, resursele disponibile, doleanțele elevilor etc.) profesorul repartizează orele pentru fiecare temă.
- Construirea mediului de realizare a procesului educațional. Implementarea documentului respectiv este determinat, în fiecare instituție, de componentele mediului, care se vor reflecta și în proiectare.

Profesorul are dreptul:

- să schimbe ordinea parcurgerii unităților de conținut/subiectelor abordate, dacă nu este afectată logica științifică sau didactică;
- să repartizeze timpul efectiv pentru parcurgerea unităților de conținut în funcție de pregătirea elevilor la etapa respectivă a învățământului;
- să grupeze în diverse moduri elementele de conținut/subiectele abordate, cu respectarea logicii interne de dezvoltare a conceptelor disciplinei Teoria muzicii și Solfegiu;
- să aleagă sau să organizeze activități de învățare adecvate condițiilor concrete din clasă.

Contextul de realizare, spațiul fizic, managementul clasei vor determina selectarea activităților și produselor de evaluare; forma de organizare; abordarea diferențiată a învățării în corespundere cu zonele existente în sala de clasă, ba mai mult, chiar și selectarea anumitor unități de conținut.

Axarea învățământului pe formarea de competențe nu anulează conceptul de obiectiv, ci, invers, presupune valorificarea acestuia la nivelul proiectării didactice de scurtă durată, corelând acele componente ale unității de învățare care se vizează prin lecția dată. Elementele de structură a proiectului de lungă durată pot include compartimentele: Competențe specifice, Unități de competență, Unități de conținut/subiecte (pentru domeniile de activitate), Numărul de ore, Tipul/ forma/ instrumentul de evaluare, Data, Notițe/Observații.

Organizarea demersului educațional

Calitatea lecției este determinată de variabilele care intervin în desfășurarea ei, fiind puse în acțiune și interacțiune de „binomul profesor-elev” în contextul clasei de elevi, în cadrul activității de predare-învățare-evaluare:

- finalitățile (unitățile de competențe și obiectivele lecției) reprezintă „inima” lecției, esența, deoarece exprimă comportamentele, ce urmează a fi formate elevilor;
- conținutul materiei constituie mijlocul didactic principal de realizare a obiectivelor propuse;
- strategia de instruire/învățare propusă de profesor și adoptată de elevi, definește tipul de învățare adecvat condițiilor date și prin el tipul sau varianta potrivită de lecție, sugerează alegerea și combinarea optimă a metodelor, procedeele, mijloacelor și formelor de activitate, generează anumite tactici de acțiune;
- tehnologia didactică propune utilizarea unor metode și procedee didactice, materiale și mijloace de învățământ care contribuie la realizarea finalităților prin intermediul conținuturilor.

Un aspect important și semnificativ va constitui abordarea interdisciplinară. Interdisciplinaritatea asigură elevilor creșterea gradului de funcționalitate a achizițiilor școlare, desconggestionarea conținuturilor la diverse discipline prin prevenirea unor repetări inutile sau a multiplelor necorespondențe, dezacorduri în tratarea acelorași fenomene în cadrul diferitelor discipline.

Caracterul a ceea ce este interdisciplinar; transfer de concepte și metodologie dintr-o disciplină în alta pentru a permite abordarea mai adecvată a problemelor cercetate (sursa DEX). Interdisciplinarul- cea care aparține a două sau mai multe discipline, care stabilește relații între două sau mai multe discipline; care este bazat, alcătuit, descoperit sau care rezultă din transferul de concepte sau metode din două sau mai multe discipline (DEI). Accentul nu mai este pus pe logica internă a teoriilor științifice, ci pe relațiile lor cu acțiunea, pe consecințele praxiologice și tehnologice ale aserțiunilor, pe capacitatea de a rezolva probleme cu ajutorul semnificațiilor teoretice. Acest imperativ al timpului generează anumite rigori pentru realizarea interdisciplinarității în toate verigile sistemului educațional, devenind, în contextul învățământului formal, condiție și dimensiune a rezultatului procesului didactic. Valorificarea potențialului individual muzical-artistic al elevilor presupune identificarea adecvată a capacităților elevilor și dezvoltarea lor ulterioară eficientă. Pentru eficientizarea asimilării cunoștințelor și dezvoltarea abilităților practice se propune utilizarea metodelor de predare-învățare activ-participative care asigură: centrarea pe elev și tip activitate; dezvoltarea gândirii, formarea aptitudinilor și a deprinderilor muzical-teoretice; participarea elevilor, inițiativa, implicarea și creativitatea; un parteneriat și o comunicare eficientă între profesor și elev.

Curriculumul la disciplina **Teoria muzicii și Solfegiu** abordează învățarea prin acțiune, introduce o serie de metode și tehnici de învățare care stimulează implicarea activă a elevului în procesul educațional și asumarea responsabilității pentru propria formare. Accentul se va pune pe dinamizarea procesului de învățare, pe formarea de competențe specifice, care asigură beneficiarilor valorificarea potențialului muzical, satisfacerea aspirațiilor artistice, formarea culturii generale și identificarea eventualelor oportunități de realizare profesională. Activitățile practice, ce trebuie susținute în fiecare săptămână, sunt reprezentate de elementul teoretic, solfegiu, dicteu, sprijinite de exerciții de formare/dezvoltare a auzului/memoriei muzicale, de aspectul metro-ritmic, dar și de formare/dezvoltare a competenței de natură creativă. Diversitatea tonală și modală, intervalică, acordică și metro-ritmică în dictee și solfegii este extrem de importantă în dobândirea competențelor de operare cu elementele de limbaj muzical, fiind benefică utilizarea unor manuale, culegeri de solfegii, preluări/adaptări din literatura de specialitate, alte surse.

Metodele recomandate pentru a fi utilizate în procesul de predare-învățare sunt: realizarea sarcinilor individuale/de grup, cu/fără asistare a cadrului didactic, lucrări practice scrise/orale, elaborarea proiectelor de creație.

Metode utilizate în procesul de predare-învățare:

a) **Tradiționale:** demonstrația; observația; exercițiul; descoperirea; modelarea; brainstorming-ul; instruirea programată.

b) **Specifice:** euristică (de descoperire personală); metoda asemănării și contrastului; metoda analizei/generalizării muzicale; metoda stimulării imaginației; metoda reinterpretării artistice a muzicii (caracterizări poetice, reprezentare plastică, etc.).

Specificul disciplinei *Teoria muzicii* și *Solfegiu* constă în asigurarea la elevi a capacităților necesare integrării în lumea muzicală, asimilării și operării cu limbajul specific. Traseul didactic parcurs în acest sens, pentru fiecare element în parte este:

1. Receptarea, conștientizarea, analizarea elementelor de Teoria elementară a muzicii - **componenta teoretică**;
2. Receptarea, conștientizarea, analizarea, execuția vocală – **solfegiul**;
3. Receptarea, conștientizarea, analizarea, notarea prin semne specifice – **dicteul și analiza auditivă**;
4. Valorificarea expresivă a tot ce a fost asimilat – **creația**.

Dicteul va fi anticipat de o analiză minuțioasă, prin care, sub îndrumarea profesorului, se apreciază modul și tonalitatea melodiei date, măsura, particularitățile desenului ritmic etc., abia apoi urmând înregistrarea notografică. Una din formele utile este **dicteul oral (fără notare scrisă)**. Pentru dezvoltarea auzului lăuntric, se poate propune elevilor **autodicteul** – înscrierea după memorie a unei melodii cunoscute/studiate anterior, inclusiv în calitate de temă pentru acasă. Acesta contribuie la dezvoltarea memoriei și reflectă legătura între materialul audiat și prezentarea lui grafică. De asemenea este benefică înscrierea melodiilor interpretate la diferite instrumente muzicale – **dicteul timbral**. Timpul rezervat dicteului diferă de la caz la caz – în clasele I și II, când acestea sunt mai simple, 10-15 minute. În clasele mai mari – 20-25 minute. Dicteurile pot fi scrise atât pe o voce, cât și pe două, atât în cheia *sol* cât și în cheia *fa*.

Solfegierea și deprinderile vocal-intonative.

Dezvoltarea abilităților vocale contribuie la însușirea în practică a cunoștințelor teoretice acumulate la orele de solfegiu. Ele vor fi prezente la fiecare lecție, deoarece contribuie enorm la dezvoltarea aptitudinilor de bază, cum ar fi solfegierea, aprecierea la auz și dicteul. Un mijloc important și cu impact direct asupra dezvoltării competențelor specifice este dezvoltarea auzului armonic/polifonic va fi asigurată prin solfegierea fragmentelor din creații muzicale, a melodiilor de autor din culegerile respective, a gamelor și intervalelor solo (vocea a doua – la pian) și în ansamblu. Se va ține cont de faptul că ambitusul vocii copiilor din clasele mici de regulă este de regulă de la "Do" al octavei întâi până la "Do" din octava doua. Cu vârsta acesta se poate extinde. Sunt însă și elevi cu un diapazon vocal restrâns. Prin urmare se recomandă transpunerea exercițiilor propuse, într-o tonalitate comodă/potrivită elevului. Profesorul va urmări corectitudinea intonării, respirației, construcția frazei muzicale, să atragă atenția la poziția corectă a corpului în timpul solfegierii. Dezvoltând aptitudinea intonării curate, profesorul va atrage o atenție sporită tactării, cu o respectare strictă a schemei măsurii respective. În clasele superioare, datorită modificărilor fiziologice presupuse de perioada pubertății (mai ales sunt afectați băieții între 12 și 16 ani), apar dificultăți semnificative la nivel intonațional. Modificarea substanțială a ambitusului are ca primă etapă o restrângere drastică a acestuia, precum și reale dificultăți în controlul susținerii înălțimilor. Profesorul trebuie să încurajeze elevul să solfegieze în continuare, cu adaptarea registrelor sunetelor din exemplele muzicale la ambitusul real din acel moment și pe durate de maxim 10-15 minute, deoarece depășirea acestuia termen fără pauză duce la forțarea vocii, fiind extrem de periculoasă.

Citirea la prima vedere pe una și pe două voci. O atenție deosebită se va acorda citirii la prima vedere, discifrarea rapidă a textului muzical fiind una din principalele sarcini la lecția de *Teoria Muzicii* și *Solfegiu*. Se va practica chiar din clasa I și are caracter sistematic pe parcursul întregii perioade de studii. Se pot utiliza exemple din

manualele/culegeri de solfegi din clasa precedentă, din repertoriul viral, etc. Se va începe cu exerciții muzicale mai ușoare, sporind treptat gradul de dificultate, respectând principiul *de la simplu la compus/complex*.

Un aspect deosebit de important este acordarea în tonalitate. Ea se va realiza de la tonică sau de la sunetul *La*, interpretat la pian/cu ajutorul camertonului/diapazonului. Se admit și alte metode de acordaj (intonarea trisonurilor principale în stare directă/răsturnări). În timpul solfegierii, dublarea melodiei la pian este binevenită doar la etapele incipiente/doar cazul turățiilor melodice complicate/doar pentru a susține elevul cu suport armonic. O importanță deosebită în citirea rapidă a textului muzical la prima vedere o are intonarea pe două voci. E necesar ca elevii să poată citi nu numai propria partiție, dar s-o urmărească și pe a doua: cântând în ansamblu, sau, eventual, interpretând cea de a doua voce la pian.

Anticipând etapa de solfegiere la prima vedere, profesorul împreună cu elevii va realiza o analiză minuțioasă a exercițiului – măsura, duratele, modul, tonalitatea, treapta care începe, treapta care încheie, pauzele etc. Pentru dezvoltarea auzului armonic, se recomandă solfegierea pe două/trei voci a gamelor, intervalelor și acordurilor în ansamblu. Exercițiile pentru dezvoltarea auzului muzical, vor viza atât aspecte intonaționale (recunoașterea unor sunete în contexte tonale și modale, în registre extreme, a intervalelor armonice simple și compuse, a trisonurilor/sept-acordurilor în toate stările, a unor fragmente melodico-ritmice pentru dezvoltarea memoriei muzicale, a unor cadențe armonice care trebuie identificate) cât și aspecte metro-ritmice (identificarea măsurii, a tempoului, a caracterului giusto-silabic/rubato, memorarea, reproducerea și clarificarea notației unor fragmente metro-ritmice etc.) Atenția acordată activităților creative va oferi contextul potrivit nu doar pentru înțelegerea conceptelor și noțiunilor parcurse, ci și pentru utilizarea lor în creații proprii și în abordarea interpretativă de la instrument.

Analiza auditivă se va realiza în trei aspecte: 1- analiza generală al exemplelor; 2 - aprecierea elementelor limbajului muzical într-o melodie/creație muzicală; 3 - aprecierea unor elemente ale limbajului muzical în afara melodiei/creației muzicale. Primul aspect presupune analiza auditivă a unui fragment pe o voce în care elevii trebuie să aprecieze caracterul muzicii, modul, măsura, structura melodiei, dinamica etc. Exemplele propuse spre analiză trebuie să fie clare, interesante, pe înțelesul copiilor. Al doilea aspect presupune aprecierea la auz a diferitor elemente ale limbajului muzical, planul tonal, acordurile, intervalele etc. Al treilea aspect presupune aprecierea la auz a diferitor elemente ale limbajului muzical luate fără melodie/creație muzicală: intervale, acorduri, moduri, varietăți ale modurilor, formule ritmice, etc.

Materialul teoretic trebuie să fie strâns legat de experiența muzical-auditivă a elevilor, adică cunoștințele teoretice urmând a fi aplicate în practică de zi cu zi, la fiecare lecție. Noțiunile teoretice, științifice, sunt importante ca elemente ale unei gramatici generative a limbajului specific, ca mijloace de investigare a textului muzical, înlesnind înțelegerea structurii lingvistice și a mesajului lucrărilor muzicale. Totuși, este de dorit ca evaluarea acestor categorii de achiziții să se facă prin soluții practice, bazate pe cânt, audiere, construcție sau analiză scrisă, evitând centrarea pe cerințele de reproducere a unor definiții sau clasificări tehnice. Abordarea aspectelor de limbaj muzical va ține cont de nivelul concret al grupei cu care se lucrează. În contextul unor cerințe strategice noi, structura și conținutul actual al programei permit de fapt abordări flexibile și implicit o mare libertate a profesorului în selectarea demersului didactic, a căilor, metodelor și mijloacelor utilizate.

Procesul creativ în sine permite dezvoltarea unei competențe cheie – **sensibilizarea și exprimarea culturală**, la un nivel semnificativ, cu atât mai mult cu cât percepția asupra disciplinei este una nu doar de disciplină teoretică, ci și cu rol de suport pentru activitățile interpretative. În măsura tratării elevilor cu încurajări, cu o atitudine deschisă, care să permită diferențele de gust personal, apar și alte efecte benefice asupra personalității elevilor, în sensul creșterii respectului și încrederii în propriile capacități.

Strategiile de evaluare a rezultatelor învățării.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Orice proces educațional se desfășoară și se finalizează prin evaluare, ca o cunoaștere și recunoaștere a rezultatelor procesului de achiziționare și formare. Evaluarea reprezintă un feed-back permanent între agenții procesului educativ, menit să confirme formarea la elevi a competențelor scontate. Evaluarea competențelor pornește de la definirea clară a acestora, drept capacitate de rezolvare a problemelor într-un context dat. Axarea procesului de învățare-predare-evaluare pe competențe presupune efectuarea evaluării pe parcursul întregului proces de instruire. Evaluarea continuă va fi structurată în evaluări formative și evaluări sumative/finale. Pornind de la caracterul aplicativ al curriculumului, evaluarea va viza mai mult aspectele ce țin de interpretarea creativă a informațiilor și de capacitatea de a rezolva situațiile de problemă. Pentru a permite individualizarea evaluării și o motivare suplimentară a elevilor, sarcinile de evaluare formativă vor fi ierarhizate pe grade de dificultate.

Scopul evaluării este de a orienta și de a optimiza învățarea. Informațiile obținute pot fi folosite atât de elevi pentru a-și îmbunătăți performanțele, cât și de profesor pentru a varia și combina optim metodele de predare. Evaluarea în esență reprezintă indicatorul esențial de validare și valorificare a calității competențelor formate, este un proces continuu și are scopul de a demonstra și stimula succesul elevului – ea nu are funcția de a pedepsi; educă la elevi capacitatea de autoevaluare și ameliorare a propriilor performanțe profesionale. Proiectarea curriculumului pe competențe, formarea și dezvoltarea acestora implică strategii adecvate de evaluare a performanței, adică a produselor, comportamentelor și a altor manifestări observabile, care dau dovadă de prezența acelor competențe. Pe parcursul procesului de învățare, în funcție de momentul actului evaluativ, vor fi utilizate trei strategii de evaluare: inițială (predictivă); formativă (continuă); sumativă (finală).

Evaluarea inițială (EI) este binevenită la început de an școlar/semestru/unitate de învățare, pentru a determina gradul de formare la elevi a pre-achizițiilor necesare studierii cu succes a noii unități de învățare. Rezultatele se valorifică în scopul eficientizării procesului ulterior de predare-învățare-evaluare.

Evaluarea formativă/continuă (EF) se proiectează și se realizează, de regulă, pe parcursul unităților de învățare. Are ca obiectiv cunoașterea sistematică și continuă a rezultatelor curente și a progresului elevilor. Oferă profesorului posibilitatea intervenției imediate, permite aplicarea în timp optim a unor măsuri corective, care să modifice rezultatele elevilor în sensul dorit. Se raportează la unitățile de competențe și unitățile de conținut parcurse în perioada vizată. Evaluarea formativă trebuie să asigure pregătirea elevilor pentru evaluarea sumativă, la finele parcursului de învățare. Este un proces continuu care permite colectarea informațiilor cu privire la aspectele puternice și la punctele vulnerabile pe care profesorul trebuie să le utilizeze pentru organizarea procesului de predare-învățare-evaluare și să le transmită elevilor.

Evaluarea sumativă (ES) se proiectează și se realizează la finele unui parcurs de învățare semnificativ: modul, semestru, an școlar.

Se raportează la unitățile de competențe și unitățile de conținut proiectate pentru semestrul dat, respectiv – la finalitățile stipulate la sfârșitul clasei date. Este de natură normativă, conform sistemului de notare, verifică rezultatele și are drept scop perfecționarea procesului de învățare. În procesul evaluărilor se va da atât o apreciere obiectivă a competențelor elevilor, cât și a progreselor individuale.

Evaluarea activităților de natură creativă va ține cont de diferențe semnificative de maturitate, comunicativitate, curaj, experiență muzicală și perseverență, elevii fiind încurajați să se manifeste personal și independent în aceste activități, evitând abordările critice și insistând asupra realizărilor și asupra elementelor de avut în vedere la o proximă activitate. Stimularea creativității prin activități legate de competențele specifice, precum și alegerea inspirată a unor lucrări și fragmente de lucrări muzicale valoroase din literatura românească și

universală (pentru solfegiu, dicteu și exerciții de dezvoltare a memoriei muzicale) pot crește semnificativ atractivitatea disciplinei și participarea cu o evoluție valorică accelerată a elevilor la activitățile orelor de **Teoria muzicii și Solfegiu**.

Metoda de evaluare este o cale prin care profesorul oferă elevului posibilitate de a demonstra nivelul de stăpânire a cunoștințelor, de forme și dezvoltare a diferitor capacități, de integrare a lor în competențe. Metodele folosite pentru evaluarea continuă presupun chestionarea orală sau scrisă, lucrările practice, proiectele, testările interactive asistate de calculator. Pentru a eficientiza procesele de evaluare, înainte de a demara evaluările propriu-zise, cadrul didactic va aduce la cunoștința elevilor tematica lucrărilor, modul de evaluare (bareme/grile/criterii de notare) și condițiile de realizare a fiecărei evaluări. Profesorul este responsabil de selectarea celor mai eficiente metode de evaluare pentru un anumit mod de învățare: concentrarea asupra unei evaluări valide și cu impact în procesul de învățare; aplicarea evaluării într-un mod adecvat pentru toți cei care învață; înregistrarea rezultatelor ca dovadă pentru un audit de calitate. Evaluarea elevilor se va face diversificat, pe tot parcursul anului școlar, implicând competențele de solfegiu, scrierea dicteului, analiză auditivă, operarea cu elementele de limbaj muzical studiate, implicarea în activitățile creative propuse. Există două categorii de evaluare: **traditionale și complementare**.

Metode tradiționale de evaluare: chestionare; lucrări scrise/orale; lucrări practice; teste de cunoștințe; examene.

Metode complementare de evaluare: *observarea sistematică; portofoliul; autoevaluarea.*

Metodele complementare de evaluare posedă cel puțin două caracteristici importante: permit realizarea evaluării în strânsă legătură cu predarea-învățarea, deseori concomitent cu acestea; se referă la rezultatele obținute pe o perioadă mai îndelungată (competențe, atitudini, interes etc.) Produsele recomandate pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a competențelor sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tipuri de evaluare recomandate

Testare	se desfășoară la sfârșitul semestrului I-ii și II; este o probă intermediară prin care se evaluează programul/competențele formate pe parcursul semestrului.
Examen	este o formă de verificare a îndeplinirii curriculumului. Se desfășoară la finele clasei terminale, în prezența unei comisii, constituită prin ordinul directorului instituției. Poate fi de promovare (pentru a asigura transferul dintre nivelul primar la cel gimnazial) sau de absolvire (pentru elevii din clasele terminale).

Criteriile de evaluare

Calificativ	Criterii de evaluare
Excelent	Cunoștințele teoretice: Prezentarea cunoștințelor teoretice ce vizează definirea, explicarea conceptelor, utilizarea sau conceptelor sau noțiunilor, într-un mod clar, prin reguli și definiții expuse clar, logic și fără greșeli. Solfegiere Intonarea exercițiilor cu respectarea textului muzical, fără detonări, cu tactarea corectă. Exersări intonative Intonarea corectă și fără detonări a modurilor major (n.a.m.), minor (n.a.m.), modurilor populare diatonice, intonarea intervalelor și a succesiunilor de intervale corect și fără detonări, intonarea trisonurilor principale cu răsturnări și rezolvări, a septacordurilor cu răsturnări și rezolvări, și a succesiunilor acordice în tonalitatea propusă, corect și fără detonări. Dicteu muzical

	Reproducerea în scris a melodiei date, fără nicio greșală, cu respectarea ortografiei muzicale. Analiza auditivă Aprecierea la auz fără nicio greșală a modurilor, intervalelor, acordurilor, a succesiunilor de intervale și a succesiunilor acordice. 1-2 greșeli neesențiale.
Foarte bine	Cunoștințe teoretice Prezentarea conținutului teoretic cu cuvinte proprii, omițând definiția sau regula, dar în deplină corespundere cu tema. Solfegierea S-au admis 2-3 greșeli de diferit grad de dificultate și /sau inexactități neesențiale în redarea desenului melodic sau ritmic. Exersări intonative S-au admis 2-3 greșeli de diferit grad de dificultate și /sau inexactități la intonarea modurilor major (n.a.m.), minor (n.a.m.), a modurilor populare diatonice, intervalelor, acordurilor – trisonuri și septacorduri cu răsturnări și rezolvări; a succesiunilor de intervale și a succesiunilor acordice. Dicteu muzical S-au admis 2-3 greșeli de diferit grad de dificultate și /sau greșeli neesențiale precum înscrierea neclară a sunetului sau a semnelor de alterație. Analiza auditivă S-au admis 2-3 greșeli de diferit grad de dificultate și /sau inexactități în aprecierea la auz al elementelor limbajului muzical cum ar fi - mărimea calitativă a intervalului, culoarea modală a acordului sau o particularitate ritmică.
Bine	Cunoștințe teoretice Prezentarea pe scurt a conținutului teoretic cu omiterea unor particularități Solfegierea Admiterea a 4 greșeli de diferit grad de dificultate și /sau greșeli în reproducerea textului muzical al exercițiului. Exersări intonative Admiterea a 4 greșeli în intonarea modurilor – major (n.a.m.), minor (n.a.m.), a modurilor populare diatonice, a intervalelor cu rezolvări, a trisonurilor și septacordurilor cu răsturnări și rezolvări. Dicteu muzical Admiterea a 4 greșeli – melodice, ritmice sau de ortografie muzicală. Analiza auditivă Admiterea a 4 greșeli în aprecierea la auz a modurilor, intervalelor, acordurilor, a răsturnărilor acestora și a succesiunilor de intervale și a succesiunilor acordice.
	Cunoștințe teoretice Prezentarea definițiilor – interval, trison, septacord, răsturnare și rezolvare – cu multe inexactități. 5-6 greșeli la construirea intervalelor, trisonurilor și septacordurilor cu răsturnări și rezolvări. Solfegierea Admiterea a 5-6 greșeli în intonarea exercițiilor studiate. Exersări intonative

	Admiterea a 5-6 inexactități în intonarea gamelor, intervalelor, trisonurilor, septacordurilor cu răsturnări și rezolvări, a succesiunilor acordice. Dicteu muzical Admiterea a 5-6 greșeli în redarea liniei melodice și ritmice a dicteului. Analiza auditivă Admiterea a 5-6 greșeli în aprecierea la auz a modurilor – major (n.a.m.) minor (n.a.m.) modurilor populare diatonice, intervale, trisonuri și septacorduri cu răsturnări și rezolvări, a succesiunilor de intervale și a succesiunilor acordice.
Suficient	Cunoștințe teoretice Prezentarea materialului teoretic cu grave devieri de la normă – definiții spuse greșit, încălcarea ortografiei în prezentarea grafică a textului muzical, necunoașterea semnelor de alterație a tonalităților, construirea intervalelor cu aprecierea greșită a mărimii calitative și cantitative a acestora. Greșeli la construirea acordurilor cu răsturnări și rezolvări în mod. Solfegierea S-au admis 7- 8 greșeli în intonarea exercițiilor. Exersări intonative. Intonarea eronată, falsă a gamei majore (n.a.m.) și minore (n.a.m.), a modurilor populare diatonice, a intervalelor simple, a trisonurilor și a septacordurilor cu răsturnări și rezolvări în mod. Dicteu muzical S-au admis 7- 8 greșeli în reproducerea textului muzical al dicteului. Analiza auditivă Greșeli multiple în aprecierea la auz a modurilor, intervalelor, acordurilor, septacordurilor și a succesiunilor de intervale și a succesiunilor acordice.
	Cunoștințe teoretice Cunoașterea slabă a materialului teoretic. Memorarea insuficientă a definițiilor intervalelor, trisonurilor și septacordurilor. Capacitate minimă de a construi corect intervalele, trisonurile și septacordurile cu răsturnări și rezolvări în mod sau de la sunetul dat. Solfegierea Un număr de greșeli mai mare de 8 la redarea liniei melodice și ritmice a exercițiilor . Exersări intonative Intonarea incorectă a gamelor, intervalelor, trisonurilor, septacordurilor cu răsturnări și rezolvări, a succesiunilor de intervale, și a succesiunilor armonice. Dicteu muzical Un număr de greșeli mai mare de 8 la înscrierea liniei melodice și ritmice al dicteului. Analiza auditivă Capacitatea redusă de apreciere la auz a modurilor, intervalelor, trisonurilor, septacordurilor cu răsturnări și rezolvări a succesiunilor de intervale, și a succesiunilor armonice.
Nesatisfăcător	Lipsa totală a competențelor la teme teoretice, la intonare, la dicteu și apreciere auditivă.

Taxonomia definițiilor Curriculumului extrașcolar
[100, p.32-34]

Definiția	Autor
Curriculum este ansamblul experiențelor de învățare pe care un elev le are sub auspiciile școlii [Doll Jr.W.E. A post-modern perspective on curriculum. New York: Teachers Collège Press, 1993. 232 p.].	R. Doll
Curriculumul indică lista de conținuturi ale disciplinelor școlare [Mialaret G. Introduction aux sciences de l'education. Unesco: Delachaux et Niestle, 1985].	G. Mialaret
Curriculumul se referă la conținutul și la scopul unui program educațional, împreună cu organizarea lor [apud Schwab J.J. The Practical 3: Translation Into Curriculum. In: School Review, 1973, 79. 510 p., p. 51].	D. Walker
Curriculum urmează a fi considerat o sferă largă de modele de gândire despre experiența umană, nu concluzii, ci modele din care aceste concluzii derivă și contextul în raport cu care aceste concluzii sînt fundamentate și validate [apud Schwab J.J. The Practical 3: Translation Into Curriculum. In: School Review, 1973, 79. 510 p.].	M. Belth
Curriculumul este un proiect care definește scopurile și obiectivele unei acțiuni educaționale, căile, mijloacele și activitățile folosite pentru atingerea acestor scopuri, metodele și instrumentele necesare evaluării rezultatelor obținute [D'Hainaut L. Des fins aux objectifs: un cadre conceptuel et une methode generate pour etablir les resultats attendus (3e ed.). Bruxelles: Les Editions Labor, 1983, 491 p.].	L.D. Hainaut
Curriculumul reprezintă planurile elaborate pentru îndrumarea învățării în școli - de obicei materializate în documente de diferite niveluri de generalitate - și implementarea acestor planuri în clasă. Curriculumul reprezintă o alegere succintă, o selecție informațională pentru nevoile învățămîntului; un program de ansamblu al acțiunilor instructiv-educative; selecția conținutului științific pentru elaborarea și organizarea obiectivelor sau a disciplinelor de învățămînt; obiective, conținut, strategii etc. [Glatthorn A.A. Curriculum renewal. Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD). USA: Alexandria, VA, 1987.184 p.].	A. Glatthorn
Curricula - ansamblul coerent de conținuturi, metode de învățare și metode de evaluare a performanțelor școlare, organizat în vederea atingerii unor obiective [Văideanu G. Educația la frontiera dintre milenii. București: Editura Politică. 1988. 326 p.].	G. Văideanu
Curriculumul presupune un sistem complex de „procedee decizionale, manageriale sau de monitorizare care preced, însoțesc și urmează proiectarea, elaborarea, implementarea, evaluarea și revizuirea permanentă și dinamică a setului de experiențe de învățare oferite în școală. în sens restrîns, curriculumul desemnează ansamblul documentelor de tip reglator sau de altă natură, în cadrul cărora se consemnează experiențele de învățare” [Crișan Al. (coord.) ș.a. Curriculum de dezvoltare curriculară în contextul reformei învățămîntului. Politici curriculare de perspectivă. București: M.E.C./CNC, 1998.171 p.; Crișan Al. Curriculum de dezvoltare curriculară: un posibil parcurs strategic. în: Revista de pedagogie, 1994, nr. 3-4, p. 21-34; Crișan Al. Unele aspecte privind conceptul de curriculum în literatura pedagogică actuală, în: Revista de pedagogie și psihologie, 1991, nr. 2, p. 7-13.].	A. Crișan
Curriculumul - un set intercorelat de planuri și experiențe pe care un elev le realizează sub îndrumarea școlii [Marsh C.J., Stafford K. Curriculum: Practices and Issues. Sydney: McGraw Hill, 1988].	C.J. Marsh & K. Stafford
Curriculumul este „un plan de acțiune pedagogică mult mai larg ca un program de învățămînt; el cuprinde, în general, nu doar programele școlare ale diferitor	D'Hainaut

discipline, ci și definirea finalităților educației, repere privind organizarea activităților de predare și învățare, structura conținutului și, în același timp, indicații privind modul în care cadrele didactice și elevii vor fi evaluați” [D'Hainaut L. Des fins aux objectifs: un cadre conceptuel et une methode generate pour etablir les resultats attendus (3e ed.). Bruxelles: Les Editions Labor, 1983, 491 p., p. 32].	
„Curriculumul reprezintă programul educațional conceput pentru a direcționa învățarea școlară concretizat în documente cu grade variabile de generalitate și procesul de implementare în clasă împreună cu experiențele de învățare ce au loc într-un mediu care influențează învățarea” [Glatthorn A.A. Curriculum renewal. Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD). USA: Alexandria, VA, 1987.184 p., p. 46].	Glatthorn
Curriculumul reprezintă un „ansamblu organizat de scopuri, obiective, conținuturi, mijloace didactice, activități de învățare, procedee de evaluare pentru a măsura nivelul de atingere a acestor obiective” [Nadeau M.-A. devaluation de programme: theorie et pratique. Quebec, Presses Universite Laval, 1988. 430 p.],	Nadeau
Curriculumul reprezintă conținutul, scopul și modul de organizare a unui program educațional și modalitatea particulară prin care sînt organizate disciplinele școlare și interdependențele dintre ele în relație cu alte elemente ale cadrului educațional descrise în timp și spațiu.[Walker D.F. Curriculum development in an art project. In: Reid W.A., Walker D. (Eds.). Case studies in curriculum change. London: Routledge & Kegan Paul, 1975, p. 91-135.]	Welker
Curriculumul - un proces a cărui construcție este gestionată de răspunsurile la o sumă de întrebări pertinente din perspectivă educațională [Van Bruggen G.H., Smidts A., Wierenga B. Improving decision making by means of a marketing decision support system. In: Management Science. 1998, nr. 44 (5), p. 645-658.].	Van Bruggen
Perspectivile multiple asupra curriculumului sînt sintetizate sub forma unui sistem complex de „procese decizionale, manageriale sau de monitorizare care preced, însoțesc și urmează proiectarea, elaborarea, implementarea, evaluarea și revizuirea permanentă și dinamică a setului de experiențe de învățare oferite în școală [Guțu VI. ș.a. Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățămîntul universitar. Ghid metodologic. Chișinău: CE USM, 2003. 87 p., p. 76]. în definiția sa, G.De Landsheere include atât nivelurile decizionale, cât și direcțiile de acțiune în elaborarea curriculumului din perspectiva planificării și dirijării învățării [De Landsheere G. Dictionnaire de revaluation et de la recherche en education. Paris: PUF, 1992. 317 p.].	De Landsheere
Curriculumul este un ansamblu complex și evolutiv de legități care conduce demersul pedagogic al unei acțiuni educative la niveluri diferite de operaționalizare [Roegiers X. Des situations pour intégrer les acquis. Paris-Bruxelles: De Boeck Université, 2003. 276 p.; Roegiers X. La pédagogie de l'intégration: des systèmes d'éducation et de formation au coeur de nos sociétés. Bruxelles: De Boeck Université, 2010. 345 p.].	Roegiers

Plan de instituționalizare a curriculumului modular

Etape	Acțiuni planificate	Indicatori de performanță	Termene	Responsabil
Analiza și Proiectarea	Desfășurarea Consiliilor Profesorale	Aprobarea: listelor elevilor, a planului de activitate a școlii, Componenta Comisiilor, Consiliul Artistic, Consiliul Administrativ, Consiliul elevilor, secțiile de profil ș.a.	De 4 ori pe parcursul anului școlar	Director Directori adjuncți Secretar șefii secțiilor
	Elaborarea planului de acțiuni pentru anul de studii 2022-23 Planul de activitate a școlii	Plan elaborat și aprobat la DGCP Aprobarea Planului de activitate a școlii		
	Elaborarea Planurilor de activitate a secțiilor	Aprobarea Planurilor secțiilor Respectarea structurii unice	August-septembrie	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Elaborarea și aprobarea proiectărilor didactice, planurilor individuale	Proiectare de lungă durată calitativă la toate profilurile: PLD-la orele de grup/colective PI-la orele individuale	septembrie	Director Directorii adjuncți
	Elaborarea orarului cadrelor didactice	Aprobarea schemei orarului cadrelor didactice și maștrilor de concert, repartizarea auditorilor etc.	Septembrie	Director Directorii adjuncți
	Întocmirea orarului de activitate	Aprobarea orarului pentru instruire în grup/ individual/ per clase Repartizarea elevilor (colective artistice, ansambluri etc.)	Septembrie	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor Cadre didactice
	Identificarea temei de cercetare la nivel de instituție De exemplu: „Strategii și forme de instituționalizare a curricula modulară de profil”	Aprobarea temelor de cercetare la nivel de școală/ secții de profil De exemplu: „Strategii și forme de instituționalizare a curricula modulară la instrumentul pian ș.a”	Septembrie	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor Cadre didactice
	Activități metodice și de specialitate/ profil	Desfășurarea orelor publice conform orarului stabilit Master-classuri/Ateliere de creație	Pe parcursul anului școlar	Director Directorii adjuncți Șefii secțiilor

Implementarea curriculumului	Desfășurarea ședințelor secțiilor de profil	Informarea sistematică a cadrelor didactice în vederea realizării unui proces educațional de calitate; Analiza situației reale privind implementarea curriculumului modular;	Pe parcursul anului la fiecare ședință a secției	Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Asigurarea procesului educațional la clasă Desfășurarea preprocesului educațional la clasă/grupă/ind.	Inter/asistențe, control tematic și de specialitate, control inopinat ș.a. Consolidarea și asigurarea necesarului (baza tehnico materială) pentru desfășurarea orelor	Pe parcursul anului școlar	Directorii adjuncți Șefii secțiilor
	Organizarea seminarelor metodologice în cadrul școlii/ secțiilor	Instruirea sistematică a cadrelor didactice în contextul rezolvării problemelor referitoare la implementarea curriculumului modular <i>Exemple de teme ale seminarelor din anul curent:</i> -„Aplicarea strategiilor și metodelor didactice în studiul instrumentului muzical” instrumente aerofone; - ”Rolul cadrului didactic în realizarea unui proces educațional de calitate”- arte vizuale; -„Lucru asupra conținutului artistic în interpretarea pieselor muzicale la pian”; - ”Motive populare în creațiile compozitorilor”pian auxiliar; -„Îmbunătățirea calității educației în școală prin dezvoltarea curriculumului modular” etc. 10 seminare interșcolare pe parcursul anului școlar (fiecare secție) Diseminarea experienței profesionale	Noiembrie Decembrie Martie	Directorii adjuncți șefi de secții cadre didactice
Evaluarea	Realizarea proiectării didactice de lungă durată, planurilor individuale	Îndeplinirea programelor Realizarea activităților planificate	Pe parcursul anului școlar	Directorul școlii Directorii adjuncți

Planurile individuale/ proiectelor de lungă durată	Se va semna un plan de colaborare și parteneriat școala- părinte-societate;	Pe parcursul anului școlar	Directorul școlii Directorii adjuncți Șefii secțiilor
Concerte/ expoziții/ spectacole	Nivelul de pregătire a elevilor: examene, concerte, expoziții, spectacole etc. Elaborarea grilelor de monitorizare și a planului de consultanță cognitivă	Pe parcursul anului școlar	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
Concursuri școlare/ locale/ naționale/ internaționale	Acțiuni de intervenție în contextul situației depistate în vederea îmbunătățirii calității educației;	Pe parcursul anului școlar	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
Vizionări, concerte academice	Conform criteriilor curriculare de evaluare	sf.sem.I sf.sem.II	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
Elaborarea Raportului cu respectarea parametrilor statistici de calitate	Analiza comparativă a rezultatelor evaluării (% reușitei, %calității, eșec, abandon școlar, fluctuație etc.) Elaborarea instrumentelor de monitorizare a implementării curriculumului; Analiza SWOT Evidențierea succeselor elevilor la etapa respectivă/tabelul rezultatelor la diverse concursuri;	decembrie mai	Directorul Directorii adjuncți Șefii secțiilor
Nevoile de formare și dezvoltare profesională	Fiecare profesor are curriculumul disciplinar în portofoliu; Identificarea necesităților instituției din perspectiva implementării curriculumului modular; Organizarea cadrelor didactice în echipe de lucru;	septembrie - noiembrie	Directorul Directorii adjuncți
Chestionarea elevilor/ părinților	Stabilirea nivelului de satisfacție vizavi de produsul educațional livrat	Mai Septembrie	Directorul Directorii adjuncți
Raportul final al instituției	Respectarea grilei de monitorizare stabilită de DGCPC Stabilirea pașilor și acțiunilor de perspectivă.	Iunie	Directorul Directorii adjuncți

CONSILIUL MUNICIPAL CHIȘINĂU
PRIMAR GENERAL AL MUNICIPIULUI
CHIȘINĂU
DIRECȚIA GENERALĂ CULTURĂ ȘI
PATRIMONIU CULTURAL

nr. 44/01-10

din 24.08.2023

CERTIFICAT DE IMPLEMENTARE

Prin prezenta se confirmă că dna Cotovița Daniela, doctorandă la Institutul de Științe ale Educației, afiliat ulterior Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova, în perioada septembrie 2021 - august 2023 a realizat un program de cercetări științifice în cadrul Școlii de Arte „Valeriu Poleakov”, afiliată Direcției Generale Cultură și Patrimoniu Cultural din mun. Chișinău, în vederea elaborării tezei de doctor în științele educației cu titlul: *„Repere teoretice și metodologice de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul Arte, profilul Artă Muzicală”*.

Directorul adjunct al Școlii de Artă „V. Poleakov”

Ursu Zinaida

ȘCOALA DE ARTE „VALERIU POLEAKOV” MD-2022, mun. Chișinău str. Andrei Doga, 19/1 tel: (+373 22) 44-60-22;
022-49-21-96; 022-43-92-56; e-mail: scoala.poleacov@gmail.com

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, Daniela COTOVIȚCAIA, doctorandă la Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, declar pe propria răspundere că teza de doctorat cu titlul „Repere teoretice și metodologice de proiectare și instituționalizare a curriculumului pentru învățământul extrașcolar, domeniul *Arte*, profilul *Artă muzicală*” este rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

COTOVIȚCAIA Daniela

Semnătura:

Data: 26 mai 2025

CURRICULUM VITAE

📍 str. Mircea cel Bătrîn 21/1 ap 24 Chișinău,

☎ 079541678 ✉ dcotovitschi@gmail.com;

Sexul fem | Data nașterii 21/10/1974|

DOMENIUL OCUPAȚIONAL

Manager de instituție, expert/ formator național în vederea elaborării programelor și proiectelor educaționale pe dimensiunea educației artistice și culturale, cadrul didactic.

2012, Grad didactic Superior, conferire;

2017, Grad didactic Superior, confirmare.

2022, Grad didactic Superior, confirmare (ordinal nr. 881 din 07. 07. 2022)

EXPERIENȚA PROFESIONALĂ

2022, directoare Școala de Artă „Valeriu Poleakov”, mun. Chișinău.

2020 – 2021, specialist principal, Agenția pentru Curriculum și Evaluare, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării;

2017- 2019, consultant principal, Direcția învățământ general, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării;

2012 – 2017, consultant superior, Direcția generală învățământ preuniversitar Ministerul Educației;

2010 -2012, consultant, Direcția învățământ preșcolar, primar și secundar general în cadrul Ministerului Educației, responsabil de disciplinele din aria curriculară Arte și Tehnologii;

2004-2010, funcționar public, specialist principal / inspector școlar la educația muzicală și clasele cu profil muzical-coral, Direcția Generală Educație, Tineret și Sport al Consiliului municipal Chișinău;

1998 -2021, profesor de pian/corepetitor, Liceu Teoretic cu profil de Arte „M. Berezovschi” mun. Chișinău;

1991 -1998 conducător muzical, Grădinița de copii nr.25, mun. Chișinău.

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

2013-2017 Institutul de Științe ale Educației (IȘE), Studii postuniversitare prin doctorat Specialitatea 13.00.01 – Pedagogie generală;

2012-2014, Universitatea de Stat din Republica Moldova, Recalificare profesională la specialitatea ”Management educațional”;

2008-2010, IȘE Master în Științe ale educației, specializarea „Teoria și metodologia instruirii”;

1998-2000, Institutul Internațional de Management; Specialitatea „Relații Economice Internaționale”; calificarea economist;

1993-1998, Institutul de Stat al Artelor; specialitatea „Pedagogia Muzicală”; calificarea (Profesor de educație muzicală, Dirijor de cor, Profesor de pian, Corepetitor);

1989-1993, Colegiul Pedagogic „A. Mateevici”, or. Chișinău, Facultatea muzical-pedagogică; Calificarea

(conducător muzical, profesor de educație muzicală);

1980-1989, Liceul Republican –Internat de Muzică ”C. Porumbescu”, mun. Chișinău.

PERFORMANȚE

Autor/expert/coordonator/ coordonator național:

1. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. Curriculum de bază. și sistemul de competențe pentru educația și învățământul extrașcolar, decizia Consiliului Național pentru Curriculum (Proces -verbal nr. 26 din 27.10.2020; nr.27 din 27.11.2020), Ordinul MECC nr.1336, din 01.12.2020.
2. Curriculum Național aria curriculară tehnologii, disciplina educația tehnologică, clasele V-IX, , Chișinău, 2018, Editura Lyceum Chișinău (*Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018)*), ISBN 978-9975-3285-0-0.
3. Curriculum Național, Învățământul primar Chișinău, 2018, Lyceum, 2018 (*Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018*), ISBN 978-9975-3258-0-6.
4. Metodologia de evaluare prin descriptori la disciplinele Educație muzicală, Educație plastică, Educație tehnologică și Educație fizică, clasa a V-a, Chișinău, 2018, (*Aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova nr. 1324 din 08 septembrie 2018*)
5. Ghid de implementarea a curriculumului pentru învățământul primar, Chișinău, 2018, *Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018)*
6. Autor, coordonator grup de lucru pentru elaborarea Curriculumului învățământului extrașcolar (domeniul Arte, profilurile Artă Muzicală, Artă plastică, Artă teatrală, Artă Coregrafică, (*ordin MECC, nr.1095 din 07.10.2020*);
7. Membru, comisia de evaluare a manualelor școlare în învățământul general, la disciplinele educația muzicală, educația plastică (*ordin MECC, nr.420 din 29.04.2020/anul 2023*);
8. Expert, proiectul „*Standarde de dotare minimă a cabinetelor de studii la disciplinele școlare în instituțiile de învățământ general*” (04.10.2017-04.02.2018);
9. Coordonator, grup de lucru pentru elaborarea materialelor de examene de Bacalaureat la Domeniul Arte, profilurile Muzică, Teatru, Arte Plastice, Coregrafie, (2010-2021);
10. Coordonator național, grup de lucru pentru elaborarea Metodologiei de evaluare criterială prin descriptori la disciplinele educația muzicală, educația plastică și educația tehnologică;

11. Coordonator național, grup de lucru pentru elaborarea Curriculumului pentru învățământul primar (educația muzicală și educația plastică) și Curriculumului pentru învățământul gimnazial (educația tehnologică);
12. Membru, grup de lucru pentru elaborarea Cadrului de Referință al Curriculumului Național în învățământul general;
13. Evaluarea și recenzarea manualelor și materialelor didactice, Auxiliar didactic pentru predarea disciplinei educația muzicală, educația plastică și educația tehnologică în baza metodologiei CLIL, 2016;
14. Coordonator, grup de autori pentru elaborarea Curricula la disciplinele de profil, Arte Plastice și Arta vorbirii, 2016,
15. Membru, grup de lucru pe domeniile ”Dezvoltare curriculară și Dezvoltarea Resurselor Umane ”Grupul 4-5 Recomandări pentru revizuirea curriculară (RRC) & Ghidul operațional pentru revizuirea curriculară (GORC), 2014;

2015 Diploma Ministerului Educației.

COMPETENTE PERSONALE

Română, Rusă Excelent

ABILITĂȚI

Abilități interpersonale, experiență și abilitate de lucru în echipă, flexibilitate și adaptabilitate;

Abilități analitice;

Abilități organizaționale, inclusiv conducerea echipei și dinamica grupului;

Lucru cu calculatorul (Microsoft Office, Excel, Internet).

INFORMATII SUPLIMENTARE

Formare continuă/ confrințe/ comunicări/ participări

1. Formator Național, elaborarea și prezentarea Programului de formare ”Dezvoltarea sistemului de evaluare în învățământul general”, organizat de Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare, în Proiectul ”Reforma Învățământului în Moldova”, finanțat de Banca Mondială (ordinul MEC nr.1722 din 30 decembrie 2021).
2. Programul de Specializare, pentru ocupația de Formator, Centrul de calificare și perfecționare SRL, București ATHENA, Certificat de absolvire, nr.0066868, în perioada 04.11.2021-09.12.2021;
3. Webinarul ”Componentele de bază ale construcției instrumentului coral”, Corului Național de Cameră Madrigal-Marin Constantin” și ai Programului Național Cantus Mundi, București, Ministerul Culturii, adeverință (nr.872/23.02.2021);

4. webinarul Modalități de realizare a materialelor didactice păentru orele online, susținut de specialiștii Corului Național de Cameră Madrigal” și ai Programului Național Cantus Mundi, București, Ministerul Culturii, 12 februarie 2021, (nr.871 /23.02.2021);
5. Clasa viitorului, Conferința online pentru cadrele didactice cu tematica ”Tehnologia face diferența”, 05.03.2021;
6. Formator-expert, Seminar metodologic republican „Perspective de continuitate metodologică a evaluării criteriale prin descriptori în clasa a IV-a”, 2018;
7. Institutul Muncii mun. Chișinău Tekwill Coworking space, mun. Chișinău Forum Educațional „Viziunea mea pentru școala noastră”, 2018;
8. 2018, Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare în colaborare cu MSMPS, Atelier de lucru pentru grupurile coordonatoare în domeniul egalității de gen „Cum analizăm și îmbunătățim politicile publice din perspectiva egalității de gen”, 2018;
9. Proiectul JOBS Moldova faza II „Dezvoltarea”, or. Zurich, Elveția, 2018;
10. Ministerul Educației Culturii și Cercetării, CRPCT „ARTICO”, Seminar republican „Organizarea odihnei de vară pentru copii și adolescenți, în sezonul estival 2018”;
11. UPS „A. Russo”, mun. Bălți, Simpozion Științific Internațional „Integralizarea domeniilor de educație artistică: repere teoretico - metodologice, provocări și perspective”, 18.10.2018.;
12. Masă rotundă cu tema: „Dezvoltarea ideilor academicianului Dm. Kabalevski în pedagogia artistică contemporană”, pentru cadrele didactice din învățământul general;
13. Comunicare cu tema: „Abordarea sistemică a curriculumului la disciplinele ariei curriculare Arte în clasele primare” – 18.10. 2020;
14. Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF, Seminar de totalizare a proiectului „Review of the Conceptual framework for a new curriculum for primarz and lower secundarz education in the Republic of Moldova”, 16.10.2018;
15. Council of Europe Office în Chișinău, Stagiul de formare „Competențe pentru cultura democratică în sistemul de învățământ secundar din Republica Moldova”, în cadrul proiectului „Promovarea educației pentru cetățenia democratică și educația pentru drepturile omului în statele Parteneriatului Estic (PaE)”, 2017;
16. Lumos Fondation Moldova Seminar metodologic „Dezvoltarea și promovarea educației incluzive: Abordări la nivel de sistem și practici instituționale”, 2017;
17. IȘE Simpozion pedagogic Internațional „Tehnologii Didactice Moderne”, 2016;
18. CRPCT „ARTICO”, mun. Chișinău, Seminar instructiv-metodic republican „Interdisciplinaritatea în muzică - succes pentru o învățare de calitate”, 2016;
19. Seminar de instruire „O școală pentru toți-o școală pentru fiecare”, în cadrul proiectului SEN, 2016;
20. Centrul Tehnologii Informaționale și Comunicaționale în Educație, Cursuri de Formare la specialitatea Tehnologii Informaționale, 2016;
21. National dissemination and training event in the framework of the Pestalozzi Programme, „How to support School Leadership for Equitz and Learning”, 2016.

PUBLICAȚII:

1. Cărți de specialitate

1. **Cotovițaia, D. (coaut.)**, Pogolșa, L. (coord.științ.), Bucun, N. (coord.științ.) et. al. *Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor*. Ministerul Educației al Republicii Moldova, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Științe ale Educației. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2014, 596 p. ISBN 978-9975-53-333-1.
<https://mecc.gov.md/sites/default/files/referentialul.pdf>
2. **Cotovițaia, D. (coaut.)**, Pogolșa, L.(coord.), Crudu, V. (coord.), Guțu, Vl., Bucun, N., Ghicov, A., Achiri, I., Gremalschi, A., Velișco, N., Goraș, M., Gaiciuc, V., Lungu, C., Ceapa, V., Marț, V., Ghenciu, N., Gînu, D., Eftodi, A. *Cadrul de Referință al Curriculumului Național*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul și Științe ale Educației. Chișinău: Lyceum 2017, 104 p. ISBN 978-9975-3157-7-7.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_final_rom_tipar.pdf
3. **Cotovițaia, D. (coaut.)**, Pogolșa, L. (coord.), Crudu, V. (coord.), Guțu, Vl., Bucun, N., Ghicov, A., Achiri, I., Paladi, O., Goraș, M., Lungu, C., Gaiciuc, V., Ceapa, V., Marin M., Nastas, S. *Evaluarea Curriculumului Școlar*. Ghid metodologic. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul și Științe ale Educației, Chișinău: Lyceum 2017, 76 p. ISBN 978-9975-3157-5-3.
4. **Cotovițaia, D. (coaut.)**, Grîu, N. (coord.gen.), Crudu, V. (coord.gen.), Guțu, Vl. (coord.științ.), Marț, V. (coord.op.), Bragarenco, N., Burduh, A., Cosumov, M., Florea, V., Guțu, Vl., Șevciuc, M., Țurcanu, C. *Curriculum de bază: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: CEP USM, 2020, 35 p. ISBN 978-9975-152-67-9.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_de_baza_competente_eie_01.12.2020.pdf
5. **Cotovițaia, D. (coaut.)**, Grîu, N. (coord.gen.), Crudu, V. (coord.gen.), Guțu, Vl. (coord.științ.), Marț, V. (coord.op.), Bragarenco, N., Burduh, A., Cosumov, M., Florea, V., Guțu, Vl., Șevciuc, M., Țurcanu, C. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2021, 98 p. ISBN 978-9975-152-98-3.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_al_educatiei_si_invatamantului_extrascolar.pdf

2. Articole în reviste științifice

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, Categoria B

1. **Cotovițaia, D.**, Pogolșa L., *Exprimarea artistică și sensibilizarea culturală – calea spre o educație de calitate*, În: Revista științifică Studiul Artelor și Culturologie: istorie, teorie, practică, 2020, nr.2(37), p.199-204. ISSN 2345-1408.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/199-204_10.pdf
2. **Cotovițaia, D.**, Gonciaruc, M. *Educația prin artă-probleme actuale și de perspectivă în formarea competențelor interpretative ale elevului pianist*, În: Revista științifică Studia Universitatis Moldaviae, Seria “Științe ale educației”, 2020, nr.11, p.157-161. ISSN 1857-2103.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/28.%20p.%20157-161.pdf
3. **Cotovițaia, D.** *Educația pentru frumos – premisă definitorie a educației artistice în Școlile de Arte/ Muzică și Arte plastice*, În: Revista științifică Studia Universitatis Moldaviae, Seria “Științe ale educației”, 2020, nr.9(139), p.126-134. ISSN 1857-2103.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/20.%20p.%20126-134.pdf

4. **Cotovițaia, D. (coaut.),** Pogolșa, L., *Curriculumul pentru domeniul Arte, profilul Artă muzicală: actualitate și viziuni de perspectivă*, În: *Revistă științifică* Univers Pedagogic, 2020, nr.4(68), p.108-114, ISSN 1811-5470.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/108-114_12.pdf
5. **Cotovițaia, D.** *Curriculum de bază – sistem de competențe pentru învățământul extrașcolar*. În: *Revista științifică Studiul Artelor și Culturologie: istorie, teorie, practică*, 2021, nr.4(41), p.284-288. ISSN 2345-1408.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/284-288_12.pdf
6. **Cotovițaia, D.** *Dezvoltarea profesională a cadrelor didactice: aspecte relevante ale instituției de învățământ artistic extrașcolar*. În: *Revistă științifică* Univers Pedagogic, nr.1(73), 2022, p.97-102. ISSN 1811-5470.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97-102_19.pdf

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

1. **Cotovițaia, D.** *Dimensiuni de perspectivă în formarea competențelor cultural-artistice (abordarea integrată)*. În: *Materialele Conferinței internaționale „Cultura europeană între Orient și Occident – tradiție și modernitate”*, 22-24 noiembrie 2013, Iași. 2013, p.111-116. ISBN 978-973-8263-19-2.
<http://tinread.usarb.md:8888/jspui/bitstream/123456789/1014/1/educatie10.pdf>
2. **Cotovițaia, D.** *Exprimarea culturală – dimensiune existențială a personalității*, În: *Materialele Conferinței științifice internaționale ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”*, Volumul XXV, 2015, Iași: Editura Tehnopress, 2015, p.28-37. ISBN 978-606-687-223-2.
<https://dokumen.tips/documents/dezvoltarea-economico-sociala-durabila-vol-25pdf.html?page=39>
3. **Cotovițaia, D.** *Abordare integrată și perspective de contextualizare*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”*, Ediția a XII-a, 25 noiembrie 2016, Iași: Academia Română, Filiala Iași – Institutul de Cercetări Economice și Sociale, ”Gheorghe Zane”. ISBN 9780606-685-468-9.
<https://www.euroregiune.org/conferinta-stiintifica-internationala-25-noiembrie-iasi/>

3.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

1. **Cotovițaia, D.** *Arta – o disciplină fascinantă de învățat, dar și o experiență de viață puternică și reală*, În: *Materialele Conferinței științifice internaționale ”Eficientizarea învățământului – vector al politicilor educaționale modern”*, Partea 1-a, 11-12 decembrie 2014, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia ”Cavaioli”, 2014, p.102-108. ISBN 978-9975-48-066-6.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/102-108_6.pdf
2. **Cotovițaia, D.** *Educația cultural-artistică: viziuni și perspective de aplicare practică și metodologică*. În: *Conferința științifică ”Știință, educație, cultura”*, Vol.1, 11 februarie 2015, Comrat. Kompar: Tipografia ”A&V Poligraf”, 2015, p.324-328. ISBN 978-9975-83-002-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/324-328_15.pdf
3. **Cotovițaia, D.** *Educația cultural-artistică: viziuni și perspective de aplicare practică și metodologică*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale ”Școala modernă: provocări și oportunități”*, 5-7 noiembrie 2015, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia ”Cavaioli”, p.342-347. ISBN 978-9975-48-100-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/342-347_1.pdf
4. **Cotovițaia, D.** *Interdependența artelor sau conexiuni inverse*. În: *Materialele Simpozionului Pedagogic internațional ”Tehnologii Didactice Moderne”*, 26-27 mai 2016,

Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia "Cavaioli", 2016, p.72-76. ISBN 978-9975-48-102-1.

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72-76_18.pdf

5. **Cotovițaia, D. (coaut.),** Pogolșa, L. *Dezvoltarea curriculumului – perspective de integrare*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale "Istorie, Performanțe, Personalități"*, consacrată aniversării a 75 de ani de activitate a Institutului de Științe ale Educației, 20-21 octombrie 2016, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia „Impressum”, 2016, p.240-242. ISBN 978-9975-48-104-5.
6. **Cotovițaia, D.** *Dezvoltarea curriculumului: perspective de integrare*. În: *Materialele Simpozionului științific internațional "Integralizarea domeniilor de educație artistică: repere teoretico-metodologice, provocări și perspective"*, 18 octombrie 2018, Universitatea Pedagogică de Stat „Alec Russo”, mun. Bălți, Bălți, 2018, p.79-83. ISBN 978-9975-3382-1-9.
<https://en.calameo.com/read/005057343385b267d7e23>
7. **Cotovițaia, D.** *Învățământul extrașcolar – realitate, diversitate și perspective de dezvoltare*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale "Educația: Factor primordial în dezvoltarea societății"*, 09 octombrie 2020, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2020, p.323-333. ISBN 978-9975-48-178-6.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/323-333.pdf
8. **Cotovițaia, D.** *Curriculum diferențiat pentru Școala de Arte/ Muzică, profilul Arte Muzicale – premisă a managementului calității*. În: *Materialele Simpozionului Pedagogic Transfrontalier "Profesionalizarea cadrelor didactice: tendințe și realități socio-psiho-pedagogice"*, 14 mai 2021, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial „Univers Pedagogic”, 2021, p.133-137. ISBN 978-9975-3336-3-4.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/133-137_23.pdf
9. **Cotovițaia, D.** *Educația extrașcolară extrașcolară versus învățarea prin artă – actualități și contexte relevante*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale "Institutul de Științe ale Educației: ascensiune, performanțe, personalități"*, 10 decembrie 2021, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău. Chișinău: Tipografia „Print Caro”, 2021, p.388-392. ISBN 978-9975-56-952-1.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-388-392.pdf

3.3. în culegeri de lucrări ale conferințelor naționale cu participare internațională:

1. **Cotovițaia, D.** *Arta devenirii creative – calea spre modelare, formare și dezvoltarea personală și profesională*. În: *Lucrările Conferinței științifice cu participare internațională "Educația de calitate în contextul provocărilor societale"*, Ediția 1, 21 octombrie 2022, Chișinău. Chișinău: CEP UPS "Ion Creangă", 2022, p.346-353. ISBN 978-9975-46-638-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-346-353.pdf
2. **Cotovițaia, D.** *Școala de Artă - între tradiție și modernitate: în contextul celor 75 ani de la fondarea Școlii de Arte „Valeriu Poleanov"*. În: *Lucrările Conferinței naționale cu participare internațională "Educația și învățământul extrașcolar în Republica Moldova: status quo și perspective"*, Ediția 1, 9-10 decembrie 2022, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2023, p.149-158. ISBN 978-9975-62-510-4.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/149-158_10.pdf

4. Materiale/ teze la foruri științifice:

4.2. conferințe internaționale în republică:

1. **Cotovițaia, D.** *Curriculum de bază – sistem de competențe pentru învățământul extrașcolar*. În: *Teze ale comunicărilor Conferinței științifice internaționale on-line "Învățământul extrașcolar – dimensiuni culturale"*, Vol.2, 23 aprilie 2021, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Chișinău, 2021, p.87-88. ISBN 978-9975-3453-5-4.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/87-88_30.pdf